sanat olayı

SAYI: 41 ● EKİM 1985 ● 300 TL (KDV dahil)

- Plağa ve konsere mahkûm sanatçı: Timur Selçuk
- Solda 'demokratik sol' tartışması
- Orhan Pamuk'un yeni romanı: Beyaz Kale
- Venedik Film Festivali'nin fotoromanı
- Attilâ İlhan'dan Korkunun Krallığı
- Şairin uzun ölümü: Turgut Uyar
- Yeşilçam'dan Wirginia Woolf'a kadın eşcinselliği

Televizyon mevsimi açıyor. Bugünün Saraylısı

KARACAN YAYINLARI, YILIN EN ÇOK SATAN KİTABINI SUNAR

2 ÖDÜLLÜ DEV ESER

- **Sedat Simavi Vakfı Kitle Haberleşmesi Ödülü**
- **Gazeteciler Cemiyeti, İnceleme Dalında, Yılın Gazetecisi Ödülü**

"Bu kitap büyük bir görev yapmış oldu, tebrik ederim."

Süleyman Demirel

"Hem yazdığınız, hem de yayınlama yürekliliğini gösterdiğiniz için sizi kutlarım."

Bülent Ecevit

"... Son derece önemli tahlilleri büyük bir inandırıcılıkla, sadelikle, cesaretle getiren, Türkiye' de yazılmış en önemli eserler arasında yer alan bir kitap..."

İsmail Cem

"... Kuşkusuz, yılın gazetecilik olayı. Tabu sayılan birçok konuyu cesaretle ele almış ve titizlikle işlemiş."

Nokta dergisi

"... İçinde yaşadığımız olayların bilinmeyen yönlerini okurken, karanlıkta kalmış birçok gerçeği gözünüzle görür gibi oluyorsunuz."

Uğur Mumcu *(Cumhuriyet)*

"M. Ali Birand'ın yazdıkları, önümüzdeki yıllara ışık tutacak değerli tespitler ve su götürmez gerçeklerdir."

Rauf Tamer *(Tercüman)*

"Gerçekleri ve gelişmeleri ortaya koyan nefis bir inceleme çalışması."

Teoman Erel *(Milliyet)*

"Bu kitabın hemen bütün eşimiz dostumuz tarafından okunması gerekiyor."

Atilla Özdur *(Milli Gazete)*

"Çağdaş gazeteciliğin ulaştığı boyutları gösteren, yarınlara belge olacak nefis bir eser."

İlhami Soysal *(Milliyet Sanat dergisi)*

"Birand'ın kitabının anlatmak istediği budur: Aklımızı başımıza alalım, bizi yönetecek sivil liderleri seçmesini bilelim, durmadan 'onarım' dönemleri yaşamayalım... Kitap bir ayna gibi gerçeklerimizi gösteriyor."

Oktay Akbal *(Cumhuriyet)*

KARACAN YAYINLARI BASIN SARAYI CAĞALOĞLU-İST.

İÇİNDEKİLER

5
NE VAR NE YOK

Bilsak Caz Festivali
Lâle Merkit
Alo Ankara
Önder Şenyapılı

14
FİKİR OLAYI

Solda 'demokratik sol' tartışması
Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya, Uğur Mumcu, Prof. Dr. Onur Kumbaracıbaşı

20
MÜZİK

Timur Selçuk

Timur Selçuk: "Şiir besteleye besteleye ben de çeyrek şair oldum"
Aytekin Hatipoğlu

24
YAYIN

Ahmet Cemal

Orhan Pamuk ve yeni romanı "Beyaz Kale"
Yasemin Yazıcı
Latin Amerika Edebiyatı ve Türkiye'nin aydın sanatçıları
Hasan Bülent Kahraman
Yayınevi-çevirmen anlaşmazlığı
Aynur Tuncer - Ahmet Cemal
Kitap notları
Önder Şenyapılı

36
SİNEMA

Yeşilçam'da jön serüveni (3)
Yasemin Yazıcı
Venedik'ten bir festival izlenimi
Kezban Arca Batıbeki
Erman Şener: "Bu filmlere dikkat!"
Şüpheli portakal ve "C sınıfı atlar"
Aytekin Hatipoğlu

49
ŞİİR

Attilâ İlhan

52
TOPLUM

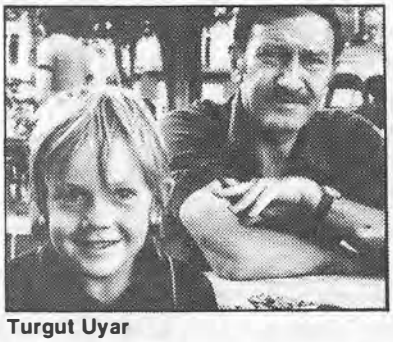

Turgut Uyar

Şairin uzun ölümü: **Turgut Uyar, Can Kartoğlu**

56
TİYATRO

Tiyatro mevsimi başlıyor
Arzu Demirer

60
TELEVİZYON

Sema Yunak

TV, mevsimi açıyor: Bugünün Saraylısı
Nurcan Çakıroğlu, Rengin Kırksekiz

64
CİNSELLİK

Virginia Woolf

Yeşilçam'dan Virginia Woolf'a kadın eşcinselliği

70
RESİM

Bedri Baykam'ın New York güncesi

76
NE VAR NE YOK

SANAT OLAYI ■ Sayı: 41 ■ Fiyatı: 300 TL. (KDV dahil) ■ Kıbrıs'ta 370 TL.

KARACAN YAYINLARI A.Ş. adına sahibi: ALİ KARACAN■ YÜRÜTME KURULU: ALİ SAYDAM■ ENGİN KÖSEBAY■ OĞUZ DEMİRCİOĞLU■ ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU

İDARE: Genel Koordinatör: OĞUZ DEMİRCİOĞLU ■ Mali Koordinatör: ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU ■ İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: ESER NOYAN ■ Satış Müdürü: DÜNDAR İNCESU

YAZI İŞLERİ: Genel Yayın Yönetmeni: ALİ SAYDAM■ Yayın Danışmanı: ATTİLÂ İLHAN■ Yazı İşleri Müdürü: ÜLKÜ KARAOSMANOĞLU■ YAZI İŞLERİ YARDIMCILARI: Yasemin Yazıcı, Aytekin Hatipoğlu, Fatma Oran■ Ankara Temsilcisi: ÖNDER ŞENYAPILI■ İzmir Temsilcisi: ERKAN SEVİNÇ

TEKNİK: Art Direktör: ERTAN GÖKEMRE ■ Teknik Müdür: NURETTİN ÖZAKSEL ■ Teknik Müdür Yardımcısı: M. SABİT UÇUK ■ Düzelti Servisi Şefi: SERRA TUZÜN ■ Dizgi-Pikaj-Montaj: KARACAN YAYINLARI ■ Renk ayırımı: ÇALİ GRAFİK ■ Baskı: HÜRRİYET OFSET A.Ş. Halkalı/İstanbul ■ Adres: Basın Sarayı Cağaloğlu/İstanbul. P.K. 1134 Sirkeci/Istanbul. Tel: 527 00 34 - 526 69 00 Telex: 23360 ■ Ankara Bürosu: Tunus Cad. 6/4 Bakanlıklar-ANKARA Tel: 18 20 15 Telex: 42512 MİLT TR ■ İzmir Bürosu: 1379 Sok. 59/215 Alsancak-İZMİR Tel: 13 73 91 Telex: 52651 MİLT TR ■ Abone yıllık 3.240 TL, 6 aylık 1.620 TL. ■ Basılmayan yazılar iade edilmez.

Şairler ayakta ölür

ŞAİRİ, canlı ve üretici kılan, toprağıdır: yani halkı ve tarihi! Kökleriyle, tarihinden özsuyunu süzüp, dallarıyla halkının antenlerini oluşturdukça, ayaktadır ve verimlidir: üreteceği şiir, toprağına dökülünce bereketlenecektir, çünkü bakarsın yarısı halk olup somutlaşmıştır, yarısı tarih olup gerçekleşmiş! Şair, toprağından sökülmedikçe, ayakta ölür: ağaçlar gibi.

ŞAİRİN 'BOŞA ÇALIŞMASI'...

Şairin 'uzun' ölümü, toprağından 'sökülünce' başlıyor: tarihini kaybetmiş, halkından kopmuştur. Yabancı dalga uzunluklarından yanlış antenlerle, yanlış duygular algılayıp, yanlış bir dil dokusuyla çevresine yaymak ister. Hangi çevresine? Altında toprağı, yani halkı ve tarihi olmadığından, sinyalleri ne Ahmet Mehmet olur somutlaşır, ne tarih olur gerçekleşir: evrenin ıssız karanlığından kaybolurlar.

Bu, 'şairin boşa çalışması' demektir ki, 'uzun' ölümünün ana sebebidir. Çünkü sinyalleri halkı tarafından algılanmayan şair, kökü havada kaldığı için, gittikçe daha bencil, gittikçe daha yabancı, gittikçe daha soyut sinyallere düşecek; önce çevresinden, sonra eşinden dostundan, nihayet hayattan kopup, ölümle kadeh tokuşturmaya başlayacaktır.

HESABI KİMDEN SORULACAK?

Ölüm birden gelse, iyi! Gelmiyor. Önce ilgisizliği gönderiyor, arkasından istihzayı, sonra da unutulmayı! Öyle ki, sonunda şairin kapısını çaldığında, eski yakınları bile 'on yıl gecikmiş bir ölüm' diyebileceklerdir. Üstelik, 'ayakta olmayan'.

Türk Edebiyatı Tarihini'ni yazacak olanlar, böyle 'uzun' ölen şairlerin hesabını kimlerden soracaklar? O şairleri topraklarından sökenlerden mi? Soyut 'ecnebiliklerine' alkış tutanlardan mı? Alkolizm batağında kadehdeşlik edenlerden mi? Yoksa birkaç sanatçı nesline 'çağdaşlaşma'nın, 'ulusallık' kapısından geçeceğini bir türlü anlatamayan, 'kültür politikaları'nın sorumlularından mı? Şair dediğin toprağında yaşar, ayakta ölür.

sanat olayı

Ruhi Su (Fotoğraf: İsa Çelik)

Ruhi Su, öldü

RUHİ Su 20 Eylül Cuma günü sabaha karşı tedavi edildiği Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde öldü.

Bir aya yakın bir süredir Cerrahpaşa Onkoloji Bölümü'nde yatan Ruhi Su prostat kanseri idi. Sanatçı, aynı hastanede bir süre önce de bir ameliyat geçirmiş ve sağlığı bir türlü düzelmemişti.

RUHİ SU KİMDİR?

1912 yılında Van'da doğan ses sanatçısı besteci, Ruhi Su orta öğrenimini Müzik Öğretmen Okulu'nda, yüksek öğrenimini Ankara Devlet Konservatuvarı Opera Yüksek Bölümü'nde tamamladı. Fidelio, Satılmış Nişanlı, Sevda İksiri, Figaro'nun Düğünü, Maskeli Balo Operası'nda rol aldı. 1942'lerde Türk halk müziğine yönelerek, halk türkülerine yeni yorumlar getirdi. Sesi, sazı ve yorumladığı ezgilerle yeni bir coşku dünyası yarattı. İlkin, Ankara Radyosu'nda (1943-1945), sonra konuk sanatçı olarak istanbul Radyosu'nda (1950) halk türküleri söyledi.

1952'de Türkiye Gizli Komünist Partisi'ne katıldığı savı ile tutuklandı. Yargılama sonucu beş yıl hapse, bir yıl sekiz ay Çumra'da gözetim altında yaşamaya mahkûm edildi. Cezasının bitiminde İstanbul'a yerleşerek serbest çalışmaya başladı. Plaklar yaptı, konserler verdi. 1933'lerde "Varlık", "Değirmen" dergilerinde şiirleri çıkmıştı. Bu türdeki çalışmalarını 1977-1979 yıllarında "Cumhuriyet" gazetesinde yayımlandı. Çağrılı olarak gittiği Federal Almanya, İngiltere, Hollanda, İsveç ve Bulgaristan'da şenliklere katılarak konserler verdi. Ruhi Su'nun yirmiye yakın kırkbeşlik plağı dışında başlıca uzunçalarları şunlar:

Seferberlik Türküleri (1970), Kuvayi Milliye Destanı (1971), Yunus Emre (1972), Karacaoğlan (1973), Pir Sultan Abdal (1974), Şiirler, Türküler (1975), Köroğlu (1976), El Kapıları (1977), Sabahın Sahili Var (1978), Semahlar (1979), Çocuklar, Gözler, Balıklar (1980).

Blue Box, Elvin Jones ve caz...

LÂLE MERKİT

İSTANBUL da ilk caz festivalini **1982** yılının mayıs ayında İstanbul Filarmoni Derneği düzenledi.O zamanlar derneğin başkanı olan **Cemal Reşit Rey** festivalin amacını şöyle açıklamıştı: *"Caz müziğinin ulaştığı yüksek seviyenin bizim ülkemizce bilinmediğini düşünüyoruz. Caz müziğinin gerçek yerini alabilmesi ve tanınması için bu festivali her yıl tekrarlayacağız."* Ne yazık ki Uluslararası 2. İstanbul Caz Festivali hiç bir zaman gerçekleşmedi. Üç yıl aradan sonra ikinci kez *"Uluslararası 1.İstanbul Caz Festivali"* düzenlendi. İstanbul Filarmonu Derneğinden **Panayot Abacı**'ya *"Bu ilk girişiminizin neden arkası gelmedi?"* diye sorduk. Tek kelimelik bir cevap aldık *"Tutmadı."*

Müjdeler olsun Sayın Cemal Reşit Rey, İstanbul halkında üç yılda büyük *'terakki'* olmuş. Çünkü bu yıl BİLSAK'ın düzenlediği "2. Uluslararası Caz Festivali" tuttu." 3 gün süren festival boyunca İstanbullu cazseverler Şan Tiyatrosu'nun koltuklarını boş bırakmadılar. Böylece iyi müzik dinlemeye özlem duyan gizli bir dinleyici potansiyelinin varlığı gözlemlendi.

"Blue Box"'ı daha yakından tanıyabilmek için iki konser arası fuayede konuştuk. Modern caz çalışmalarını seyircinin coşku dolu bir beğeni ile cevapladığı *Blue Box*, yaptıkları müziğin kendilerine özgü olduğunu hiçbir kategoriye sokulamayacağını belirttiler. İzledikleri Türk cazcılarını nasıl bulduklarını sorduğumuzda aldığımız cevap hayli düşündürücüydü: *"Türk cazcıları 60'lı yılların Amerikan müziğini uyguluyorlar. Kendilerinden hiç bir şey katmıyorlar. Almanya'da saz çalanları izlemiştik. Saz nefis bir alet. Neden böyle aletleri kullanmıyorlar? Neden kendilerine özgü bir caz çalmıyorlar."*

Bu sözlerden *Blue Box*'dan **Reiner Winterschladen** ve **Aloys Kott**'un *'çağdaşlaşmak'* konusunda bizimkilerden oldukça *'farklı'* düşündükleri anlaşılıyordu. Festivalin ilk

Blue Box, İstanbul'da idi.

günü **Nükhet, Neşet Ruacan** altılısının ardından sahne alan ve kendi geleneksel müziğini işleyerek Flamenco caz yapan **Carles Benavent** beşlisi bize bizimkilerden çok daha yakındılar. Sözün doğrusu bizden daha "Doğulu"ydular. Ve Türk seyircisi ile iletişimleri daha fazlaydı.

Bu arada ışık sisteminden söz etmeden geçemeyeceğim. Herhalde dünyanın başka bir yerinde bir caz konseri için bir disco ışıklandırma kullanılmamıştır. Bir caz konserinde yalnızca takip ışıklarının yerinde kullanılmasının yeterli olacağını bilemeyen ışıkçı, sololarda bir işgüzarlık örneği olarak disco konserindeymiş gibi boyuna ışıkları yakıp söndürüyor, ışık oyunları ile aldığı paranın hakkını vermeye çalışıyordu.

Festivalin yıldızı Amerikalı süper caz davulcusu **Elvin Jones**'du. **John Coltrane** dörtlüsünde çalarken yıldızı parlayan Elvin Jones'u cazseverler plaklarından tanıyorlardı. 59'uncu yaş gününü ülkemizde kutlayan Jones ile 59 yaşına girdiği ilk günün sabahında görüştük. Eğlence geç saatlere kadar sürdüğü için sabahın 11'inde henüz uykusunu alamayan davulcu bizi biraz homurdanarak karşıladı. Tercümede bana yardımcı olan kardeşim **Mustafa Kemal** ve ben bir

Elvin Jones: "Keşke daha 20 yıl Japonya'da yaşasaydım."

süre sessizce Elvin'in kaprisli, huysuz adam şovunu, izledik. Yer beğenmedi, purosunu parçaladı. Bir süre sonra ise Elvin Jones'da insan psikolojisinin iki farklı uçtaki örneklerini gözlemledik. Jones birden açıldı ve kahkahalar arasında konudan konuya atlamaya başladı. Jones'in en duyarlı olduğu konu Japonlardı. Fanatik bir Japon hayranı olan ünlü davulcu Japonlar için *"Batı medeniyeti insanları, maymunlar gibi ağaçlarda sallanırken, ateş yakmak için yıldırım düşmesini beklerken, Japonlar madenlerden kömür çıkarıp mutfaklarında, sobalarında kullanıyorlardı"* diyordu. Kendisini kaba saba, tahsilsiz bir adam olarak tanımlayan Jones bütün bunları Japon tarihi öğrencisi olan eşi **Keiko**'dan öğrenmiş. Jones röportaj boyunca yanımızda olan eşi **Keiko**'ya sarılarak sevecen bir tavırla sürdürdü konuşmasını: *"Japonlar hakkında herkesin türlü fikirleri vardır. Kimisi dürüst arkadaşlıklarından, kimisi fahişeliklerinden söz eder. Ben hayranlık duyduğum bir kültürün parçası olan çok iyi bir arkadaşla tanıştığım için çok şanslıyım."*

Jazz Machine'nin olağanüstü piyanisti **Fumio İtabishi** içinse şöyle konuşuyordu Jones.

"İtabashi bir dehadır. Benimle turneye gelmek istediği zaman kendimi çok mutlu hissettim. O dünyanın en büyük piyanistlerinden biridir. Yorumu o kadar mükemmeldir ki, müziği içinizde hissedersiniz. Bilirsiniz Japonlar hiçbir şeyi rasgele yapmazlar, her şeyi çok iyi yaparlar."

— Kendi grubunuzdakiler dışında enstrümantalist olarak beğendiğiniz kimseler var mı?

— *Gitara aşığım,* **Andres Segovia**'*ya bayılırım. Çelist*

Başkent yaşama döndü

Şenyapılı, Deniz Olgay ile.

— Buyur, al kardeşim gözlüğünü!..

Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürü **Mehmet Özel** alkışlar solgunlaşırken, **Mustafa Ekmekçi**'ye doğru yürüdü ve elindekini uzatarak:

— Buyur al, kardeşim gözlüğünü!.. Dedi.

Solan alkışların yerini gülücüklerin uğultusu aldı.

Vakko'nun Ankara Sanat Galerisi'ndeydik. Eylül ayının 10. günüydü. 'Bir eylül akşamı rastladım size' diyordu başkentliler birbirlerine, uzunca bir aradan sonra. 'Sanat Olayı'nın geçen sayısında *"Ankara'da hayat yok"* diye yazmıştım ya, işte yeniden yaşama dönüyordu başkent. Vakko S.G.'de mevsimin ilk sergisinin açılışı yapılıyordu. **Deniz Olgay**'ın *"Özgün Kilim-Giysi Sergisi"* açılıyordu.

Kalabalıktı açılış. Asansörden inerken Devlet Opera ve Balesi Basın Danışmanı **Alev Yamaç**'la karşılaştım:

— Sizi bekliyordum, dedi. Sordu:

— Deniz ile tanışıyor musunuz?

Tanışmıyorduk. Alev, hemen Deniz'i çağırdı. Deniz, 1966 yılından bu yana Ankara Devlet Balesi solist dansçısı ve son iki yıldır çalışmalarını İstanbul Devlet Balesinde sürdürüyor. Nitekim **Osman Şengezer** de İstanbul'dan kalkıp gelmişti, serginin açılışında bulunmak için. Ankara Devlet Balesi'nden çok sayıda sanatçı da oradaydı.

Alev bizi tanıştırır tanıştırmaz, ilk sorumu yöneltim Deniz'e:

— *Nereden aklına geldi kilimlerden giysi yapmak?*

Sorumun yanıtını alamadım. Çünkü, yeni konukları gelmişti sanatçının, haber verdiler, onları karşılamak üzere ayrıldı yanımdan. Sonra bir kez daha karşılaştık. Gene aynı soruyu yönelttim, tam yanıtlayacakken, **Mehmet Özel**'in geldiğini bildirdiler. Ama, 'eninde sonunda' demeli, yanıtladı Deniz sorumu:

— Türk kilimlerini, halılarını çok seviyorum.

olarak Pablo Cassals'ı çok severim.

— Vurmalı sazlardan sadece klasikleri kullandığınızı gördük. Mesela Triangle gibi percussion aletlerini neden kullanmıyorsunuz?

— Sevmiyorum. Her zaman gerekli değil. Hem sadece iki bavulum var. Bu bakımdan da sınırlıyım.

— Türkiye'deki caz potansiyeli hakkında söyleyecekleriniz? Türk seyircisinin sizi ve müziğinizi değerlendirmesi hakkında neler düşünüyorsunuz?

— Amerika ve Avrupa seyircisinden pek farkı yok. Caz müziğini takdir etmek bir anlamda kültürel bir gelişmedir. Bazı kişiler hayatları boyunca daha fazla caz dinleme fırsatına sahiptirler. Ama bu müziği dinlemeyen Batı Amerika yerlileri de, Paris opera evindeki kişiler de, aynı şekilde duyarlılık gösterirler. Esas olan insanın sanat biçimlerini anlama eğilimi ve bir temeli olmasıdır. Bir kitap okuduğunuz zaman yazarını beğenirsiniz. Çünkü kültürel bir öngeçmişiniz vardır. Edebiyatı bildiğiniz için yazarın ne demek istediğini anlarsınız. Müzik de böyledir. Bir müziği anlamak düşünme ve yetişme tarzına bağlıdır. Sizin annenız babanız siz küçükken Türk halk şarkıları söyler. Böylece siz kültürel bir şekilde bu müziğe hazırlanmış olursunuz.

— Uğraşmakta olduğunuz müzik türünü nasıl tanımlarsınız?

— Caz bir sanat biçimidir. Hoşça vakit geçirmek için değildir. Bazı müzik türlerini dinlemek için konsere gidileceği zaman buna hazırlanılıyor. Ellerinde liste oluyor, program oluyor. Mesela bir **Bach,** *bir* **Mozart** *konserine gidileceği zaman dinleyici, neler dinleyeceğine kendisini hazırlıyor. Cazda ise bu her zaman mümkün değildir. Ellerinde ön bilgi ve hazırlık olmadığından duyarlılık müzikle beraber o anda başlar. Bu şekildeki duyarlılık evrenseldir.*

— Eşiniz **Keiko**'nun Japon folklöründan derlediği *"Doll of the Bride"*ın öyküsünü anlatır mısınız?

— "Doll of the Bride" bin yıllık bir Japon şarkısıdır. Bu şarkıyı Japonya'da, radyo ve televizyonda o kadar çok dinledim ki, onların da bunu bizim Coca Cola reklamlarında "lıkır lıkır" sesi gibi bebekliklerinden beri dinlediklerinin farkında olmadıklarını biliyorum. Bu müzik artık onların bir parçası olmuştur. Bu parçada Japonca renkler ve Japoncanın oldukça zor telaffuzu vardır. "Doll of the Bride"ın Japoncası "Anno Ya Mingyo... Anno Ya Mingyo..."

Elvin Jones defalarca art arda tekrarladığı bu sözcükle birlikte Japonya anılarına döndü. Ve bir çocuk gibi yüzünü buruşturarak kendi kendine söylendi: *"Keşke daha 20 yıl orada yaşasaydım."*

"Size şarkının öyküsünü anlatmaya çalışıyordum. Japonya'da bir genç kız evleneceği zaman aile fertleri, yakınları hediyeler verir. Merasimler yapılır. Bir saç yapılması bir ay sürer. İki gencin yeni bir hayata başlaması için ne gerekirse vardır ama, kız bir köşede oturup ağlar. Annesi "Niçin ağlıyorsun?" *diye sorar. Kız* "Bilmiyorum" *der* "Sadece gözyaşlarını tutamıyorum." *İşte böyle acıklı bir öykü. "Doll of the Bride"ın öyküsünü karım bana 10 senedir, her gün yeni ayrıntılar ekleyerek anlatıyor.*

— Neyse ki bize anlatmanız yalnızca 10 dakika sürdü.

— Ha ha ha!

Dolaşıp topladım eski kilim ve halıları. İçlerinde çok eskimiş olanları vardı. Kullanılması olanaksız. Kullanılırsa, yok olup gidecek kısa zamanda. Bunları nasıl kurtarırım diye düşünürken, işte bu giysiler çıktı ortaya. Yeni bir kullanım biçimiyle, yeni bir işlev kazandırılarak yok olma tehlikesini ortadan kaldırmış oldum.

Önceleri kilim parçalarından çantalar oluşturmuş Deniz. Çantadan giysiye geçmiş. Birbirinden ayrımlı, bir ikincisi bulunmayan 40 parça giysi vardı Vakko Ankara'da. Deniz:

— 40 parça da İstanbul Vakko'da sergileniyor, diye açıkladı.

— Ne denli sürede gerçekleşti bu 80 parça?

— 4 ayda. Bu yaz tatil yapmadım. Tatil yerine bu giysileri yaptım.

İstanbul'daki bir butiğin Amerikalı sahibi mi, sahibesi mi, 100 parçalık bir sipariş vermek istiyormuş. Bu 100 parçanın ne sürede gerçekleştirilebileceğini soruyorum. "En az bir yıl" diye yanıtlıyor. Bu kez:

— Galiba balerinliği bırakacaksın? diye soruyorum.

— O beni bırakmadan, ben onu bırakacağım. En çok daha beş yıl dans edebilirim. Yönetsel görev sevmiyorum. Dans etmeyi isterim. 20 yıllık sanatçıyım.

Hiç de 20 yıllık sanatçı görünüşünde değil Deniz.

— Çok sayıda sipariş alınca, belki, bir atölye kurmak gerekecek değil mi

— Atölye kurmak olanaklı değil bu işte. Çünkü, kilim parçasını değerlendirmeye başladığımda o parçanın gösterdiği, o ana değin ayrımsamadığım özelliklerine göre gelişiyor tasarım. Tanımlanarak yaptırılacak bir iş değil. Ama, bir yardımcı alıp yetiştirmeyi düşünürüm.

— Çok sayıda sipariş 'kalite'nin düşmesine de yol açabilir. Böyle bir çekincesi de var.

— 100 parçayı 50 parçaya düşürtürüm ben.

Kutluyorum Deniz'i. Gerçekten olumlu bir uğraş veriyor.

— Değerini takdir ettiğiniz için çok memnun oldum, diye anlatıyor, İstanbul'daki sergime bir hanım gelmiş, ben yoktum. 'Aaah!.. güzelim kilimleri mahvetmiş' diye konuşmuş. İyi ki orada değildim. Vallahi, parçalardım o hanımı!..

— Bu cüsseyle mi?!. diye takılıyorum gülerek.

Ciddi ciddi:

— Ben, aynı zamanda, oldukça güçlü kuvvetliyimdir. Bakmayın cüsseme! diyor.

O sırada Mustafa Ekmekçi'yle göz göze geldik. Mustafa, hal hatır sorduktan sonra:

Ferhan Taylan'ın ödüllü yapıtları.

— Mehmet Özel'i gördün mü, burada mı? diye sordu.

— Girişe yakın bir yerde. Hayrola?

— Gözlüğüm var O'nda. Gözlüğümü alacağım, diyerek girişe doğru yürüdü Mustafa.

Ama, Mehmet Özel'in yannacına varamadı. Özel, el çırparak konukları susturdu. Güzel Sanatlar Genel Müdürü olarak 'Vakko'yu sanata katkılarından ötürü

kutlayan ve mevsimin ilk sergisinin gerçekleşmekte oluşu dolayısıyla yeni mevsimin hayırlı uğurlu geçmesini dileyen konuşmasına başladı. Açılışı, özel olarak videoya çeken genç kameraman:

— Bir hata yaptım efendim, baştan alır mısınız lütfen?.. dedi.

Özel, konuşmasını baştan aldı.

Vakko'yu ve Deniz'i hazır bulunan sanatseverler adına kutladıktan sonra, Kültür ve Turizm Bakanı **Mükerrem Taşçıoğlu**'nun bir 'mesaj'ını okudu. Taşçıoğlu da yeni mevsimin hayırlı olmasını diliyor, Vakko'yu sanata katkılarından ötürü kutluyordu.

Oysa, Vakko S.G.'deki sergi, Ankara'da mevsimin ilk sergisi değildi. 9 Eylül günü, Ankara İş Sanat Galerisi'nde **Nihat Yavaş**'ın resim sergisi açılmıştı. Vakko S.G.'deki konuklar, bu yüzden, Vakko'daki sergiyi 'mevsimin ilk sergisi' olarak niteleyen sözleri yadırgadılar. Özellikle Ankara'daki öteki kimi galerilerin sahip ve yöneticileri 'Kültür Bakanlığı'nın tutumunu kınadılar o akşam. Özel'in konuşmasını eleştirdiler.

Daver Darende, Polonya basınında.

Özel, konuşmasını bitirir bitirmez, Ekmekçi'ye doğru ilerledi ve elindekini uzatarak:

— Buyur, al kardeşim gözlüğünü!.. dedi. Mustafa, böylece peşine düştüğü gözlüklerine kavuşmuş oldu.

Dedim ya, Deniz'in sergisi oldukça kalabalık bir katılımla açıldı. Konuklardan kimileri şunlardı: Balerin **Meriç Sümen**, TV spikeri **Ayşe Egesoy**, *'Erkekçe'* den ayrılıp *'Hürgün'*e geçen ve *'Playman'* dergisinin *Erkekçe*'yi de, *Bravo*'yu da, *'Playboy*'u da batıracağı savındaki **Kurthan Fişek** ve balerin eşi, Hürriyet Ankara Bürosundan **Esen Ünür**, Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi **Doç. Dr. Hikmet Sami Türk**, DTCF öğretim üyesi **Doç.Dr. Şahin Yenişehirlioğlu**, işadamı ve ünlü resim koleksiyoncusu **Suat Nazif Baydur**, Antik A.Ş. ve Koleksiyon A.Ş.'nin sahipleri **Nurcan** ve **Turgay Artam**, Evrensel Kitabevi ve S.G.'nin sahibesi **Serpil Bozer**, Cumhuriyet Ankara Bürosundan **Jülide Gülizar**, Tanbay S.G.'nin yönetmeni **Nuran Terzioğlu**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Folklor Dairesi Başkanı **Kamil Toygar**, ressam **Gencay Kasapçı**, yonut sanatçısı **Remzi Savaş**, yazar **Nebahat Altuğ**, ressam **Veysel Günay**, Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi **Sevil Atauz**, **Akın Atauz**, ressam **İmren Erşen**, Y.Mimar **Ragıp Buluç**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdür Yardımcısı **Ramazan Mert**... Başa çıkmayacak!.. Bulunmayanları yazsam daha kısa bir liste olacaktı herhalde...

Ragıp Buluç geç geldi açılışa. İmren Erşen de. Ragıp, Deniz'e:

— Gerçi henüz gezmedim ama, neler yaptığını biliyorum, kutlarım, dedi.

İmren Erşen bir burs alarak Floransa'ya gitmişti. Dönüşte Paris'e uğramıştı.

— En önemlisi, oralarda, Türkiye'nin nerede olduğunu gördüm, dedi.

Deniz'in kilim-giysilerinin ederi 125 bin lira ile 400 bin lira arasında değişiyordu. En yenisi 15 yıllık, en eskisi 125 yıllık (bir Şarköy kilimi) olmak üzere, Elmadağ, Balıkesir Kazak, Mut, Antep Bergama, Fethiye, Karadere, Sivrihisar, Adıyaman, Sivas ve göçmen kilim, cicim ve sumaklarını kullanmıştı. Kimi giysilerindeki örgü bölümleri de sanatçı kendisi örmüştü. 'Aksesuar' olarak çoğunlukla eski takılardan yararlanmıştı. Açılışta giydiklerini de kendisi yaratmıştı.

İTALYA'DAN MUŞTULU MEKTUP

Ankara'ya yeniden döneceğim. Ama, İtalya'dan gelen kıvandırıcı bir haberi duyurmak istiyorum. Anılan ülkenin Gualdo Tadino kentinde 27 Temmuz-30 Eylül günleri arasında bir uluslararası sergi düzenlendi. Gualdo Tadino 25. Uluslararası Seramik Yarışmasının bu yılki konusu "Kullanım ve İç Mekânda Seramik"ti.

Yarışma Başkanı Heykel ve Seramik Sanatçısı **Nedda Guidi**'nin muştulu mektubu ağustos ayı sonlarında Türkiye'ye, İstanbul'a, **Ferhan Taylan**'a ulaştı. Sergiye katılan "en iyi 10 sanatçı"dan biri Ferhan Taylan'dı. Ferhan, 1 milyon 500 bin liretlik (yaklaşık 400 bin TL'nin üstü) ödüle değimli bulunmuştu.

Nedda Guidi, 20 yıldır renkli toprakla çalışan ve toprak yüzeyinin örtülmemesi gerektiğini savunan bir sanatçı. Ferhan'a yazdığı mektupta, sanatçımızın yapıtlarında kullandığı 'formlardaki dekorun renkli toprak oluşu, yani üste sürülmeyip kendi bünyesinden oluşunun 'olumlu bulunduğunu' vurguluyordu.

Ferhan'ın ödüllendirilen yapıtlarının görüntülerini bu sayfalarda bulacaksınız. 50 cm.x50 cm x 15 cm. boyutlarındaki bu formlar 'neriage' tekniği ve gresle çalışılmış ve 1300 derecede fırınlanmıştı. Ferhan, renkli toprağı ve porseleni ustalıkla kullanan seramik sanatçısı ve öğretim üyesi **Prof. Emanuel Astengo**'nun laboratuvarında çalışmıştı. Eylülün sonlarında Roma'ya döndü. Sergiyi ve kataloglarını görüp eleştirileri bana bildireceğine söz verdi.

Sanatçılarımız yüzümüzü ağartıyor.

Soldan sağa: Önder Şenyapılı, Ömer Balaban, Levent Kırca.

Yüz ağartan haberlere öylesine gereksiniyoruz ki!.. İtalya'dan Polonya'ya geçelim ve oradaki bir diplomat-sanatçımızdan söz edelim. Türkiye'nin Polonya'daki Büyükelçilik Müsteşarı **Daver Darende**'nin sergilerinden söz etmiştim. Daver, Varşova'dan 15 Ağustos 1985 günlü bir mektup atmış bana. Ekim ayında Ankara'da olacağını yazıyor. Ayrıca *"Varşova'daki sergim bir kez de Krakow'da yinelenecek"* diye bildiriyor. *"Sanırım açılış 9 Eylül günü olacak"* diye ekliyor.

Daver, daha önce *"Sanat Olayı"*nda duyurduğum Varşova sergisiyle ilgili olarak Polonya basınında çıkan yazıların kesiklerini de göndermiş. Polonya'nın ünlü sanat eleştirmenlerinden **Artoni Marianowicz**'in *'Szpilki'*de yayımlanan yazısının İngilizce çevirisini de eklemiş mektubuna.

Eleştirmen Marianowicz, diplomat-sanatçı kombinasyonunun kendi içinde bir tehlike taşıdığını belirterek açıyor sözü. Sanat çevrelerinin sergiyi olabildiğince diplomatik biçimde değerlendirmesi tehlikesidir bu, Polonyalı eleştirmene göre. Ama, Daver Darende'nin sergisi için böyle bir tehlikenin söz konusu olmadığını, her çevrenin, ışık dolu, renkli ve yaşam sevincini taşıyan resimler karşısında son on yıllarda ilgincin de çok ötesindeki çağımızda insanlığı tedirgin eden karabasanlara karşı iyimser şeyler dışında başka bir şey düşünemeyeceğini öne sürüyor. Marianowicz, Daver Darende'nin yaratıcılığının yeni, daha güzel sanatçı-diplomat ilişkisinin başlangıç noktası olmasını da diliyor.

Kıvandırıcı değil mi?..

ÖMER BALABAN'IN KÖŞKÜ

Ankara'ya dönmeden İzmir'e de uğrayalım. Bayram öncesi gittiğim İzmir'de, Narlıdere'de **Ömer Balaban**'ın köşkünde bir tiyatro sanatçımızla, **Levent Kırca** ile görüştüm. Fuarda *"Yukarıdakiler-Aşağıdakiler"*i sergiliyordu Levent Kırca Topluluğu. Levent ve topluluğun öteki öğeleri, Narlıdere Sahil yolundaki Ercan Villa'da kalıyorlardı.

Bir Ağustos akşamüzeri Ömer Balaban ile birlikte Levent'i çaya almaya gittik. **Nejat Uygur** yüzme havuzuna resim çiziyordu. **Edip Akbayram** da Ercan Villa'nın konuklarındandı. Levent Kırca'nın maça gittiğini söylediler. Ercan Villa'nın sahibi **Hasan Ercan** ile oturup görüştük bir süre. Döndük.

Bir başka gün **Burcu** ile **Kaya** almaya gittiler Levent'i. Topluluğu ile toplantı yapıyormuş, sonra da fuara gideceği için gelemedi.

Üçüncüsünde balık pişirirken bulmuşlar, gene Burcu ile Kaya, Kırca'yı. Saat 15.00'de gelip almalarını istemiş.

Sonunda buluştuk. *"Boklu kebap yapıyorduk öğleyin, o yüzden gelemedim"* dedi. Balığı temizlemeden pişirince adı *"Boklu kebap"* oluyormuş. *"Çok lezzetliydi"* diye anlattı.

Elbette, tiyatro üstüne söyleştik. Türk tiyatrosunun pek iç açıcı bir durumda olmayışının nedenlerini araştırdık.

— Bizde tiyatro iki kalas bir heves... diye özetledi Levent. Sanatçı yetişmediğinden yakındı. "Bugün **Gülriz Sururi**'nin kadrosunda olanlar, yarın benim kadromda. Benim kadromdakiler bir başka tiyatronun kadrosunda. Bir avuç sanatçı, durmaz yer değiştiriyor. Bu durumda tiyatro gelişmez, gelişemez. Yeni kan gerek" diye konuştu.

Yeni sanatçı yetişmeyince, var olanlar hemen kırılıp güceniyorlar, kapağı başka bir topluluğa atıveriyorlardı. Kendini daha bir iyi kılmak için çaba gösteren tiyatro sanatçısı pek azdı.

Levent, tiyatro oyuncusunun engin kültürlü, cevval zekalı olması gerektiğini de vurguladı. Bir fıkra anlattı:

— Nazi Almanyası'nda çok ünlü bir tiyatro sanatçısının gösterisi var her gece. Ön sıralarda üst rütbeli Nazi subayları oturuyor, arka sıralardaki koltuklarda sanatseverler. Tiyatro salonu her gece tıklım tıklım doluyor. Sanatçı, gösterisini gerçekleştiriyor sahnede. *"Durum hiç açıcı değil,"* diye giriyor söze, *"Ekmek bulmak zor, et hiç bulunmuyor, çocuklarımıza yedirecek yumurta bulamıyoruz. Ama karşıdan son derece lüks bir arabanın geldiğini gördüm, bir Rolls-Royce. Araba önümden geçerken eğilip içinde kim var diye baktım: Nazi subayları var..."* Bir kahkaha kopuyor izleyicilerden. Alkışlar... Nazi subaylarının suratı asılıyor. Gösteriden sonra, sanatçıyı çağırıyorlar, *"Rolls-Royce içindekilere baktım, Nazi subayları var" demeyeceksin bundan böyle"* diye talimat veriyorlar. *"Pekiyi,"* diyerek ayrılıyor Sanatçı.

Ertesi akşam, tiyatro salonu gene tıklım tıklım. Ön sıralardaki koltuklarda gene Nazi subayları oturuyor. Sanatçı gösterisini yapmaya başlıyor. Sırası geldiğinde, gene aynı bölümü yinelemeye başlıyor:

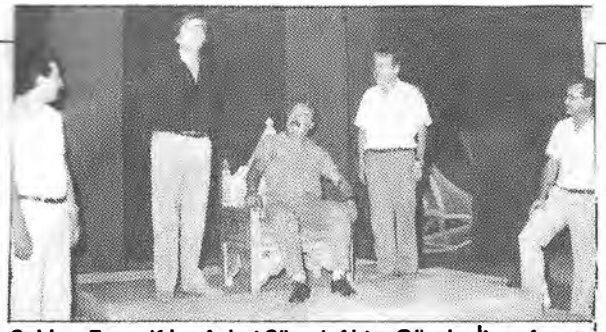

Soldan: Enser Kılıç, Aykut Sözeri, Aktan Günalp, İlyas Avcı ve Mustafa Şekercioğlu provada.

"Durum hiç açıcı değil, ekmek bulmak zor, et hiç bulunmuyor ,çocuklarımıza yedirecek yumurta bulamıyoruz. Ama, karşıdan son derece lüks bir arabanın geldiğini gördüm, bir Rolls-Royce. Araba önümden geçerken eğilip içinde kim var diye baktım: Nazi subaları yok..."

Ön sıralardaki Nazi subayları da kahkahalarla gülüyorlar. Alkışlıyorlar sanatçıyı...

BURÇİN ORHON İLE

İzmir'de Fuar'da gösteri yapan ve 'Bambi' diye anılan **Burçin Orhon** ile de görüştüm. Bir akşamüzeri Karacan Yayınlarının İzmir Temsilcisi **Erkan Sevinç,** Burçin ve ben Efes Otelinde buluştuk. Burçin parmak patates yiyordu ben gittiğimde. Yanı sıra kola içiyordu:

"Kilo almaktan korkmuyor musun?" Diye sordum.

"Patates şişmanlatmaz. Ayrıca, ben iştahlıyımdır. Yediğime pek dikkat etmem. Kilo da almıyorum" diye yanıtladı.

Burçin, kimi basın organlarından yakınmacıydı. Kendisiyle ilgili uydurma haberler yazıyorlardı. Örneğin, fişmanca işadamından hamile kaldığı haberi çıkmıştı bir basın organında. *"Ne çirkin şeyler bunlar"* diyordu.

Yerel gazetelerde İstanbul gazetelerinin yerel basımlarında hemen her gün Burçin Orhon ile ilgili bir haber yayımlanıyordu. Büyük boy renkli fotoğraflarıyla birlikte. Ve genelde övücü haberler vardı, *"Bambi, Oriental dansın pabucunu dama attı"* gibilerden.

Bir başka gün, Efes Oteli'nde **Uğur Mumcu**'yu gördüm. Bir masaya oturmuş *'Time'* dergisi okuyordu. Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün Fuardaki pavyonunda kitaplarını imzalamaya gelmişti.

Yeniden Ankara'ya dönebiliriz.

Koleksiyon A.Ş. mevsime İzmirli ressam **Mehmet Ali Resimcioğlu** sergisiyle girdi. Resimcioğlu, 1983 yılında yitirdiğimiz sanatçımız. Naif resimler yapıyordu. Koleksiyon S.G.'de beşi suluboya, 27'si yağlıboya olmak üzere toplam 32 yapıtı sergilendi.

Koleksiyon S.G., açılışlara bir yenilik getirdi. Kokteyl boyunca keman, org ve klasik gitardan oluşan bir üçlü, müzik yaptı. Konuklardan bir bölümü, özellikle hanımlar bu yenilikten çok hoşnut kaldıklarını, galeriden ayrılmak istemediklerini söylediler bana.

Sanatçının eşi **Sultan Resimcioğlu** ile oğlu da hazır bulundular açılışta. İzmir'deki dostlarından telgraflar geldi. DYP Genel Başkanı **Hüsamettin Cindoruk** da işlerinin çokluğu dolayısıyla açılışta bulunamamaktan duyduğu üzüntüyü belirten bir telgraf yollamıştı.

Nevzat Boztaş Gökçeada'dan dönmüş, bir işini izlemek için Samsun'a gitmişti. Açılışta bulunmak

Giden Erkan, biten bir

NEJAT BAYRAMOĞLU

"Ama artık canım sıkılıyor..." Yirmi yıl öncesinden gelen bu replik yankılanıyor kulağımda şimdi... Sevgisiz, alabildiğine zırva, dehşet ve şiddet dolu bir dünyada ailesiyle *"Pazar Gezintisi"*ne çıkmış bir çocuk söylüyordu bu sözleri. Kısa pantolonlu bahriyeli giysileri içinde, kara bir "çocuk"... AST seyircisi olarak **Erkan Yücel**'i ilk kez böyle, sahnede tanıdım. AST'ın büyük tiyatro adamı **Asaf Çiğiltepe**'nin jokeyliğinde doludizgin gittiği yıllardı. Ama *"Pazar Gezintisi"* ni gördükten sonra, özellikle Erkan'ı izlemek üzere gider oldum AST'a. "İzmirli"nin tadına varabilmek için. *"72. Koğuş"*u üç kez izledim. *"Sarıpınar 1914"*'te körüklü fotoğraf makinesinin başına geçip sesini çatlatarak *"seyreyle gözüm dünyayı"* demesi de hiç silinmedi belleğimden. Hayran olduğum bu sanatçıyla yaşam çizgilerimizin Mamak Askeri Cezaevi'nin 1,5 x 2 metrelik bir hücresinde kesişeceğini nereden bilebilirdim o zamanlar...

1972 Mayıs'ında Yıldırım Bölge Cezaevni'nde başarısız bir hizbin iki üyesi olarak buluştuk Erkan'la. 2 no'lu cezaevine, oradan 1 no'luya birlikte gittik ve "Arka Hücreler"in birini bir buçuk yıl paylaştık...

"İnsanı ya hastanede ya da hapishanede tanıyacaksın" derler. Beraberliğimiz sırasında bu büyük oyuncunun gerçekte tam anlamıyla "naif" bir insan olduğunu gördüm. Sevincini, üzüntüsünü hemen açığa vuran, gizlisi saklısı olmayan, sözünü esirgemeyen saydam biriydi Erkan. Hergele Meydanında yetişmiş, ama ailesinin özellikle **Zehra Ana**'nın üzerine titrediği bir "çocuk"tu... Bu yüzden de iflah olmaz bir çapaçuldu tabii. Yastığının altından çoraplar çıkar, yatağını bir türlü doğru dürüst yapmaz, *"Yahu Erkan şu yatağı bir gün de adam gibi yap"* dediğimde, *"Ne diye uğraşayım faşizmin yatağıyla"* cevabını verip, ipe un seren Nasrettin Hoca gibi kıs kıs gülerdi.

Tiyatro kültürü çok yüzeyseldi. Oyunculuk içinde vardı onun. "Küçük Adam"ın her çeşidini gerçek hayatta gözlemlemiş, pratik zekâsıyla da onun hangi yanlarını abartarak güldürü unsuru yapabileceğini bulmuştu. Bönlük-cinlik, sakarlık-ustalık gibi karşıtlıklardan tek bir jest ya da bir bakışla bir kahkaha tufanı koparabiliyordu izleyenlerde...

Nasrettin Hoca fıkrası anlatmaya kalkıp, bütün fıkraları birbirine karıştıran beceriksiz meraklı tipiyle en keyifsiz zamanlarımızda bile gözlerimizden yaşlar gelinceye kadar güldürmüştür bizi. (Bu skecin banda alınmış olduğunu duydum. Dilerim ki, her tiyatroseverin eline ulaşır bir gün.)

Olağanüstü yeteneğine rağmen tiyatroyu hiçbir zaman asal işi olarak görmediğini sanıyorum. Sözünü ettiğim "naif"liği içinde dünyada olmaması gereken pek çok çirkinliğin bulunduğunu algılamış ve bu çirkinliklerin bir gün tesadüfen tanıştığı Marksizmle giderileceğine inandıktan sonra tiyatroyu ve oyunculuğu hayatında ikinci plana itmişti.

Tutukluluğumuz süresince Erkan'la birlikte sık sık **Kavuklu Hamdi**

için Samsun gezisini bir gün önce keserek dönmüştü. Eşiyle birlikte geldi. Erzurum'daki bir Kongreden yeni Ankara'ya dönen **Tosun Terzioğlu** da eşiyle birlikte açılıştaydı. Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Müşaviri **İbrahim Cüceoğlu,** Doğuş Matbaası sahibi **Refet Yardımcı,** Kent Hotel sahibi **Mehmet Gönç,** ressam **Kayıhan Keskinok** ve meleklerinden kimileri, eleştirmen **Kaya Özsezgin** ve eşi **Ayten Özsezgin,** işadamı **Suat Nazif Baydur,** Doku Sanat Galerisi sahibi **Mehmet Kıyat,** Mi-Ge Sanat Galerisi sahibesi **Mine Özman,** Philips Genel Müdürü **Fethi Gürel,** Türkiye İş Bankası Krediler Müdürü **Bülent Aydın,** Şark Sigorta S.G.'deki yöneticilik görevinden ayrılarak M.N.F. adlı bir şirket kuran **Nilgün Kışlalı,** Hacettepe Üniversitesi öğretim görevlilerinden **Gürcan Sel** ve eşi **Senıra Sel,** ressam **Suzan Gökçek,** ressam **Hasan Abay,**ressam **Ömer İstemi Hatipoğlu,** ressam **Veysel Günay,** hukukçu **Tezer İnal,** Kültür ve Turizm Bakanlığı Danışmanı **Tevfik Rüştü Gökalp,** Tuslog'da görevli ABD'li General **Haven** ve eşi, Teşvikiye Sanat Galerisi sahibi **Remzi Taşyontar** konuklar arasındaydılar.

TV spikeri **Ayşe Egesoy**'un peşinde gene gazeteci dostlarımız vardı. Bir ara:

"Gazeteciler sizden başka kimseyle ilgilenmiyorlar" diye takıldım.

Koleksiyon S.G.'de bu ay üç açılış gerçekleşecek. İlki 1 Ekimde **Hasan Abay**'ın, sonuncusu 30 Ekimde **Nihat Akyunak**'ın resim sergisi. 15 Ekimde ise Gorbon Seramik'in *"Saraylarımızdan Görüntüler"* adlı seramik sergisinin açılışı yapılacak.

Bu satırlar yazıldığı sırada Artisan (Yukarı) S.G.'deki Portekizli sanatçı **Rui Anahory**'nin sergisi henüz açılmamıştı. Ekimin ilk günü Doku S.G.'de **Orhan Peker,** Galeri Nev'de ise 40. sanat yıldönümü dolayısıyla **Selim Turan** sergisi açılacak. **Serpil Bozer,** Evrensel S.G. için yeni bir yer arıyor. Turkuvaz'ın yeni yerinde ise inşaat bu ay sonunda ancak bitecek.

TİYATROLAR

Devlet Tiyatroları da yeni mevsimi ekimin ilk gecesinde açıyor. Ekim 1985 içinde 11 yerleşik, 4 sürekli turne sahnesinde 24 değişik oyun 231 kez perde açacak. Ekim ayı oyunlarından 7'si çeviri, 17'si yerli. 24 oyundan 12'si yeni, 12'si ise geçen mevsim perde açan oyunlar.

Büyük Tiyatro'da *"Hırçın Kız"* (**W.Shakespeare**), Küçük Tiyatro'da *"Güneş ve Aslan"* (**Tarık Buğra**), Yeni Sahne'de *"10. Senfoni"* (**Peter Ustinov**), Gençlik oyunu *"Yaşasın Tiyatro"* (**Sönmez Atasoy**), Altındağ Tiyatrosu'nda *"Bir Sabah Gülerek Uyan"* (**Necati Cumalı**), Oda Tiyarosu'nda *"İlk Evlilik"* (**Pavel Nilin**) izlenecek.

İstanbul AKM Oda Tiyatrosu'nda *"Sahibinin Sesi"* (**Sevim Burak**), Taksim Sahnesi'nde *"Ah Şu Gençler"* (**Turgut Özakman**), ve *"İlk Yıllar"* (**Orhan Asena**) sergilenirken; İzmir Devlet Tiyatrosu'nda *"Gençliğin Tatlı Sesi"* (**T.Williams**), Bursa Devlet Tiyatrosu'nda *"Biz Almanya'dayken"* (**M.Bedri Kanok**), Adana Devlet Tiyatrosu'nda ise *"Genç Osman"* (**Turan Oflazoğlu**) sergilenecek.

Ekimin ilk gecesi yalnızca Ankara'daki Küçük Tiyatro, Yeni Sahne ve Altındağ Tiyatrosu perde açacak. Öteki tiyatroların açılış tarihleri değişik.

oyundur

skeçleri oynadık. Hiçbir zaman Erkan'ı tatmin eden bir **Pişekâr** olamadım tabii, ama hapishane koşulları içinde her oyundan o ana özgü ve kolay kolay unutamadığım espriler çıktı.

1974 Temmuz'unda AST çatısı altında yine birlikteyiz Erkan'la. Özgürlüğe kavuştuktan sonra dostluğumuz ne yazık ki kısa bir süre devam edebildi. Bir yönetim kurulu toplantısında üzerime yürüyecek kadar tahammülsüzlük gösterdi. Hemen belirtmeliyim ki, bu davranışı sadece büyük bir içtenlikle bağlandığı fikirleri savunma adınaydı, o kadar. Aynı günlerde aramızdaki kişisel bir sorunla ilgisi olarak sadece kırgın bir tavırla sitemde bulunmuş, sesini bile yükseltmemişti.

Öte yandan bütün kişisel vasıflarına karşın Erkan'ın sekter siyasi tavrı, büyük çoğunluğu herhangi bir siyasi angajmana girmeyi reddeden AST çalışanlarıyla ilişkisini günbegün bozuyordu. 1975 sezonu sonunda AST'tan ayrılmaya karar verdiğini açıkladığında kimse "gitme" diyemedi.

Bence bu ayrılık Erkan için de, AST için de tayin edici oldu. AST'ta olup bitenleri ele almanın yeri burası değil tabii... Erkan'a gelince, sürekli yalpalayan bir siyasetin izinde ancak marjinal bir tiyatro yapabildi. Birlikte çalıştığı kişiler doğru dürüst dikiş tutturamamış birkaç profesyonelin dışında, hep amatörler oldu. Tabii her türlü yük de Erkan'ın sırtına yıkıldı. Olağanüstü oyunculuk yeteneğini yitirmedi ama geliştirip olgunlaştıramadı da. DAST ve AHT'taki "müsamere"lerin Erkan'ıyla Asaf Çiğiltepe'nin Erkan'ı arasındaki fark, bu dönemleri karşılaştırma olanağı bulunan herkesçe bilinir.

Kişisel kanımca Erkan, daima saygı duyulacak bir dürüstlük ve alçakgönüllülük ve özveriyle yürüttüğü bir yaşamı seçerken, farkında olmadan kendisini Türk Tiyatrosu'ndan ve sinemasından esirgedi.

Ama ister benim yargım olsun, ister başkalarınınki. Artık ne fark eder ki?

"Pazar Gezintisi"'nin küçük kahramanı oyunun sonunda serseri bir kurşunla vurulup ölür, fakat oyun ertesi gün yeniden başlardı.

Erkan'ın *"Pazar Gezintisi"* ise serseri bir trafik kazasıyla bir daha oynanmamak üzere indi afişten.

Ölümler bana hep *"Vaiz"*'in haklı olduğunu düşündürüyor nedense...

Erkan Yücel, AST'ın "Ayak Bacak Fabrikası" oyununda.

HİKÂYECİNİN ÇİLESİ

HİKÂYECİNİN, ona mahsus bir üslup, orijinal bir öyküleme tekniği sahibi olması şart ama, galiba yetmiyor; anlattığı duygu, kişi, düşünce ve izlenimlerin, en azından hayattaki zenginliği ve çeşitliliği göstermesi, fazladan hayal gücünün katkılarını içermesi lazım.

Sibel Özkan *(Yakacık-İstanbul)*, gönderdiği hikâyelerde işin ilk kısmını başarmış, ona mahsus bir üslubu var, dili epeyce başarılı kullanıyor, yalnız devrik cümle iptilasını denetim altına almalı; öyküleme tekniği, fazla orijinal olmasa da, ilginç; eğer, konularını yeterince çeşitlendirebilir, tiplerini zenginleştirebilirse, hikâyelerini çocukluk özleminin, aşk anılarının ağır bastığı 'günce' sayfaları olmaktan kurtaracak! Acaba, biraz daha objektif mi olması gerekiyor, bunu iyice düşünmeli; bu düşüncelerinin ışığında yazacağı hikâyeleri, tekrar bize ulaştırmalı.

(Şiirlerine gelince, kısa şiirde son derece önemli olan imge özgünlüğü ve duygu yoğunluğunu, sadece 'etki' şiirinde sağlayabilmiş, şiirde ısrarlı olacaksa buna dikkat etmesi birinci şart:

Dikenli telim oldu
takılıp ellerine kanadım
Gecem oldu gözlerin
hücrem oldu
yattım günlerce
bir güldün çocuklar gibi
unuttum gitti)

Ersen Tolunay *(Ankara)*, gönderdiği *'Sen gittin'* adlı hikâyesi için değerlendirme istemiş, bir yazar adayı üzerinde tek hikâye ile hüküm vermek zor, en az üç beş, aslında beş on hikâyesi elimizde olmalı. *'Sen gittin'* deyiş sorununu çözümlemiş olduğuna kanıt, deyişi etkileyici ve sürükleyici bile sayılabilir; ne var ki, kurgusu için aynı şeyi söyleyemeyiz, *'Nuri'nin hikâyesi'* metnin bütününe yedirilememiş, o bölümde okuru konudan soğutuyor, uzaklaştırıyor. Sibel Özkan'a yazdıklarımızı, alıcı gözüyle okuyup, üstünde kafa yormalı.

Ş. Akbaba da *(Orhaneli/Bursa)*, tek hikâye gönderenlerden, üstelik *'Sanat Olayı'* okuru olduğunu söylüyor; yazar ve şair adaylarından, epeyce kalın bir dosya beklediğimizi bilmeliydi. *"Uluslararası Bir Yarış"* adlı hikâyesi, Ersen Tolunay gibi onun da anlatım sorununu iyi kötü çözmüş olduğunu gösteriyor ama, hikâyenin temel olayı yarış, ölüm duygusallığı tarafından âdeta boğulmuş, demek söylemede bir denge sorunu var Akbaba'nın.

VAKKO
SANAT GALERİLERİ
sunar:

Vakko/Istanbul

İbrahim Çiftçioğlu
Resim Sergisi
1 - 31 Ekim 1985

Vakko/İzmir

Leyla Gamsız
Resim Sergisi
1 - 31 Ekim 1985

Vakko/Ankara

Fernuh Başağa
50. Sanat Yılı Sergisi
1-26 Ekim 1985

VAKKO SANAT GALERİLERİ

Solda 'demokratik sol' tartışması (2)

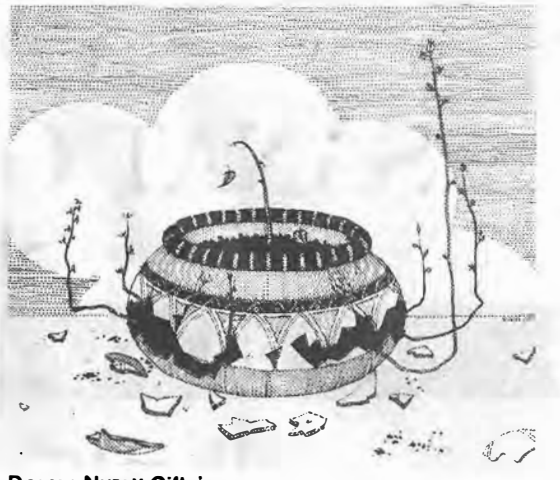

Desen: Nuray Çiftçi

Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya: "Kavram karışıklığından menfaat sağlayanlar var"

Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya

— "Demokratik sol", "sosyal demokrasi", "ortanın solu" gibi kavramlar gelişigüzel kullanılmakta ve bunun sonucu olarak bir kavram kargaşasının yaşandığı görülmektedir. Öncelikle sizden "Demokratik sol" un bir tanımını yapmanızı ve "demokratik sağ"dan farklarını, benzerliklerini anlatmanızı rica ediyoruz.

— Şimdi efendim, Türkiye'de yıllardır birçok açık oturumlar yapılır, yazılar yazılır. Fakat hiç kimse Türk fikir hayatını ve siyaset edebiyatını uğraştıran bu terimler üstünde hakkını vererek düşünmez. Ben öteden beri bunu düşünmüş, düşünmekle kalmamış uygulamış biriyim. Devrim Ocakları genel başkanıyken, *"Sağ ve sol nedir?"* seminerleri yapardık. Çok faydalı olmuştu. Sonra yine Türk Eğitim Vakfı kurulurken, kuruluş toplantısında böyle bir konunun bir açık oturum tarafından içerilmesini istedimdi. Orada buna muvaffak olamadık. Keşke başka fikir organları da kavram karışıklığını ortadan kaldırmak amacıyla böyle girişimlerde bulunsa. Çünkü bu karışıklıklardan menfaat sağlayanlar var. Ben bir zamanlar bu karışıklığa "kavram sahtekârlığı" dedim. Solda olan bir adam için solcu, sağda olan bir adam için sağcı deniliyor. Bu yanlış; bunlar bizim uydurduğumuz terimler. Böyle yalan yanlış terimler uydurmakta çok yetkiliyiz.

Şimdi gelelim demokratik sola. Demokratik sol, hemen ortanın solunu izlemesi gereken ideolojik bir tutumdur. Partiler yelpazesi bakımından ideolojilere bakılırsa ortadan itibaren hemen ortanın sağı veya solu, sonra da solun ortası, solun solu gelir. Demokratik sol, ortanın solu terimiyle başlamıştır. Bu ortanın soludur. Yani ortayı üçe ayırırsanız ortadan sonra, hemen sonra gelen kesim budur. Şimdi bu partilere göre yapılan bir ayrımdır. Partilere göre ideolojik ayrım yapmak kolaydır. Zorluğu da vardır ama asıl zorluk fikir hayatında akım olarak bunları nasıl değerlendirebiliriz, orada başlar. Ortanın solu **İsmet Paşa** tarafından, demokratik sol da **Ecevit** tarafından bulunmuş terimlerdir. Bunlar Türkiye'ye özgü terimlerdir ve böyle olmasından ben çok memnunum. Çünkü herhangi bir teori, bir ülkenin içine girdiği zaman, girdiği andan itibaren o ülkenin özelliklerine tabi olur ve değişikliğe uğrar.

Demokratik solda sosyalizm hâkim değildir. Doz itibariyle demokrasi yanı ağır basar. Demokratik sağda ise sosyal tarafı daha azdır. Birinde demokrasiyi muhafazakâr bir yapı içinde nasıl yürütebiliriz sorusu hâkimdir. Demokratik sağ bu soruyu sorar. Diğerinde demokrasiyi nasıl bir çağdaş sosyal akım fonksiyonuna uydururuz sorusu vardır. Şu yanlış anlaşılma her zaman söz konusudur bizim ülkemizde: Her sağ bir faşizmdir, her sol bir komünizmdir. Katiyen böyle değildir. Bunun anlaşılması gerekir.

— Demokratik sol için kuvvetli bir seçmen tabanından söz etmek mümkün mü?

— Demokratik sol için meşrutiyetten beri bir taban söz konusu. İttihat ve Terakki'de de az çok bu var. Hatta İttihat ve Terakki, İkinci Enternasyonal

kongrelerine iştirak etme meylini göstermiş ve delegeler göndermiştir. Balkanlarda zaten sosyalist hareketler var. Bizde Cumhuriyet Halk Partisi, belki de İttihat ve Terakki'den alabileceği unsurlarla da devletçi bir tutumu muhafaza etmiştir. Bu hazırlık zaten vardır. Şimdi zannediyorum bugün için yadırganmayacak bir taban söz konusu. Ama bu taban partiler düzeyinde parçalanırsa, bu artık solun çocukluk hastalığı falan değil, *'ergenlik'* hastalığı olacaktır.

— Peki, işçi sınıfının rolünü nasıl değerlendirmek gerekecek?

— Efendim, Osmanlı devrinden Cumhuriyet dönemine kadar bizim ülkemiz sanayi ülkesi özellikleri ile bugüne gelmedi. TBMM birinci dönemindeki kanunlarına bakarsanız bunu görürsünüz. Meclisin amaçlarını belirten Halkçılık beyannamesinde, çalışanlara yakınlaşan birtakım gelişmeler öngürülüyor. Ama sanayi yoktu. Sanayici de yoktu.

Şimdi işçinin buradaki hissesi nedir? Bizim ülkemizin tarihi açısından hemen hemen hiçtir. O zamanlar ne kadar işçi var? Olan da zaten gayrimüslim müesseselerde. Tütün amelesi veya tersane işçisi... Bu kuruluşlar da yabancıların elinde. Sanayicimiz de yok, işçimiz de. Ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin yeşermesiyle sanayileşme çabaları da yeşeriyor.

— İttihat ve Terakki'den başlayarak sol hareketlerin halkla özdeşleşememesinin nedenlerini nerelerde aramalı?

— Evet, tabii. Bir aydın hareketi olarak kalmalarının nedenleri... 1910 yılında ilk defa sosyalist partisi kuruldu. 1908 yılında grevleri kontrol altına alan geçici bir kanun çıkarılmıştır. Sendikalarla birlikte sosyalizm tartışmaları da başlamıştır. İşçi Partisi'ni kuran **Sosyalist Hilmi**'ye bakın. O, aynı zamanda Prens Sabahattin'ciydi. Ve aynı zamanda Ahmet Samim'ciydi. Sosyalizmle alakası? Kendisi **Jaures**'le temas etmişti. Mektup yazmıştır. Ama bu örnekler Türkiye'de sosyal hareketlerin gücüne ait meseleler değil. Mütareke dönemindekilerin de bilinçli olduklarına inanmıyorum. İşçinin kendi sorunlarının, kendi problemlerinin bilincine varması gerek. Bu da kolay bir iş değil. Türkiye Büyük Millet Meclisi işe başlayalı kaç yıl olmuş? 1920'den bugüne 65 sene olmuş. Bugünün gencine göre gelişmeler yeterli değildir ama toplumsal gelişmeleri çok çabuk isteyemezsiniz.

Şimdi bakın bir parti, Türkiye'de bir parti, özel kesimin güçlü olduğu bir demokrasi, bir sosyal devlet istediğini söylüyor. Daha buradayız. Sosyal devleti böyle alırsanız, özel kesime dayandırarak alırsanız, işçi hareketini nasıl alacaksınız? Sonra toplumun hazır olması lazım. Toplumun bunu kabul edecek *-tolere edecek değil-* bir durumda olması lazım. En ufak bir sosyal hak isteminde *"Moskova'ya"* diye bağırılıyorsa, muhafazakâr aydınlar da böyle diyorsa; henüz aydınların da buna hazır olmadığını görürsünüz.

ESKİ DEFTERLER

Diktatörlük mü?

"...Diktatörlük sorununa değinen iki önemli mektup dikkati çekiyor. Birisi **Engels**'in **Bebel**'e yazdığı 18/28.III.1875 tarihli mektup, ötekisi **Marks**'ın **Bracke**'ye yazdığı 5.V.1875 tarihli mektup!

İlkinde diyor ki **Engels**, "Devlet üzerine bu gevezeliği sürdürüp durmayalım. **Fransa Komünü** bildiğimiz devletlere benzemeyen bir devletti, zaten devlet sonunda dağılacak geçici bir kurumdur. Bize (yani **Marks**'la ona) kalsa, biz programda 'devlet' sözcüğünün geçtiği her yere, ya 'topluluk' sözcüğünü koyardık, ya 'komün' sözcüğünü!"

Fikrimce **Engels**'in bu dediklerinden, onun ve **Marks**'ın 'Proleterya Devleti' ya da 'diktası' denilince 'komün'ü anladıklarını çıkarmak olasıdır, bir; Komün'ü sonunda dağılacak geçici bir örgüt, üstelik öteki devletlere benzemeyen bir örgüt saydıklarını çıkarmak olasıdır, iki!

Marks ise, mektubunda proleterya diktatörlüğünden söz ederken, bunun bildiğimiz kapitalist devletin bulunduğu kapitalist toplumdan, devletin hiç bulunmayacağı sosyalist topluma geçerken işe yarayacak, geçici bir dönem olduğunu ve bilinen anlamda bir devlet olmadığını belirtiyor.

Her ikisinin de **Fransız Komünü**'nü göz önünde tuttukları besbellidir. Ama işi sağlama bağlamak için, bir de **Marks**'ın **"Fransa'da İçsavaş"** adlı eserinde, komünü nasıl nitelediğine bakalım:

"... Komün, özüne bakılırsa, bir işçi sınıfı yönetimi; üretilenlere el koyan sınıfa karşı, üretici sınıfın mücadelesinin sonucu; emeğin özgürlüğünün, hangi siyasal biçim ile sağlanabileceğinin, ayrıntılı bir açıklamasıydı..."

Daha açık nasıl söylesin, işçi sınıfının yönetimi diye **Komün**'ü benimsediğini **Marks**? Şimdi gelelim, bazılarının aslında gerçek bir dikta olarak göstermek istedikleri **Komün**'ün özelliklerine:

Paris Komünü'nün yaptığı ilk iş, seçmenlerin oyuna başvurmak oldu. En geniş özgürlük koşulları altında yapılan oylama, **Paris**'in her mahallesinde **Komün**'e çoğunluk sağladı. 15'i tanınmış karşıdevrimci ve altısı **Gambetta** ekolünden Radikal Cumhuriyetçi olan 21 muhalife karşı, 65 devrimci seçimleri kazandı. 65 devrimci arasında Fransız sosyalizminin bütün aşamaları temsil edilmişti. Birbirleriyle çok mücadele ettiler ama, birbirleri üzerinde asla diktatörlük kurmadılar.

Bu anlattıklarımı, yüzyılımızın ilk yarısında ortaya çıkan ve kendilerine **'proleterya diktası'** adını veren **'merkeziyetçi bürokrasi diktalarıyla'** istediğiniz gibi karşılaştırabilirsiniz."

Attilâ İlhan
'Hangi Sol?'
1980

Uğur Mumcu: "İşçisiz sosyalizm olmaz"

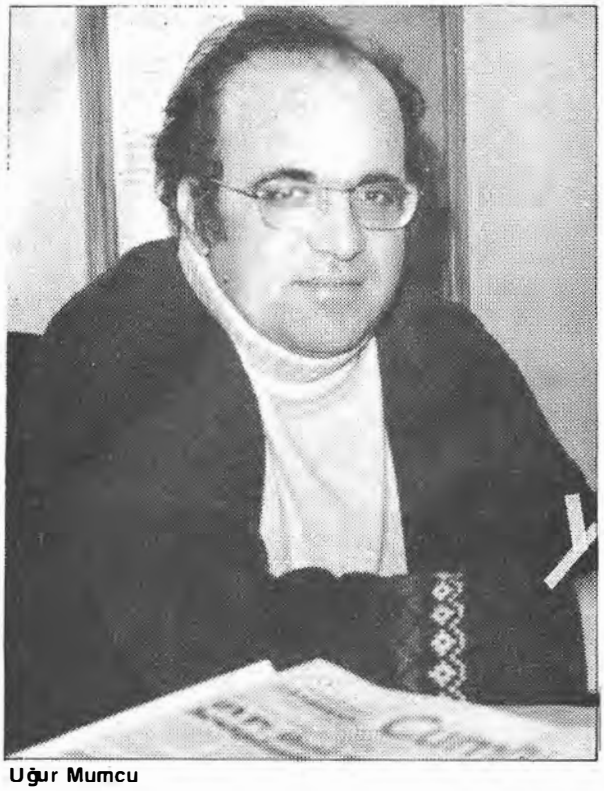

Uğur Mumcu

1-"Demokratik sol"u *tanımlar mısınız?*"Demokratik sağ"*dan farkları nelerdir?*

—"Demokratik sol"un en sağlıklı tanımı, "ihtilalci yol ve yöntemleri reddeden sol" olabilir. İhtilalci yol ve yöntemlerle iktidara gelen Marksist partiler, iktidarlarını "proleterya diktatörlüğü" ile sürdürürler. Biz buna "Sovyet Marksizmi" diyoruz. Genel olarak Sovyet Marksizmini, yani Marksist-Leninist sistemi benimsemeyen sol görüşlere "demokratik sol" denebilir. Bu tanım, Avrupa komünizminden ılımlı sosyal demokratlara kadar bütün sol düşünceleri kapsar.

Ülkemizde "demokratik sol" çok daha dar anlamda kullanılıyor. Bu anlamda "demokratik sol" Marksist düşünceleri de benimsemeyen sol anlamına geliyor.

"Demokratik sağ" da faşist yol ve yöntemlere karşı olan liberal - kapitalist görüşleri kapsar.

Demokratik sağ ve sol görüşler, ancak bütün siyasal ideolojilerin örgütlenebildiği ülkelerde gerçek anlamlarını bulurlar. Marksist partisi olmayan bir ülkede sosyal demokrat partilerin sağ ve sol sınırlarını çizmek olanaksızdır.

2- "Demokratik sol" *ile* "demokratik sosyalizm" *arasındaki benzerlik ve ayrılıklar sizce nedir?*

— Genel olarak "demokratik sol", "sosyal demokrasi" ya da "demokratik sosyalizm" arasında çok derin farklar yoktur. Siyasal literatürde bunlar eşanlamlarda kullanılırlar. Eğer demokratik sol kavramını,Sovyet Marksizmi dışındaki sol görüşleri kapsar biçimde kullanırsanız, bu üç kavram arasında fark yoktur. Yok eğer, "demokratik sol" kavramını, ülkemizde bazı çevrelerin yaptığı gibi illa de Marksist düşüncelere karşıt bir kavram olarak kullanırsanız, elbette bu üç kavram ayrı ayrı anlamlara gelebilir. Marksizme din buyrukları gibi bakan dogmatikler vardır. Bunlar günümüzün "ideolojik üfürükçüleri" gibi katı yorumlar getirirler. Günümüzde Marksizme tartışılır ve eleştirilir bir düşünce yöntemi ve ideoloji olarak bakmak doğru olur. Demokratik ve çağdaş sol için Marksizme din gibi bağlanmak gibi, Marksizmi tümüyle yadsımamak da yanlıştır.

Düşünceye sınır konamaz, sınır ancak eylem için söz konusu olabilir. Bir Marksist Leninist'in -Lenin' in Devlet ve İhtilal adlı kitabında belirttiği üzere- sınıf savaşını "proleterya diktatörlüğü" aşamasına kadar sürdürmesi gerekir.Sınıf savaşını proleterya diktatürlüğü aşamasına kadar sürdürenlere Marksist-Leninist denir.

Buna karşılık, Avrupa komünizmi, proleterya diktatörlüğü görüşünü tümüyle yadsıyarak Marksizme yeni bir yorum getirmiştir. Avrupa komünizminin ideolojik mayasında Lenin'in vargücü ile eleştirdiği Kautsky'nin de ideolojik izleri bulunmaktadır. Bir başka açıdan bakarsanız, Avrupa komünizmine "komünist" demek de yanlıştır. Bu olsa olsa "demokratik sosyalizm"dir. Çünkü Leninist öğretiye göre, Marksist-Leninistin ayırt edici özelliği "proleterya diktatörlüğü"nde düğümlenmektedir.

3- "Demokratik sosyalizm" *ile* "sosyal demokratlık" *arasındaki benzerlikler ve farklar nelerdir?*

—Demokratik sosyalizm ve sosyal demokrat,Batı ülkelerinde genel olarak özdeş anlamlarda kullanılır. Ancak, İngiltere'de görüldüğü gibi, bu kavramlar başka başka anlamlarda kullanılıyor. Örneğin İşçi Partisi'nden kopan grup, kendilerinin "sosyal demokrat" olduğunu ileri sürebiliyor. Herhalde, partinin yapısı ve yönetiminde emekçilere verilen yer ve işlev bir ölçü olabilir. Sosyal demokrat partiler, Federal Almanya örneğirde olduğu gibi, sınıf partisi olmaktan çok "kitle partisi" konumuna giriyorlar. Özetle demokratik sosyalizm ile sosyal demokrasi arasında bir ayrım olup olmadığı sorusuna, ülkelerdeki somut uygulamalara bakarak yanıt vermek gerekir. Avrupa komünizminin bulunduğu bir dünyada da yerleşik görüşleri yeniden değerlendirmekte de ayrıca yarar vardır.

4- *Ülkemiz koşullarında* 'aydınlanmacı' *halkçılıkla, sosyal demokratlık, özgürlükçü demokratik sol, ayrı ayrı örgütlenebilecek kadar,* 'farklı' *ideolojik esaslara sahip midir? Seçmen tabanı olarak, ayrı seçmen tabanları oluşmuş mudur?*

—"Aydınlatmacı halkçılık" kavramını aydınlara "öncü" işlevi yükleyen köktenci (radikal) görüş olarak algılıyorsak, bu görüşler arasında pek derin ayrımlar ve karşıtlıklar olduğunu pek sanmıyorum. Eğer, amaç, demokratik yol ve yöntemlerle oluşacaksa, pek derin bir ayrım görmüyorum.

5- "Demokratik sol"*dan,* "demokratik sosyalizm"*e kadar, bütün eğilimlerin siyasi yığın örgütlenmesinde işçi sınıfının rolü nedir? Türk işçi*

sınıfı, -günümüz koşullarında- bu rolü ne dereceye kadar oynayabilir?

—İşçisiz sosyalizm olmaz. Sosyalizm, işçi sınıfı öğretisidir.

Ülkemizde, 1961 Anayasası ile gelen radikal hak ve özgürlükler, Amerikan tipi sendikacılık anlayışı olan "partilerüstü sendikacılık" görüşü ile biçimlenmiştir. Bu görüş, bugünkü yasakçı sistemlere de ideolojik ipuçları sağlamıştır. Anayasa ve yasalar değişmedikçe örnekleri Batı'da görülen bir sosyal demokrat parti bile kurulmuş olamaz.

6- *Etiketi ne olursa olsun, Türkiye'de solcu hareketlerin halk çoğunluğu ile özdeşleşememesinde, birer aydın hareketi olmalarının etkisi ne olmuştur? Çalışan yığınların, tarihi misyonuna aykırı olarak, demokratik sağı destekler görünmesi; solcu reçetelerle gelen, fakat eğitimde ve kültürde halka yabancı* 'seçkin' *aydınların, somut ekonomik kalkınma önerilerinin* 'yabancılığından' *ve inandırıcı olmayışından mıdır?*

—Bu soruya bir çırpıda "evet" ya da "hayır" denemez, Türkiye'de "seçmen topografyası" derin çözümlemeleri gerektirecek karmaşık yapıdadır. Elbette sol adına yanlışlar yapılmıştır. Bunların seçmenin sağ partilere kaymasında yine elbette payları bulunur. Ama sorun bununla bitmiyor ki. "Halka yabancı seçkin aydınlarla" sosyalizm yapılmaz ama, aydınları dışlayan bir hareketle de solculuk olmaz. Herhalde iş, "aydın" diye nitelenen kişilerin tanımında ve onlara yüklediğimiz işlevlerdedir.

ESKİ DEFTERLER

Adı var, kendi yok!

"... Bir sosyal demokrasi, ya da aynı şey demek olan 'demokratik sol' lafıdır almış gidiyor. Ama iş, sosyal demokrasinin tarihi köklerine, bu köklerin Türkiye'de aranmasına geldiğinde, hemen bir karışıklıktır başlıyor. Kimi sosyal demokrat hareketi **Mustafa Reşit Paşa**'dan başlatırken, kimi de başlangıç noktasını 1973'te CHP'ye Genel Başkan olan bir kişiye, **Bülent Ecevit**'e indirgeyiveriyor. Epistemolojik sınırlar içinde bile düşünsek, hem sosyal hem de demokrat olan bir hareketin köklerini, geleneğini, kişilerde ya da üstyapılarda aramak olacak iş midir? Bir kavramı etiket olarak kullanmak, ama iş kavramın içeriğine gelince yan çizmek veya onu gerçekliğinden çok farklı ölçütlerle tanımlamaya kalkışmak, gözboyayıcılıktan başka bir şey değil de nedir?

Açık söyleyeyim, bugün Türkiye'de sosyal demokrat adı vardır, ama kendisi yoktur, hiçbir zaman da olmamıştır. CHP geleneğini, mirasını sosyal demokrat, diye yutturmaya çalışmak, bilinçli olarak yapılıyorsa en hafifinden oportünizm, bilinçli olarak yapılıyorsa zavallılıktır.."

Aydın Köymen
'Radikal Solun Gerekliliği'
Yeni Gündem/Sayı 29

Prof. Dr. Onur Kumbaracıbaşı: "Sosyal demokrat hareket sınıfsal yaklaşımlarında da demokratikleşmiştir"

1- "Demokratik sol"u *tanımlar mısınız?* "Demokratik sağ"*dan farkları nelerdir?*

—Öncelikle vurgulamak istediğim bir nokta var. Genel ideolojik konum açısından *"demokratik sol"*, *"sosyal demokrasi"* ve *"demokratik sosyalizm"* gibi isimlendirmeler soyut ve teorik düzeyde ayrılıkları belirleyen farklı kavramlar olarak görülemezler. Bu tür isimlendirmeler ancak somut düzeyde farklı parti ve siyasal örgütlenmelerin birbirlerinden ayırt edilebilmesi için kullanıldıklarında anlam taşırlar. Örneğin bugün var olan yasal alanda, yani komünist olmayan sol alanda hukuken iki kurulu parti, bir de kurulması için çalışmalar yapıldığı söylenen bir oluşum var. Bilindiği gibi, bu örgütlenmeler kendilerini "Sosyal Demokrasi Partisi", "Halkçı Parti" ve "Demokratik Sol Parti" olarak isimlendirmiştir. Aynı doğrultuda yeni bir parti kurulacak olsa, o da belki "Demokratik Sosyalist Parti" ismini kullanır. Dünyada bunun örnekleri pek çok. Birden fazla sol partinin bulunduğu İspanya, İtalya gibi ülkelerde de Almanya, Avusturya gibi tek bir büyük sosyal demokrat partinin bulunduğu ülkelerde de. Örneğin Almanya'daki sosyal demokratlar kendilerini "Alman Sosyal Demokrat Partisi" olarak isimlendiriyorlar. Avusturyalılar ise hemen hemen aynı ideolojik çizgide olmalarına karşın "Avusturya Sosyalist Partisi" ismini kullanıyorlar. Bununla sol çizgideki partiler arasında farklar yoktur demek istemiyorum. Kuşkusuz bu tür partiler arasında yaklaşım ve anlayış farklılıkları vardır. Partiler bunları ilkelerinde ve programlarında açıklarlar.

Sosyal demokrasi (isterseniz demokratik sol veya demokratik sosyalizm) özünde bir işçi sınıfı ideolojisidir. Hareket noktası, kapitalist düzenleme içinde sermayenin işçi sınıfını sömüren etkenliğine son vermek, yeni bir toplumsal düzenlemeyi, demokratik yollardan gerçekleştirmektir. Kuşkusuz şunu da eklemek gerekiyor: Bugün vardığı noktada sosyal demokrat düşünce ve pratik dayandığı temel değer yargıları ve toplumsal dünya görüşü ile salt işçi sınıfına özgü değil, evrensel boyutta bir sosyal anlayış ve ahlak (etik) oluşturmuştur. Bu nedenle sosyal demokrat hareket günümüzde giderek işçiden, küçük esnaf ve köylüye; zanaatkârdan memura kadar tüm çalışan kitleye yönelmiştir. Yani bir anlamda sosyal demokrat hareket sınıfsal yaklaşımlarında da demokratikleşmiştir. Bu nedenle sosyal demokrat hareket, günümüzde özlemini duyduğu toplumsal düzenin gerçekleşmesi için, toplumun tüm kurum ve katmanlarında demoratikleşmeyi vazgeçilmez amaçlarından biri olarak görmektedir.

Sağda durum farklıdır. Felsefesi gereği sağ, toplumsal çıkarı bireysel mutluluk ve çıkarların toplamı olarak görür. Bu nedenle sağda bireyin ekonomik özgürlüğü odak noktasını oluştururken politik demokratikleşme geri planda kalmıştır. Kısacası, demokratlık, sağın temel öğesi değildir. Sağın temel öğesi sermayenin egemenliğinin korunmasıdır. Bu nedenle sağ partilerin isimlerinde nadiren demokrasi sözcüğü geçer. Genellikle sağ partiler muhalefette iken demokrasiyi benimsemek eğilimindedirler. Türkiye'de de sağ muhalefette iken demokrasiyi savunur gözükmüş, iktidarda ise demokratik hakları hep kısıtlamaya çabalamıştır. Gerçekten demokrat bir hareket olarak başlayan DP de onu günümüze kadar izleyenler de bu alanda başarılı sınavlar hiç veremediler.

2- "Demokratik sol" *ile* "demokratik sosyalizm" *arasındaki benzerlik ve ayrılıklar sizce nedir?*

3- "Demokratik sosyalizm" *ile* "sosyal demokratlık" *arasındaki benzerlikler ve farklar nelerdir?*

— 2-Ve, 3- Bu konuda sanıyorum görüşümü yeterince açıkladım. Belki eklenmesi gereken nokta sol partilerin birbirlerine kıyasla daha "ileride" veya "geride" olmalarını, isimlerinin değil, ideolojik boyuttaki konumlarının belirleyebileceğidir.

4- *Ülkemiz koşullarında* 'aydınlanmacı' *halkçılıkla, sosyal demokratlık, özgürlükçü demokratik sol, ayrı ayrı örgütlenebilecek kadar,* 'farklı' *ideolojik esaslara sahip midir? Seçmen tabanı olarak, ayrı seçmen tabanları oluşmuş mudur?*

—Var olan yasalar, sol siyasal örgütlenme alanını önemli ölçüde kısıtlamıştır. Bu nedenle bugün sosyal demokrat hareketler ve partiler arasında önemli farklılıklardan söz edilemezse de bu görüşü solun tümü için geçerli kabul edemeyiz. Öte yandan sosyal demokrat çizgideki hareketler henüz ideolojik tavırlarını tam olarak açıklamada kararsız veya çekingen davranıyorlar. Bunun ciddi bir nedeni geçmiş dönemde tutarlı bir sosyal demokrat geleneğin olgunlaşamamış olmasında aranmalıdır. Seçmen tercihlerinde ilkelerin değil, inandırıcılığın birinci derecede ağırlık taşıması, bu ideolojik tavırsızlıktan kaynaklanıyor sanırım. Kanımca sağın demokrasi inancının zayıflığı ve geleneksel "istismarcılığı" bu konunun ikinci planda kalmasına, buna karşın sol partilerin kendilerini daha çok programları ile tanımlamalarına yol açan ayrı bir etken oluyor.

5- "Demokratik sol"*dan,* "demokratik sosyalizm"*e kadar, bütün eğilimlerin siyasi yığın örgütlenmesinde işçi sınıfının rolü nedir? Türk işçi sınıfı, -günümüz koşullarında- bu rolü ne dereceye kadar oynayabilir?*

—İşçi sınıfına dayanmayan, onun örgütlü desteğini alamayan, katılımını sağlayamayan sol bir siyasal yapı düşünülemez. Türk işçi sınıfının siyasal etkenliği bugün çeşitli yasal sınırlamalarla, ayrıca ürkütücü uygulamalarla kısıtlanmıştır. (İşte bu da sağ demokrasi anlayışının bir ürünüdür). Ancak işçi sınıfının bu kısıtlamalar nedeniyle zorlansa bile sol hareketlerin dışında kalacağını sanmak yanılgıdır.

6- *Etiketi ne olursa olsun, Türkiye'de solcu hareketlerin halk çoğunluğu ile özdeşleşememesinde, birer aydın hareketi olmalarının etkisi ne olmuştur? Çalışan yığınların, tarihi misyonuna aykırı olarak, demokratik sağı destekler görünmesi; solcu reçetelerle gelen, fakat eğitimde ve kültürde halka yabancı* 'seçkin' *aydınların, somut ekonomik kalkınma önerilerinin* 'yabancılığından' *ve inandırıcı olmayışından mıdır?*

—Türkiye'de sol hareketlerin ve siyasal örgütlenmelerin kuşkusuz tümü için başarılı olmuştur denilemez. Ancak sol hareketlerin tümü için halktan kopuk veya onunla özdeşleşememiştir yargısına da katılmıyorum. Sol oyların yüzde olarak toplam sağ oyları geçememiş olması böyle bir yorumun dayanağı görülmemelidir. Bu yalnızca eğitim olanakları kısıtlı,bilgi kanalları kısıtlı, dini inançları sömürülen, milli inançları sömürülen geleneksel bir toplumun demokratikleşmesinin engelenmesi dolayısıyla gerçeklerden uzak tutulmasının doğal sonucudur. Bilinçlenme bu olguyu hızla değiştirmektedir. Sağ giderek bunu kavramaktadır. Bu nedenle sağın da geleceği artık Batı'da geçmişte olduğu gibi demokrasiden yana tavır koymasına bağlıdır. Öte yandan "seçkinler" veya "topluma yabancı modeller" konusunu abartmamak gerek. İster devrimci, ister evrimci tüm sol hareketlerde, gerek "aydınların katkısı ve yönlendirişi", gerek "partinin sınıf bilincine ulaşmış öncülüğü" zorunlu görülür. Bugün Atatürk devrimleri için "seçkinci" veya "topluma yabancı" yaklaşımlardı diyor muyuz?

İlericilikte daima var olanı değiştirmek vardır.

19 EYLÜL - 8 EKİM 1985

RUI ANAHORY

ARTİSAN

CİNNAH CADDESİ 43/D - ANKARA

başarımız
akılcı çabanın
sonucudur.

GAMA

SINAİ ZİRAİ TİCARET VE PAZARLAMA
ANONİM ŞİRKETİ

Cinnah Caddesi 47/5 Çankaya-ANKARA
Tel: 39 19 10 (4 Hat) Teleks: 43 444 gpaz tr

HATLAMANS

Timur Selçuk: "Şiir besteleye besteleye ber

AYTEKİN HATİPOĞLU

— Çok uzun bir zamandır TRT'nin hiçbir programında yoksunuz, Üç İstanbul filmi dışında yanılmıyorsam. Sizce sebepleri nelerdir, söz eder misiniz?

— En son 1974 Mayıs'ında bir programım vardı. Demek ki on bir buçuk yıl olmuş, bir çalışmamız olmadı. Bunun karşılıklı değişik nedenleri olabilir. Benim açımdan bir: Yapılacak programda söylenecek şarkıların seçilmesi bakımından bir esneklik gereklidir. Yani üç tane eski şarkılardan söyleyeceksem üç de yeni şarkılarımdan söylemem gerekir. Bu üç yeni şarkı **Attilâ İlhan** olabilir; **Orhan Veli** olabilir, efendim, **Nâzım Hikmet** olabilir; olamaz ya hani... Dolayısıyla böyle yarı yarıya bir anlaşma olsun diye yola çıktım her defasında. Fakat bu yaklaşımı baştan engelleyen bir tavır oldu her zaman. Onlar yalnızca eski şarkılardan oluşan programlar istediler hep, ki bu da bana ters geliyordu; o şarkıları yaptığım zaman yirmi yaşındaydım, şimdi kırk yaşındayım, olacak iş değil. İkinci bir sebep de sanıyorum, açıkça olmasa bile kurum içi bir gizli sansür kesinlikle söz konusu. **Üç İstanbul'un** müziklerini yaptığım dönemde dahi, müzikleri imzalamamam yahut değişik ad kullanmam gibi saçma sapan istekler olmuştu. Hatta **Feyzi Tuna** filmi bırakacak hallere gelmişti. Bu dolaylı 'öcü'lüğüm hali hazırda sürmekte. Ama bunları ben hep geçici şeyler olarak görüyorum. Müzik dairesi ile ilişkim gayet uygar ve sıcak. Sanıyorum Türkiye'nin demokraside belli noktalara gelmesiyle birlikte TRT kendi bünyesinde ister istemez bazı temizliklere gidecektir. Bu meyanda bizler de ileriyle dönük daha rahat çalışma imkânları bulacağız. Öyle sanıyorum.

"Bütün bu arayışlarda karmaşa olacaktır. Halk müziği konserlerinde veya bir bestede saçma sapan bir akort duyulacaktır, flütle alaturka kemanlar birbirlerini rezil edecektir. Ama bunları sabırla, yararlı eleştirilerle aşmak durumundayız."

— Bu sözünü ettiğiniz iç sansür bakımından 1980 öncesi ve sonrası dönemler arasında bir farklılık var mı?

— Yok, yok hiç bir farklılık yok. Mesela CHP dönemleri yaşandı, o zaman da farklı değildi hiç.

— Peki biraz da pop-operalardan sözeder misiniz?

— Evvelki kış İzmir Devlet Operası'nın ısmarladığı *"Kare Düşünce"* diye bir pop-operamız vardı. **Salih Memecan'**ın aynı isimli karikatür albümünden yola çıkarak bir libretto hazırlamış **Necdet Aydın** Bey, o zaman İzmir Devlet Operası müdürüydü. Sözleşme yaptık. Çalışmaya başladık. İzmir'e provalara gittim. Her şey hazırdı. Sonunda **Kemal Gökçe** ve **Yalçın Davran** o zaman müdürdü, oyunu durdurdular. 30 Mart'ta gala yapacaktık, şubatta oyunu durdurdular. Düşün; dekorları, kostümleri, her şeyi hazır oyun durduruldu. Ben onu ileride bir plak olarak düşünüyorum. Belki İstanbul Sanat Tiyatrosu'nda sahneleriz. Onun dışında bu sene Devlet Senfoni, Mevlânâ Balesi uvertürünü çalacaktı benim yazdığım. Kurullara girdi, beğenildi. Övgüler de aldım arkadaşlardan, sağ olsunlar. Üç Türk bestecisi çalacak orkestra, bu sene hocalarımıza yer verdiler. Gelecek seneye inşallah seslendirilecek herhalde. Oda orkestrası çalışmalarımıza epeydir ara verdik, iki buçuk yıl oluyor. **Münir Nureddin'**i anma konseri hazırlayacaktık, **İnci Çayırlı** solist olarak katılacaktı. Ancak ekim ayıyla birlikte benim konserlerim başlıyor, o yüzden bu konseri nisan ayında pederin 5. ölüm yıldönümünde yapacağız. Ocak ayında İstanbul Sanat Tiyatrosu'nda sahneleyeceğimiz *"Kuyucaklı Yusuf"* pop-operamız var. Canlı orkestra, ben yönetiyorum. Çağdaş Müzik'teki arkadaşlar çalıyorlar ve söylüyorlar.

— Bu çok ilginç, çünkü "Kuyucaklı Yusuf" filminin de müziklerini yazıyorsunuz aynı zamanda. Nasıl yapacaksınız, temlerde bir benzerlik olmayacak mı?

— İki yönetmenin yorumu değişik. Onun için de iki ayrı müzik yazacağız. Biri bant üstünde diğeri ise canlı olarak iki ayrı tür olduğu için kabul ettim. Tekrarlar olabilir diye korkuyordum başta; onu yönetmenlerle de konuştum. Fakat hem yönetmenlerin yaklaşımları farklı olduğundan, hem de iki ayrı tür olduğundan tamamen sahnelenen esere göre iki ayrı müzik olabilecek, ikna oldum sonunda. Yoksa biri için başka bir arkadaşı düşünüyordum.

— Ben tekrar pop-operaya dönmek istiyorum. Acaba tutacak mıydı, geçecek miydi seyirciye bu tarz bir çalışma? Ne düşünüyorsunuz?

— "Kuyucaklı Yusuf"u mu soruyorsun?

— Hayır, O ilkini, "Kare Düşünce"yi.

— Şimdi; *"Kuyucaklı Yusuf"* daha ziyade dans müzik ve tiyatrodan oluşuyor. O Almanların özellikle **Brecht'**ten sonra geliştirdikleri tarz gibi. Ama *"Kare Düşünce"* bir saatlik tamamen müzikten oluşan bir eserdi. İçinde hiç konuşma olmayan tamamen müzikten ibaret bir şeydi. Müzik dili olarak epey ileride, Türk hafif müziğini çoksesli müziğe doğru epey zorlayarak yaptığımız bir yazıydı. Biraz da hafif

"Birkaç yıldır 'sağlıklı yaşam'konusu üstüne bir sanayi geliştirilmekte. Bu arada hiç kimsenin aklına da, 'yahu hayat sadece sağlıklı değil, aynı zamanda onurlu olmalıdır' diye bir kampanya açmak gelmiyor."

le çeyrek şair oldum"

müzik severleri daha büyük çapta çoksesli müziğe alıştırmak içindi bu. Ayrıca içinde altı-yedi kişilik bir pop-orkestra da olacaktı, daha genç yaştakiler için Öyle düşünüyorum ki, gerçekten başarılı bir çalışma olacaktı. İleride olacaktır yine de. Yazılmış bitmiş bir şey; kesinlikle sahnelenecektir. Ne var ki o yıl sahnelenemedi. Kültür Bakanlığı Müsteşarı **Kemal Gökçe** ile baştan beri nedense aramız çok iyi. Kendileri, **Hacı Arif Bey** gibi herhalde her buyruğa -O bile kendi döneminde kafa tutmuş ya- evet dememizi; bizden bu dönemde, Cumhuriyet Türkiyesi'nde, Kültür Turizm Bakanlığının bakanlarına, müsteşarlarına, müsteşar yardımcılarına; devlet müzik kuruluşlarının müdürlerine falan gerdan kırıp boyun sallamamızı bekliyor herhalde; ama ben, benim eserim çalınsın diye kimseye yağcılık yapamam. Ben Bakanlığın eksikleriyle ya da çeşitli devlet müzik kuruluşlarının eksiklikleriyle ilgili yazılar yazıp konuştuğum zaman kötü kişi oluyorum. Bunları böylece aynen yazmanı rica ederim; **Kemal Bey** -çünkü özelikle bize karşı tavır alan kişi O'dur,- son nefesime kadar kendisi müsteşar olarak kalsa dahi, kapılarına gidip el etek öpmemi hiç beklemesinler. Çeşitli dönemlerde bakanların kapısına dahi uğramadım, müsteşarlara hiç uğramam. Hiç böyle bir şey beklemesinler. Ben eleştirilerime devam edeceğim. İstedikleri sürece de benim eserlerimi çaldırmasınlar, söyletmesinler. Ben müziklerimi yazacağım. Bir gün bunlar çalınacaktır. Çalındığı zaman da o dönemin bakan ve müsteşarlarının ismi hayırla anılacaktır. Bunu da unutmasınlar.

— Şimdi ben buradan benim için daha sıcak ve sevimli bir konuya gelmek istiyorum: Siz genellikle 'şarkı sözü' yerine şiirleri besteliyorsunuz. Niye, neden diye sormak istemiyorum; bunu biraz anlatır mısınız?

— Şiirle aram çok iyi, çok seviyorum bir kere. Meslek olarak ihtiyacın ötesinde, yaşamımın bir parçası. Çok güzel şeyler çıkıyor karşıma. Şimdi onu şarkı sözü olarak yazmaya kalksam, ya da yazdırsam; o konuyu yeniden şarkı sözü olarak yazdırmaya kalksam bu olmaz, o lezzetin bulunması olanaksız. Dolayısıyla şairlerle böyle bir suç ortaklığımız var diyelim bazı çevrelerin diliyle konuşursak eğer. Bu sanıyorum yararlı bir suç ortaklığı. Şimdi; bu konserim için bir şarkı sözü yazdım, *"Sağlıklı Yaşam"*. Çünkü yeni yeni birtakım sıkıntılar gündeme geliyor. Nitekim o nedenle bu şarkının sözünü ben yazdım. Bazı güncel konular var beni çok etkileyen. Şimdi, ölmüş olan tanıdığım ve çok sevdiğim şairlere gidip bunları önermem olanaksız. Sağ olanların zaten kendi tezgâhlarında yazmakta oldukları şeyler var. Bu konular pek öyle şarkı sözü yazarlarıyla halledebileceğim konular

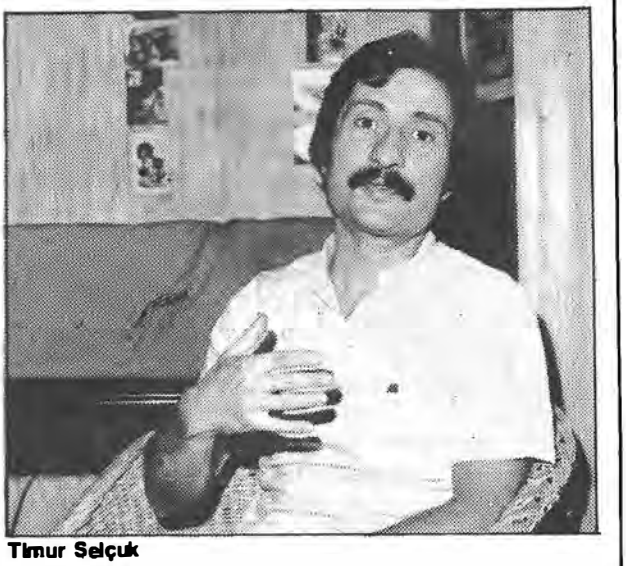

Timur Selçuk

değil. İster istemez şiir besteleye besteleye ben de herhalde çeyrek şair oldum, oturup bazı konuları kendim yazma yolunu seçiyorum. Bu "Sağlıklı Yaşam"da da öyle oldu. Birkaç yıldır sağlıklı yaşam konusunda televizyonda, gazetelerde; kalp uzmanlarının yahut 'aerobic'çi hanımların **Jane Fonda**'dan bilmem kime kadar çeşit çeşit beyanatları var. Bunların üstüne de bir sanayi gelişmekte. Bu arada hiç kimsenin aklına da, yahu hayat sadece sağlıklı değil aynı zamanda onurlu olmalıdır, diye bir kampanya açmak gelmiyor. Nice yüz dört, yüz beş yaşına gelmiş ve devlet yönetmiş insanlar var; bunların hayatlarının sağlıklı olduğu kesin yüz yaşını geçtiklerine göre, ama onurlu oldukları konusunda uzun tartışmalar yapılabilir.

— Kimi şiirler olur ki, hiç dokunamazsınız. Ama mutlaka bestelemek istersiniz. Böyle bir beşteyi yaparken müzikte de bir yenilik yapmış oluyorsunuz değil mi?

— Şimdi şöyle: Bazı şiirler var, gerçekten çok bestelemek istiyorsunuz. Fakat şiir bütün olarak öyle bir mükemmellikte ve öyle bir lezzette ki kıyamıyorsunuz. Ama bazen de kendinizi alamıyorsunuz, o meslek aşkıyla ilgili bir özgürlük. Yapıyorsunuz, söylüyorsunuz. Bazen az hatalı oluyor, bazen de hata payı büyük oluyor. Çok isteniyorsa gerçekten, bunların bestelenmesinden yanayım. Zararı yok, hatalı olsun. Şairin başarısı kadar bestecinin başarısı olmasa bile bizim bu çöl Türkiye'mizde birer damladır bunlar, serinlik veren su damlalarıdır. Ama her zaman başarılı olup olmadıkları konusu da, kendi şarkılarım dahil, tartışılır.

Timur Selçuk: "Halkımız akla karayı yan yana görünce ayırt ediyor"

— *Ben daha çok şuna değinmek istemiştim: O dokunamadığınız fakat sizde müzik olarak karşılığı olan şiiri bestelerken alışılmış melodik kalıpları, alışılmış hafif müzik ritmlerini zorluyorsunuz ve ortaya özgün bir yaklaşım, bir çözüm çıkarıyorsunuz sanıyorum. Bu da bir gelişmeyi getiriyor sanıyorum.*

— Tabii, ister istemez getiriyor. *"Gayya Kuyusu"* kendi türünde az hatalı çalışmalardan biridir kanımca. Hatta, hafif müzik demeyeyim de, nasıl Fransa'da bir *'musique de variete'*, eğlence, dinlence müziği vardır; fakat bir de *'chanson'* tarzı vardır, daha sözlere ağırlık veren; **Leo Ferre** gibi, **Jacques Brell** gibi. Bizde de bir hafif müzik türü var, bir de benim söylediğim tarzda hafif müziği zorlayıp âdeta çoksesli müziğe doğru iten hatta tiyatro müziği sınırlarına zorlayan şeyler var. Bu tip çalışmalar sınırları zorlamaya, itmeye, yıkmaya daha müsait. O bakımdan ben hem şanslıyım hem şanssızım.

Bir yerde bu zorlamalar sırasında günah-sevap dengesinin sorumluluklarını taşımak lazım. Bir yerde de az hatalı sonuçlar ortaya çıktığında ileriye ışık tutan örnekler oluyor bunlar. Tabii ki zorlanıyoruz. O şiir, hatta o şairin genel üslubu, tavrı, sizin müziğinizi yatay olarak, ezgisel olarak olsun, ritmik açıdan olsun ya da orkestrasyonda armoni açısından olsun, sazlama açısından olsun zorluyor...

— *Bir yere oturtmak istediğimden değil de merak ettiğimden soruyorum; sizin müziğinizin özgün olduğunu düşünüyorum, dünya çapında özgün olduğunu düşünüyorum. Ne dersiniz?*

— İster istemez bir sanatçı iyi ve kötü yanlarını birçok eleştirmenle birlikte sanıyorum objektif olarak görebilir. Dünyanın birçok yerine gittim, çaldım, söyledim. Oralardaki izlenimleri ve çıkan yazıları da değerlendirirsek şayet, özet olarak söylenen şuydu: Hem bölgenizin özelliklerini taşıyorsunuz hem de evrensel müziğiniz. Yani biz sözlerini anlamasak dahi, müziğinizden, armonik gelişiminden ve okuyuş biçiminden kendi dilimizdenmiş gibi meseleyi kavrıyoruz. Bu belli bir seviyenin aşıldığını gösteriyor.

— *Biraz da müzik dünyamızda olup bitenleri nasıl değerlendiriyorsunuz bundan söz edelim mi?*

— Ben her şeye rağmen Türk hafif müziğinin, ağır adımlarla da olsa doğru yolda gittiğine inanıyorum. Bu son çalışmaların, bundan önceki konuşmamızda 'çok sesli Türk hafif müziği' demiştik; ismi bana ters geliyor ama baştan bu çalışmaları her zaman desteklediğimi söylemiştim. Hatta senle sohbetimizde de konu açıldığında söylemiştim, bunların yapılmasından yanayım diye. Çünkü bütün bu Türk müziği ve halk müziği esinlenmeleri, arabesk de dahil olmak üzere sonunda hafif müzik kanalına yani eğlence müziği kanalına, nehrine gelip boşalacaktır. Bir yanda da, çağdaş müzik nehri akacaktır. Demek ki günü birliğine ya da yılı birliğine çıkan modalar; dünyanın her yerinde var, olacaktır da. Bu ana çizgiyi etkilemiyor. Hatta dönem dönem getirdiği tartışmalarla bile; arabeskiyle, *'mavi mavi'*siyle bir hareket katıyor, bir lezzet katıyor kanımca. Bu tartışmaların da, uygar bir seviyede olmak koşuluyla, ben her zaman yapılmasından yanayım. Hatta imkân olsa da televizyon ve radyoda da belli bir denetim altında belli bir oran gözetilerek bütün bunlar dinletilse, karşılaştırılsa. İbrahim **Tatlıses** çalınsa, **Orhan Gencebay** çalınsa, yorumları tartışılsa, kaynakları tartışılsa, bestecileriyle oturulsa, konuşulsa... Bizim halkımız, evet belki cahil ama uyanık, akla karayı yan yana görünce ayırt edebiliyor. İşte burada TRT'nin biraz geri kalmışlığı var. Akla karanın tartışmasını nedense ortaya çıkartmak istemiyor. Halbuki tartışmakta yarar var.

— *Şimdi sizi bunu düşünmeye yahut da bu konuda bir şeyler söylemeye itmek istemiyorum ama TRT'nin tutumu söylediğiniz tutarlılıkta olmak şöyle dursun bana göre işleri daha da karıştırıyor. Türk müziği kuşağında diyelim, öyle bir program yer alıyor ki, ne hafif müzik, ne çoksesli müzik, ne de bildiğimiz Türk müziği. Çalgı sayısı artırılmış, batı çalgıları konulmuş; özenle giydirilmiş genç kızlar ve erkekler var görüntüde, koro mu oldukları yoksa vokalist mi oldukları belli değil ve nihayet ezgide de apaçık, bayıltıcı, kıyım kıyım genellikle arabesk denilen o tat. Yine bir halk müziği konseri yayınlanıyor; tempolar olağanüstü hızlanmış, sazlar bir tuhaf gruplanmışlar, bir tuhaf görevler üstlenmişler, arada halk müziğinde hiç rastlanamayacak vuruşlar yapıyorlar, yine bir koro var. Solist icrasına gelince değişik, (sahneye göre galiba) bir prozodi anlayışı, sözcükleri deforme eden bir fonetik ve diksiyon, kendi karakterindeki peslikten daha da pese özellikle zorlandığı belli olan bir ses rengi... Bence bütün bunları Türk sanat müziği ya da Türk halk müziği adı altında yahut da o kuşaklarda lanse etmek bir ayrı arabesk katkı dünyamıza.*

— Arada bir böyle şeyler görüyorum ben de. Bunlar bir harekettir yalnız. Bir şey oturana kadar biliyorsun, büyük karışıklıklar söz konusudur. Devrimlerin en zoru müzik devrimi. Atatürk; o kadar sezgileri kuvvetli ki, müzisyen olmasa da sezmiş, devrimlerin en zoru olduğunu ve bu devrimi yapmayan toplumların da belli bir düzeyde uygar olamayacağını pek güzel söylemiş. Bütün bu arayışlarda karmaşa olacaktır. Yani dediğin gibi o halk müziği konserinde sazlar dım dım yapacak; **Erdoğan Berker**'in bestesinde saçma sapan bir akort duyacağız, yahut ne bileyim flütle alaturka kemanlar birbirlerini iyice rezil edecekler, ayrı ayrı ses dizinlerinde çalındıkları için. Ama bunları sabırla, hoşgörüyle, yararlı eleştirilerle taşımak ve aşmak durumundayız.

1985
İş Bankası
Büyük Ödülleri

Roman, Heykel, Pedagoji dallarında veriliyor.

İş Bankası, yazarlarımızı, sanatçılarımızı, bilim adamlarımızı desteklemek, onurlandırmak, onların üstün eserlerini değerlendirmek ve tanınmalarını yaygınlaştırmak amacıyla, her yıl üç Büyük Ödül veriyor.

İş Bankası, Büyük Ödülleri ile ülkemiz kültürüne, sanat ve bilim dünyamıza katkılarda bulunmanın kıvancını yaşıyor.... ve, yazarlarımızı, sanatçılarımızı, bilim adamlarımızı eserleriyle "İş Bankası Büyük Ödülleri"ne katılmaya çağırıyor.

Büyük Ödüllere ilişkin açıklayıcı bilgiler:

Büyük Ödüller için başvurular 1 Kasım 1985 gününe kadar kabul edilecektir.

Sonuçlar, 27 Aralık 1985 tarihinde kamuoyuna açıklanacaktır.

Büyük Ödül için kişisel başvuruda bulunulabileceği gibi, ilgili kurum ve kuruluşlar, yayınevleri saptanan dalların uzmanları, eleştirmenleri de eser önerebileceklerdir.

Her dalda 2.000.000,- TL parasal ödül, "Türkiye İş Bankası Büyük Ödülü Simgesi", "Türkiye İş Bankası Büyük Ödülü Onur Belgesi" verilecektir.

Büyük Ödül için başvuranlar ve önerilenler, "Türkiye İş Bankası Büyük Ödül Yönetmeliği"ni ve ödüllerle ilgili tüm koşulları kabul etmiş sayılacaklardır.

Büyük Ödüllerle ilgili yönetmelik ve "Roman", "Heykel", "Pedagoji" ödülleri özel koşulları *Türkiye İş Bankası AŞ, Genel Müdürlük, Halkla İlişkiler Müdürlüğü Kavaklıdere/Ankara* adresinden sağlanabilir.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

Orhan Pamuk ile son romanı "Beyaz Kale" üzerine

YASEMİN YAZICI

Orhan Pamuk

ORHAN Pamuk, genç yazarlık günlerinin verimini sürdürüyor. Son kitabını ilk okuyanlardan biri olarak, önceki roman kurgusunun ötesinde bir anlatımla karşılaştım. Henüz basılmamış bir romanın daktilo sayfalarını, üstelik kendisi yurtdışına gideceği için bir gecede okumak zorundaydım. Ancak yaklaşık 150 sayfa elimden kayarcasına geçip gitti; beni kendi dünyasına sokarak sonuna dek sürükledi. Roman bittiğinde beynimde oluşan soru ve nedenler birikimini konuşmak üzere, bir çay içiminde söze başladık.

— *İsterseniz önceki romanlarınızla bu romanınız arasındaki ilişkiler üzerinde konuşalım. İlk romanlarınızda tarihsel yanların ağır bastığı bir roman kurgusu gözlemleniyordu...*

— Kısmen olabilir ama, dediğinize katılmak güç. "Cevdet Bey ve Oğulları"nı kastediyorsanız, benim 1950'li yıllarda yaşadığım aile çevresinde gördüklerimi, biraz değiştirerek 1932'lere dek uzanmasıdır ki, daha çok günümüzün yazıldığı bir romandır. Tarihsel bir roman deyimini ben kabul etmiyorum. Ancak bu son okuduğunuz kitabımda 1600 yıllarına dönük bir tarihsel çalışma var. Belki bu romanı tarihsel bir roman olarak değerlendirebiliriz.

— *Son romanınızda bu tarih dilimi 1600 yıllarını içeriyor. Sizin doğrudan yaşamadığınız bir dönem. O günlerde geçen bir öyküyü nasıl kurdunuz? Siz onaylamasanız da, yazdıklarınızda*

gözle görülür tarihsel bir ilgi ve merak söz konusu.

— Evet son romanım "Beyaz Kale"de, şu an yaşamadığımız ve geride bıraktığımız bir tarihteki insanlardan söz ediyorum. Fakat çok özel bir nedenden değil belki... Bakın ben size başka bir şey söyleyeyim, benim yazdığım ilk hikâyeler tarihseldi. Gerçek anlamıyla tarihseldi. O zaman neden böyle yaptığımı tam anlamıyla şu an formüle edemem.

— Sizi yazmaya yönelten etkenleri öğrenebilir miyim?

— Tabii ki, okuma zevki... Romanı çok sevme. Bu ikisi beni çok etkiledi. Belki de yazarak yaşanacak bir hayatın, başka türlü yaşanacak bir hayattan daha cazip olacağı düşüncesindeydim. Ama bu önce romanı sevmemle tanımlanabilir.

— Yaşadığınız çevrenin etkileri ne oldu?

— Ben değil bütün yazarlar çevresinin etkisi altındadır. Bir yerde okumuştum. Kim diyor şimdi hatırlıyorum, *"Yazarlar bütün hayatları boyunca 18-20 yaşına kadar yaşadıklarını anlatırlar."* Buna katılıyorum. Başka türlü yazarlık mümkün değildir demiyorum ama en iyi bildiğini anlatmak varken, insan niye az bildiğini anlatsın. Sorun orada. Tarihi roman yazarken, şimdi geçmeyen, benim doğrudan gözlemlemediğim bir şeyi yazarken, ben yaşadığım psikolojiyi kitaplara aktarıyorum. Bu kitapda da var o.

— Doğrudan yaşamadığınız tarihlere dönüp, bir öyküyü kurgularken o günün yaşam detaylarını yakalamak biraz güç olmuyor mu?

— Diyelim ki, bir hikâye anlatıyorsun. O hikâye de belirli bir dönemde geçiyor. Hikâyenin geçtiği dönemin ayrıntılarını bulmak bana çok cazip geliyor.

— Son kitabınızı okurken tarihler, mekânlar, insanlar, romanın ortamı, kimi zaman insanın elinin altından kayıyor izlenimine kapıldım.

— O kadar da değil... Bana göre biraz abartıyorsunuz. Bu bilerek yapılmış bir şey. Roman kahramanları öyle ne yaptığını bilmez, bir şeylere kapılıp giden insanlar değil. Sonuna kadar bilincindeler. Farkında olmadıkları bir gücün etkisi altında kalmıyorlar. **Dostoyevski** taklidi bir roman gibi, ne olduğu anlaşılmayan insanlar, ipe sapa gelmez şeyler söylemiyorlar.

— Ben böyle demek istemiyorum. Yazdıklarınız an an somutlaşıyor, en somutlaştığı noktada birden soyuta dönüşüyor. Zaman, mekân ve insan arasındaki bağlar kimi zaman kopuklaşıyor.

"Kültürlerin birbirlerinden üstünlükleri ya da değersizlikleri diye bir şey bence yoktur. Ancak insanlar başka ortamlarda mutlu olacakları inancını edinirler..."

— Evet, kitapta bu bilinçle yapılmıştır. Kitabın atmosferini oluşturan da bu bence. Yakalanmayan o şey. Bu kitabı yazma nedenlerimden biri, günümüze bir şeyler göndermesidir. Ama ben onun ne olduğunu söyleyemem. Çünkü bu göndermeler açısından ben hiçbir endişe taşımam.

— Günümüze göndermeler derken, romanınızdaki insanların, geçmiş ve zamanda kimi zaman net, kimi zaman olmayan bir dünyada yaşadıkları gibi izlenimlere kapılıyor insan. Acaba bu sisler içindeki insanlarla günümüz arasında paralellikler kurma, evrenselleşme kaygısı düşünülebilir mi?

— Kitabın amaçları arasında böyle bir şey olabilir. Ama bunu ben şimdi hangisi diye söyleyemem. Kitap şunu ima etmek istiyor, bunu ima etmek istiyor diye diyemem. Tamam, bir şeyleri ilgilendiriyor ve onların da ne olduğunu ben biliyorum. Zaten önsözde bu açıklamaları yaptım. Kitapta önemli olan hikâye.

— Ancak öteki kitaplarınızla bu romanı karşılaştırınca kurgu, biçem açısından çok farklılıklar görünüyor.

— Benim de böyle bir amacım var zaten. Her kitabı yazarken biraz farklı, biraz değişik bir şey yapmayı düşünüyorum. Yazmayı cazip kılan nedenlerden biri de, belki bu işi yapma isteği. Bir hikâyeyi kurarken, insan onu biraz daha değişik biçimde anlatmayı düşündüğü için de onu sahiplenip, yazmaya karar veriyor. Sanırım böyle bir değişik kitap yazma isteği bende de sürüyor...

— Romanınızda iki kahraman var. Bunlar birbirine çok benzeyen kişiler. Biri Venedikli, birisi de Osmanlı. Özellikle fiziksel benzerlik romanın ana temasını oluşturuyor.

— Evet. Hikâyenin yürümesi için temel noktalardan biri benzerlikleri oluyor. O birbirine benzeyen iki insanın birbirinin yerine geçme teması, aslında çok daha eskilerden beri edebiyatta yapılmış bir şey. Benim anlatmak istediğimi çok daha iyi ortaya koyacağı için, ve bu temayı eskiden beri çekici bulduğum için hikâyeyi öyle kurdum. Kültürler arası benzerlik ya da ayrılıkları...

— Venedikli Osmanlılara esir düşünce sanki gün geçtikçe bir şarkiyatçılık büyüsüne de kapılıyor. Zaten o günlerde bir hayli yaygın bir şey Batı'da. Bu oryantalist eğilim gün geçtikçe asıl kişiliği olmaya başlıyor. O dönemlerde yine Doğu'da da Batı hayranlığı gizlice yaygınlaşıyor. Daha sonra sarayın müneccimbaşı olan kişi de işte bu Batı eğilimi içinde. Fizik olarak da benzeyen bu iki insan karşılaştıktan sonra birlikte asıl varmak istedikleri yere doğru soyut bir yolculuğa çıkıyorlar. Zaman zaman ortak üretimler yaparak, birbirini eleştirip, kızdırarak bir doygunlaşma sürecine geliyorlar. Sonra da birdenbire asıl istedikleri kişiliklere geçiyorlar...

— İşte anlatmak istediğim temel hikâye bu. Sizin özetlemenizdeki hikâyede, eğer günümüze kültürel göndermeler olmasaydı, bu hikâye tek başına cazip olur muydu? Belki olurdu. Bir kere edebiyatta aşk, tutku, kıskançlık gibi temalar hep vardır. Yazarlar da edebiyatta bu temaları kendi zamanları içinde irdeleyerek yeniden ele alıyorlar. Bu da diyelim dünya edebiyatında çift insan temasından yola çıkarak, bugünkü Türkiye'ye birtakım göndermeler yapacağını düşündüğüm bir hikâyeyi geliştirmeme yol açtı. Aslında belki de edebiyata çok uzaktan

baktığımızda hep aynı şeyler etrafında döndüğümüzü düşünebiliriz. Ama önemli olan, edebiyatı da taklitten kurtaran şey, bir temanın hep belirli bir ülkeden, kültürden, tarihten alınarak biçimlendirilmesi; ikincisi, bu biçimlendirme yapılırken yazarın içinde yaşadığı edebi kültür, yaşadığı ülkenin kültürel rengi, dünya edebiyatının o zamanki durumu ve kendi kişisel özelliklerini de buna katarak edebiyata yeni bir şeyler katma duygusuyla, o temaya bir şeyler sokuşturmasıdır.

— Şark ve Batı. Gerek Osmanlı İmparatorluğu'nun, gerekse Türkiye'nin coğrafi konumu bu akımların daha gözle görülür kültürel etkilenmelerde odak noktası olmuş. Kimi tarihlerde bu eğilim yoğunlaşıyor, kimi tarihlerde de duraklıyor. O nedenle sözünü ettiğiniz göndermeler kaynağını buradan da alabilir.

— Bunu kaba anlatımıyla açıklarsak, bir yanda Batıcılık, bir yanda ümmetçilik... Kendi kültür meselemize sahiplenmemizi söyleyen eğilim, öte yanda bizim kendi kültürümüzle mutlu olamayacağımızı, partiyi kaybettiğimizi, o nedenle başka kültürlere yönelmemizi söyleyen eğilim. Bu kitabı güncel yapan şey, bu iki eğilimin, simetrinin birlikte olması. İki insanın ayrı ve benzer ilişkileri söz ediliyor.

— Böyle bir bakışla evrensel insan ilişkileri boyutuna yönelir miyiz?

— Konu şu: Üstün olduğu düşünülen bir kültürle, onun kadar üstün olmadığı düşünülen başka bir kültürden gelen iki insan arasındaki ilişkilere, kitapta açık olarak ya da üstü kapalı olarak her zaman karşılaşılır. Kültürlerin birbirlerinden üstünlükleri ya da değersizlikleri diye bir şey bence yoktur. Öte yanda insanlar daha başka ortamlarda mutlu olacakları inancını edinirler. Bu maddi hayattan mı kaynaklanıyor, yoksa insanların ideoloji ile aldatıldıkları bir yanılsama mıdır? Bunu tam olarak söyleyemem. Böylelikle kitabın ilk başında biraz vurgulamaya çalıştığım gibi, insanlar başka kültürlerin cazibelerine, kendi mutluluk endişelerinden dolayı, biraz da o ülkelere ait hikâyeleri sevdikleri için kapılırlar. İşte kitabın anlatımı o olabilir... Ama ben şudur demiyorum yine...

— Roman kahramanları bir noktaya geldikten sonra, belli ülke tercihlerine yöneliyorlar. Seçimlerinde bir mutluluk tartışması olmalı mı?

— Kültür ve mutluluk ilişkisi üzerine kahramanlar farklı bir ülkeye gidiyorlar. Kitapta öyle yapmaya çalıştım ki, birbirinin kültürü ya da yaşadığı çevre, günlük hayatın renkleri hakkında beslenen düşüncelerin doğrusunu ve yanlışını kahramanlar karşılıklı olarak sınayamıyorlar... Yani birbirlerinden mutlu, yoksa mutsuz mu olduklarını kestiremiyorlar. Birbirleri hakkında hikâyeler üretiyorlar, bu hikâyelere kapılıyorlar. Böylece birbirlerini anlamak diye bir sorunla karşılaşıyorlar. Bütün söylediğim şeylerden sonra, kitabı bir adım daha ileri götürmedim. Kitap bütün bu temaların içinde, okuyucusunu da bir oyuna sürükleyip belki de düşünmeye çalıştıracak. Buna da belki diyorum. Onun ötesinde bir şey varsa onun niyeti bende yok.

"Beyaz Kale"den bir bölüm:

"Şimdiyse her şey üç boyutlu..."

YAZ sonuna doğru bir gün, Müneccimbaşı Hüseyin Efendinin cesedinin İstinye kıyısında bulunduğunu duyduk. Paşa katli için fetvayı en sonunda almış, o da saklandığı yerde rahat durmayıp, Sadık Paşa yakında ölecek, belirtisi var, diye sağa sola kâğıtlar yolladığından yerini belli etmiş. Anadolu'ya geçmek isterken cellatlar sandalına yetişip boğmuşlar. Malına mülküne el konulduğunu öğrenince Hoca, müneccimbaşının kâğıtlarını, kitaplarını, defterlerini ele geçirmek için harekete geçti; bunun için, birikmiş ne kadar parası varsa rüşvete harcadı. Bir akşam eve koca bir sandık içinde getirdiği binlerce sayfayı bir hafta içinde yuttuktan sonra, öfkeyle bundan çok daha iyisini yapabileceğini söyledi.

Dediğini yaparken ben de ona yardım ettim. Padişah'a sunmaya karar verdiği Hayat-ül-Hayvan ve Acaib-ül-Mahlûkat adlı iki risale için ona Empoli'deki evimizin geniş bahçelerinde, çayırlarında gördüğüm güzel atları, alelâde eşekleri, tavşanları, kertenkeleleri anlattım. Hoca'nın, hayal gücümün ne kadar sınırlı olduğunu söylemesi üzerine, nilüferli havuzumuzdaki bıyıklı frenk kurbağalarını, Sicilya lehçesiyle konuşan mavi papağanları ve çiftleşmeden önce karşılıklı oturup birbirlerinin tüylerini temizleyen sincapları hatırlayarak anlattım. Sultan'ın çok ilgilendiği, ama Saray'ın birinci avlusunun aşırı temizliği yüzünden yeterince bilgi sahibi olamadığı bir konu olan, karıncaların hayatı üzerinde uzun uzun dikkatle çalıştığımız bir bölüm oldu.

Hoca, karıncaların düzenli, mantıklı hayatını kaleme alırken çocuk padişahı eğiteceğimizi de düşlüyordu. Bu amaç için, bildiğimiz kara karıncaları yetersiz bulunca, Amerika'daki kırmızı karıncaların düzenini anlattı. Bu da ona, Amerika denilen yılanlı ülkede yaşayan ve yaşadıkları hayatı hiç değiştirmeyen hımbıl yerlilerin başlarına gelenler üzerine, hem acıklı hem de hisseli bir kitap yazma düşüncesini verdi: Bana ayrıntılarını anlatırken, hayvanlara ve ava düşkün bir çocuk kralın bilimle ilgilenmediği için, sonunda nasıl İspanyol gavurları tarafından kazığa oturtulduğunu da yazacağını söylediği bu kitabı, sanırım bitirmeye cesaret edemedi hiç. Kanatlı mandaları, altı bacaklı öküzleri, iki başlı yılanları daha anlaşılır kılmak için çağırdığımız minyatür ustasının çizdikleri, ikimizi de memnun etmedi. "Gerçek eskiden böyleydi" dedi Hoca. "Şimdiyse her şey üç boyutlu, gerçek gölgeli, baksana; en sıradan karınca bile gölgesini, arkasında ikizini taşır gibi sabırla katlanarak taşıyor."

MÜZAYEDE

"SEÇKİN KONUKLAR İÇİN SEÇKİN EŞYALAR"

GEÇMİŞİ MÜZAYEDE HEYECANI İLE GÜNÜMÜZDE YAŞAYIN

- Tablolar
- Halılar
- Gümüşler
- Mücevherler
- Porselenler
- Cam eşyalar
- Mobilyalar
- Kilimler
- Çeşitli antikalar

ANTİK A.Ş.

"BAŞKENTTE VE İZMİR'DE MÜZAYEDEYE ATILAN İLK İMZA"

İran Cad. 17 Kavaklıdere-ANKARA
Tel: 27 41 28

SANAT GALERİSİ

"SERTİFİKALI TABLO SATIŞLARI"

EKİM 1985 SERGİLERİ

HASAN ABAY

RESİM SERGİSİ
1 EKİM - 14 EKİM

NİHAT AKYUNAK

RESİM SERGİSİ
30 EKİM - 11 KASIM

HER HAFTA YENİLENEN YAPITLARLA "KOLEKSİYON - SANAT - BUTİK"

KOLEKSİYON A.Ş.

İran Cad. 17 Kavaklıdere-ANKARA
Tel: 67 13 01

Latin Amerika Edebiyatı ve Türkiye'nin aydın

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

GÜNEY Amerika Edebiyatı'nı küçümsemek olası değildir. Bir başka yazımda değindiğim üzre, bu edebiyat kendisini doğuran koşullarla, serpilip geliştiği kıta-yörenin özellikleri ile bir arada düşünüldüğünde elbette ilginç ve çekicidir. Her yeni ses- soluk ve tat gibi yeni boyutlar, yeni ufuklar açıcıdır. Batının yazınsal anlamda kimi sıkıntılar ve tıkanıklıklar yaşadığı bir dönemde bu edebiyatı 'keşfetmesi' doğaldır. Özellikle 2. Büyük Savaş'tan sonra son 'büyük' yapıtların verilmiş olması, ayrıca 1960'lardan başlayarak yeni oluşumların etkisiyle beğenilerin değişmesi bu konuda etkili olmuştur.Bu yeni oluşumlar dediğim şey iki ayrı öbekte gelişiyordu. Bir yanda gençlik hareketleriyle birlikte âdeta yerleşik düzene bir tepki anlamında yeni edebiyatlar benimseniyordu ki üçüncü dünya edebiyatlarının tanınması da bu döneme rastlar, bir yanda da eleştirel düzeyde yapısalcılığın ağırlığını giderek duyurması böyle bir söylemin uygulama alanına yönelik geniş malzeme sağlayan 'yeni' edebiyat arayışlarına yöneltiyordu, kitleleri. Ayrıca Batı her dönemde bir 'başka dünya' miti yaratmış ve bunun peşinden gitmiştir. Bir dönemde Afrika (koloniyal özellikleriyle), bir dönemde Doğu ve Uzakdoğu bu duyguları tatmin ederken şimdilerde, dediğim gibi, Güney Amerika kıtası aynı amaca hizmet etmektedir. Bu kıtanın feodal ilişkileri, söylencelerle beslenmiş ve bugün yapıtlarına yansıyan bilinci dizgesel bir yaşamın cenderesinde sıkılan Batılı aydına ilginç gelmektedir. Fakat bunlar işin Batılı açısından değerlendirilmesidir ve bu edebiyatın benimsenmesindeki tek neden de bu değildir. Latin Amerika'nın kendisi de Batı emperyalizminin kendisini ulaştırdığı sonuca isyan edercesine sesini yükseltmiş, bu sesin duyulması için de özellikle çalışmıştır. Güney Amerika üstünde oynanan oyunların bilincinde olan Batılı aydının 'suçluluk duygusuyla' yüklü bilinci, zaten kendi ülkelerinde yaşayan ve kendi dillerinde konuşan bu sese kayıtsız kalmamıştır.

Bununla birlikte Latin Amerika edebiyatı tek boyutlu ve bir biçimli bir edebiyat değildir. Kendi içinde sınıflanmakta ve öbeklenmektedir. Ben Güney Amerika edebiyatını üçe ayırıyorum.

Birinci grupta **Jorge Amado** türünden yazarlar var. Bunlar daha çok yaşadıkları kıtayı ve o kıtadaki yaşama ilişkilerini dile getiriyorlar. Güney Amerika kıtasının kendisine özgü söylencelerini ya doğrudan doğruya ya da dönüştürerek aktarıyorlar. Bunlar bir anlamda 'otantik' yazarlar. Ayrıca söz konusu yöreye ilişkin insan topografyasını vermeye çalışmaları ve buradan hareketle insana ilişkin evrensel değerleri saptamaları elbette kendilerini ilginç, daha da önemlisi özgün kılıyor. (**Yaşar Kemal**'in Batı'da değerlendirilişi de bu anlayış çerçevesindedir.) Bu anlamda yazarlarla herhangi bir beraberlik kurma olanağı yok.

İkinci öbek **Marquez**'in simgelediği yazarları topluyor, bünyesinde. Bu yazarların yapıtları belirli bir olayı, belirli bir kurguyu oldukça simgesel boyutta, birkaç anlamlı olarak sunuyor. Eldeki metnin okunması iki aşamalı bir eylem olarak gelişiyor.Okur bir yandan metnin ya da yapıtın ana izleğini ve kurgusunu sürerken bir yandan da bunun belirmesine yol açan, vücut bulmasına neden ve etken olan simgesel anlatımı izlemek zorundadır. Dahası, okur bu iki ayrıksı dili birbiriyle özdeşleştirmek, birbirine yedirmek ve gene birbiriyle örtüştürmek olgusuyla karşı karşıyadır. Eldeki yapıtın anlaşılabilmesi için kaçınılmaz bir zorunluluktur bu. Dolayısıyla bir açıdan bakınca son derece net ve berrak olmasına karşın bir başka açıdan değerlendirildiğinde alabildiğine karmaşık bir yapıttır, söz konusu olan.Batı'da oluşan yeni eleştirel ve düşünsel söylemle açıkça ilgili olan iki yaklaşımdan birisi budur.

Güney Amerika edebiyatının ana gövdesini bütünleyen üçüncü yaklaşımın en önde gelen adı **Borges**'tir, bana kalırsa. Borges, yukarıda saydıklarımdan daha farklı bir izleği sürmüş ve geliştirmiştir. Bir noktada Borges, bir başka ülkede yazsaydı çok garipsenecek, bireysel seçiminden beğenilerinden kaynaklanan kimi şeyleri Güney Amerika edebiyatçısı olarak yazmanın şansını kullanmış bir yazardır. Bilindiği gibi, bu yaşlı yazarın ilgi alanını kuşatan belli başlı öğeler ortaçağ ve bu döneme ait kültürler, bunların simgeleri, dinler, dinsel metinler, düşler, sanrılardır. Söylediğim üzre, bunlarla kurulmuş bir yapıt herhangi bir Batı edebiyatının içinde yer alan yazara ait olsaydı belki ilginç bulunabilir, ama bir o ölçüde de garipsenebilirdi,oysa Güney Amerika'nın zaten söylenceye, dolayısıyla da düşe ve simgesel anlatıma açık gövdesinden türetildiği için çok daha farklı bir açıdan yaklaşıldı bunlara ve benimsendiler. Borges edebiyat metnini âdeta bir bulmacaya dönüştürmüş, onu âdeta

sanatçısı (2)

> ***"Marquez metnin bütününde somut kalır, bunu veriş şekliyle dil ve söylem özellikleriyle okuru zorlarken, Borges dili ve söylemi itibariyle son derecede açık, rahat ve sığken, metnin özü açısından okuru 'zora koşmaktadır'."***

belirli bir şifreyle okunması gereken gizemli bir yapıyla özdeşleştirmiştir. Belirli bir gerçekliği tıpkı bir nesnenin çok yüzeyli kesilmiş bir camdan yansıyan birden çok ve birbirinden farklı görüntüsüymüşcesine çok boyutlandırarak vermek yolunu seçmiştir. Bunu yaparken dil oyunlarını kullanmaktan, söylem özelliklerini zorlamaktan kaçınmamıştır. Okura ulaştırmak istediği gerçekliği gerek gerçeğin kendisini, gerekse okuru bir tür labirentte dolaştırdıktan sonra açığa çıkarmıştır. (Nitekim birçok kez, dünyada ilgisini en çok çeken şeylerin başında labirentlerin geldiğini söylemiştir. Bu arada kutular ve kuyular gibi kavramlara uzak olmadığını da anımsamalıyız. Bunda herhalde iki gözü de kör birisi olmasının küçümsenmeyecek bir etkisi var.) Gene de Borges'in belirli bir 'metnini' okuyan herkesin onu 'kendisinde' aynı anlamla sonuçlandırdığını düşünemeyiz.Bu yanıyla Borges zaman zaman Batı'daki bir geleneğe de yaklaşmıştır. Çok kalın bir çizgiyle çizilmemiş de olsa **Lautreamont, Baudelaire** gibi yazarların geliştirdikleri söylemlerin yer yer Borges'le özdeşlikler kurduğu açıktır. Kısacası, Marquez metnin bütününde somut kalır, bunu veriş şekliyle, dil ve söylem özellikleriyle okuru zorlarken, Borges dili ve söylemi itibariyle son derecede açık, rahat ve sığken, metnin özü açısından okuru, deyim yerindeyse,'zora koşmaktadır.'

CORTAZAR VE GERÇEKLİK

Bunlardan sonra, ayrı bir öbek olarak nitelendirmek olası mıdır, çok emin değilim ama herhalde belirli bir gerçekliğin çok boyutlu olarak verilmesi söz konusu ise **Cortazar**'ın adını geçirmek gerekir. Özellikle bize de çok yakın bir geçmişte çevrilmiş olan yapıtı *"Blow Up"* düşünülünce bu ortaya çıkıyor. Orada da hiç bir zaman gerçeküstücü olmayan bir söylem içinde somut gerçeğin yalnız yeniden üretilmesi aşamasında değil hatta algılanması aşamasında da birden çok katmanla karşılaşıyoruz. Ne var ki, bu salt Güney Amerika yazarlarına özgü bir nitelik değil. Hemen tüm Batı sanatı ve Batı'nın güttüğü estetik kaygu bu bağlamda gelişmiş ve gelişiyor. Kaldı ki gerçekliğin birden çok boyutlu olarak verilmesi, özünde sanatın varlık nedenini oluşturur. Nitekim başka bir yazımda altını çizdiğim üzre, bizde Güney Amerika edebiyatının özellikle -asıl önemli nokta budur- Batı'da tanınıp benimsenmesinden sonra o doğrultuda ürün veren sanatçılar kendilerine dayanak olarak hep bu noktayı savunmuşlardır. Benim 'tıkanmıştır' diye nitelendirdiğim şiir-öykü roman üçlüsünün kendilerince savundukları ana özelliği budur. Gerçeğin yeniden ve çok boyutlu olarak üretilmesi. Oysa bizde yapılan hiç de söylenilen değildir. Çünkü gerçeğin çok, diyelim söylendiği gibi üç boyutlu verilmesi öncelikle öyle algılanmasını gerektirir. Nitekim üç boyutlu gösterilen film üç boyutlu çekilmiştir. Yoksa tek boyutlu çekilip üç boyutlu "görülmesi" istenirse olduğu gibi izlenirken istenirse bir yardımcı araç kullanılmasını gerektirecektir, ki bizde yapılan bence bu. Tek boyutlu algılanıp 'kaydedilmiş' bir olgunun izlenirken 'üç' boyutlu olarak değerlendirilmesi istenmektedir.Bu olacak şey değildir. Niçin yanlış olduğunu önce başka bir izlek sürerek açıklayayım.

Her okuma eylemi belirli bir katılmayı gerektirir. Okuma ile açıklanan şey de yalnızca bir edebiyat metninin, bir yazılı metnin okunması değildir. Her sanat yapıtı *'okunmak'* zorundadır. Bir resim, bir yontu, bir müzik yapıtı. Okumak bu anlamda yaratıcının o yapıtında görünürde açık tuttuğu ama özünde gizlediği şifresini çözmeye, o yapıtın bireysel bilinç tarihimize yapacağı katkının çözümlemesini yapmaya getirilen tanımdır. Sanat yapıtının âdeta görünmeyen dilini ele geçirmektir. Bu da, eldeki yapıt ne denli açık olursa olsun, belirli ve bazı tartışılmayacak temel ilkelerin dışında, yaratıcının aşılması anlamını taşır. Nasıl yaratıcı doğal ve kalıcı gerçekliği kendi süzgecinden geçirerek onu nesnelliğinden soyutlayıp açıkça bir özellik katına sürüklemişse aynı şeyi ikinci kez okur yapmaktadır. Dolayısıyla sanat yapıtı her iki aşamada da öznel bir olaydır ve belirli bir yorum içerir.

Bu yorumlama olayı elbette yaratıcının bakış açısıyla çakışır ve özdeşleşirse pek sorun yoktur. (Böyle bir gelişmenin kendisi de sorundur ama bunu şimdilik bir yana itiyorum.) Oysa birçok 'büyük' diye bilinen yapıtta yaratılan yaratıcısını da aşmıştır ve bu da doğrudan doğruya okurun katkısıyla sağlanmıştır. Okurun yorumunu, dolayısıyla, katkısını istemeyen sanat yapıtı söz konusu değildir. Olamaz da.

Böyle bir açıdan bakınca, çok somut görünen ve bilinen doğal gerçekliği sonsuz küçük bir sapınayla 'aynen' yansıtan yapıtlar için söylenmesi gerekenler kuşkusuz bir başka yazının konusu olacak kadar geniş oylumludur. Gene de bu tür bir tartışmanın bir ölçüde resim ve daha çok fotoğraf için söylenebileceğini saptamak isterim. Onların bile tartışmayı her anlamda reddedebilecekleri açıktır. Nitekim gerçekliğin çok boyutlu olarak verilmesi gibi bir kavram kendisini ilk elde ağırlıklı olarak resimde göstermiştir, ki ben de buna göndermede bulunarak söylemek istediklerimi temellendirmek düşüncesindeyim.

(Devam edecek)

Yayın hayatımız olaysız geçmiyor. Kitap satışlarının büyük düşüşler göstermesi yayınevlerini olumsuz yönde etkilerken, yayıncılarla dağıtımcıların ilişkilerini gerilimli bir ortama itti. Öte yandan yayıncılarla yazarlar ve çevirmenler arasındaki uyuşmazlıklar sürüp gitmektedir. Geçen sayımızda Sungur Yayınları ile çevirmen Ahmet Cemal arasında patlak veren uyuşmazlığı duyurmuştuk. İş daha sonra büyümüş, karşılıklı iddia ve suçlamalarla, mahkemeye intikal etmiştir. Durumu nesnel olarak yansıtabilmek amacıyla, 'Sanat Olayı' hem yayıncı hem de çevirmenin görüşlerine başvurmayı uygun gördü.

"Malina" mahkemede

Sungur Yayınevi'nin sahibesi Aynur Tuncer:

"Bütün ispatları ile ortada bir akit var"

AVUSTURYALI ünlü yazar **Ingeborg Bachmann**'ın son yapıtı *'Malina*'yı Türkçeye kazandırmak istememin öyküsü mü? Bakın neler oldu...

'Malina'yı Almanca aslından bir solukta okumuş ve çok sevmiştim. Zor bir edebi eser olmasına, ufukta hiç satış şansı görülmemesine rağmen bu kitabı yayınevimin okurlarına sunmayı öyle istemiştim ki, eğer ben bunu basmayı göze alabilirsem Ocak 1985 başına kadar su gibi çevirebileceğini söyleyen **Ahmet Cemal**'le çalıştığı Avusturya Başkonsolosluğu Kültür Ofisi'nde bu kitabın çevirisi için Mart 1984'te anlaşma yapmıştım. Mart 1984'ten başlayarak çeviriyi beklemeye başladım. Fakat 10.12.1984 tarihine kadar ancak 60 sayfa çeviri metni teslim etti ve o tarihe kadar aldığı avansların toplamı 60.000.- TL'yi buldu.

1985 başında Avusturya Kültür Ofisi Müdürü olan **Dr. Lucius,** şubat ayında bana, bu kitap Sungur Yayınları tarafından yayımlandığında Kültür Ofisi olarak bir miktar satın alınması için Avusturya hükümetine resmen başvuruda bulunduğunu bildirdi. Dr. Lucius Nisan 1985 başında da beni Kültür Ofisi'ne davet ederek Avusturya hükümetinin bu başvurusuna olumlu cevap verdiğini, kitap yayımlandığında Sungur Yayınları'ndan Kültür Ofisi olarak üst kapak fiyatından 500 adet kitap satın alarak kitabın tanıtımına ve yayınevine katkıda bulunacaklarını kesin olarak belirtti. Ahmet Cemal, bu arada benden 30.000.- TL daha avans aldı, 30 sayfa daha çeviri teslim etti, yani toplam 90 sayfa çeviri metnine

Aynur Tuncer.

90.000,- TL avans almış oldu. Ahmet Cemal'in çeviri metnini çok beğendim, bu kitabı yayın programım içinde basında ilan ettim ve çeviriyi basın çevresinde övgüyle tanıttım. Ahmet Cemal aramızda *'Malina'* ile kurulmuş dostluğu ve tam bir uyum içinde görünen yayınevi-çevirmen ilişkisini son teslim tarihi olarak verdiği Ağustos 1985 ayı başında bir anda zedeledi. Haziran ayı süresince çevirinin tamamını ağustosta daktilo edilmiş olarak bana vereceğini söylediği halde, *"Otuz sayfa kaldı. Kültür Ofisi olarak da Avusturya hükümetine bu kitabın eylülde yayınlanacağını bildirdik"* diyerek beni bekletirken, ağustos başında telefonları yüzüme kapatmaya başladı. Ne olduğunu anlayamadığım için kendisiyle görüşmek istediğimde son derece hırçın bir ifade ile bu çevirinin başka bir yayınevinden çıkacağını söyledi. Aynı gün bana gülünç bir ihtarname göndererek aramızdaki sözleşmeyi ve bir buçuk yıllık işbirliğini kendi yorumuna göre sözleşme hazırlığı olarak niteledi. Caydığını haber verdi. Ahmet Cemal'in akti tek taraflı ihlal etmenin sorumluluğunun bilincinde olması gerekirken, resmi bir makamın çatısı altında bile, yani Avusturya Başkonsolosluğu Kültür Ofisi'nde kendisi ile ve Dr. Lucius'la görüşmeye gittiğimde de bu değişik davranışını şiddetle sürdürdü. Bu arada kitabın çevirisini de bir süreden beri Genel Yayın Yönetmenliğini yaptığı bir yayınevine verdiğini açıkladı. Kısa bir süre için şaştım. Ancak bu arada öğrendim ki, böyle davranışlar kendisi için olağanmış.

Artık iş, bir hukuk sorunu olmuştu. Kendisi ile karşılıklı gelmenin yararı olamazdı.

Açtığımız dava, şimdilik bir akte aykırı hareket davası... Çünkü bütün ispatları ile ortada bir akit var... Bunu kendi fiilleri ile imkânsızlığa sürükleyen, ifa borcunu yerine getirmeyen bir çevirmen var. Belgelerimiz, tanıklarımız var.

Şunu da belirtmem gerekiyor ki, Malina'nın Almanca aslı 1971 yılında basılmıştır. Ahmet Cemal ile çeviri anlaşmasını 1984 yılında yaptım.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 28. maddesine göre eserin ilk basımından 10 yıldan fazla bir süre geçtiği için bu eserin Türkçe'ye tercümesinde telif hakkı ortadan kalkmıştır. Benimle olan sözleşmeyi bozan Ahmet Cemal'in yayın arkadaşları, sanki hukuki bir karşı delille Ahmet Cemal ile davamı gölgelemek için, fazladan ve gereksiz yere bu telif sözleşmesinin peşine düşmüşler. Bu anlaşmayı Ahmet Cemal ile aramızda ihtilaf çıktıktan sonra yapmaya kalkıştıkları konusunda bilgim ve kanıtlarım var. Hatta bu eserin copyright anlaşmasını Onk ajansı vasıtasıyla imzalamış olduklarını her yerde söylemeleri üzerine 20.9.1985 tarihinde kendisiyle görüştüğüm ONK Ajansı sahibi Sayın Osman Karaca'dan söz konusu yayınevinin böyle bir girişimleri olduğunu fakat henüz kitabın Almanya'daki ajansından anlaşma teyidinin gelmediğini öğrendim. Kaldı ki, bütün bu çabaların benim açtığım tazminat davası ile herhangi bir ilgisi olmuyor.

Ancak kasıtlarını ve Ahmet Cemal'in Genel Yayın Yönetmenliği'ni yaptığı yayınevinin artan sorumluluğunu ortaya koyuyor. Böylece bir copyright anlaşmasına varmaları yayınevine kitap üzerinde herhangi bir şekilde öncelikli bir hak da sağlayamayacaktır.

Şimdilik benden de bu kadar. Sordunuz, anlattım... Siz de, biz de biraz daha bekleyeceğiz.

Ahmet Cemal: "Bilim Sanat ve Felsefe Yayınları ile 'Malina' için anlaştım"

NERGİS TEKİN

— **Ahmet** *Bey 'Malina'nın başına gelenleri bir de sizden dinlesek?*

— 'Malina'yla tanışmamın 7 yıllık bir öyküsü vardır. Okuduğumda o kadar sevmiştim ki, başlangıç bölümünü çevirmeye başlamıştım bile. Fakat işlerin yoğunluğu nedeniyle sürdürememiştim. Daha sonra da **Bachmann** ile ilgili konferanslar verdiğimde kitabın üzerinde durduğumu da hatırlıyorum. Aynur Hanımın bana gönderdiği ihbarnamede iddia edildiği gibi onun tarafından keşfedilip bana önerilmedi. Kendisine kitabı öneren benim. Hatta önce o çevirmem için bana Güney Amerikalı bir yazarın kitabını vermişti. Ben ilk avansı da onun için aldım. Kitabı beğenmedim ve *Malina*'yı önerdim. Aldı, okudu, beğenince *Malina* üzerinde anlaştık. Yalnız ben kendisinden beni çeviri için fazla sıkıştırmamasını ve belli bir süre esnekliği tanımasını rica ettim, kabul etti ve çeviriye başladık.

— *Kendisinden ne kadar avans aldınız?*

— 60 bin makbuzlu, 30 bin de imzasız. Başka bir insan olsa o 30 bini kabul etmez, reddederdi. Ama ben o parayı da iade edeceğim.

Aramızda yazılı bir sözleşme yok (İlginçtir ki bu yayın yaşamında ender görülür). Ben yoğun işlerimin arasında bu çeviriyi vakit buldukça yapacağımı ve bana zaman tanımasını rica etmiştim. İlişkimiz bozulana dek de kendisine çeviri teslim ettim. Elinde yaklaşık 90 sayfa var. Bu da çevirinin yaklaşık üçte biridir. Oysa kendisi beni devamlı bitirmeye zorladı. Hatta bunun için

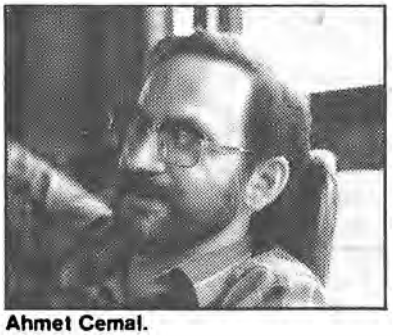

Ahmet Cemal.

Avusturya Kültür Ofisi eski temsilcisi **Hans Erich Kasper**'i bile rahatsız etti. Benimle olan konuşmaları ise terbiye sınırlarının çok dışındaydı. Sayın yetkilinin de, kendisine bu olayın Ofis'le bir ilgisinin olmadığını, bu ilişkinin çevirmen-yayıncı ilişkisi olduğunu bildirmesine rağmen o tatsız ısrarlarını sürdürdü. İlişki böyle can sıkıcı bir boyut kazanınca ben de çeviriyi kendisi adına yapmaktan vazgeçtim.

— *Siz, 17 Ağustos 1985'te Aynur Hanıma bir protesto çekerek ilişkinizi kestiğinizi ve Sungur Yayınevi'nin elindeki 90 sayfalık çeviriyi hiçbir şekilde kullanamayacağını belirtmişsiniz. BFS Yayınları ile bir anlaşma ortaya çıkınca mı böyle bir karara vardınız?*

— Hayır. Ben protestodan 2 gün sonra BFS ile anlaştım. BFS'nin bu olayla ilgisi yoktur.

— *Şu anda Malina'nın basılmak üzere olduğunu öğrendik. Bu kadar kısa bir süre içinde (19 Ağustos'tan bu yana) (Konuşma 13 Eylül'de yapılmıştır) çeviriyi nasıl yetiştirdiniz?*

— Senelik izinde olduğumdan zamanım boldu.

— *Sizin eklemek istediğiniz bir şey var mı?*

— Şimdiye kadar olan olaylara bir göz attığımızda büyük bir yaygara koparıldığını görüyorum. Olay, var olan boyutların çok çok dışına taşırılmıştır. Aynur Hanım, aramızdaki özel yazışmaları bile açıklamaktan çekinmemiştir. O, herkese açıkladığından, ben de açıklamakta bir sakınca görmüyorum. Çok sıkışık olduğum bir dönemde kendisinden kısa süre içinde ödenmek üzere 20 bin lira borç istemiştim. Bunun için de kısa bir yazı yazmıştım. Bu yazı bir dosttan dosta yollanmıştı. Fakat bu mektup bile açıklandı. Bir çevirmen olarak yayın çevresinde ve okuyucu gözünde var olan saygınlığım, bu girişimlerle oldukça zarar gördü. Ben de bu yüzden kendisine yüklü bir manevi tazminat davası açmaya karar verdim. Sonucu hep beraber mahkemede dinleyeceğiz.

Herkesin uyuduğu saatlerde kitap da okunur

Ahmet Ada: Yaz Kırlangıcı Olsam, Yarın Yayınları.
A. Hicri İzgören: Sessizliğin Sağanağı, Dayanışma Yayınları.
Dr. Laurence J. Peter: Peter'in Görüşleri, Bilgi Yayınevi.
Nazlı Eray: Geceyi Tanıdım / Erostratus, İletişim Yayınları.

ÖNDER ŞENYAPILI

"İşte bir yaz daha bitti
Ekinler sarardı, kuşlar uzaklara gitti
Güz geldi"

Ahmet Ada'nın dizeleri böyle. (Ahmet Ada: *Yaz Kırlangıcı Olsam, Şiirler, Yarın Yayınları, Ankara, Mart 1985, 53 s. 150 TL).*

Eylül ayı, güzün geldiğini iyice duyumsattı. Bungun sıcak, yerini ürpertici bir serinliğe bıraktı. Zaman zaman, kış günlerini anımsatan soğuk günler bile yaşadık.

Ozanlar, dört mevsimin özelliklerini, yaşamın iniş çıkışlarıyla ya da yaşamın özellikleriyle özdeşleştirmeyi pek seviyorlar. Dört mevsimin ayrı ayrı özelliklerini sağlayan öğelerini, yaşanmışlıkları betimlemek için birer simge olarak kullanmayı da. Ahmet Ada'nın dizelerinde, 'yaz', 'yaz yağmuru', 'yaz gecesi', 'güz', 'ilkyaz', 'bahar', 'yağmur', 'güneş', 'gül', 'karanfil', 'yapraklar', 'gökyüzü', 'ayışığı', vb., sık sık geçiyor.

Bir şiirinde, "Bütün sevimliliğini yitirdi yaz" (s.31) diyor, bir şiirinde *"Yaza doyamadım diyecek kır kahvesi"* (s.7); birinde *"İçimde yaz yaprağı ezilecek"*(s.8) diyor,birinde *"Bir mendil kiraz yazı"*ndan (s.38) söz ediyor; bir dizesi *"Yaz öğlesi geldi ölüm"* (s.44), bir öteki *"Yaz değdi bir semaver çaya"* (s.45); birinde *"Bulutlar giderdi, yaz gelirdi yapraklara"* (s.37) diye anlatıyor, birinde *"Yaz dursun denizci defterlerine"* (s.48) dileğinde bulunuyor. vb.

Ada'da, "yaz" yaşama sevincinin, yeni umutların, güzelliklerin simgesi. "Güz" ise karşıtı. Örneğin, *"Güz ki sararan yaprakların türküsüydü"* (s.11) diye tanımlıyor; örneğin, *"Güz günü sararırken her yaprak" (s.39)* diye anlatıyor; örneğin *"Ayışıklı gecelerden güze ne kaldı"* (s.47) diye yakınıyor; örneğin *"Güz soldurmadan duvarlara asılan resmini"* (s.47) diye sesleniyor, vb.

Kitabının sonunda, *"Kendim İçin"* başlığı altında, kendisini anlatıyor Ahmet Ada. Bir bölümü şöyle:

"Ozanım ben"; öznelleşmiş toplumcu kimlik. Çıngarcı ve lirik. Kendi değerlerimi savunarak has şiire varmak, "Ben"in şiirine. İşte olup biten, ömrümün varı. Yaşam biçimini, dış ve iç yankıları, ürperişleri karşılayan bir şiir. Dolayısıyla, hem kendi adına, hem de kendi "Ben"imden geçen başkaları adına söz alan bir şiir. Anıların, yıkımların, düşbozumlarının, yangınların, acıların titreşimlerini "Ben"in odağından geçirerek, toplumcu lirizmle estetiksel imgelere dönüştürmek, biçimlendirmek. (Hey! Kim o biçimi yadsıyan kaba gerçekçi? Elini kaldırsın!) Belki bir düş bu ama bugün gerçek." (s.51)

Ozanın kendini tanıtmaya girişmesi pek tat vermiyor mu ne?.. Ozan şiirleriyle yetinmeli. Ozan, şiirlerinin kendisi hakkında yol açtığı yargılara boyun eğmeli. Yanlış mı düşünüyorum?..

SESSİZLİĞİN SAĞANAĞI

Ya da kendini de şiirle anlatmalı ozan. **A.Hicri İzgören** gibi, örneğin:

"Ozanlar
Işıkları her saat yanan
Uyanık şehirleri severler
Şimdi karanlıkta yazarlar şiirlerini
Yangın yeri gözlerinde
Dizelerinde
Umut ve hüzün yan yanadır
Kanasa da bir yerleri hep
Duyarsın ezgileri sıcak
Sazlarında düzen bozulmaz"

Ozan'ın kitabına adını veren şiirinden bir bölümü oluşturuyor yukarıdaki dizeler. (A.Hicri İzgören: *Sessizliğin Sağanağı, Dayanışma Yayınları, Ankara, Eylül 1984, 64 s., 200 TL)*

1950 Siverek doğumlu ozan İzgören, şiiri de şöyle tanıtıyor:

"Herkesin uyuduğu saatlerde

Nazlı Eray'ın kitabı İletişim Yayınları'nda çıktı.

Kapı kapı dolaşır şiir." (s.40)

Herkesin uyuduğu saatlerde kitap da okunur. Hem de çok güzel okunur. Çevre sessizdir. Üst kattan, alt kattan ya da kapı bitişik komşudan radyo, pikap, TV gürültüsü gelmez. Motor uğultusu dinmiştir. Sokak kapısının vurulması, böylece okumanın bölünmesi çekincesi yoktur. Telefon çalmaz. Harika bir zamandır kitap okumak için herkesin uyuduğu saatler.

"Kitabı geri getirelim" kampanyası açıldı ya, kampanya duyurularını okurken geldi aklıma. Kitap okumaya zaman bulamadığından yakınanlara herkesin uyuduğu saatlerde kitap okumasını salık vermeli.

PETER'İN GÖRÜŞLERİ

Herkesin uyuduğu saatlerde okudum **Peter**'in üçüncü kitabını. (Dr.' Laurence J.Peter: *Peter'in Görüşleri, Çeviren: Melih Ölçer, Bilgi Yayınevi, Ankara, Ağustos 1985, 255 s., 825 TL).* Herkesin "düş" gördüğü saatlerdi. Ben, Peter'in "1990 yılındaki dünyası" için gördüğü "düş"ü tanıdım.

Önce Peter'in kim olduğuna değinelim kısaca. *Peter'in görüşleri,* yazarın üçüncü kitabı. Daha önce, aynı yayınevince *"Peter İlkesi"* ve *"Peter'in Reçeteleri"* yayımlanmıştı. İlk kitapta 'kişisel yeteneksizlik'in nedenlerini açıklıyordu. İkinci kitapta ise kişisel yeteneksizliklerin egemen olduğu bürokratik kurumları, körükörüne uyulmakta olan gereksiz hiyerarşik düzeni sergiliyor ve kurtuluş için neler yapılması gerektiğini anlatıyordu. Üçüncü kitap, toplumsal yeteneksizlik düzeyine nasıl gelindiğini işliyor. Hem de 'uygar' toplumlar'ın.

Son kitabında bir de 'açıklama notu' yer alıyor yazarın:

"Aslında doğup büyüdüğüm yer, Kanada'nın British Columbia Eyaleti'ndeki Vancouver kentidir. Peter İlkesi'ni bulmaya yol açan gözlemlerimi Vancouver ve yöresindeki okullarda çalışırken yaptım. Üç kitaplık bu diziyi kaleme alırken sizlere sunmayı öngördüğüm örnek olaylar için yarattığım düş ürünü kente "Yüksekkent" adını vermemin nedeniyse, bu adın sürekli tırmanmayı anımsatmasıdır. Yeteneksizlikle ilgili araştırmalarımı, Amerikan kentlerinde yaşarken de sürdürdüm. Bana "Yeteneksizliğin peşini neden bırakmıyorsun?" diye sorarsanız, size yalnızca Sir George Mallory'nin o içgüdüsel yanıtının aynısını verebilirim: "Çünkü o, orada durup duruyor!" Şimdi Kaliforniya Eyaletinin Los Angeles kentinde oturuyorum. Yani artık Yüksekkent'in kapsamı, doğum yerimi çoktan aştı."

Dr. Laurence J.Peter, önceki iki kitabında olduğu gibi işlediği konularla ilgili olarak başkalarının dediklerine de yer veriyor. Doğrusu, oldukça 'özlü' sözler okuyor insan. Örneğin, **Henry George**'un dediği, oldukça düşündürücü değil mi:

"Bazı kimselerin kafası, bugünkünden daha iyi bir toplumu almaz."

Bir düzeltme yapmak gerek: *"Bazı kimselerin"* değil *"Çoğunluğun"* demek daha doğru gibime geliyor.

Peter'in kitapları, bir bakıma, özdeyişler güldestesini andırıyor. Üçüncü kitapta da yukarıya aldığımdan başka daha niceleri var. Kimi örnekler:

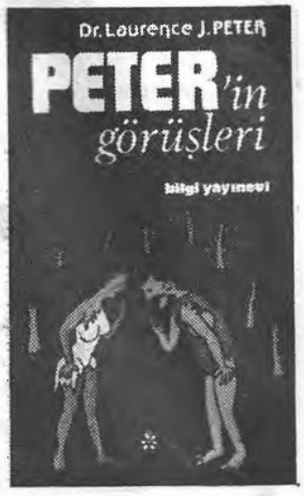

Peter'in Görüşleri, dizinin Üçüncü kitabı.

"Kent yaşamı: Hep birlikte yalnızlıklarını yaşayan milyonlarca insan..." **(Henry David Thoreau)**

"Tüm kentler çılgınlıklarla doludur. Ama oralarda çılgınlık ağırbaşlılık sayılır.

Tüm kentler güzelliklerle doludur. Ama oralarda güzellikler de asık yüzlüdür." **(Christopher Morley)**

"Para yuvarlaktır. Onun için de avucumuzda yuvarlanıp gider." **(Sholom Alecheim)**

"Yaşlandıkça toplumlar
Sanatlar solar
Ve tecimin çiçekleri
Tüm ağaçları sarar." **(William Blake)**

"Ya demokrasiden, ya da birkaç kişinin zenginleşmesinden yana olabiliriz. Ama bunların ikisi bir arada olmaz." **(Louis D.Brandeis)**

"İletişim alanındaki her gelişme, sıkıcılığın düzeyini yükseltiyor." **(Frank Moore Colby)**

"Gerçekçiliğin bir sınırı vardır; ama budalalığın asla!" **(Napoleon Bonaparte)**

"Acaba dünyamız budala görünmeyi yeğ tutan akıllılarla mı, yoksa gerçek budalalarla mı dolu; bunu bir türlü çözememenin sıkıntısı içindeyim." **(Morrie Brickman)**

V.b...

Herkesin uyuduğu saatlerde Peter'in görüşleri ile başbaşaydım. Ipıssız saatlerde şu satırların altını çizdim:

"Dünyamızın gerçek zenginlikleri doğal kaynaklardır. Bizim gerçek zenginliğimiz ise, bu kaynakları, kökünden kurutmadan kullanabilme becerimizde yatmaktadır. Enerjiyi, besini, ürünleri, malları simgelemeyen paranın tek başına değeri yoktur. Parasal politikayı ne kadar iyi uygularsak uygulayalım yitip giden doğal kaynakları geri getiremeyiz.

Ekonomik bunalımı çözmek için çevre sorunlarından yapılan fedakârlıklar, bunalımı gidermek şöyle dursun, arttırır." (s.112)

Günümüz siyasal iktidarının, yetkililerin ve etkililerin bu satırları okumalarını ne denli isterdim diyeceğim ama, zamanları yok. Herkesin uyuduğu saatlerde de kitap okumaya harcayacak zamanları yok onların!

Nazlı Eray

Ne yazık!.. Siyaset yapmak kitap okumayı gereksindirmiyor! Üst-düzey yöneticilik toplantılara girip çıkmaktan hal bırakmıyor kimsede!

Peter'in kitaplarını güzel bir Türkçeyle dilimize kazandıran **Melih Ölçer**, kısa "Sunuş" yazısında şunları söylüyor:

"Kitaptaki konuların güncellik ve evrenselliklerini belirtmek için bunlardan yalnızca biri olan "Çevre Kirlenmesi" sorunu bakımından şu son birkaç aylık süre içinde "Gökova" konusunun kamuoyu gündemindeki yerini nasıl koruduğunu; özensiz ve düzensiz endüstrileşme sonucu meydana gelen "kazada" Hindistan'ın Gopal kentinde 2.500 kişinin öldüğünü; binlerce kişinin de nasıl hastalanıp sakat kaldığını anımsamak yeterlidir."

Siyasal iktidar sahiplerinin, yetkililerin, etkililerin okur-yazar olmadıkları gerçeğini bile bile, Peter'in bir cümlesini yinelemek istiyorum:

"Parasal politikayı ne kadar uygularsak uygulayalım yitip giden doğal kaynakları geri getiremeyiz."

Kim bilir, belki bu satırlara göz atarak yeteneksizlik düzeyine erişmiş yetkili ve etkili biri çıkar!..

Peter'in görüşleri, bana sorarsanız, özellikle siyasal iktidarın önde gelenleri, üst-düzey bürokratlar ülkenin yazgısında iki dudakları arasından çıkan seslerin ya da şık kalemlerle attıkları imzaların etkisi olan kişilerce okunmalı. Konut ve iş yeri ilişkilerinin, ulaşım sorununun, Türkiye'de bir türlü çözümeye kavuşturulamayan konut sorununun **Vehbi Dinçerler**'in arapsaçına çevirdiği ulusal eğitim politikasının yeni bir yaklaşımla ele alınmasına yol açacak önerileri var Peter'in. Günübirlik yaşamak istemeyen, geleceği, kendi çocuklarının geleceğini düşünen kuşaklar, siyaset adamları, bürokratlar, teknokratlar bir yere ulaştırmayan basmakalıp yaklaşımlarla oyalanmak istemeyenler, Peter'in görüşlerini oldukça uyarıcı nitelikte bulacaklardır.

GECEYİ TANIDIM

Herkesin uyuduğu saatlerde, şiir kapı kapı dolaşırken, ben Peter'in görüşlerini tanırken, **Nazlı Eray** da, "Geceyi Tanıdım" diyor. (Nazlı Eray: *Geceyi Tanıdım/Erostratus, Hikâyeler/Oyun, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, 168 s., 500 TL).*

Kökende, Nazlı *'geceyi tanıyalı'* epeyce oldu. "Geceyi Tanıdım" ilk kez 1979 yılında Ada Yayınları'nca yayınlanmıştı. İkinci basımı da, aynı yayınevince 1980'de yapıldı. Öteki bir deyişle, okur olarak biz de, Nazlı'nın tanıdığı geceyi üçüncü kez tanıyoruz.

"Erostratus" ise, 3 perde 6 tabloluk ve ilk kez yayımlanan bir 'oyun'. 27 sayfa uzunluğunda. Kısa bir oyun ama, çok kişili. 21 kişi saydım ben. Ayrıca, itfaiye erleri ve de öğrenciler var.

Keçi ayaklı, insan gövdeli mitolojik Tanrı 'Pan'ı bilirsiniz ya, Nazlı'nın oyunundaki kişilerden biridir. 35 yaşında ve 'Caz müzisyeni'dir. Birinci perdede der ki:

"Eko mikrofon çıkalı herkes ses sanatçısı oldu."

Oysa, bu gerçek yalnızca Türkiye için geçerli. Ya da belki öteki geri kalmış ülkeler için de. Gelişmiş ülkelerde ses sanatçısı olabilmek için boy ölçüşülemeyecek bir yetenek, tanrı vergisi değişik renkte ses sahibi olmak ve ölesiye çalışmak, çabalamak, didinmek gerekiyor. Üstelik edinilen yerde tutunmak, daha çok ve de daha çok çalışmayı gerektiriyor. Ekolu mikrofon hiç kimseyi kurtarmıyor, kurtaramaz da.

Erostratus bir taşlama oyun. İstanbul Kültür Sarayı yangını ile ilgili bir oyun. Nazlı 1974'de yazmış bu oyunu, yeni yayımlandı.

Oyunu, Nazlı'nın öyküleri izliyor:

"Gece nah işte orada duruyordu. Başladı başlayacaktı. Ne büyüktü gece, hey Tanrım. Oracıktaydı, başladı başlayacaktı. Geceye giriş için bilet kesmeyeceklerdi. Geceye girerken kimlik istemiyorlardı."

Nazlı'nın *"Geceyi Tanıdım"* adlı öyküsünü de ötekileri de okumak için bilet kesmiyorlar, kimlik istemiyorlar. Bu devirde kimlik sorulmaksızın dolaşmak, bilet ücreti ödemeden özel bir dünyaya girmek kolay mı?

"Girdim günün içine,
gözlerim kamaştı.
Geceyi tanıdım."

diyor Nazlı. Alın kitabı, okuyun öyküleri, aklınız kamaşsın; tanıyın Nazlı'yı.

'Bir itin oğlu' **Cokey**'i tanıyın, 'Pezevenk **İrfan**'ı tanıyın, 'kulağı egzamalı, anasız herif, çok sahipsiz, katil **Azmi**'yi tanıyın, Gececi **Süleyman**'ı, **Cavide** Hanım'ın kocası **Sezai** Beyi tanıyın, Memur **Asım**'ı, Doktor **Ali Rıza Beyi**, **Arap**'ı, **Nino**'yu, **Fred**'i, **Bilâl Tavuk**'u, **Halide**'yi, Bayındır Sokaktaki Mogadon Palas Oteli'ni, Bülbül Deresi'ndeki Mogadon Palas Eczanesini, Yılanlı İzzet Beyi, **Zehra Hanımı**, **Marusya**'yı tanıyın. Geceye girmek için bekleşen tüm kadınlar, erkekler, eşcinseller, çocuklar, işçiler, köylüler, üreticiler, tüketiciler, hapçılar, denizler, karalar, dağlar, sokaklar, askerler,mal sahipleri, hayvanlar, işverenler, şoförler, denizkızları, cüceler, polisler, orospular, devler, körfezler, limanlar, evler, sarhoşlar, arabalı delikanlılar, kumarbazlar, karılar, kocalar, deliler, zırdeliler, ırgatlar, öğrenciler, tutsaklar, havaalanları, bahçeler, yarımadalar, kalantorlar, taşoranlar, kırantalar, kabzımallar, kalfalar, mamalar, kiralık kızlar, suçlular, hastalar, kuş kafesleri, araplar, hepsi sizinle tanışmak için bekleşiyorlar. Geceye girmeden yakalayın, herkesin uyuduğu saatlerde birlikte olun onlarla.

BEDRİ BAYKAM

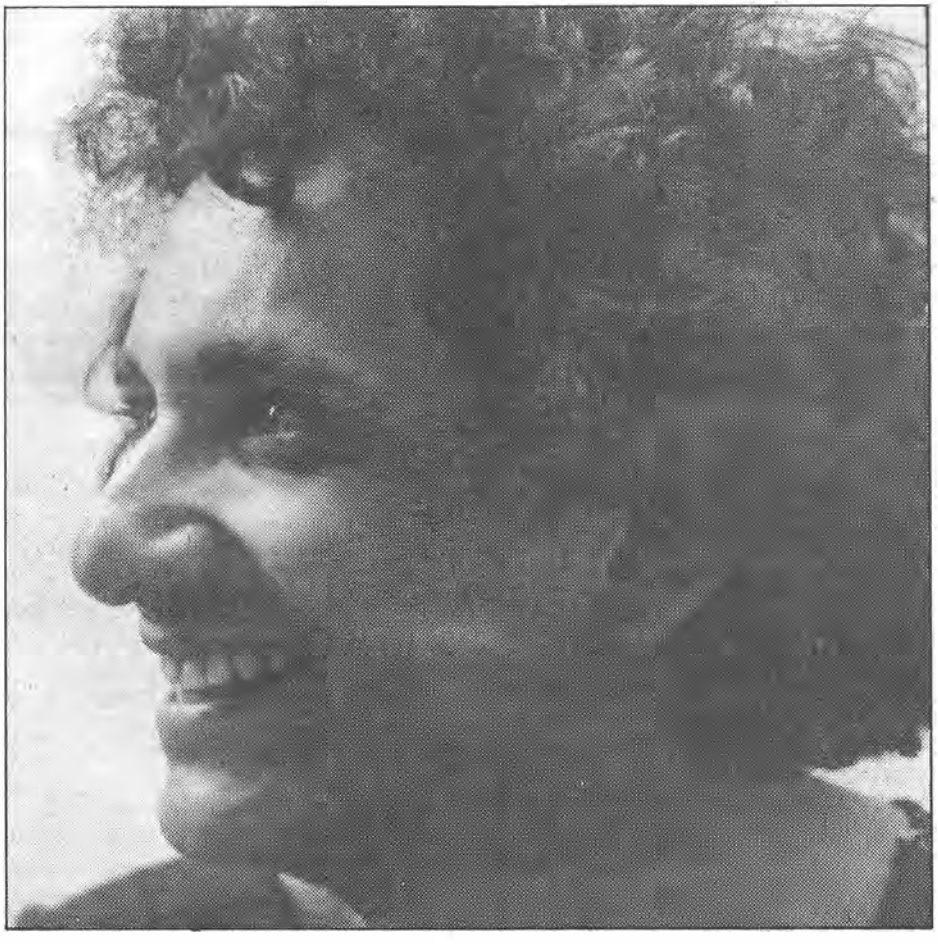

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

10 - 26 EKİM 1985

Taksim Meydanı, İstanbul. Tel: 143 54 00

Sinemada jön

Tarık Akan, "Feryat"ta

... ve Pehlivan'da.

Kadir İnanır, "Azrail'in Habercisi"nde

YASEMİN YAZICI

İLK jönlerimizden **Bülent Oran**'la birlikteyiz. Soruyoruz:

— *Sizden sonra gelen jönleri anlatır mısınız?*

— Bizden sonra gelen **Orhan Günşiray** ve **Göksel Arsoy** daha yeni bir tip çizdiler. Bizim dönemimizde jönlük bir kasılma olarak alınırken, Orhan Günşiray bir gülümseme getirdi. Göksel Arsoy bir gülümseme getirdi. Göksel Arsoy, hiçbir jönün yapamadığını yaptı. Zamanın genç kızlarını sinemaya çekti. Jön demek göz demektir, iyi bakmak demektir. Örneğin **Yılmaz Güney**'in gözleri bir başka gözdü. Seyircinin yüreğine bakabilen tiplerdi. Bugünkü jönler, çok daha ileriki bir noktadalar. Tabii bu ortamdan kaynaklanıyor. Ben de bu ortamda olsaydım daha başka türlü olurdum.

— *Bugünkü jönlere değinmeden önce, sizden "Jön" ün tanımını alabilir miyim?*

— Jön, yalnızca yakışıklılığa dayanan bir sinema tipidir. Oysa dış sinemada bu değişmiştir. Ancak ülkemizde onun denemesine girilemiyor. Dış sinemadan **Charles Bronson, Dustin Hoffman, J. P. Belmondo** Türk sinemasına gelse asla denenmeyecektir. Bunlar aslında güzel adam değil, yakışıklı, kişilikli insanlardır. Bizde bir Yılmaz Güney vardı.

— *Evet, isterseniz günümüz jönlerine gelelim...*

— Benim için önemli olan bir sinema adamı daha var. **Cüneyt Arkın.** En değişik ve çeşitli rollerin altından kalkabilen bir oyuncu. Serüven, tarihi, aşk gibi konusal ayrılıklara karşın, hemen her role uyan bir tiplemedir. Jönlükle oyunculuğu bir noktada ayarlamak gerekir... **Tarık Akan,** Türk sinemasına gelen en rahat oyuncu, fazlalıkları olmayan, üstlendiği rolün kişiliğini en iyi çizebilen bir oyuncu... **Kadir İnanır** da kendi alanındaki rolleri başarıyor. O da iyi bir oyuncu... Üçünün de fizikleri gayet iyi.

UZUN SOLUKLU JÖN NASIL KOŞUYOR?

Önceki yazıda, *"uzun soluklu bir jön"* diye nitelendirdiğiniz Cüneyt Arkın'ın sinemaya nasıl başladığından söz etmiştik. Bülent Oran'ın da dediği gibi, üç star jönümüzden biri olan Arkın, bu koşuya 1963 yılında başlıyor.

Cüneyt Arkın nasıl koşuyordu?

Kendisiyle bir film setinde konuştuğumuz aktör, sorularımı şöyle yanıtladı:

— *Sinemadaki ilk günleriniz melodramlarla oldu. Daha sonra serüven filmlerine yönelerek, seyirciyi daha etkileyen bir tiplemeyi oluşturdunuz. O günleri anlatır mısınız?*

— Melodramlarda oynadığım roller, yaşamayan insanların hayatlarıydı. Diyaloglar yaşamıyordu. O tipten rahatsız olmuştum. Bir de melodramlarda yakın plan vardır. İnsanın vücudunu kullanmasına olanak vermez. **Halit Refiğ, Feyzi Tuna** gibi rejisörler, *"Vücudunu çok iyi kullanıyorsun, avantür denesene"* demişlerdi. Bunu kabul ettirmek Yeşilçam'a çok zor oldu. İlk kez Duru Film kabul etti. *"Kader"* adlı bir filmdi. Bir Kıbrıs mücahidinin yaşamını canlandırıyordum. O dönem Türk sinemasında kavga deyince tek yumruk vardı. Biz her türlü hareketi film içinde kullandık. O dönemde Medrano sirkinde çalışmalara başladım. Film seyirciye çok çarpıcı geldi.

— *Daha sonra bu çalışmalarınız sürdü...*

— Evet, film tutunca hemen arkası geldi. Ben de

serüveni

"Kadir İnanır: 'Sinemamız hiçbir zaman Türk halkından ileri olmadı. Samimi değildiler, izleyiciye saygılı değildiler. Sonunda tokatı yediler."

... ve Bir Yudum Sevgi'de.

Cüneyt Arkın, "Gurbet Kuşu"nda

... ve Delifişek'te.

çalışmalarımı hızlandırdım. Olanaklar çerçevesinde ne yapılabilirse yapmaya çalıştım. Trampolin, barfiks gibi atraksiyon çalışmalarına ağırlık verdim. Sırıkla 3 metre kadar atlıyordum. Daha sonra karate başladı. Karate filmleri gözde olmuştu. Karateye de başladım. 6-7 yıl çalıştım.

— 70'li yıllarda daha 'toplumsal içerikli' filmler de ağırlık kazandı. O günlerde sizin konumunuz neydi?

— O günlerde adalet, polis filmlerine yöneldik. Sansür için daha sevimliydi. Bir de polis olunca pek çok toplumsal olay işin içine giriyordu... Avantür filmlerin en büyük eksikliği dekor, aksesuardır. Mesela bir camdan çıkmanız gerekli. Delinecek cam yoktur. Kırılacak masalar yoktur. Halbuki atraksiyonları canlı gösteren, yardımcı dekor ve aksesuarlardır.

— Sinemada uzun bir süre oynadınız ve oynuyorsunuz. Üstelik sinemanın en zor tarihleri içinde bunu gerçekleştirdiniz. Sizce bunun açıklaması salt avantür filmler midir?

— Bir anlamda avantür filmin getirdiği bir avantaj sayılabilir. Avantürden her ne kadar gençler etkileniyor denilse de, senaryoda atraksiyonun bir nedeni varsa film tutuyor. Türk halkı filmlerle kendini özleştirmeyi sever. Baba ise gençliğini görür, ana ise oğlunu görür. Mutlaka sizi yaşamlarına alırlar. Önemli olan o seyircinin düşü ile birleşme noktasını bulmak. Beni sürekli kılan bu olmuştur.

— Bir de "jön" sizin için nedir, açıklar mısınız?

— Bence birkaç türlü jön vardır. O senaryoda malzemedir. Diyalogları söyler. O filmde başka bir jön de oynasa yapar. Seyirci o filmden sonra onu unutur. Öteki türde ise, jönün oynadığı filme başka jön konulamaz. Oyunuyla, duruşuyla o filmi götürendir. Bir de aklı başında filmlerde, iyi, kaliteli filmlerde oynayan gerek kamuoyunda, gerekse basında ilkin bir ilgi uyandıran bir jön vardır.

— Gün geçtikçe azalan jön sayısına ne diyorsunuz?

— Sinema ciddiye alınmıyor da ondan.

SON STARLARIMIZDAN: TARIK AKAN

Artık günümüz jönlerine geliyoruz. **Tarık Akan** ve **Kadir İnanır** en son starlarımızdan. İlk olarak Tarık Akan'dan söz açabiliriz.

— Sinemaya nasıl başladığınızı anlatır mısınız?

— 1970 yılı başlarında. Sinema oyunculuğuyla, sanatla hiçbir ilişkisi olmayan bir insandım. İlk dönemlerde yalnızca fiziğimi kullanarak bir şeyler yapma uğraşı içindeydim. Fakat bu, suyun üstünde yüzen mantar gibiydi. Olayı hissediyordum. Ancak ne yapmak gerekliydi, her şeyden etkilenme içindeydim. Benim, yapı ve karakter olarak, dış kuvvetlerin beni yönetmesinden rahatsızlık duyan bir kişiliğim var. Bundan dolayı kendimi daha sabitleştirerek, kendime göre bu fazla olan hareketleri önleme düşüncesiyle etrafı incelemeye başladım. Tabii kendimi de... Sonra o güne kadar gelmiş Türk sinemasını ve de Avrupa filmlerini incelemeye başladım. Ve insan bir kere incelemeye koyulduktan sonra, bitmek tükenmek bilmeyen bir çorap söküğü misali, ipini çektikçe uzayan bir olay oluyor.

— O günlerde kurallarınız var mıydı? Mimik, jest gibi...

— O dönemlerde tek dikkatettiğim olay, aynı şeyi bir başka filmde de tekrarlamamaktı. Bunun nedeni, kendimi önce bir oyuncu olarak görmem. Bunun faydalarını şimdi çok daha iyi anlıyorum.

"Tarık Akan: 'Benim iddiam Türk sinemasında dede rolünü bile oynamaktır. Tüm amacım bu kadar uzun süre kalıcı olmaktır'."

— Siz bu değişimi teknik, reji, senaryo olarak nasıl görüyorsunuz?

— Önce teknik olarak hiçbir değişiklik olmadı. Reji olarak, **Şerif Gören, Zeki Ökten, Atıf Yılmaz, Ali Özgentürk** gibi yönetmenler, yeni bir tarz, yeni bir anlatım dili denediler. Filmlerin biçimleri değişti, özleri değişti. Tabii senaryodaki değişiklikler, bu dört yönetmenin düşünceleri doğrultusunda oldu.

— Jön ve oyuncu arasında bağlantıyı ya da bağlantısızlığı açıklar mısınız?

— Jön benim anlayışıma göre, oyunculuktan uzak, fiziği ile etkilemeye çalışan, derinliği olmayan, sinema oyuncusu... Oyuncu her tür karaktere girebilen ve bunu çok rahatlıkla seyirciye yansıtabilen bir insandır. Jönse tek tiptir, bunun dışına çıkamaz, jön hayallerin prensidir. Oyuncu gerçeklerin bir parçasıdır. Jönün yaşama süresi bellidir. Oyuncunun yaşama süresi sonsuzdur. Tabii oyuncu da hep aynı yerde kalmazsa...

— Son yıllarda başrol oyuncularının azalması sizce nereden kaynaklanıyor?

"Cüneyt Arkın: 'Türk halkı filmlerle kendini özdeşleştirmeyi sever. Baba ise gençliğini görür; ana ise oğlunu... Sizi mutlaka yaşamlarına alırlar."

— Bir kere sinema sanayiinin gittikçe çökmesi, yeni sinemaya karşı olan talebin azalması, kadın starlarımızın olmayışı (Kadın starların yanında bulunan erkekler seyirciye ulaşabilir). Maliyetlerin yükselmesi (35-40 milyon). İsim olmamış bir insana hiçbir tüccar yatırım yapmaz. Bu arada Türk sinemasının izleyicisinin azalması, halkın gözünde kadın ve erkek sinema oyuncularının küçük düşürülmesi, aleyhte, olmadık yazılar yazılması önemli etkenleri oluşturmaktadır...

— Peki, siz kendi yarınınız için ne düşünüyorsunuz?

— Benim iddiam, Türk sinemasında *'dede'* rolü bile oynamaktır. Ve tüm amacım bu kadar uzun süre kalıcı olmaktır. Bunun için de daima aşamalar yapmak, oyunculuğu sürekli geliştirmektir.

SON STARLARIMIZDAN: KADİR İNANIR

Kadir İnanır, sinemamızda kendine özgü bir yer edinmiştir. Türk tipini en iyi temsil eden fiziği ile, son yılların önemli filmlerinde unutulmaz oyunlar sergilemiştir. Kendisiyle konuşmamıza, sanatçının sinemaya girdiği ilk günlerden söz ederek başladık.

— İlk kez sinemayla nasıl ilişki kurdunuz, anlatır mısınız?

— Ben, 1968 yılında sinemaya girdim. Başladığım dönemde yaklaşık 16, 17 star vardı. Yılda ortalama en az 10 film çeviriyorlardı. O dönem öncesi bende aşırı bir sinema izleme sevdası vardı. Bunlar genellikle Türk filmleriydi. O günlerde bir ailevi tartışma nedeniyle bu işe girmek durumunda kaldım. Bir işe başlayınca da en iyisini yapmak isterim. Bu karakterim bugün de sürmekte. Benim için o günler bir okul dönemidir. O okul, sinema okulu, vs. gibi kuru, teorik hiçbir işe yaramayan eğitim sistemi olmadı. Bu okul, tamamen uygulamaya dayalı, tüm yanlış ve doğruları aynı anda yaşayan bir olguyu içeriyordu. O anda hissettiklerim... Sinemayı üretenlerin yaptıkları işin niteliğini, gücünü ya da önemini çok iyi özümsemediklerini, ya da sinemaya kesin eğlence aracı olarak baktıkları gerçeğini gördüm (Tamamı böyle değildi. İçinde son derece namuslu, özgün çalışmalar vardı. Ama bu şu genellemeyi yapmamı engellemiyor). Tüm bu koşullar, her şeye karşın Türk sinemasında verimli işler yapacağım umudunu kırmadı.

— Peki, sinemada kendinizi Kadir İnanır olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

— Benim bir ayrıcalığım var. O da şu; 17 senelik araştırmalarıma göre, oyunculuğum değil de tiplemem açısından, Türk toplumundaki erkeğin fiziksel ortak özelliklerini taşıyorum. Bir zamanlar, bir gazete bir araştırma yaptı *"Kadir İnanır'a benzeyen tip aranıyor"* diye, yüz bine yakın mektup geldi, resimleriyle. Her birinin de ya kaşı benziyor, ya da ağzı, gözü... Sanıyorum bu özelliğimden dolayı seyirci tarafından dışlanmadım.

— Eski jönlerimizden biri, "Bizim film yaptığımız tarihte, sinema o günkü halktan daha ileriydi. 1966' dan sonra halkın kültürü sinemacılardan ileriye gitti" gibi bir düşünce ileriye sürüyor. Ne dersiniz?

— Hiçbir dönem Türk halkından ileri olamadılar. Bugün en büyük sorunlarımızdan biri de o zaten. Kendi beceriksizliklerini, toplumun kabul etmeyeceği farklı tiplerini, sinema seyircisiyle özdeşleşmeyen hayali hikâyelerle birleştirdiler. Geri kalmış toplumları afyon misali uyutan mekanizmaya alet oldular. Samimi değildiler. İzleyiciye de saygılı değildiler. Sonunda tokadı yediler. Şimdi o tokadın hazımsızlıklarını kusuyorlar. Sinemayı bütün çilesiyle omuzlamışlara da dil uzatma saygısızlığını gösterebiliyorlar. Bir sanatçı (tüm dünyada), olduğu gibi nitelikli işleriyle vardır. Ve onlar sayesinde yaşar, saygı görür. Her biri 100'ün üstünde başrol oynamış aktörler, peşleri sıra gelen bir tane bile haysiyetli filmlerini sayamazlarken bugün bize sahip çıkacakları yerde eleştirebiliyorlar ve daha da ileri giderek, *"Onlar da kim?.. Tanımıyorum"* falan diyebiliyorlar.

— Son olarak şunu sormak istiyorum. Günümüzde jön sayısı sanki giderek azalıyor. Sizce bunun nedeni nedir?

— İlk neden film maliyetlerinin şu sıralar çok yüksek olması. Ben on yıl mücadele sonunda, filmlerimin içeriğinde söz sahibi olabildim. Bu bir de dayanıklılık işi. Zordur. Ama bu her işkolunda böyledir. Sinema üstelik daha zor koşulları içerir. Ayrıca her geleni fazlasıyla desteklediğimiz inkâr edilemez. Zaten işkolunun kapasitesi, belli standartları tutmak için, yeni oyunculara gerek duyuyor. Sevmek ve mücadele etmek gerek.

Venedik'ten bir festival izlenimi

KEZBAN ARCA BATIBEKİ

YALNIZCA kataloğu 443 sayfa olan bir festivali 2,5 sayfada anlatmanı gerekiyor. 42. Venedik Festivali, 26 Ağustos günü, jüri başkanı **Krzysztof Zanussi**'nin (bu ismi dizgide doğru dizebilene aşkolsun!) söylediği tek cümleyle açıldı. Sonra, sahnede yerlerini almış olan jüri üyeleri, teker teker izleyenleri selamladılar. **Zanussi**'nin yanı sıra 14 kişilik jüride epeyce aşina olduğumuz başka isimler de vardı. İngiliz yönetmen **John Schlesinger**, Moskova Film Şenliği'nde birincilik ödülünü diğer iki filmle paylaşan Sovyet filminin yönetmeni **E.Klimov**, Yunanlı şair **Odysseus Elytis**, Fransız yazar, **Eugene Ionescu**, ABD'li yönetmen **Frank Capra** ve Japon yönetmen **Kon Ichikawa.** 1915 doğumlu, **Ichikawa,** önce rahatsızlığı nedeniyle jüriye katılamayacağını bildirmiş, filmini yarışmaya göndermişti, nedense birden iyileşerek jüriye katılma kararı alınca filmi doğal olarak yarışma dışı bırakıldı. Katıldığı film ise daha önce siyah-beyaz çekip, ödül kazandığı filmin, yeniden renkli olarak çektiği versiyonuydu.

Doğrusu; bu festival, yalnızca bilimkurgu türü filmleri ve masal filmleri ile ilgi gören ve sıradan filmlerin katıldığı bir festival olmaktan ileri gidemedi. Birkaç ödünsüz filmin dışında hemen hepsi ticari kaygılar ön planda tutularak gerçekleştirilmiş filmlerdi ve bunlar festivalin hemen ertesinde İtalya'da vizyona girdiler. (!) Bu arada filmini görmekten büyük mutluluk duyduğumuz yönetmenler de olmadı değil şüphesiz. Şimdi bunlardan söz etmek istiyorum:

Aslında genelde hemen hemen bütün festivallerin üzerine bir kara bulut gibi çöken, *"sonuçlar politikti"* yargısı başından beri bu festival için de geçerliydi. Halkın birincisi, gösterildiği andan itibaren, Arjantin'li yönetmen **Fernando Solanas**'ın *"Tangolar-Gardel'in Sürgünü"* "Tangos, El exilio de Gardel"iydi.Arjantin'li göçmenlerin Avrupa'da karşılaştıkları sorunlar, dilekleri özlemleri bu sürgün sinemacının kamerasında muhteşem bir sinema şölenine dönüşmüştü. Filmin jeneriğinde Yılmaz Güney'in anısına ithaf edildiği belirtiliyordu. **Agnes Varda**'nın *"Sans toit ni loi-Yersiz, yurtsuz"*u, Solanas'ın filmine rakip olabilecek tek filmdi. Gene de onun ilginç yorumu yanında biraz olağan kalıyordu. Solanas, bu filmi beş yılda gerçekleştirebilmişti maddi sorunlar nedeniyle. Ve ödül için şöyle dedi: *"Bu ödül, 3. filmimi gerçekleştirmemem için her türlü engeli koyanlara karşı bir başarı ve bu filmi bitirebilmek için beş yıldır çektiğim acıların bir karşılığıdır."* **Varda**' ve *"Polis"*in yönetmeni **Maurice Pialat**'in arkasında ise Fransa Kültür Bakanı **Jack Lang** ve Bayan **Mitterrand** vardı. (Kısacası Fransız hükümeti) Bu değerlendirmeyle **Varda**'ya haksızlık etmek istemiyorum ama **Gerard Depardieu**'nün bu grupla kazanma şansını % 100 artırdığı kanısındayım. Böyle iyi bir oyuncunun bile kötü bir yönetimle yanlış kullanıldığı bu filmi onurlandırmak da aynı derecede diğer oyunculara haksızlıktır. Özellikle **Müjdat Gezen**'in Fransız olmadığı için pek çok şey kaybettiği kanısındayım. Sanırım gazeteciler de benimle aynı fikirde olmalılar ki Gezen ile ilgili kıyaslamalarını, **Alec Guiness** ve **Jack Nicholson**'la yaptılar. Topluma başkaldıran bir kızın, yalnız başına ölümüne gidişini anlatan **Varda**'nın filmi gerçekten yalın, çok iyi anlatılmış, gerek çekim, gerekse oyun açısından çok başarılıydı. **Varda, Depardieu**'nün başarısını şöyle değerlendiriyor:

"Büyük bir aktör. Başarısı da kadınların beğenisinden geçiyor. Baksanıza herkes Cote d'azzure'dan gelip ödülünü almasını için onu bekliyor." **Depardieu,** filminin galasına geldi ve hemen **Francis Weber**'le birlikte çalıştığı *"Les comperes"* adlı filmin çekilmekte olduğu Nissa'ya döndü, yani ödülünü almak için beklemedi.

Bu arada yeni bir kadın yönetmen kazandı Dünya sineması. **Marion Hansel.** Belçika adına yarışan *"Dust-Toz"*un yönetmeni. Evde kalmış kız Magda'da **Jane Birkin**'in nefis bir kompozisyon çizdiği film, etkileyici bir plastiği olan, oyuncu yönetimi açısından kusursuz, yoğun bir film ve yönetmenin ikinci uzun metrajlı filmi. Bu arada şaşırdığım bir diğer nokta da festivalde kadın oyuncu ödülünün hiç kimseye verilmemiş olması. **Varda**'nın başoyuncusu **Sandrine Bonnaire, Jane Birkin** gibi çok iyi oyuncuların olduğu bir festivalde ödül verilmemesi oldukça ilginç. Gerekçesi de zaten filmlerine ödül verilmiş olması. Demek ki **Depardieu**'nün ödülü, oynadığı film ödül alamadığından teselli mahiyetinde oluyor. Böylece Kültür Bakanı **Jack Lang** ve Bayan **Mitterrand** da zahmetlerinin karşılığını fazlasıyla almış oluyorlar. Bu arada Yunanistan Kültür Bakanı **Melina Mercouri** de kendi filmlerini desteklemek için geldiyse de çabaları, son derece kötü oyuncu yönetimi ve ağır aksak çekimiyle Yunan filmini kurtarmaya yetmiyor. Gösteriden bir gün önce kiralık bir uçaktan atılan broşürler bile işe yaramıyor. Peki bu arada bizim sinemacılarımız ne yapıyorlar?.. Filmin Prodüktörü **Mete Türkben** ve başoyuncusu **Müjdat Gezen,** koltuklarının altında *"Bekçi"*nin afişleri ve ellerinde yapışkanlarıyla afiş yapıştırmak için para ödenmesi gerekmeyen bir duvar arıyorlar. Oysa hemen bütün filmler için önceden kiralanmış olan yerler düzenli, şık ve görkemli önümüzdeler. Kapanışta ünlü İtalyan yönetmen **Fellini**'ye bütün filmleri adına bir ödül veriliyor. Başbakan **Andereotti** ve Cumhurbaşkanı **Cossiga** da **Fellini**'ye ödülünü vermek için ilk kez Venedik'e geldiler. Cumhurbaşkanı **Cossiga,** daha sonra bir Fransız-İtalyan ortak yapımı olan **Claude Goretta**'nın *"Orfeo"*sunu seyretmek için bir gün daha uzattı tatilini. (!) Her şeye karşın yine de bir rüyaydı ve bütün rüyalar gibi bitti ve uyandık.

Venedik Film Festivali sonuçları

ALTIN ASLAN
AGNES VARDA "Sans toi nila-Yersiz-Yurtsuz"
ÖZEL ALTIN ASLAN
MANOEL DE OLIVEIRA "Le soulier de satin-Saten Ayakkabılar"
VE JOHN HUSTON "Prizzi's Honor-Prizzi'lerin Onuru"
GÜMÜŞ ASLAN
MARION HANSE "Dust-toz"
ÖZEL JÜRİ ÖDÜLÜ
"THE LIGHTSHIP" Jerzy Skolimowski
BÜYÜK ÖZEL JÜRİ ÖDÜLÜ
"TANGOS, EL EXILIO DE GARDEL - "Tangolar Gardel'in Sürgünü"
Fernando E. Solanas
EN İYİ ERKEK OYUNCU
GERARD DEPARDIEU (Police)
EN İYİ KADIN OYUNCU
Verilmedi.

42. VENEDİK FİLM FESTİVALİ FOTOROMANI...

ÇEKİM-YÖNETİM: KEZBAN ARCA BATIBEKİ

25 AĞUSTOS 1985. BUGÜN VENEDİK FİLM FESTİVALİ BAŞLIYOR. BURASI FİLMLERİN ÇOĞUNLUĞUNUN GÖSTERİLECEĞİ SİNEMA'NIN ÖNÜ VE TABİİ BEN...

BİLET KESEN GÖREVLİLERİN TEMSİLİ RESMİDİR.

BURASI FESTİVAL SARAYININ UZAKTAN GÖRÜNÜŞÜ... İTALYANLAR DA AYNI BİZİM GİBİ. GÖSTERİLERİN HEMEN HEMEN TÜMÜNÜN YAPILDIĞI BİNAYI AÇILIŞ GÜNÜ BOYAMAK GİBİ BİR ÇABA İÇİNDEYDİLER. BU ARADA KAPIDA BİLET KESMEKLE GÖREVLİ KİŞİLERİN BİRER "BODY GUARD" GİBİ 1.90 LIK ADAMLAR OLUŞU VE KOLKOLA GİREREK BİR BARİKAT OLUŞTURMALARI BAŞLANGIÇTA BAYAĞI TEDİRGİN ETTİYSE DE NEDENİNİ ANLAMAKTA GECİKMEDİK. İTALYANLAR BİLET ALMAKTAN HİÇ Mİ HİÇ HOŞLANMIYORLARDI. VE SİNEMAYA GİRMEK İÇİN BİR OHUZ YETERLİYDİ.

O DA BÖYLE, SIRTINA AĞAÇ YÜKLENMİŞ GİBİ ÇIKTI TABİİ...

JÜRİ BAŞKANI KRZYSZTOF ZANUSSI'NIN EN İYİ ARKADAŞI İNGİLİZ YÖNETMEN JOHN SCHLESINGERDI. FESTİVAL SÜRESİNCE, BİRBİRLERİNDEN HİÇ AYRILMADILAR. İŞTE BU KEZ DE İKİ FİLM ARASINDA YÜRÜYÜŞ YAPIYORLAR.

ZANUSSI'NİN FENA HALDE KAZIĞINI YEDİM. AÇILIŞI YAPARKEN RESMİNİ ÇEKEBİLMEK İÇİN YIĞILMIŞ DİĞER GAZETECİLERE DMUZ ATIP, BİLDİĞİM İKİ, ÜÇ İTALYANCA KELİMEDEN BİRİ OLAN "EXCUŞA" YI YİNELEYEREK YERİMİ ALDIĞIMDA ZANUSSI TEK CÜMLEDEN İBARET KONUŞMASINI YAPMIŞ OTURUYORDU, Kİ DEKLANŞÖRE BASABİLDİM.

→ BEN

JÜRİ, FESTİVALİN İLK GÜNÜ, BAŞINA VE HALKA TANITILDI. 14 KİŞİ OLARAK BELİRTİLEN JÜRİDE DOKUZ KİŞİ YER ALDI.

JÜRİ: (İLAN EDİLEN): K. ZANUSSI (BAŞKAN) LINO MICCICHE', JOHN SCHLESINGER, FRANK CAPRA, EUGÈNE IONESCO, ODYSSEUS ELYTIS, KON ICHIKAWA, ZORAN MUSIC, ELEM KLIMOV, GUIDO ARISTARCO, GASPARE AMI'DEI, RICARDO BOFILL, JEAN D'ORMESSON, VESPIGNANI

IONESCO JÜRİNİN TANITIMI SIRASINDA HALKI SELAMLARKEN

FESTİVAL KAPSAMINDA SABAH SAATLERİNDEKİ "DİSNEY" GÖSTERİLERİ BÜYÜK İLGİ GÖRÜYOR. VE DİSNEY FİLMLERİNİN NASIL GERÇEKLEŞTİĞİNİ GÖSTEREN SESLİ BİR İLLÜSTRASYON SERGİSİ DE VAR...

TÜRK MİLLİ TAKIMI

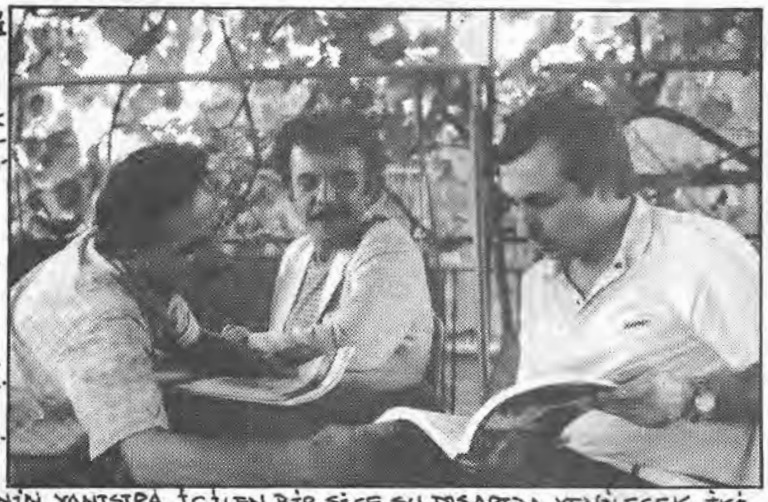

ORTA HALLİ OTELİMİZDE TEŞRİK-İ MESAİ HALİNDE.. SOLDAN SAĞA: FİLMİN PRODÜKTÖRÜ METE TÜRKBEN, ALİ ÖZGENTÜRK VE MÜJDAT GEZEN...

NOT: FESTİVAL KOMİTESİ, DAVETLİ OLANLARI (ALİ-MÜJDAT) ÇOK LUX BİR OTEL OLAN EXCELCIOR'DA İKİ GÜN AĞIRLAMAKLA YÜKÜMLÜ... FİYATA DAHİL OLAN AÇIK BÜFENİN YANISIRA İÇİLEN BİR ŞİŞE SU, DIŞARIDA YENİLECEK İKİ ÖĞÜN YEMEKLE AYNI FİYATA... ÖNEMLİ NOT: MONACO PRENSESİ CAROLINE DAHİL BÜTÜN ÜNLÜLER ORADA KALIYORLAR.

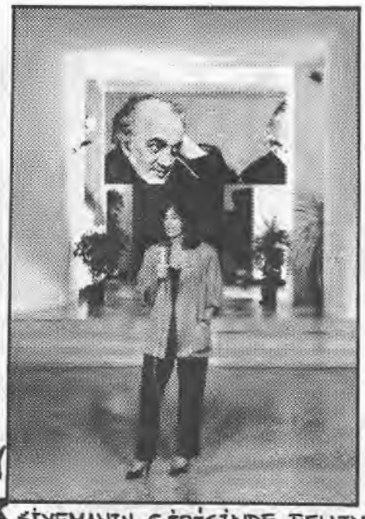

SİNEMANIN GİRİŞİNDE FELLİNİ'NİN RESİMLERİ ÖNÜNDE RAI'NİN SPİKERİ NAKLEN YAYINDA...

* FEDERICO FELLINI FESTİVALDE DEĞİL AMA KAPANIŞA GELİP, BÜTÜN FİLMLERİ ADINA KENDİSİNE VERİLECEK ÖDÜLÜ ALARAK FESTİVALİ KAPATACAK.

BELÇİKA FİLMİ "DUST-TOZ" UN BAŞOYUNCUSU JANE BİRKIN UMDUĞUMDAN ÇOK DAHA FAZLA İLGİ GÖRDÜ SEYİRCİLER VE GAZETECİLERDEN. İŞTE YİNE KOLTUK DEĞNEKLERİYLE AYAKÜSTÜ BİR RÖPORTAJ SIRASINDA.

JANE BIRKIN

* DAVID LEAN'IN FİLMİ "HİNDİSTAN'A BİR GEÇİT" GELİRİ KIZILHAÇ'A BIRAKILMAK ÜZERE BİR KEZ GÖSTERİLDİ VE GALAYA PRENSES CAROLINE KATILDI.

ZANUSSI VE SCHLESINGER

FELLİNİ'NİN EŞİ, "FRAU HOLLE" ADLI ALMANYA-ÇEKOSLAVAKYA ORTAK YAPIMI FİLMİN BAŞOYUNCUSU GIULIETTA MASINA.

FESTİVALİN AMBLEMİ...

* 4 EYLÜL GÜNÜ KÜÇÜK SALONDA BİLGE OLGAÇ'IN "KAŞIK DÜŞMANI" ÇOK KÖTÜ BİR KOPYAYLA GÖSTERİLMESİNE RAĞMEN BEĞENİLDİ.

ŞEN MERAK ETME GERARD'CIM ZAFER BİZİM!

Bn. MITTERAND VE G. DEPARDIEU "POLİS" İN GALASINDA.

M. MERCOURI – J. LANG – Bn. MITTERAND

VARDA'NIN BAŞ-OYUNCUSU SANDRINE BONNAIRE. "POLİS"TE FİGÜRANDI...

MELINA MERCOURI'NİN GELİŞİ BİLE YUNAN FİLMİNİ KURTARMAYA YETMEDİ. ONSA BASTIRDIKLARI AFİŞLER VE UÇAKLARDAN ATILAN BROŞÜRLERE EPEY-CE PARA DA HARCAMIŞLARDI.

FRANSIZ İŞGALİNDEKİ VENEDİK!..
YUNANISTAN KÜLTÜR BAKANI MELINA MERCOURI-FRANSA KÜLTÜR BAKANI JACK LANG – Bn. MITTERAND VE G. DEPARDIEU

GERARD DEPARDIEU

JACK LANG

FRANSA'NIN PASİFİK OKYANUSU'NDA YÜRÜTTÜĞÜ NÜKLEER DENEMELERİNİ PROTESTO EDEN "GREENPEACE – YEŞİLBARIŞ" HAREKETİNİN TARAFTARLARI "POLİS" İN GALASINDA DA YANDA GÖRÜLEN BEZ AFİŞLE PROTESTOLARINI SÜRDÜRDÜLER.

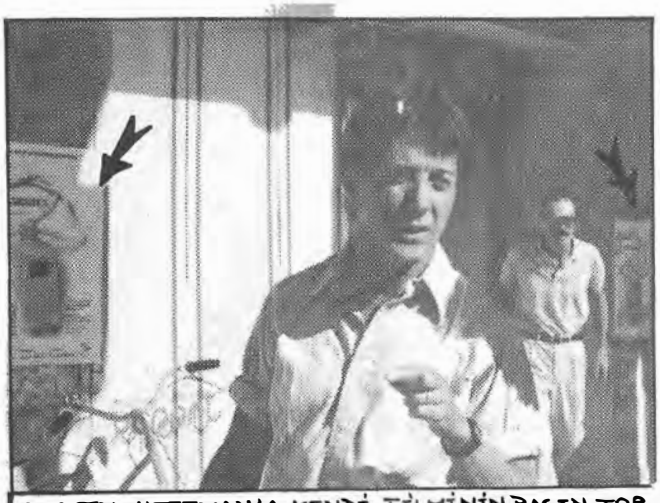

DUSTIN HOFFMAN'A KENDİ FİLMİNİN BASIN TOPLANTISINA GİDERKEN YOLDA RASTLADIM. YANINDAKİ GAZETECİYE HEYECANLA FİLMİYLE ÖZEL HAYATI ARASINDAKİ YAKIN İLİŞKİYİ ANLATIYORDU. (FİLMDE KENDİSİNİN OYNADIĞI SATICI ROLÜ, GERÇEK BABASININ BİR EŞİYDİ.)

* NOT: ARKADAKİ AFİŞLER "BEKÇİ'NİN, ...

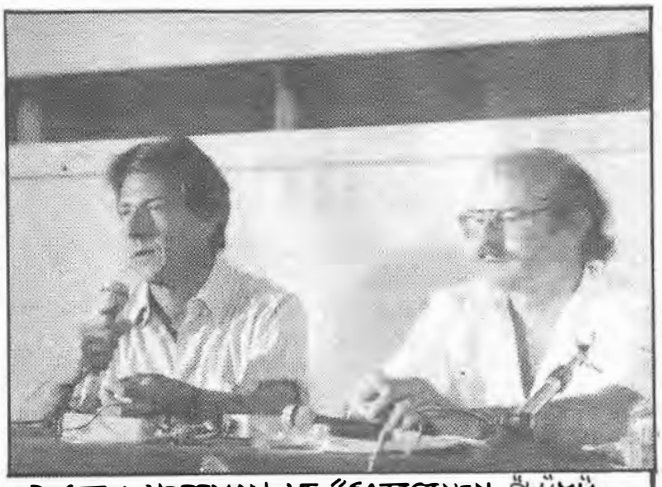

DUSTIN HOFFMAN VE "SATICININ ÖLÜMÜ" FİLMİNİN YÖNETMENİ WOLKER SCHLONDORFF FİLMİN GÖSTERİMİNDEN ÖNCE YAPILAN BASIN TOPLANTISINDA.

HOFFMAN, FİLMİNİ BALIK OLARAK NİTELEYEREK "BU BALIĞI BİZ TUTTUK, PİŞİRDİK, ONU SEVİYORUZ VE BALIĞIMIZI SATMAYA GELDİK." DEDİ.

BABASINA ÇOK BENZEYEN BU KİŞİLİĞİ CANLANDIRMANIN ONU ÇOK MUTLU ETTİĞİNİ SÖYLEYEN HOFFMAN'A SALONDAKİ GAZETECİLERİN ÇOĞU ÖZEL HAYATIYLA İLGİLİ SORULAR YÖNELTİLER...

VE SALONDAKİ GAZETECİLER HOFFMAN'I TAKİP EDİP SALONU TERKEDİNCE HEMEN ARDINDAKİ "BEKÇİ"NİN BASIN TOPLANTISI 5-10 GAZETECİYLE YAPILABİLDİ.

FİLM BAŞLAMADAN ÖNCE HERŞEY NORMAL!.. 15 DAKİKA SONRA BOBİNLER KARIŞACAK VE FİNAL BÖLÜM GÖSTERİLMEYE BAŞLAYINCA SALONU TERKEDECEKLER.

ATİLA DORSAY ÇEVİRİDE ÇOK BAŞARILIYDI. ALİ ÖZGENTÜRK'ÜN VERDİĞİ 1-2 CÜMLELİK CEVAPLARI UZATABİLMEK İÇİN BAYAĞI TER DÖKTÜ.

evidente ciò che significa una simile caricatura in un contesto difficile come quello della dittatura turca: e se il regista Özgentürk è bravo a non perdere il suo buonumore, l'attore Mujdat Gezen gioca una carta imprevedibile per un turco, quella dell'«understatement».

Insomma recita la sua parte, che prevede sviluppi drammatici, come se fosse Alec Guinness. Leggiamo che Grezen insegna recitazione a Costantinopoli e dev'essere certo un buon maestro: non sarebbe male inviargli d'urgenza Jack Nicholson per un corso accelerato di sobrietà.

YAZIDA, MÜJDAT GEZEN'İN (GREZEN YAZILMIŞ) (!) ALEC GUINNESS KADAR İYİ VE EKONOMİK BİR OYUN VERDİĞİ VE JACK NICHOLSON'UN GEZEN'DEN ALACAĞI ÇOK DERS OLDUĞU BELİRTİLMİŞ.

Bekci
(Il guardiano)
di Ali Ozgentürk - Turchia

Anche fare il guardiano può essere un mestiere vissuto con dedizione, con attaccamento quasi maniacale. E' il caso di Murtaza che, trovato finalmente un impiego come guardiano di una fabbrica, sposa in modo tanto acritico le regole
ro, da esasperar
conseguer
tradi

"PRİZZİ'LERİN ONURU", JOHN HUSTON

BİTTİ

Bu filmlere dikkat...

YENİ bir sinema sezonu başladı. Bu yıl içinde göreceğimiz yerli filmlerin bir bölümü hazır, bir bölümü ise henüz çekim aşamasında... Öte yandan film getiricileri, listelerini açıkladılar. Bu arada TV'nin önümüzdeki 3 ay içinde ekrana getireceği filmler de belli... *Sanat Olayı*, hem bu filmleri, hem de sezonun genel görünümünü sinema ve TV yazarı **Erman Şener**'le konuştu.

— *Yeni sezonu, nasıl değerlendiriyorsunuz?*

— Belki de, hayatımda ilk kez bu kadar kötümserim... Durum, gerçekten "vahim" çünkü... Sinemada, müthiş bir seyirci erozyonu var. Azalma oranı % 75... Dikkat edin % 5, % 8, % 12, % 25 falan değil, % 75... Hem de bir yıl içinde... İki sezon önce diyelim toplam 100 seyirci vardı. Bu, geçen yıl 25 seyirciye indi... Bu yıl da, azalmanın devam edeceği söyleniyor. Sebep hayat pahalılığı, sinema salonlarının çoğunun bakımsızlığı, filmlerin gereğince ve yeterince duyurulmaması, TV'nin etkisi, video rekabeti vs... İyi güzel, bunlar belli oranlarda duruma etkili ama bunu bilmek, sorunu çözmüyor ki...

— *Öyle ama, listelerde birçok iyi film var...*

— O da, ayrı mesele... Bir defa, o listeler hiçbir zaman, aynen gerçekleşmez... (Bunun nedenlerini anlatsak, laf iyice uzar. Onun için belirtip geçelim). Bu, bir... Öte yandan listelerde yer alan bazı filmler, getirilse bile seyirciyle buluşamaz. Örneğin, *"Son Metro"*... Bu film Ankara'da gösterilmiş. Buna karşılık 2 yıldan beri İstanbul'da salon bulamadığı için gösterilmiyor. Onu belki bu yıl izleyeceğiz ama en azından 10-12 film "sinema bulamadığı" için gösterilmeyecek.

Daha önemlisi, şu: kopya bedelleri çok arttığı için birçok film ya tek, ya da 2 kopya halinde getiriliyor. Öte yandan birçok ilde yabancı film oynatan tek sinema var. (Bazı illerde o bile yok artık.)Diyelim ki 5 şirketin 80 filmi o tek sinema için sırada... Böyle olunca, (yani hem kopya sayısı, hem salon adedi sınırlı olunca) birçok film, sezon içinde 7,8 bilemediniz 9 ilde gösteriliyor. Örneğin "X" diye bir film olsun. Çok iyi, çok başarılı bir film. Gösterildiği her yerde büyük ilgi uyandırıyor, olumlu eleştiriler alıyor falan... Bu filmden Afyon'da, Kars'ta, Tekirdağ'da oturana ne? Yazıları okuyor, bir-iki resim görüyor ama o filmi izleme olanağı yok... Çünkü, oturduğu ilde gösterilmeyecek... Metropollerin dışında oturan sanatseverler için bu da 'ciddi' bir durum...

— *O halde, sayfa durumunu da dikkate alarak şöyle bir yol izleyelim. Bize, yerli ve yabancı filmler için birkaç liste yapın ve hemen TV filmlerine geçelim. Hiç değilse onda, yukarıda işaret ettiğiniz durum yok. O filmler yayınlandığı anda, herkes tarafından izlenebiliyor.*

— Peki ama daha önce, listeler konusunda bir şey söyleyeyim. Madem, böyle 'pratik' bir yol seçiyoruz, o halde bazı filmleri listelere hiç katmayalım. Örneğin *"Bolero"*, *"Mata Hari"* ve o tür filmleri, listeye eklemenin hiç gereği yok... Çünkü afişte **Bo Derek** veya **Sylvia Kristel** adını görenler, zaten o filmlere gidecekler.Bir de, "seyircisi hazır" filmler var. *Uzay Savaşları* dizisinden *(Jedi'nin Dönüşü)* *"Mad Max"* dizisinden *"Savaşçı.3"*, *"Rocky"* dizisinden *"Rocky.4"* vs. Bu, bir tür tefrika olayı... Daha öncekini gören, yenisini merakla bekliyor...Bu tür filmler içinde sadece birinin özel bir yeri var. *"Rambo-İlk Kan.2"*... Biliyorsunuz, bu film önce hasılat rekorları kırdı, yani seyircinin büyük ilgisiyle karşılandı. Ardından uzun tartışmalara, çeşitli tepkilere yol açtı. Beri yanda, bir tür aksesuar modasına yol açtı. Yani, sıradan bir serüven filmi olmayı çok aştı, bir "olay" haline geldi. Bu durumda, mevsimin kayıtsız kalınmayacak filmlerinden biri halinde... Öyleyse, onu da listeye

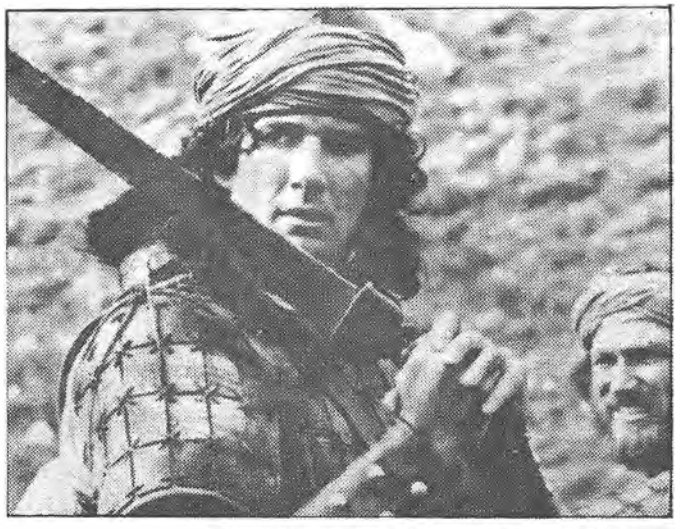

Richard Gere, "Hz. Davut" adlı filmde (üstte) 8 Oscar ödüllü "Amadeus", sezonun en büyük sürprizi. Milos Forman, filmde, Mozart'ı ve onu kıskanan Salları'yi sağlam bir sinema diliyle anlatıyor (sağda).

Yeni mevsimin en çok dikkati çeken 10 yabancı filmi

Amadeus / **Milos Forman**
Son Metro / **Françoise Truffaut**
Ölüm Tarlaları / **Roland Joffe**
Penceredeki Kadın / **Françoise Truffaut**
Üçüncü Türden İlişkiler / **Steven Spielberg**
Zümrüt Ormanı / **John Boorman**
Furyo / **Nagisha Oshimo**
Meksika Alevler İçinde / **Sergei Bondharcuk**
Yeraltı / **Luc Besson**
Siyam Balığı / **F. Ford. Coppola**

Yabancı filmlerde, Hollywood yapımları çoğunlukta... İkinci sırayı ise, Fransız filmleri alıyor. İşte, bunlardan biri... Bertrand Blier'in yönettiği bir Alain Delon filmi (üstte)... Sylvester Stallone-Dolly Porton ikilisinin "Zirvede"si, orta karar bir güldürü filmi... Bizde pek tanınmayan ama Amerika'da ünlü yıldızlar arasında sayılan şarkıcı-artist Porton'u daha önce "9'dan 5'e..." adlı güldürüde izlemiştik (solda).

eklemek gerek. Şimdi, televizyona geçebiliriz.

EKİM AYI FİLMLERİ

Başlayalım... Ay başında, *"Merhaba Dünya"* var. Fantastik bir öyküyü, masal anlatır gibi anlatan filmi izledikten sonra "TV'nin etkileri" konusunda düşüncelere dalarsınız bu bir, ikincisi de filmde herkesi etkileyen nefis bir solo oyun var. Ondan sonra **Antonioni**'nin *"Blow-Up"*u gelecek (**4 Ekim**). İstemeden bir cinayete tanık olan fotoğrafçının başına gelenleri anlatan film özellikle kurgusu, ritmi ve temposu açısından ilginç... Yani biçimi, özden ağır basan filmlerden ama kaçırılmaması gerek... Derken, bir "kaçırılmayacak film" daha: *"On The golden pound"* ... Sevimli, sıcacık, duygu yüklü bir film... Ardından bir *"Carmen"*... "4 tane çekildi, hangisi?" diyeceksiniz, **Carlos Saura**'nınki (**18 Ekim**)... Hemen iki gün sonra, bu kez müzikallerin baş yapıtlarından biri sayılan *"Singing in the rain"* geliyor. 22 Ekimde yayınlanacak *"Lenny"* de kaçırılmayacak bir film... Striptizciyle evli sahne yıldızı Lenny'nin yaşam öyküsü ve trajik sonunu **Bob Fosse** ustalıkla anlatıyor.

Ekim ayında başka filmler de var tabii: ünlü *"Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok"*un TV için yapılan 2. çevrimi (**12 Ekim**) **Cukor**'un *"Bhowani İstasyonu"* (**13 Ekim**)... Bence, olumlu bir girişim de şu: bundan böyle cuma geceleri sadece yabancı film değil, arada bir Türk filmi de yayınlanacak... Daha önce de yazmıştım. Bu tür programlarda yayınlanacak bizim klasiklerimiz veya başarılı yapıtlarımız da var. Yeni dönemde, zaman zaman bu da olacağa benzer.. 18 Ekim Cuma gecesi, bu programda, bir Türk filmi izleyeceğiz.

15 Ekim Salı gecesi yayınlanacak *"Sophie'nin Seçimi"* de biraz zor izlenen ama kaçırılmaması gereken bir film... Çok iyi iki film daha var. Bunlardan biri *"Marty"* (**25 Ekim**), öteki *"Intoriors"*... Bunların ilki kendi halinde, çirkin bir kasabın sevdalanmasını ve bunu izleyen kuşkularını, umutlarını, coşkularını yaman bir gerçekçilikle veriyor. Öteki *(Intoriors/***29 Ekim**) ise, hayli kılçıklı bir film.. "Artık biraz yalnız kalmak istiyorum" diyerek çekip giden bir baba, tuhaflıkları olan bir anne ve hepsi yetişkin çocuklar... **Woody Allen** önce bir dünya kuruyor, sonra o dünya içindeki karmaşık ilişkileri incelemeye başlıyor... Eğer konuyu ön plana alırsanız size de, filme de yazık olur... Çünkü filmin konusu seyirciyi sürükleyen cinsten değil... Tersine her sekanste ortaya çeşitli sorular atan, sık sık seyredeni de filme katan, onu düşündürmeye zorlayan bir film... Ama alışkanlıklarını aşanlar, bu filmde de değişik tatlar bulacaklar.

KASIM FİLMLERİ

—Kasım ayında "kaçırmayın" diyeceğiniz filmler var mı?

—Çoook... 5 Kasımda *"Baba-2"* var. 9 Kasımda değişen koşullara uyum gösteren **Patt Garrett** ile hâlâ dünü yaşayan *Billy the Kid*'in mücadelesini anlatan bir **Peckinbah** filmi var... 12 Kasımda Watergate skandalını konu alan *"Başkanın Adamları"* var... Unutulmaz *"Arka Pencere"* (**30 Kasım**) var. Bakın, bir anda tam 4 film saydık.

—Ya ötekiler?

—Şimdi, "hoşça vakit geçirici" filmlere bakalım: *"Damdaki Kemancı"* var. Başrolünü **Topol**'un oynadığı bu film, ünlü müzikali tiyatroda izlemiş olanlara da, olmayanlara da bir görsel şenlik. 17 Kasımda yayınlanacak *"Smokey and the Bandit"* derseniz, tam bir çılgın güldürü. Belki *"Uzay Yolu"* dizisini özlemiş olanlar vardır. Onlar için de, dizinin yapımına son verildikten sonra aynı kadroyla sinema için çevrilen *"Uzay Yolu"* filmi var. (**17 Kasım**)... Ünlü *"Jaws"* var, yıldızı bol *"Deprem"* var. **Alain Delon-Sylvia Kristel**'li *"Havaalanı"* bilmem kaç var... Erbabı için **Errol Flynn**'li *"Don Juan"* var. Haa, unuttum. *"Shame"* (**1 Kasım**) de kaçırılmayacak bir film... 16 Kasım'da yayınlanacak *"Woodstock"* da beklemeye değer bir film... Yıllar önce yapılan ilk çevrimi, bir harika idi... Bu, onun suyunun suyu bile olsa, izlemeye değer...

Yeni mevsimin en çok dikkati çeken 10 Türk filmi

Kurşuni Ata, Ata Biter / Ümit Elçi
Çıplak Vatandaş / Başar Sabuncu
Bir Avuç Cennet / Muammer Özer
Kırlangıç Fırtınası / Atilla Candemir
Ölmez Ağacı / Yusuf Kurçenli
14 Numara / Sinan Çetin
Bekçi / Ali Özgentürk
Amansız Yol / Ömer Kavur
Kurbağalar / Şerif Gören
Dul Bir Kadın / Atıf Yılmaz

Not: İki listede de herhangi bir sıralama yoktur. Yani filmlerden biri "birinci", bir başkası "üçüncü" değildir.

Şüpheli portakal, "C sınıfı atlar"

AYTEKİN HATİPOĞLU

GEÇMİŞ yıllarda olduğu gibi bu yıl da Altın Portakal Yarışması daha işin başında dedikoduların ve eleştirilerin hedefi olmuştur. Sinema çevrelerindeki en yaygın kanı "sonucun baştan belli olduğu" ve durumun "birilerince ayarlandığı"dır. Gerçi **Duygu Sağıroğlu**'nun dediği gibi dünyanın her yerindeki her yarışmanın (Oscar da dahil) şöyle ya da böyle dedikodusu, eleştirisi yapılır. Fakat bu düşünce Altın Portakal'ı değerlendirmeye yetmiyor kanımca. İyimser olalım ve *"hiç kimsenin hiçbir şeyi ayarlamadığını"* varsayalım. Yine de bu yarışma kendisini inandırıcı ve işlevli kılacak *"ilke"*lerden ve tutarlı bir politikadan yoksundur.

Nasıl inandırıcı olabilir ki? Bir ön seçici kurul üyesi, daha henüz komiteye teslim edilmemiş bir film hakkında *"elemeden geçmeyecek"* diyebiliyor barlarda. Bir diğer kurul üyesi elemeden geçmiş fakat Antalya'da henüz yarışacak bir filmi övüyor ortalıkta. Sonra ön seçici kurulun bazı filmleri sonuna kadar seyretmeden karar verdikleri ortaya çıkıyor.

Topu topu 23 filmlik bir kapasitenin ön seçimle 10-12 filme düşürülmesini; bu kısıtlı kapasite içerisinde 12 ayrı yönetmenin yarışması yerine iki yönetmenin ikişer filmle yarışmasının tercih edilmesini açıklayacak mantıklı bir sebep olmadığından insanlar haklı olarak *"seçileceklerin önceden ayrıldığını"* düşünebileceklerdir. Aynı tercih Türk sinemasına kendi olanaklarını ilk filmleriyle katmak isteyen yeni yönetmenleri açıkta bırakıyorsa *"iyimser"* olmak zorlaşacaktır.

Ticari ve sanatsal açıdan Türk sinemasının yurtiçindeki ve yurtdışındaki durumuna göre önemli bir katkısı olmayan bu yarışmayı yine de heyecanla karşılamaktadır Türk sinema dünyası. Yurtdışında film yapmış, ödül kazanmış olanı olmayanı; yönetmeninden oyuncusuna, senaristinden set teknisyenine kadar, makyör Corci'ye kadar bütün sinemacılar (pek belli etmiyor olsalar da), kendilerini kanıtlamayı istemektedirler bu yarışmada. Kimi yönetmenin *"Bu yıl C sınıfı atlar koşuyor"* diyerek, kimi yönetmenin jürinin oluşumunu eleştirerek yarışmaya katılmamalarının nedeni de sanırım budur. Çünkü şöyle veya böyle bir geçmişi olan tek ulusal yarışma; Altın Portakal yarışmasıdır.

Türk toplumu çağdaş bir yapının arayışı içersindedir. Sinema için de bu böyledir. **Başar Sabuncu, Muammer Özer, Nesli Çölgeçen, Attila Candemir, Ümit Elçi, Yusuf Kurçenli** (burada sayamadığım daha birçok isim ve olaylar), 1985 Türk sinemasının kıpırtılarıdırlar. En kötü şartların yaşandığı söylenen bir zamanda bu kıpırtıların baş göstermesi, Türk sinemasındaki canlılığın ve arayışın bir belirtisidir. Bu durumda Altın Portakal yarışmasının da; Türk sinemasının her yılki ürünlerini, yapısal gerçekleri göz ardı etmeden fakat çağdaş bir anlayışla değerlendirebilecek; Türk sinemasının gelişmesine katkıda bulunacak, onu besleyen yeni kanallara çıkış verecek ilkelere ve jüri seçiminden yarışma işleyişine kadar bu ilkeleri hayata geçirebilecek politikalara sahip olması gerekir, eğer inandırıcı ve etkin bir yarışma olsun isteniyorsa... Kanımca Antalya Kültür ve Sanat Vakfı'nın yarışma ile ilgili gündemi bu olmalıdır.

Aşağıda Türk sinemasına bu yıl ilk filmleriyle katılan iki yeni yönetmenle "ön seçici kurul elemesi"nden önce yapılmış söyleşiler yer alıyor. Yararlı, inandırıcı yarışmaların heyecanına...

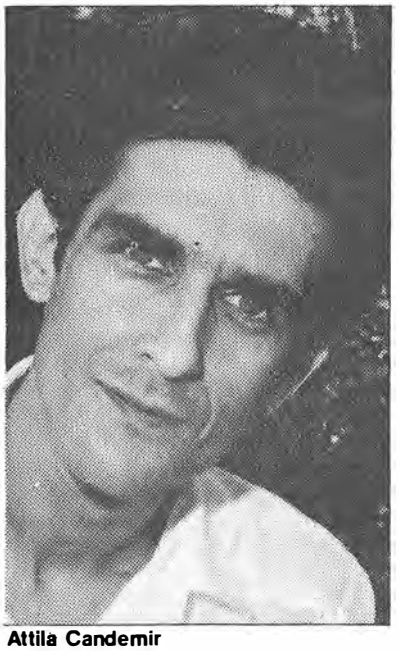

Attila Candemir

"Kırlangıç Fırtınası"nın yönetmeni Attila Candemir:

"Görevci bir sinemayı hiçbir zaman düşünmedim"

— Kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

— 1953 yılında İstanbul'da doğdum. Fatih İlkokulu'nda, Kültür Koleji'nde ve İ. Ü. Edebiyat Fakültesi'nde okudum. 1977-1981 yılları arasında TRT İstanbul TV'sinde yapımcı-yönetmen olarak çalıştım. TRT'den ayrılıp bir reklam şirketine yönetmen olarak girdim. 1983 yılında bu şirketten de ayrılarak kendi yapım-yönetim firmamı kurdum ve reklam piyasasında serbest olarak çalışmaya başladım. *"Kırlangıç Fırtınası"*nın yapımcısı da bu firma oldu.

— Sinemacılığınız nereden geliyor ve nasıl gelişti?

— On, on bir yaşlarındayken annemin hediye ettiği bir 8 mm'lik kamerayı kullanmakla başladı. Bir de tabii film seyretmekle. Ortaokul, lise yıllarında sinema yayınlarıyla ilgilendim. Bol bol film seyrettim. "Sinematek"in katkıları olmuştur; en iyi seyircilerindendim. Dünya sinemasını tanımama katkısı oldu. Benim dönemimde sinema okulu yoktu. Sinema üzerine kitaplar okuyabiliyordum ancak. Bu öğrenme çabaları içinde semiyoloji bilgisiyle de karşılaştım. Giderek kendi sinema düşüncem gelişti, sinemacılık

kararı ortaya çıktı.

— Şu anda sinema sizin için ne ifade ediyor?

— Coca-Cola'nın bir sloganındaki gibi: Hayatın gerçek tadı. Daha da öte, bir hayat tarzı benim için. Genel olarak değil, kişisel olarak bakıyorum; bana verdiği tatla, beni 'yaşamcıl' kılmakla çok şey ifade ediyor. Bir şey oluşturmak, bir şey yaratmak ve bunu (benim için) 'audio-visuel' bir bütün olarak ortaya çıkarmak çok hoş.

— Sinema anlayışınızdan söz eder misiniz?

— Sanatçının duygularını, düşüncelerini, hayata bakışını yansız (bağımsız, salt öznel perspektifinden; yansız olunmalıdır anlamında değil), herhangi bir kaygı taşımadan ortaya koyabilmesi, kendisini açabilmesi benim için çok önemli. Bu arada sinemanın özel bir durumu var, 'tek başına' yapılamıyor. Kolektif çalışma gerektiriyor. Bu durumda da sanatçının (yönetmenin) kendi duygusunu aktarabildiği bir bütün ortaya çıkarabilmesi çok önemli. Aktarmak demişken, benim için önemli bir şeyi söylemek istiyorum: 'Bir şey aktarmak' öngörüsüyle yola çıkmak bana aykırı geliyor. Var olanla, o andaki duygularla yola çıkılmalı; çok fazla tasarlamadan (Teknik hazırlıklar dışında). Bir şeyler yapıp, onu insanlara sunup, onların bu ortaya çıkandan tat almalarından tat alacak değilim. Belki biraz bireyci gibi gözüküyor ama, yaptığım işin kendisinden önce ben tat almalıyım. Çünkü bana tat vermesi, beni 'yaşamcıl' kılması önemli. Benim tarzım için önemli olan bu.

— Tarzınızın ticari yanı ne olacaktır?

— Ticari karşılığı vardır demek çok zor. Olmayabilir. Bugün dünya sinemasında ticari ölçülere göre yapılmış filmler ön planda. İkisinin arası bulunabilir demiyorum. Yani hem sanatçının duygusu esas olacak, hem de ticari olacak. Bunu yakalamak çok zor herhalde. Benim tarzımın ticari şansı, yakaladığım tadın seyircide de karşılığını bulmasında. Yani o bireysel tadın, 'evrensel'e yakınlığında. Kıyaslayarak söylemiyorum; **Fellini**'nin son dönem filmleri ticari midir, değil midir? Birçok yapımcı, değil diyebilir. Ama bakın seyirciyle arasında nasıl bir etkileşim kurdu, ne kadar satış yaptı?

— "Kırlangıç Fırtınası"nı biraz anlatır mısınız?

— Benim için *'insan'* önemli. Bir olay filmi, bir macera filmi belki hayatımı boyunca yapamayacağım. Çok fazla ilgilendirmiyor bunlar. Beni ilgilendiren, insanın dünyadaki konumu. 'İnsan'ın yeterince açıklanabilmiş olduğunu sanmıyorum. Kapısını her aralayışınızda başka bir şeyler ortaya çıkıyor. Bu filmde insanın bir yanına yaklaşmaya çalıştım: Yaşadığı süreçlerde uğradığı salvolar, sıkıntılar karşısında geçirdiği fizyolojik ve psikolojik değişmeler, farklılaşmalar. Bunu hepimizin hayatımız boyunca yaşadığımıza inanıyorum. *"Kırlangıç Fırtınası"* bu meseleye yaklaşıyor. Bu yüzden de seçilmiş bir aile, bir ilişki var. Bir ilişkinin başlangıcı, gelişmesi ve nerelere geldiği var. İnsanların hayatın getirdikleri karşısında uğradıkları farklılaşmalar var. Hiçbir şey dikte etmiyor insanlara film; yani şöyle yapın, böyle edin; şunu yaparsanız böyle olur, şöyleyse bu tedbirleri alın falan gibi...

"Ben, hayatın sıkıştırmasının insanda meydana getirdiği ve çoğu zaman farkına varılamayan değişimlere eğilmeye çalıştım."

Hayır. *"Görevci"* bir sinemayı zaten hiçbir zaman düşünmedim. Ben sadece hayatın sıkıştırmasının insanda meydana getirdiği ve çoğu zaman farkına varılamayan değişimlere eğilmeye çalıştım. Beni bu etkiliyor çünkü. Hikâye düz, sıradan bir hikâye. İçinde de sıradan insanlar var. Şunu başarabilmişsem, dünyanın herhangi bir yerinde oynadığında aynı tadın geçebileceği bir iş yapabilmişsem, bu bana ayrı bir haz verecek. Çünkü filmdeki olaylar, dünyanın herhangi bir yerinde yaşanabilecek olan, yaşanan olaylar.

— Yerli sinemanın bugünü ve geleceği hakkında neler düşünüyorsunuz?

— Türk sinemasının bugünkü durumu ilginç. Yeni çabalar var, daha iyi bir yerlere gelineceğine dair müjdeler var. Yapımcıların davranışlarında, düşüncelerinde değişiklikler var. Bugüne kadar oluşmuş yapıdan farklı konulara ve tarzlara ilgi başladı. Yönetmenlere bu anlamda destekler veriliyor. *"Kuyucaklı Yusuf"*un çekilmesi, *"Yılanların Öcü"*nün yeniden uyarlanması çabaları hep iyiye işaret. Bu yıl aşağı yukarı on tane değişik çalışma var. Seneye belki iki katına çıkacaktır. Yani 1985 yılı Türk sineması için bir atılım yılı sayılabilir. Devlet sinemaya eğiliyor, Kültür Bakanlığı film satın almak istediğini açıklıyor, sinema kanunu gündemde. Bunlar sinemanın artık 'organize' olmaya başlaması demek. Ben bütün dünyada sinemanın (başka bir teknolojik biçimle olsa da) insanlıkla birlikte var olacağına inanıyorum. Türk sineması da yıllar içerisinde gelişecek ve dünya sinemasında yer alacaktır. Yani sinema çöküyor, batıyor gibi kaygılarım yok.

— Yapımcıların yeni ve değişik projelere destek olduğunu söylediniz. Siz böyle bir destek gördünüz mü? Bir de devletin sinemaya eğildiğinden söz ettiniz, devletin yardımı ne olmalı sizce?

— Filmin yapımcılığını kendi şirketim üstlenmişti ama, **Kadri Yurdatap**'tan maddi ve manevi birçok yardımlar gördük ve görmekteyiz, gerek filmin satışıyla ilgili, gerekse laboratuvar konusunda ve diğer maddi konularda. Bu benim için çok önemli. Çünkü sonunda filmi kendi evimde seyretmek için yapmıyorum. Sinema benim hobim değil. Sayın **Türker İnanoğlu**'dan da manevi destek gördük. Özellikle ilk filmde Türk sinemasının yapımcıları tarafından ilgi görmek, kucaklanmak hoş bir şey ve önemli.

Devletin yardımına gelince: Devletin sinemaya direkt para yardımı yapmasını anlamsız ve yanlış buluyorum. Ama devlet yatırım yapıp laboratuvar, plato ve teknik ekipmanı kapsayan bir altyapı kursa ve sinemacıyı kredili yollarla bu altyapıdan yararlandırsa, en önemli yardımı yapmış olur diye düşünüyorum. Keza ham film konusunda böyle bir kredilendirme sinemacıya çok yararlı olacaktır.

— Senaryo aşamasından laboratuvar aşamasına, sizi zorlayan, sıkan durumlar oldu mu çalışmanız sırasında?

— Pek bir sıkıntım oldu diyemem. Çünkü benim için çok özel bir ekipleşme ve özel bir tim söz konusuydu. Laboratuvar aşamasında da bir problemim olmadı. Ama sıkıntı olarak tekniğimizin yetersizliğinden söz edebilirim. Mesela sessiz çekme zorunluluğu. Bu benim çalışmamda bariz bir şekilde ortaya çıktı. Çekimde yaratılan atmosferi dublajda, stüdyoda yakalayabilmek çok zor. Atmosfer benim için çok önemli oysa. Bundan sonraki çalışmayı sesli yürütmenin imkânlarını araştırmaya başladım.

— Filmler değerlendirilirken 'festival filmi', 'piyasa filmi' gibi deyimler duyuyorum. Böyle bir ayrım doğru mu sizce? Filminizi 'piyasa'ya göre mi hazırladınız, 'festival'e göre mi?

— Ben böyle bir ayırımı doğru ve sağlıklı bulmuyorum. Çünkü önce film yapılır. Sonra bu film piyasaya da çıkar, festivale de gider. Festivalde ödül alırsa ne iyi, piyasada ilgi görürse ne güzel. Ama bütün bunlar ayrı, film yapmak ayrı bir iş benim için. Festivale veya piyasaya göre film yapmak diye bir şey yok. Isırlama iş yapmaktır bu....

"Kurşun Ata Ata Biter"in yönetmeni Ümit Elçi: "Yerli sinemadaki potansiyel artışı beni sevindiriyor"

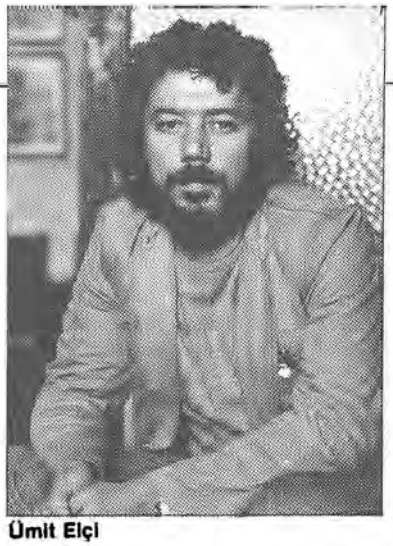
Ümit Elçi

— *Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?*

— 1948'de Silifke'de doğdum. Orta-lise öğrenimimi Tarsus Amerikan Koleji'nde yaptım. Sonra B. Ü. İngiliz Edebiyatı Bölümü'nü bitirdim. Sonra Londra'da film okulunda lisansüstü öğrenim yaptım. 1976 yılında Türkiye'ye döndüğümde 1 yıl Cenajans'ta reklam yönetmeni olarak çalıştım. Daha sonra **Erdoğan Tokatlı**'yla *'Fokus'* film şirketini kurduk. Türk filmlerini yabancı pazarlarda satma ve dağıtma işiyle uğraştık. Bu arada şirketlere kısa metrajlı tanıtma filmleri çektim. Bir ara Pamukbank çocuk sinemasını üstlendim. Geçen yılın sonlarına doğru da **Tarık Dursun K.**'nın *'Kurşun Ata Ata Biter'* projesiyle ilgilenmeye başladım.

— *Sinemacılığınız nereden geliyor, nasıl gelişti?*

— Çok küçüklükte başlayan bir sevgim var sinemaya karşı. Adana'da yaşıyorduk. O zamanlar kombine biletler vardı. Ailece her hafta sonu sinemaya giderdik. Bol bol film seyrettim çocukken. Büyüdükçe de bu sevgi gelişti. Boğaziçi'nde İş İdaresi Bölümü'nü kazanmıştım ama İngiliz Edebiyatı'na girdim. Çünkü bu bölüm sanat olaylarına daha dönük bir bölümdü. Hatta resim, film dersleri vardı. Orada bir de 16 mm'lik kamera vardı. Onunla epey film çekmiştim. Yani sinemacı olmak istiyordum. Sonra da Londra'ya giderek işte bu işi iyice perçinledim.

— *Peki, şu anda ne ifade ediyor sizin için sinemacılık, ilk filmi de çektikten sonra?*

— Vallahi henüz inanamıyorum olup bittiğine filmin. Çok da sevdim filmimi. Doluydum zaten bu proje için. Epey birikimim vardı. İstediğim şeyleri yapabildiğim için, anlatmak istediklerimi anlatabildiğim için çok memnunum. İçinde bulunduğum duyguları anlatmak güç. Çok şey veriyor insana.

— *Bu filmi yapma imkânını nereden ve nasıl sağladınız?*

— Bu kadar zaman film yapmadan beklememin sebebi, iyi bir konu bulmak ve mali durumun yetersizliği idi.

> ***"O korku filmlerini gidip seyredemem, bakamam bile. Öyle kanlar akan tarzı sevmiyorum. Sinemanın çok ince bir iş olduğuna inanıyorum."***

Para bulma imkânları çok azdı. Daha doğrusu bir prodüktöre film yapmakla başlamak istemiyordum. Rahat çalışmak istiyordum, her şeyi rahat, bildiğim gibi yapayım istiyordum. Kendi imkânlarımı zorlayarak, biraz da yardım alarak.. Bir ortağım var, **Şenay Gezgen,** Ares Film. Onun hesabına yaptık filmi. Laboratuvar imkânları sağladı, arkadaşların yardımıyla da prodüksiyonu kurtardık. Böyle...

— *Biraz sinema anlayışınızdan söz eder misiniz?*

— Genelde yalın; duygusal ve yumuşak boyutları seviyorum. Yani o korku filmlerini gidip seyredemem, bakamam bile. Öyle kanlar akan tarzı sevmiyorum, nefret ediyorum hatta. Daha çok, seyircinin filmle bütünleşebileceği, eğlendirici, içinden bir şeyler alınabilecek filmleri, böyle bir sinemayı seviyorum. Sinemanın çok ince bir iş olduğuna inanıyorum. Amerikan sinemasını çok severim ama ticari filmlerine uzak yakın bir ilgi duymuyorum.

— *Yerli sinemanın bugünü ve yarını hakkında neler düşünüyorsunuz?*

— Yerli sinemanın bugünkü durumunu çok iyi görüyorum. Bu zorluklar içerisinde bu patlama, bu potansiyel artışı beni çok sevindiriyor. Eskiden insanlar olaya nasıl bakarlardı bilemiyorum; aman üstüne basayım, yükselmesin; bana rakip çıkmasın gibi tavırlar vardı belki. Fakat şimdi ben bu kadar çok arkadaşımızın olmasıyla olayın çok daha güzelleşeceğine inanıyorum. Giderek bir başka boyut gelişecektir mutlaka.

— *Senaryo aşamasından laboratuvar aşamasına giden süreçte sizi zorlayan durumlar, unsurlar oldu mu, nelerdir?*

— Tahminlerimin de ötesinde çok olumlu, çok rahat geçti çalışma. Arada hiç istemediğimiz ufak tefek kazalar oldu. İşle ilgili birkaç kaza, fakat bunların dışında beni üzen hiçbir şey olmadı. Ki ben gerçek zamanlarda çekim yapmayı düşünmüştüm hep, yani olay sabaha karşı 4'te geçiyorsa, o saatte; gece yarısı geçiyorsa, gece yarısı gibi. Öyle çalışmamıza rağmen hiçbir huzursuzluk olmadı. Zaten geçen ocak ayından itibaren hazırlanıyorduk filme. Son olarak on-on beş gün kadar mekânları dolaşıp revizyonumuzu da yaptık. İyi bir hazırlık dönemi olduğu için çekim de problemsiz ve rahat geçti.

— *Filminizden biraz söz eder misiniz?*

— Film, üç kaçakçı arkadaşın öyküsü. Daha doğrusu kaçakçılıkla uğraşılan (geçinilen) köredeki üç kişiyi ele aldım. Bunlardan biri hemen filmin başında mayına basarak ölüyor. Geriye kalan ikisinin, kadınlarının; bir de ağa var, bunların birbirleriyle ilişkileri, dostlukları, kadın-erkek eşitliği; aralarındaki kadın-erkek, erkek-erkek sevgisi ve dostluk. Bunları ele aldım. Çünkü çok güzel bir şekilde var o öyküde bunlar. Kaçakçı bu insanlar ama film kesinlikle kaçakçılığı işleyen bir film değil. Kaçakçılık ve çevre şartları zeminde kalıyor. Tamamıyla bu üç beş insanı, aralarındaki insani ilişkileri, duygusal yanlarıyla ele alan bir film. Çünkü başta da söylediğim gibi, beni bunlar etkiliyor.

— *Filmler değerlendirilirken, 'festival filmi', 'piyasa filmi' gibi deyimler kullanılıyor. Böyle bir ayrım olabilir mi sizce? Böyle bir ayrım varsa, siz filminizi festivale göre mi, yoksa piyasaya göre mi çektiniz?*

— Aslında ne festivali, ne de piyasayı; kendi istediğimi yapmayı düşündüm. Onun için gönül ister ki ticari şansı da olsun, festival şansı da. Aslında sizin söylediğinizin altında yatan başka bir gerçek var tabii. Yalnızca filmin dışarıya dönük olabilmesini gözettim diyebilirim. Dışarıya satılabilecek bir film olmasını istedim. 'Evrensel' boyutlar içerisinde olmasını istedim. Yani filmi seyrettiğiniz zaman; inşallah göreceksiniz, Sicilya'da da aynı hikâye geçer, Meksika'da da geçer, başka bir yerde de geçer. O boyutlarda aldım yani.

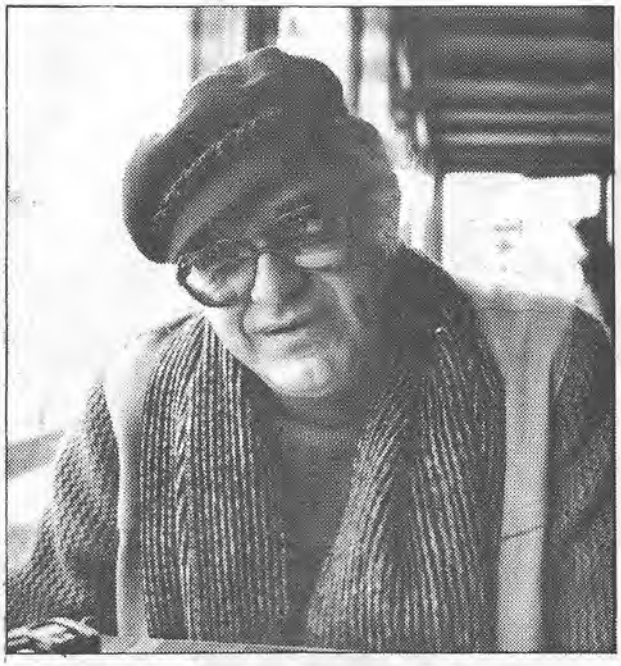

ATTİLÂ İLHAN

korkunun krallığı

geceleri bir ıslık
penceremin altında birileri
beni çağırıyorlar
(yoksa yanılıyor muyum)
koşup bakıyorum kimseler yok
sarayburnu'nda sis düdükleri
mektuplarım kayboluyor posta kutusundan
birileri çalıyor ama kim
geçen akşam yağmuru değiştirdiler
yumuşak başlamıştı tatlı ve ılık
nasıl olduysa kestiremedim
az sonra sülfirik asitti gökten yağan
(cam iplikleri halinde yağıyor
değdiği yeri eriterek
duman duman)
bir yerlere gidecek oluyorum
ardımda birileri
hayal meyal varla yok arası
cıgaralarını avuçlarında saklamış
gözlerinde aynalı güneş gözlükleri
(bilmem yanılıyor muyum)
daha dün geceyarısı
telefonda birileri
fakat konuşmuyorlar
bir bubi tuzağı sessizliği hüküm sürüyor
türlü olasılıklarla yüklü
olağanüstü iri
bir o kadar da tehditkâr
(bilmem yanılıyor muyum)
beni dehşete düşürmek istiyorlar
nasıl oluyor anlamıyorum
gece yayın bitmiş televizyonu kapamışım
ekranda ansızın birileri
kapalı demir bir kapı gibi suratları
gözleri ateş saçıyorlar
gözlerinde tarifsiz bir hışım
bıyıkları zifiri karanlık
ele geçirebilirlerse beni öldürmek
besbelli maksatları
(yanılıyor muyum neyim)
yanlış bir mıknatıs fırtınası içindeyim
şişe yeşili kıvılcım atlamaları
şurup kırmızısı çakıntılar
sağım solum her tarafım elektrik
korkuyorum
korktuğumun bilincindeyim
birileri
şalteri indirdi indirecek
işim bitik

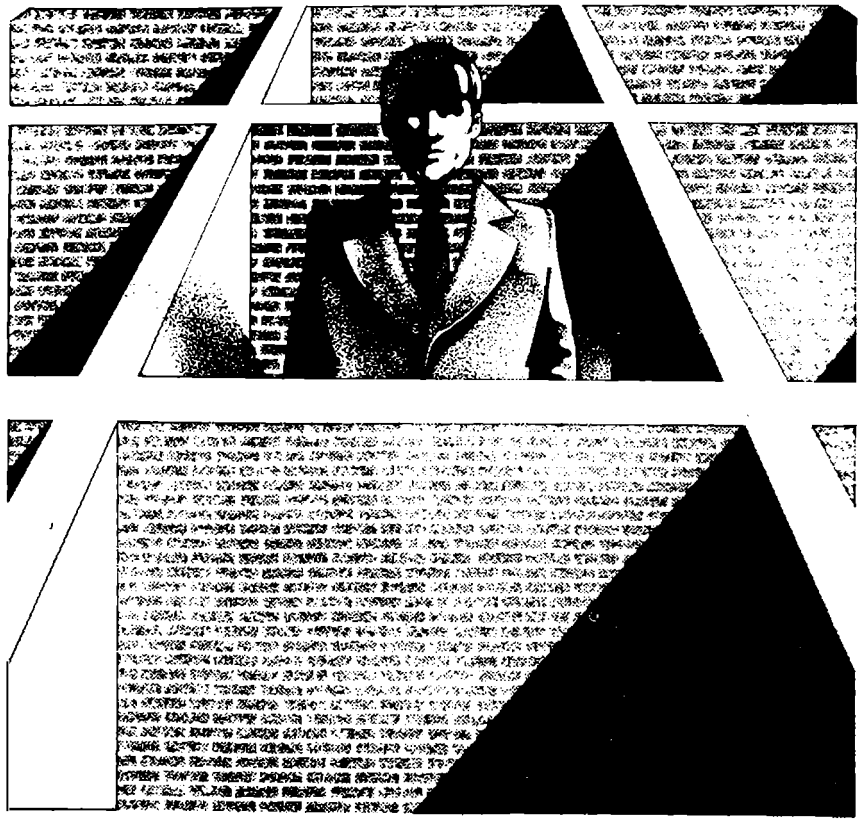

onsekiz

alnından satır gibi indirmiş kaşlarını
ağzı yüzü kan revan içindedir
içinde birşeye baktığı belli
kimbilir nedir
belki tortulu kalın bir nehir
belki bir şehir / bir nehir gibi uğultulu
elektrik bilemiş kaldırım taşlarını
belki hiç olmayan sevgilisidir
o filmden çaldığı genç kız hayali
saçları yalnızlığına dağılmış
belli belirsiz tutukluluk hali
tenhalara kaçırır bakışlarını

iki gecedir yerinden kıpırdamadı
çenesi kilitli dudakları şiş
karanlıkta hınzırca sakal büyütüyor
içindeki bir başka kata inmiş
belki arka bahçeye uzak çocukluğundan
morsalkım kokuları böğürtlenin tadı
yukarda haşarı uçurtmalar
annesi içerde çamaşır ütülüyor
akşama yatılı misafirleri var
erzurum'dan
koşma oğlum/bu nasıl çember çeviriş
az önce düştü de burnu kanadı
belki bıyıklarında yaladığı kan

birini çağırıyorlar onu olabilir mi
adını bir hatırlasa bilmece çözülecek
adını hatırlamıyor kaç yaşında olduğunu
hatırladığı içindeki bir gemi
yıllardan ilkokul belki 23 nisan
heybeli'ye geziye gidilecek
yol boyunca aralıksız kuş yağmuru
gemiyle yarışan yunuslar
ve maviliğin gözlerine sığmayan sonsuzluğu
o ilk hürriyet sarhoşluğu

korkudan ihtiyarlayabilir mi
yirmi yaşında insan

salı, sabaha karşı...

- ... bu şiir, doktor sabiha'yı, mırç'ı,
aysel'i ve suat'ı unutmayanlar içindir. -

salı sabaha karşı telefonla sıçradım
ay batıyor/aynalarda giyotin aydınlığı
gecenin bu saatinde beni kim arayabilir
dizimi/uyku sersemi/bir iskemleye çarptım
kıvılcımlar dizi dizi her yanıma dağılıyor

doktor sabiha desem/yıllar var konuşmuyoruz
kanser diye duymuştum sol göğsünü almışlar
şu anda izmir'de midir/ne yapıyor kimbilir
son defa hastahanenin avlusunda konuşmuştuk
stetoskobu/beyaz gömleği/soğuk ecza kokusu
sesi dargın/söyledikleri yorgun ve umutsuz

sakın mırç olmasın/parmaklarıyla oynayan
yerli yersiz aramak onun marifetidir
olmayacak şeylerden birden heyecanlanıyor
radyodaki parazit/asansörün uğultusu
bütün gün korkusunu camlarda görmemek için
traş aynasında bırakır gözlerini sabahtan
öylesine yalnız ki yabancılarla selâmlaşıyor
tek başına ne tartışmalar sokaklarda geceleyin
ben de tuhafım ha/nereden aklıma gelebilir
mırç çoktan ölmedi mi/genç sayılırdı doğrusu
içimdeki şehirlerde demek gizlice yaşıyor

aramak ister misin aysel'in aklına essin
plaj güzeli aysel'in/istanbul'da bir zamanlar
küstah sarışınlığını kristal bir zırh gibi
gururla taşırdı/dibinde şimdi rakı şişelerinin
her gece olay çıkarıyor/arkasından karakollar
tozlu ışıklarıyla karanlıkta bir gemidir
komiserle kavga kıyamet bana telefon ettiği
öksürükten boğula boğula/suratı bütün ter
nerde eski aysel/nerde jeanne d'arc güzelliği
içtiğinden mi böyle korkar korktuğundan mı içer

salı sabaha karşı telefonla sıçradım
ay batıyor/aynalarda giyotin aydınlığı
gecenin bu saatinde beni kim arayabilir
elektrik tozlarının iyice boğuklaştırdığı
ses bildiğim bir ses/kimdir çıkaramadım
"-...ben suat'ım/sizi terminal'den arıyorum
iner inmez aradım/galiba izliyorlar
istanbul çok değişmiş/yalnızım/çok yabancıyım
gidecek başka yerim yok/korkuyorum"

Türk sanat hayatında şairler nedense genç ölür. Cahit Sıtkı, Orhan Veli, Ziya Osman, Cahit Irgat, Ö.F. Toprak, Özdemir Asaf, Ü.Y. Oğuzcan vs... daha kimler kimler, başka insanlar için 'erken' sayılabilecek yaşlarda dünyaya veda etmişlerdir. Bunda, hiç kuşkusuz sanatçılarımıza karşı süregiden toplumsal ilgisizliğin büyük payı var. Kendini toplumuna yabancı hisseden sanatçı, içine katlanmakta, kendisini sanatıyla avutmaya çalışmaktadır. Yalnız sanatıyla mı? Genellikle, avunma bahsinde alkolün son derece başat bir rol oynadığı biliniyor. Erken ölen sanatçıların hemen hepsi, alkolle arası iyi olan sanatçılardı. Turgut Uyar'ın 'uzun' ölümü, sorunu yeniden güncelleştirmiştir. 'Sanat Olayı' sanatçının yakın çevresiyle temas kurarak, şairin ölümünü bu açıdan da irdelemeyi düşündü. Tabii, ölümün hangi koşullar altında yaklaştığı ve gerçekleştiği açısından da. Takdir sizin.

Turgut Uyar: Şairin uzun ölümü

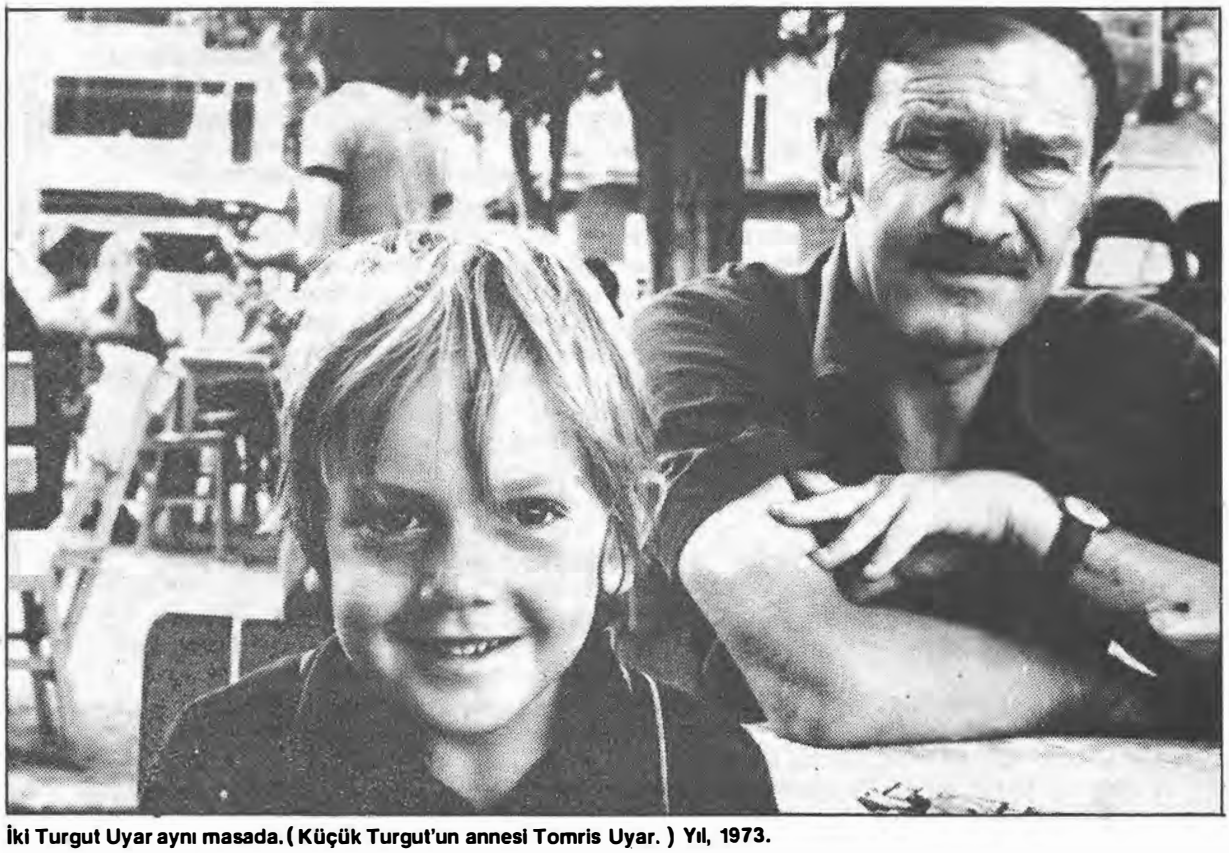

İki Turgut Uyar aynı masada. (Küçük Turgut'un annesi Tomris Uyar.) Yıl, 1973.

CAN KARTOĞLU

GECEYDİ. Temmuz bitti bitecekti. Telefonda **Tunga** vardı yıkık sesiyle; *"Babam ölüyor* Can!" Uykuyu kovmuştum. Kocaman açmıştım gözlerimi. Zonguldak gibi uğulduyordu şakaklarım. **Turgut Uyar**'ın o pek sevdiğim iki dizesi, yavaş yavaş geziniyordu usumda. "Şakaklarım Zonguldak gibi uğuldarken/Şaşıyorum gözyaşına."

— Alman Hastanesi'nde yatıyor.

— *Yanında mı kalıyorsun?*

— Evet. Ya ben kalıyorum, ya Semiramis kalıyor.

Sürüp gidiyor telefon konuşması. Düşüm, **Turgut Uyar**'ı bir türlü Alman Hastanesi'ne yatırmıyor. Lamartin Caddesi'nde Billur Apartmanı'nın onuncu dairesine götürüp bırakıyor beni. Kapının önünde boş içki şişeleri... Turgut Uyar, elinde votka limonuyla vişne rengi koltukta... O, sanki bana hep akşamüstüymüş duygusunu veren konuk odasında... 1984 yılının

“Doktor, ‘sirozla sarılığın belirtileri birbirine çok yakındır. Ancak, tahlil sonunda anlayacağız’ dedi ve sordu: ‘İçki içiyor musunuz?’ Babamın yanıtı dopdoluydu; ‘Çooook!’”

ağustos ayı olmalı. Onu ilk kez görüyorum. Tanışıklığını yıllar öncesinde ama. Önce, aşk şiirleri yazan Turgut Uyar'ı tanıyorum, seviyorum. Sonra; ölüm şiirleri, yalnızlık şiirleri, zulme direnen şiirler yazan Turgut Uyar'ı...

O, anlatıyor. Gençliğinde, Ankara'da (yanılmıyorsam) üç çocuğu olan evli bir kadını nasıl sevdiğini... Evli oluşundan, çocuklarının oluşundan kadına bir türlü açılamayışını, sevgisini söyleyemeyişini... *"Sizi çok sevmiştim. Bir türlü söyleyememiştim. Çünkü, evliydiniz, çocuklarınız vardı!"* deyişini... *"Sonra gördüm ki"* diye sürdürüyor konuşmasını; *"Kadında paramparça bir görüntü... Cız eden bir yürek!.."*

Ağzından usulcacık çıkan sözcükler: *"Keşke söyleseydiniz!"* Gözlerimi ayırmadan bakıyorum Turgut Uyar'a. *"Hâlâ yakışıklı"*yı geçiriyorum usumdan. *"Hiç unutamam, 'keşke söyleseydiniz!' deyişini"* diyor. *"Meğer, o da beni seviyormuş. Benim söylememi bekliyormuş!"* Gülüyoruz... Ben, Turgut Uyar, Tomris Uyar.

Turgut Uyar'ın kalabalıktan korktuğunu, yalnızlığı sevmediğini öğreniyorum sonraları. Evinden pek az dışarı çıktığını, hiç yürümediğini, en kısacık uzaklığa taksiyle gittiğini öğreniyorum. Alıp başını gitmeleri pek özlediğini... Ama, hiç alıp başını gitmediğini...

"Babam ölüyor, Can."

Tunga'nın telefondaki sesi, fink atıyor usumda. Hani nerdeyse bir ay sürüyor ölümü Turgut Uyar'ın. Sessiz sedasız... Ölümünü 22 Ağustos'ta tamamlıyor. Yine sessiz sedasız... Hani, o çok sevdiği şiiri *Kendime Ağıt*'taki gibi...

"Ölümüm bir kandil olacak
Akşamlar, akşamlar, akşamlar olacak
Sevmenin en güzel yaşlılığı, ölümün
Yaşaman gibi sakin, sessiz, kendiliğinden

Umman öyle ister, kavga öyle ister
Biz varız diye her şey bir şey ister
Seviyorsak bir gün bütün balıkları
Tutulmuş balıkları ,tutulmamış balıkları
– bir ince sızı damıtır gibi denizden
kayıklardan, kayalardan ve denizden –
Biz ki bir sahipsiz hatırayız
Topraktan, iç savaşta ve bendenizden."

Repetitör olan kızı Semiramis Uyar, reklam filmi yapımcısı oğlu Tunga Uyar anlatsın istiyorum Turgut Uyar'ı.

"Dolu dolu sessiz sedasız ölümü yaşadım babamla" diyor Semiramis, *"25 Temmuz'dan 22 Ağustos'a dek!"* Sonra, sürdürüyor. *"25 Temmuz'da evinden aldım. Hastaneye götürdüm. Doktorla konuşmasını dışarıdan duydum. 'Sarılık' dedi doktor. Babam, karnındaki şişliğin nedenini sordu. 'Su toplanmıştır' diye yanıt aldı doktordan. Sonra, yine sordu; 'siroz olabilir mi?' Doktor, 'Sirozla sarılığın belirtileri birbirine çok yakındır. Ancak, tahlil sonunda anlayacağız' dedi ve bir soru da o, babama sordu; 'içki içiyor musunuz?' Babamın yanıtı dopdoluydu; 'Çooooook!'*

Evet, sirozdu. Hastanede bir gün, 'sesimde bir değişiklik hissediyor musun?' dedi. 'Halsiz ve yorgun'

KURTARMAK BÜTÜN KAYGILARI

"Sularsa akmak birgün birgün birgün
Birgün dağlara çıkmak birer birer dağlara çıkmak birgün
Çıkmak çıkmak birer birer birgün dağlara birgün
Birgün birer dağlara
Ah nasıl dağlara birgün
Ey yorgun atlar, ey geri dönenler, sayı bilmeyen çocuklar
Ey birgün
Çiçek açmak birgün
Dağlara dağlara birer birer dağlara

Otları büyümek birgün
Birgün köyler kentler yıkanık damlar geri dönmek birgün
Birgün yeni dönmek
Birgün dağlara çıkmak birer birer çıkmak çıkmak
Su yürümek güneş bilmek
Yeniden orda otlarda orda yeniden orda orda
Bitkin bir gül bulmak ve geri dönenler birgün
Ey yorgun atlar, sayı bilmeyen çocuklar
Ey bütün hazır elbiseciler ey,
Birgün olmak, küskün keşişlerden olmamak birgün
Dağlara dağlara çıkmak sular köprüler sular birgün çıkmak
Eski kaba arabalardan inip birgün çıkmak
Dağlara dağlara dağlara başka hiç
Birgün dağlara."

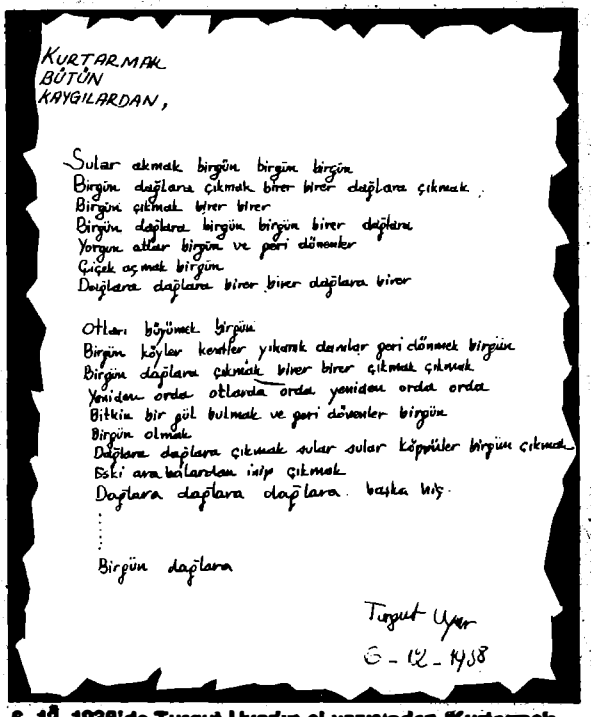
KURTARMAK
BÜTÜN
KAYGILARDAN,

Sular akmak birgün birgün birgün
Birgün dağlara çıkmak birer birer dağlara çıkmak
Birgün çıkmak birer birer
Birgün dağlara birgün birgün birer dağlara
Yorgun atlar birgün ve geri dönenler
Çiçek açmak birgün
Dağlara dağlara birer birer dağlara birer

Otları büyümek birgün
Birgün köyler kentler yıkanık damlar geri dönmek birgün
Birgün dağlara çıkmak birer birer çıkmak çıkmak
Yeniden orda otlarda orda yeniden orda orda
Bitkin bir gül bulmak ve geri dönenler birgün
Birgün olmak
Dağlara dağlara çıkmak sular sular köprüler birgün çıkmak
Eski arabalardan inip çıkmak
Dağlara dağlara dağlara başka hiç

Birgün dağlara

Turgut Uyar
6-12-1958

6. 12. 1938'de Turgut Uyar'ın el yazısından 'Kurtarmak Bütün Kaygılardan', adlı şiiri. Bu şiir, kitabında değiştirilmiş biçimde ve 'Kurtarmak Bütün Kaygıları' adıyla yer almıştır. Şiirin ilk (altta) ve son (üstte) hali.

Turgut Uyar'ın torunu Tuna. Şair, torunu için şu dizeleri yazmış: "Benim gözümün rengi yandan yeşildir / Karşıdan bakınca elâ / Bütün ışıkları tutun değişmez / Bir yerde güneş varsa orda sulann rengi başkadır / Tuna Tuna Tuna Turnalar...

Turgut Uyar, Ankara'da memurluk yıllarında.

"Sabahları yumurtaları iştahla yiyelim diye, yumurtalarımızın üstüne resimler yapardı. Artık büyümüştük. Anneme 'çocuklara çocuk muamelesi yapma' diyordu, 'bunlar bizim eski ahbaplarımız!'"

Şairi belki de en iyi anlatan fotoğraf.

dedim. 'Bana ait bir sesle konuşmuyorum' dedi, 'Konuşamıyorum!' Sürdürdü sonra, 'İstediğim gibi göremiyorum da. Gözlerim birbirine yaklaşmıyor!'

Hastalığını biliyor, belirtilerini biliyor, sessiz sedasız ölümü bekliyordu. Bir an önce, gelsin istiyordu.

6 Ağustos'ta hastaneden eve geldik. 'Sizi bana götüreyim mi baba?' dedim. 'Evime gitmek istiyorum' dedi. Evine götürdüm.

"Hiç konuşamadık" diyor Tunga, *"hiç!"... "Ölümden on iki gün önce bilincini yitirdi. O zaman, zaten konuşamadık. Ondan önce on sekiz gün de, konuşmalarımız, 'su ister misiniz?', 'sırtınız nasıl?', 'yastık koyalım mı?' dan oluşuyordu.*

"Su verdiğimizde içmek istemiyordu" diyor Semiramis. *"Bilincini yitirmişti. Ama, su verdiğimizde kasıyordu kendisini, sıkı sıkıya kapatıyordu ağzını. Ölmeden önce su verilir ya. Ondan mıydı bu tavrı bilmiyorum. Korkuyordu ölümden."*

"Sayrılığında tıbbın gereklerini yerine getiriyor muydu?" diye soruyorum. *"Hastaneye gitmeden önceki gündü.* **Tomris,** *içkisini hazırlamıştı. Yanında duruyordu. Bir yudum içemedi. Çorba yapayım istedim. 'Yarın tahlil olacak. Hiçbir şey içmeyeyim' dedi. Sonra da içki içemedi. Tıbbın gereklerine uyduk"* diyor Semiramis.

"Son yıllarda verimliliğinin azalmasını yaşamında alkolün ağır basmasına verebilir miyiz?" diyorum; "Yazmıyor muydu? Yazamıyor muydu? Yazdıklarını beğenmiyor muydu?"

"Onunla sürekli yaşamadığım için bu soruyu yanıtlayamam" diyor Semiramis. **Tunga** alıyor sözü; *"1966 yılına dek, yani babam annemle evliyken memurdu. Ay sonu matematiği yaparken üretken bir şairdi. Gece, paldır küldür çalışırdı, ve her akşam Ankara Piknik'te bir tek atardı. İçkisi, votka limondu. Sabah içmezdi. Bir küçüğü bitirirdi gece. Annem içmezdi ve karşıydı. Babam, rahatın değil sıkıntıların şairiydi. Tomris'le evliliği emekliliğinde oldu. Ay sonu olayı bitmişti. Yapacağı tek şey vardı. Sevmek-içmek. İkisini de sonuna dek kullandı. Ama, sevdiği için değil, içtiği için öldü"* diyor.

En yakın arkadaşını soruyorum. **"Edip Cansever"** diyor Tunga. *"Ayrılmaz bir parça gibiydiler!"* Sonra, Edip Cansever'in kendisine cenazede söylediği sözü yineliyor: *"Ben kendi ölümümü seyrettim!"*

Biraz da *"Baba"* Turgut Uyar'ı anlatsınlar istiyorum.

İkisi de çocukluklarını getiriyorlar odaya. Semiramis başlatıyor sözü; *" 'Siz' derdik ona. Ve, hep 'siz' dedik. Katı bir babaydı. Ama ,en olmadık anda, espri patlatırdı. Sofraya birlikte oturur birlikte kalkardık. Sabahları uykumuz bir an önce açılsın, yumurtaları iştahla yiyelim diye, yumurtalarımızın üstüne resimler yapardı. Artık, büyümüştük. Anneme 'çocuklara, çocuk muamelesi yapma' diyordu, 'bunlar bizim eski ahbaplarımız!' "*

Sözünü bitirir bitirmez fırlıyor yerinden. Kitaplıktan **Büyük Saat**'i çıkarıyor Semiramis. *İyimser Bir Sonuç*'a şiirini buluyor. *"Çok ağırıma gidiyor bir yaz günü ölmesi"* diyor. Usul usul okuyorum şiiri.

•••

"Yaz günü kim ister ki öldüğünü
Eksik bıraktığım her şeyim kalır
•••
Ben bir gün giderim ki ey diri at
Elbette benim de bir şeyim kalır"

• KÜLTÜR/MÜZİK DOSYASI

Kültürel Yapılanma İçinde Müziğin Yeri ve Etkinliği

Doğan HIZLAN
Orhan KÂHYAOĞLU
Taner AY
Yavuz TOP
Zeki COŞKUN
Burak ELDEM
Adnan ÖZER
Levent ERSEVEN

• Flamenco'nun Başlangıç Dönemleri

• Country Bahçesinin Alımlı Çiçeği: AMERICA

• HAITI'de Müzik

• Ölüm Yıldönümünde JACQUES BREL

• İSTANBUL'DA CAZ YAŞANDI:

I. Bilsak Festivali'nin Geniş Bir Değerlendirilmesi
— Festivalin Davulcuları
— Nefesliler
— Benavent Beşlisi ve Blue Box ile Söyleşi
— Panorama

STÜDYO İMGE
OKUNAN MÜZİK

"Bir acıdan çoğaldık unutma"

Mehmet KIYAT

ORHAN PEKER
(1927-1978)
Sergisi

1 EKİM - 27 EKİM 1985

doku

doku sanat galerisi

Atatürk Bulvarı AND İşhanı No. 69 Kat 7/230 Tel : 33 21 54
Kızılay - ANKARA

Timur Selçuk
Resitalleri
ÇAĞDAŞ MÜZİK GRUBU EŞLİĞİNDE.

12 Ekim'den itibaren.
Şan Tiyatrosunda.

12 Ekim 1985 C.tesi 21.00
13 Ekim 1985 Pazar 16.00
15 Ekim 1985 Salı 21.00
17 Ekim 1985 Perş. 21.00

Biletler Satışa Sunulmuştur.
Gişe Tel: 140 67 92

CÜZZAMLA SAVAŞ DERNEĞİ • İSTANBUL 1976 •

CÜZZAMLA SAVAŞ DERNEĞİ

"VAN EL SANATLARI ve KİLİM SERGİSİ"

MERHABA YAŞAMAK GALERİSİ'NDE

9 Ekim - 9 Kasım 1985
Kokteyl 9 Ekim Çarşamba Saat: 17.30'da

Adres: Beyoğlu Asmalı Mescit
Sofyalı Sok. Maidi Han 32/3 TÜNEL Tel: 145 83 26

Tiyatro mevsimi başladı

Soldan sağa: Haldun Dormen, Gencay Gürün, Burçin Oraloğlu.

ARZU DEMİRER

SONBAHAR ile birlikte tiyatro mevsimi de başladı. Tiyatro kulislerinde telaş, hazırlık ve heyecan hüküm sürmekte.

Bazı özel tiyatrolarda heyecanın yanında, umutsuzluk da var: Salon sorunları onları kara kara düşündürüyor.

Şehir Tiyatroları, perdelerini 1 Ekim'de Harbiye'de; *"Antonius ve Kleopatra"*, Fatih'te *"Hulusi Beyin Kızları"*, Üsküdar Sahnesi'nde *"Karım ve Kızım"* adlı oyunlarla açıyorlar.

Bu sezon Şehir Tiyatroları'nın repertuarlarında hem klasik, hem çağdaş oyunlar var. İstanbul seyircisinin ilk defa göreceği oyunlardan biri Şubat '85'te Londra'da National Theatre'da ilk kez sahnelenmiş olan *'Gazete-Gazete'* isimli oyun. Oyun hakkında bilgiyi yönetmeni **Burçin Oraloğlu**'ndan aldık.

"GAZETE-GAZETE"

"Gazete-Gazete, 1942 ve 1947 doğumlu, tiyatroyu çok iyi bilen **Howard Brenton** *ve* **David Hare** *adlı iki İngiliz yazarın oyunu.Bunlar oyunu birtakım gerçek olaylardan esinlenerek yazıyorlar. Oyunun kahramanı* **Lambert La Roux,** *beyaz ırktan bir Güney Afrikalı. İngiltere'ye geliyor ve İngiltere'nin birtakım basın organlarını eline geçiriyor. İngiltere'de yabancı birinin basın gücünü eline geçirmesi büyük tepkilerle karşılanıyor. Lambert, başında olaya olumlu ve ödün vererek yaklaştığı halde, sonunda kendi kafasının içindeki yönetici sistemi getirmeye çalışıyor.*

Bu, bence metin olarak çok başarılı bir oyun. Benim bu oyuna yaklaşımım; salt çok başarılı bir oyun olduğu için değil muhakkak ki. Neticede ben Türkiye'de yaşıyorum. Elbette oyunda kendimden bir şeyler görüyorum. Benim toplumum içindeki birtakım aksaklık ve eksiklikleri de oyunda görebiliyorum ve bunu yansıtmaya çalışıyorum.

Gazete-Gazete, ilk tur oyunlarından sonra, yani ekim ortası ya da kasım başında Harbiye veya Fatih'te sergilenmeye başlanacak."

Şehir Tiyatroları'nın bu yıl oynayacağı diğer oyunlar şöyle; **Orhan Asena**'nın *'Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe'* adlı oyunu. **Nedret Denizhan**'ın sahneye koyduğu oyunun dekor ve kostümlerini **Nilgün Gürkan** yapıyor. **Turgut Özakman**'ın müzikli oyunu *'Bir Şehnaz'*; 1915'lerin İstanbul'unda zorba ve aynı oranda da dalavereci bir zaptiye amiri ile, ünü dört bir yanı tutmuş bir çenginin sevimli öyküsünü anlatıyor. Oyunu **Engin Gürmen** sahneye koyacak.

"DELİ BAL"

Şehir Tiyatrosu sezon boyunca, **Çehov**'un, **İbsen**'in, **Shaw**'un, **Hugo**'nun önemli oyunlarından birer örnek de verecek. **Anton Çehov**'un *'Platanov'* adlı öyküsünde **Michael Frayne**'nin yazdığı *'Deli Bal' (The Wild Honey)*, **Henric Ibsen**'den *'Nora'*, **Bernard Shaw**'dan *'Sezar ile Kleopatra'* ve **Victor Hugo**'dan *'1793'* isimli oyunlar. '85 Sinema Günlerinde *'Mekanik bir Piyano İçin Bitmemiş Parça'* adıyla filmi de gösterilen ve büyük ilgi toplayan *Deli Bal*'ı Türkçeye **Göksel Kortay** çevirdi; **Cüneyt Türel** sahneye koyacak. Başrolünü konuk sanatçı olarak **Müşfik Kenter** oynayacak. Tüm dünyada büyük etkinliklerle kutlanan Victor Hugo'nun 100. yılına Şehir Tiyatrosu da yazarın *'1793'* adlı oyunuyla katılıyor. *'1793'*, bu yıl ilk kez Fransa'da oynanıyor.

Oyunu dilimize **Esin Talû Çelikkan** çevirdi. Konuk Fransız yönetmen **Jean Louis Martin Barbaz** sahneye koyacak. *'Nora'*yı konuk yönetmen

Tunç Yalman sahneye koyuyor. Dekor ve kostümlerini **Nilgün Gürkan** yapacak. **Nora** rolünü Devlet Tiyatrosu'ndan konuk sanatçı **Meral Oğuz, Torvald'ı ise Ahmet Uz** oynuyorlar.

NORA

ŞEHİR Tiyatrosu'nun bu yıl sergileyeceği oyunlardan biri de *'Nora'*. *Nora*'nın yönetmeni, **Tunç Yalman,** oyuncularından **Ahmet Uz, Meral Oğuz** ve dekor kostümü hazırlayan **Nilgün Gürkan** ile okuma provaları sırasında oyun hakkında kısa bir söyleşi yaptık.

Tunç Yalman: *'Nora'*, İbsen'in bir yapıtı ve yüzyıllardır güncelliğini korumuş bir oyun. Bunun sebebi; oyunun özündeki kişisel niteliklerin günümüzde de hâlâ devam ediyor olması! *'Nora'*, Türk seyircisine çok şey verebilir.

Meral Oğuz: Nora, her şeyden önce çok önemli bir insan, bir kadın. Aile yapısındaki çarpıklıklara, karı ve kocanın birbirlerine davranışlarındaki yanlışlara karşı koyabilen güçlü bir kadın. Nora, herhangi bir ilişkiyi doğru yürütebilmek için önce kendisinin tek başına ayakta durabilip, kişiliğini oturtması gerektiğine inanıyor. Yalnızca erkeğin hâkimiyeti ile yürüyen yanlış evlilik ilişkisine de başkaldırıyor. İbsen'in ta o zamanlarda görüp, ortaya attığı kadın için önemli bir sorun, bugün de dünyada, özellikle ülkemizde güncelliğini koruyor.

Ahmet Uz: Torwald rolü Türk erkeğinin mantalitesine çok yatkın bir rol. O açıdan bana da çok güncel geliyor oyun. Ayrıca Tunç Yalman ile çalışmamız büyük bir şans. Çünkü oyun çok büyük irdeleme istiyor. Biz de bunu layıkıyla yapıyoruz sanıyorum.

Nilüfer Gürkan: İbsen'in bu oyunu yazdığı yıllarda gerçekçi bir anlatımı olması bakımından kutu dekor kullanılmış. O günlerde 'gerçekçilik' yepyeni bir kavrammış tiyatro için. Biz, bugün bunu aşmış bulunuyoruz.

Oyun bir oda içinde geçiyor. Biz, o kutu dekoru tamamen soyutlaştırmadan gerçekçiliği odanın özünü yakalayarak vermeye çalışıyoruz. Rahat fakat o çağın modasından esinlenerek hazırlanacak giysiler seçtik bu oyun için.

DEVLET TİYATROLARI

İstanbul Devlet Tiyatrosu, 1985-86 tiyatro mevsimine 3 yeni oyunun provaları ile başladı.

Taksim Sahnesi için hazırlanan oyunun adı, *'İlk Yıllar'* **(Roksalan). Orhan Asena**'nın yazdığı bu piyesi **Raik Alnıaçık** sahneye koyuyor. Dekor ve kostümlerini **Serpil Tezcan** hazırlıyor. **Roksalan,** Topkapı Sarayı'na hediye edilen, giderek **Hafize Sultan** tarafından **Hürrem** adıyla tarihe geçirilen ve Osmanlı Sarayı'nda ilk olarak nikâhlı sultan olan bir tarihi kişi. Oyunun dış düzeyindeki görüntüsünde **Hürrem**'in ve **Kanuni**'nin aşkları söz konusu. Oyun, devlet ve harem çekişmeleri üzerine gelişiyor ve sonunda **İbrahim Paşa**'nın katliyle son buluyor.

Yine Taksim Sahnesi'nde *'Ah Şu Gençler'* hazırlanıyor. Oyunun rejisini **Rüştü Asyalı,** dekorunu **Nurettin Özkönü,** kostümünü **Serpil Tezcan** hazırlıyorlar. Ah Şu Gençler'in yazarı ise **Turgut Özakman.**

"Nora" adlı oyunun okuma provalarından.

Oda Tiyatrosu'nda ise **Sevim Burak**'ın yazdığı, **Can Gürzap**'ın sahneye koyacağı *'Sahibinin Sesi'* çalışmalarına başladı. Dekoru **Nurettin Özkönü,** kostümlerini ise**Hale Eren** yapıyor.

1985-86 tiyatro mevsiminde bu yeni oyunların yanı sıra, geçen sezondan *"Kızılderililer", "Sevgili Doktor", "Derya Gülü", "Hüzzam"* ve *"Jül Sezar"* oyunları devam edecek.

"Sahibinin Sesi" ile ilgili sorularımıza yönetmeni **Can Gürzap** şu yanıtları verdi:

"Oyun gerek üslup, gerek dil bakımından oldukça değişik bir biçimde yazılmış. Absörd, sürrealist unsurlar ve renkler oyuna hâkim. Biz de çalışmalarımızı bu anlayış içinde sürdürüyoruz.

Konu, 1930'larda Kuzguncuk'ta geçiyor. Oyunun baş kişisi **Bilâl,** *Osmanlı İmparatorluğu ile Cumhuriyet dönemi arasında kalmış bir paşazade. Hem maddi, hem manevi bakımdan büyük çöküntü içinde. Hastalıklı bir beyne sahip. Hastalığının temeli paranoya ve oyun boyunca bu hastalığın giderek arttığını görüyoruz. Bu, ayağından girip yavaş yavaş kalbine doğru ilerleyen bir dikiş iğnesi ile temsil ediliyor.*

Oyunda rüya ile gerçeğin sürekli bir iç içeliği var. Biz, olayları zaman zaman Bilâl'in o çarpık bilinçaltından izliyoruz, zaman zaman da dışarı çıkıp Bilâl'i seyrediyoruz.

ÖZEL TİYATROLAR

Kent Oyuncuları, yeni sezona *'Beş Yol'* isimli çağdaş bir Rus oyunuyla giriyorlar. Oyunun yazarı **Sergey Kokovkin,** yönetmenliğini de kendisi yapacak.

Devekuşu Kabare Tiyatrosu büyük olasılıkla 11 Kasım'da Konak Sineması'nda *"Aşk Olsun"* isimli bir müzikal komedi ile perdelerini açıyor. **Zeki Alasya, Metin Akpınar**'dan başka oyunca ayrıca, **Nevra Serezli, Nükhet Duru** da rol alıyorlar.

Levent Kırca grubu yeni sezona iki yeni oyun ile giriyor. İlki, **Neyzen Tevfik** ile ilgili bir müzikal. Bu oyunun müzikleri **Özdemir Erdoğan**'a ait. İkinci oyun; *'Kürk Mantolu Madonna'*. Yazarı **Sabahattin Ali.**

Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu, *'Hoşça Kal İstanbul'*, **Gülriz Sururi-Engin Cezzar, Bilgesu Erenus**'un *"Halide"* adlı oyunuyla perdelerini açıyorlar.

DORMEN TİYATROSU

Haldun Dormen bu sezon yorulacağa benzer. Daha sezon başlamadan, şimdiden büyük bir koşuşturma içinde. Televizyon, radyo, ve bankanın sanat danışmanlığı görevi, diğer tiyatrolar için hazırlanan müzikaller ve bu arada kendi tiyatrosunun oyunları, oyunculuğu var. Yeni oyunları hakkındaki ilk sorumuzu şöyle yanıtladı:

" Hangisi Karısı" adlı komedi ile perdemizi açtıktan sonra, sırada, **Nezihe Araz***'ın benim önerim üzerine yazdığı 'Afife' adlı yarı biyografik bir oyun var. Afife'yi maalesef çok az kişi tanıyor. Afife, sahneye çıkmış ilk Müslüman Türk kadınıdır. O zamanlar Rum, Ermeni Türk vatandaşı kadınlarımız sahneye çıkıyorlardı ama, Müslüman Türk kadınına izin yoktu. Afife'nin hikâyesi bana çok ilginç geliyor. 1921-23 yıllarında bu kadın defalarca sahneye çıkmış, defalarca tutuklanmış ve sonunda artık çıkamaz hale gelmiştir. Yaşadığı stresler onu uyuşturucu almalara itmiş ve 1940'larda Bakırköy Akıl Hastanesi'nde ölmüştür. Pek çok kişi* **Bedia Muvahhit***'i, sahneye çıkan ilk Müslüman Türk kadını olarak bilir. Oysa Bedia Muvahhit, Atatürk'ün emriyle, resmi olarak çıkan ilk Türk kadınıdır. Afife, maalesef her zaman arka plana itilmiş ve unutulmuştur. Onun bu dramatik hikâyesini ele almak isteyişimin sebebi, ona karşı duyduğum bir saygı ve minnet borcundan dolayıdır. Bu kadın, yalnız Türk tiyatrosu için değil, Türk kadını için de bir devrim yapmıştır ve anılmalıdır. Sonraki oyun;* **Hülya Koçyiğit***'in başrolünü oynayacağı 'Intermetzo'."*

Refik Erduran ve Rutkay Aziz "Fora"yı anlatıyor

Soldan sağa: Rutkay Aziz, Refik Erduran ve arkadaşımız Arzu Demirer.

'FORA' kelimesi size ne hatırlatıyor? Bir başlangıç, bir açılma, bir *'hadi kalk gidelim'* gibi kavramlar değil mi?

Fora; yalnız sanat ve kültürde değil, politikada, ekonomide, ülkemizin kapalı toplum düzeninden açık toplum düzenine geçme aşamasında kültürün ve sanatın da buna ayak uydurması gerektiği görüşündeki **Refik Erduran**'ın kurucu üyelerinden olduğu bir kültür şirketi. Tam adı; *Fora Kültür ve Sanat Ürünleri A.Ş.*

Fora'nın, sanatın pek çok dalında çalışmaları ve ürünleri olacak, bunlardan bir bölümü tiyatro ile ilgili. Tiyatro alanındaki çalışmaları fiilen başlamış durumda. *İstanbul Sanat Tiyatrosu (İST)*, Fora'nın çatısı altında kurulmuş olan ilk kuruluş ve seyircisine perdesini ilk kez 17 Ekim'de iki değişik, yepyeni oyun ile açıyor.

Bundan sonrasını, Fora ve İST hakkındaki diğer bilgileri Refik Erduran ve İST'in sanat yönetmeni **Rutkay Aziz**'den öğrenelim:

"Fora'nın amacı ve bünyesi ne olacak?"

Refik Erduran: "Fora A.Ş., adından da anlaşılacağı gibi, yalnız tiyatro ile değil, daha başka sanat dalları ile de uğraşacak. Bunların başında fırsat bulduğumuz zaman birer birer sunmaya çalışacağımız sinema, konserler, edebiyat ile ilgili çalışmalar, şiir günleri, bir de yayınlar geliyor. Ticari olarak düşünülürse televizyona girmek söz konusu. Dışarıdaki birtakım yabancı televizyon ve film şirketleriyle ilişkilerim oldu. Onlar, Türkiye'de muhatap konumunda, ciddi, güvenilir ortaklar bulurlarsa, ko-prodüksiyonlar yapmak istiyorlar. Önce televizyon dizileriyle başlanabilir Türkiye'de tutmuş dizilerin tanınmış oyuncuları -ki hemen söyleyeyim bunlar o ülkelerin 1. derecede önemli oyuncuları değildirler- Türkiye'ye getirilebilirler, karma kadrolar kurularak diziler yapılabilir ve bunlar hem içte, hem dıştaki televizyon piyasasında pazarlanabilir. Ticari açıdan Fora için bu yapılabilir. Eğer bundan iyi sonuç alırsak bundan sonra niyetimiz, sanat değeri olan, az ama öz film yapımına gitmek."

"Aziz Bey, İST hangi fikirle ve nasıl kuruldu? Oyuncuları kimler, daha doğrusu belli oyuncuları var mı, yoksa oyunlarla birlikte oyuncular da değişecek mi?"

Rutkay Aziz: "İST, her şeyden önce doğru, ileri ve güzel tiyatro yapmak amacıyla kuruldu. Kurarken de Sayın Refik Erduran'la amacımız; elimizden geldiğince bu nitelikteki insanlarımızı toparlamak ve giderek bu anlamdaki oyuncu kadrosunda bir çekirdek oluşturmaktı. Fakat her oyuna göre, değer verdiğimiz konuk sanatçılarımıza sahnemizi açık tutmak da ilkelerimiz içinde. Bu taban üzerinde diyelim ki, şu aşamada iki oyun provada, her iki oyunun kadrosu da ayrı. Giderek, üçüncü ya da dördüncü oyunumuzdaki kadrolar, çekirdeğin dışında, değişecek."

"Hangi oyunla başlıyorsunuz ve ne zaman?"

R. Aziz: "Yeni dönemi 17 Ekim'de açıyoruz. Şu aşamada yaklaşık 1 haftadır prova yapıyoruz. İlk oyunumuz; başta Refik Bey olmak üzere birçok değerli yazarımızın kaleminden çıkmış, güncelliğimizi konu alan bir oyun.

MEHMET GÜLERYÜZ

SERGİ
15 ekim - 9 kasım

TANBAY SANAT GALERİSİ
Selanik Cad. No: 72 Kızılay–Ankara Tel: 185932 - 184707 - 189904

LONDRA

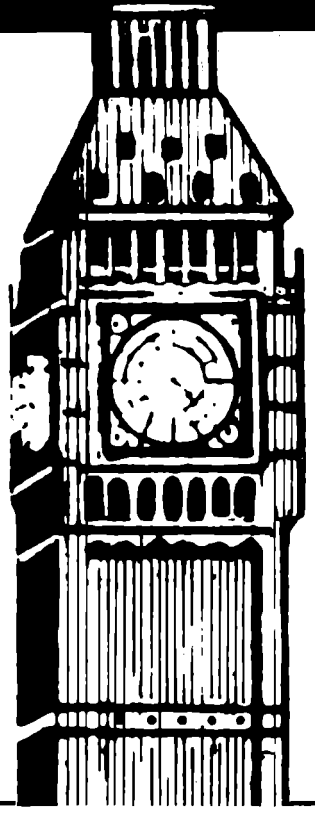

(İngiliz Hava Yolları ile)

290.000 TL. KDV dahil

Bir hafta uçak ve otel dahil
her Çarşamba, Cuma,
Cumartesi, Pazar g nleri
Londra'da kalış süresi
bir aya kadar uzatılabilir.

ulusoy
TURİZM SEYAHAT

İnönü Caddesi 67 Taksim-İstanbul
Merkez Tel: 143 10 94-95-96
Aksaray Şube: 522 81 05-528 20 63

TRT Televizyonu, bu yıl, önceki yıllara oranla, 'yerli' dizilere daha çok ağırlık vermeyi düşünüyor. Çevrilmekte olan diziler ona yaklaşmaktadır. Bazıları bitmiş, neredeyse yayınlanma sürecine girmiştir. 'Sanat Olayı' yayın hayatına başlarken, bu tür dergiler de ilk olarak televizyon dizilerine eğilmiş, böylece iyi bir geleneği başlatmıştı. **1985/86** yayın mevsiminin başında, ekrana ilk gelecek diziyi ele alarak, bu geleneği sürdürmek istiyoruz. 'Bugünün Saraylısı', Refik Halit'in aynı isimli romanından, yönetmen Ziya Öztan tarafından ekrana aktarılmıştır. Aşağıda yönetmenle, yapımcıyla, bu diziyle oyunculuk kariyerine başlayan genç artist Sema Yunak'la yapılmış konuşmaları bulacaksınız.

TV, mevsimi açıyor: Bugünün Saraylısı

Sema Yunak, "Bugünün Saraylısı"nda iki ayrı rolde

NURCAN ÇAKIROĞLU
RENGİN KIRKSEKİZ

Sema Yunak, bir Kafkas gelin rolünde.

Ahmet Mekin ve Sema Yunak, "Bugünün Saraylısı"nda.

SEMA Yunak, 18 yaşında lise mezunu bir genç kız. LCC'ye devam ederken, bir gazetenin açtığı yarışmaya makyaj öğretmeninin ısrarıyla giriyor ve Türkiye 2. güzeli seçiliyor. Yunak, bu derece ile ismini duyuruyor ve mankenliğe başlıyor. Onu reklam filmlerinden de tanıyoruz. Bu arada bir televizyon dizisi için başrol teklifi geliyor Yunak'a. **Ziya Öztan**'ın yönetmenliğini yaptığı **Refik Halit Karay**'ın *'Bugünün Saraylısı'* adlı romanından televizyona uyarlanan dizide rol alıyor Sema Yunak.

— *Dizide rol almanız nasıl oldu anlatır mısınız?*

— Ziya Öztan bir ajansta resimimi görmüş, beğenmiş. Beni aradı görüştük. Ocak ayı başında da çekimler başladı.

— *Sanırım rolü kabul etmeden senaryoyu okudunuz. Sizi çeken ne oldu?*

— İki ayrı rolü canlandırmak cazip geldi bana. Sonra bir de yaşlılık olayı vardı. Yaşlı bir kadını oynamak belki zordu ama ilginç geldi.

— *Dizide Ata Beyin âşık olduğu iki kadını Kafkas gelinle, Ayşen'i canlandırıyorsunuz... Sanırım ağırlıklı olan Ayşen rolü. Nasıl bir tip Ayşen? Biraz anlatır mısınız?*

— Paraya, giyime, kuşama meraklı. Kasabadan geldiği için

bunlar onun için çok önemli. Çevresinde birçok erkek var. Onlarla oynuyor gibi... Bence iyi bir kız Ayşen.

— *Bu sizin kamera karşısına ilk geçişiniz, ne gibi zorluklarla karşılaştınız?*

— Heyecanlıydım, ama kamera karşısına geçince her şeyi unutuyordum. Kimi sahnelerde tekrarlar oldu, özellikle kahkahalarla gülmem gereken bir sahne birkaç kez tekrarlandı. Ben aslında hep gülerim ama, böyle durup dururken kahkaha atmak çok zor. Çalışmalar sırasında gerek yönetmen, gerek rol arkadaşlarım da yardımcı oldukları için pek bir zorlukla karşılaşmadım.

— *Bu dizi sizin için sinemaya bir adım sayılabilir mi?*

— Aslında reklam filmlerinden daha çok hoşlanıyorum. Ama televizyon dizilerinde yılda bir de olsa rol almak isterim.

— *Yeşilçam'ı düşünüyor musunuz?*

— Kesinlikle hayır. Sinema, televizyonla aynı gibi görünse de değil. Prensip olarak Yeşilçam'da çalışmamaya kararlıyım. Evet maddi yönü daha iyi ama, bu işi sevdiğim için yapıyorum. Tabii parayı da düsünüyorum. Bu işi meslek olarak seçtim. Para kazanmam gerek ama, Yeşilçam'dan değil.

"Bugünün Saraylısı"nın yönetmeni Ziya Öztan: "Romanın fonunda 2. Meşrutiyet ve 2. Dünya Savaşı yılları işleniyor"

— *"Bugünün Saraylısı"nı seçmenizin nedenleri nelerdi?*

— Son olarak *"Açık Denizlere... Aganta"*yı yapmıştım. Aslında Türk edebiyatında dramatik yapısı sağlam yapıtlar, oldukça sınırlı, bir de hep aynı isimler etrafında dolaşıyoruz. **Refik Halit Karay**'ı seçmemin nedeni bu. Bir de romanın içeriği ilginç, iki ayrı dönemi alıyor; 1908 2. Meşrutiyet Dönemi ve 2. Dünya Savaşı yılları. 1908 yıllarını daha önce yapmıştım. O yıllar benim için yabancı değildi. Ama 1945 yılları hep bir pus perdesi ardında kalmıştır. Yaşlıların bir pus perdesi ardında hatırladıkları, gençlerinse hiç bilmediği yıllardır 2. Dünya Savaşı yılları. Ve hemen hemen sinema ve televizyonda o yılların Anadolusu hiç işlenmedi. Oysa Osmanlı Dönemi ve bugün, çok işlendi. Bu atmosfer bana çok ilginç geldi. Aslında *"Bugünün Saraylısı"* Refik Halit'in çok bilinen popüler bir romanı değil. Ama sinematografik zenginlikleri vardı. Seçme nedenlerim kısaca bunlar oldu.

— *Roman yazılış özellikleri, akışıyla televizyon dizisi olmaya elverişli miydi? Senaryolaştırırken güçlük çektiniz mi?*

— Tiplemeler iyiydi, olayların gelişmesinde ise nehir roman özellikleri yoktu. Televizyonun zorunlu olarak bizden beklediği televizyon dizisi tekniğine uygulamak gerekiyordu. **Gürsen** Topses ve **Altuğ Savaşal** ile birlikte kolektif çalışarak bunu çözdük.

— *Romanın gerektirdiği kişi, olay ve mekânlar aynen kullanıldı mı? Atılan, birleştirilen roller veya eklenen roller oldu mu?*

— Aslında romanın bütününü yaptık. Ancak sinemaya uyarlaması biraz daha serbest oldu. Bir ekleme yaptım. Yani sinema olarak bu gerekliydi. 6 yaşında yaşanan bir çocukluk aşkı ekledim. 50 yaşında bu aşk yeniden yaşandı. Oyuncunun, geçmişe, saraylara olan özlemi, tam olarak çıkmıyordu. Bunu bir kadına duyulan aşk olarak görselleştirmeye çalıştım. Böylece o döneme ait olan nostalji ortaya çıktı.

— *Roman konusunu da kısaca bir özetlesek...*

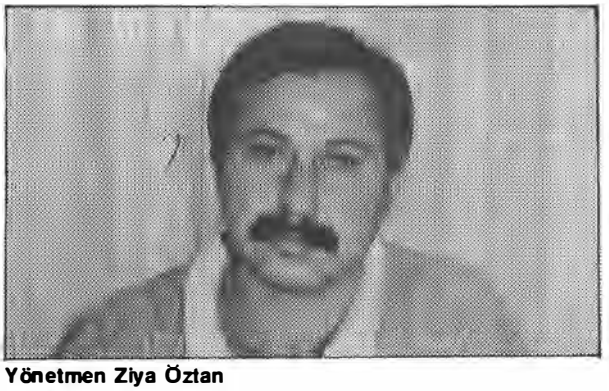

Yönetmen Ziya Öztan

— 1945-47 yılları arasında, Sultanahmet'in arka sokaklarında dar gelirli bir aile yaşıyor. Savaş ve zorluk yılları olduğundan aile oldukça sıkıntılı. Baba Ata Efendi, (**Ahmet Mekin**), eşi (**Asuman Arsan**), kızları **Zeynep Tedü**, damatları (**Halil Ergün**). Bir mektup ailenin durumunu bir anda değiştiriyor. Eski uzak bir tanıdık kızlarını gönderiyor yanlarına. Bu eski tanıdık bir savaş zenginidir. Kızla ailenin ilişkileri, ailenin ekonomik durumunu geliştiriyor ve aile kişileri değişik bir ortama doğru gidiyor. Bu arada biz Ata Efendi'nin çocukluk yıllarını izliyoruz. Ata Efendi 6 yaşında İstanbul'a geliyor. Babası bir konakta çalışıyor. Konağın çok güzel bir gelini var. Kafkas gelin. Bu Kafkas gelin Ata Efendi'nin ilk aşkı oluyor.

Eve gelen genç kız ile (1946), Kafkas gelinini aynı kişi oynuyor: **Sema Yunak.** Ve 6 yaşındaki ilk aşkını 50 yaşında karşısında yeniden gören Ata Efendinin dramı başlıyor. Bu gelişmelerin fonunda ise 2. Meşrutiyet ve 2. Dünya Savaşı yıllarının Türkiyesi'nin ekonomik, toplumsal ve siyasal çalkantılarını yaşıyoruz.

— *Bu toplumsal ve siyasal çalkantılar, romanda olduğu kadarıyla mı verildi, yoksa ayrıca bir çalışma gerektirdi mi?*

— Romanda ipuçları vardı. Mesela 1946 yılında Amerika'nın Missuri zırhlısının Türkiye'ye gelişi gibi... Bu ipuçlarından yola çıktık.

Montaj çalışmalarından...

Dizinin yapımcısı Sacit Doğruyol:

"Bugünün Saraylısı 70 milyona mal oldu"

— Kendinizi tanıtır mısınız; bugüne kadar yaptıklarınız ve bundan sonra yapmayı düşündükleriniz nelerdir?

— TRT'ye girişim 1974 yılında oldu. 1,5 yıl öncesine kadar dizi müzik-eğlence yapımlarında görev aldım. Daha sonra drama şubesine geçtim. Burada ilk yapımım *"Kanlı Nigâr"*ın aktarmasıydı. Biz televizyoncular, tiyatroda çekim yapmaya 'aktarma' deriz. Bu oyun **Sadık Şendil**'in iki bölümlük bir oyunuydu. *"Bugünün Saraylısı"* benim ikinci çalışmam. Yapım, çok daha yorucu ve detaylı olmasına karşın açıkça söylemek gerekirse çok daha güzel oldu, başka bir zevk duydum.

*— **Refik Halit Karay**'ın bu eserini seçme nedeniniz neydi?*

— Ziya Beyin de anlattığı gibi, aynı isimler etrafında dolaşmak istemedik. Aynı yazarların farklı olaylarını oyunlaştırmak istedik.

— Tarihi mekân bulmakta güçlük çektiniz mi?

— Mekân bulmak konusunda önce biraz zorlandık. Yer sahipleri, daha önceki çekimler sırasında oluşan zararlardan ötürü çekim yapmamıza izin vermiyorlardı. Özenle çalışıldığında zararın olmayacağını kanıtladığımız zaman bizlere her konuda destek oldular. Mekân konusunda Türkiye Turing Otomobil Kurumu Genel Müdürü **Çelik Gülersoy**'un yardımları büyüktür. Yine Devlet Demiryolları, Deniz İşletmeleri çekim için gerekli, dönemin buharlı trenlerinin ve buharlı vapurlarının kullanılmasında kolaylıklar sağladı. İETT işletmesi, dönemin tramvayının diğerleri arasından alınıp dışarıya raya konulması için iki gün uğraştı. Raylar üzerindeki hareketi için elektrik tertibatı döşendi.

Gemide ışıklandırma için jeneratöre ihtiyacımız vardı. Çok aramamıza rağmen gerekli olanı bir türlü sağlayamadık. Durumu bildirdiğimiz İstanbul Belediyesi İtfaiye Müdürlüğü bize dört jeneratör, teknisyen ve mühendis sağladı.

Bu olaylar, dizide hep bir anlık sahnelerdir. Ancak yoğun çaba ve özen gerektirir. Bu tip dizi çekimleri belli bir dayanışma istemektedir ve biz bu dayanışmayı en güzel örnekleri ile yaşadık. Çekim yapılan yerlerin sahipleri çok anlayışlı davrandılar. Çekime başlanacak yer eski bir ev olacaktı. Böyle bir evi, aramalar sonunda bulduk. Evde daha önce hiçbir televizyon çekimi olmamıştı. Ev sahibi evde çekim yapılmasına ve dekorun değiştirilmesine hiç karşı çıkmadı; hatta evi 15 gün bize bırakarak akrabasının yanına gitti.

— Dönemin giysilerini nasıl sağladınız?

— Kostümler % 90 **Şanlı Zıpçı**'nın kaleminden çıktı. Özenle ve tek tek aslına uygun olarak hazırlandı.

— Ekipteki ilişkiler nasıldı?

— Çok uyumlu bir ekipti; iyi bir çalışma oldu. Çalışmalar aksamadan sürdü. Çekimlere ocak ayında başladık. Kışın o şiddetine rağmen, ancak bir gün ara verdik. Bu aranın dışında bütün oyuncular her gün saat 8'de buluşma yerinde hazır oldu.

— Dizinin müzikleri ile kim ilgilendi?

— Sinema müziği dalında ödüller almış olan değerli müzisyen **Nedim Otyam,** dizi için özgün müzikler hazırladı. Orkestra olarak TRT Konservatuvarı'nın 50 kişilik orkestrası kullanıldı.

— Dizi çekimleri kaç liraya mal oldu?

— Bize ayrılan bütçe 85 milyon Türk lirasıydı, ancak çekimler sonucunda 15-20 milyon lira tasarruf sağlandı.

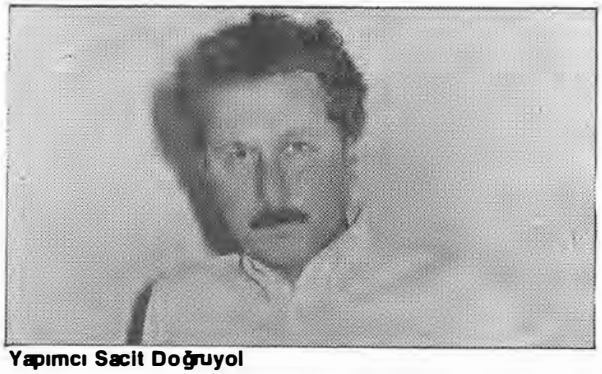

Yapımcı Sacit Doğruyol

Filmin müziği Nedim Otyam'a ait

TÜRKİYE'de **sinema dalında ilk özgün müziği,** *"İstanbul'un Fethi"* müziği ile 1950 yılında ben yaptım. 75 değişik filmin müzikleri üzerinde çalıştım. Bu sene de iki filmin - Alkol ve Bugünün Saraylısı- müziğini yaptım. Samimi olarak söylemek gerekirse, televizyona müzik yapmaktan çok korkuyordum; fakat filmi izlediğimde utanmayacağım bir iş çıkaracağıma inandım. Büyük bir çalışma oldu. 50 kişilik orkestra, özel çalışma ve prova imkânı buldum. Filmde "Saba" makamını ve bu makama yakın makamları kullandım.

GALERİ Mİ-GE

Mİ-GE SANAT GALERİSİ 1985 GENÇLİK YILI NEDENİYLE GENÇLERARASI RESİM YARIŞMASI

Ankara Mi-Ge Sanat Galerisi, yetenekli genç ressamları özendirmek ve çağdaş resim sanatımıza yeni değerlerin katılmasını sağlamak amacıyla, bir resim yarışması düzenlemiştir. Yarışmaya, 30 yaşını aşmamış olan amatör ve profesyonel tüm sanatçılar katılabilir.

Koşullar:

1- Resimlerde konu sevgi, dostluk ve dayanışma olarak belirlenmiştir. Sanatçılar bu konuyu, kendi anlayış ve eğilimlerine uygun biçimde, çağdaş nitelikli özgün yorumlara ulaşmak amacıyla ele almalıdırlar.
2- Resimler, yağlıboya malzeme ile çalışılacak ve uzun kenarı, 1 m'den fazla olmayacaktır. Her yarışmacı, yarışmaya bir tablo ile katılacaktır.
3- Resimlerin, sergilenmeye hazır durumda bulunması gerekmektedir.

Resimlerin Teslimi:

1- Yarışmacılar, resimlerini 1-31 Aralık 1985 tarihleri arasında "Mi-Ge Sanat Galerisi, Cinnah Caddesi 62/2, Çankaya-Ankara" adresine bizzat veya bir aracı kanalıyla teslim edebilirler.
Ankara dışından yarışmaya katılacak olanların, resimlerini aynı adrese posta ile göndermeleri mümkündür. Ancak postada herhangi bir hasarın meydana gelmemesi için, resimlerin iyi ambalajlanmış olması gerekir.
2- Her yarışmacı, yarışmaya vereceği resmin arkasına, yapıtın adını, boyutlarını, kendi adını, adresini, varsa telefon numarasını ve kısa özgeçmişini içeren bir notu, kapalı zarf içinde iliştirecektir.

Ödüller:

1- Yarışma sonucunda bir büyük ödül, üç adet de mansiyon verilecektir. Büyük ödülü kazanan sanatçıya 500.000 TL, mansiyon kazananların her birine ise 100.000'er lira ödenecek, başarılı görülen bu dört yapıt, Mi-Ge Sanat Galerisi'nin koleksiyonuna geçecektir.
2- Ödül sonuçları, gerekçeli bir raporla kamuoyuna duyurulacak, ödül ve mansiyon kazanan yapıtlarla birlikte sergilenmeye değer görülenler, galeride sergilenecektir.
Resimler, bu sergi sonucunda 1 Mart 1986 tarihine kadar galeriden teslim alınabilir. Bu tarihten sonra geri alınmayan yapıtlar hakkında herhangi bir sorumluluk kabul edilmeyecektir.

Seçici Kurul:

Yarışmanın seçici kurulu, aşağıda yazılı kişilerden oluşmaktadır:

Şefik BURSALI	Ressam
Adnan TURANİ	Doç. Dr., Ressam, H. Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi.
Mine ÖZMAN	Mi - Ge Sanat Galerisi Yönetmeni.
Kaya ÖZSEZGİN	Sanat Eleştirmeni, H. Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Görevlisi.
Erhan KARAESMEN	Sanat Eleştirmeni.

Mİ-GE SANAT GALERİSİ
(Mine Özman)

Cinsellik, cinsellikle ilgili bütün konular, Türk kamuoyunu ilgilendirmekte devam ediyor. Resmi ağızlar ne kadar örtbas etmeye çalışırsa çalışsın, yüzyıllardır bastırılmış cinsellik sorunları, biraz da gelişmiş toplumlardan esen hoşgörü ve erotizm rüzgârından cesaret bularak, suyun yüzüne doğru çıkmaktadır. Bunlardan, tartışma gündeminin önemli bir maddesini kadın eşcinselliğin (lezbiyenlik/sevicilik) oluşturmakta olduğunu biliyoruz. O kadar ki iş Yeşilçam yıldızları arasında suçlamalara kadar uzamakta, bir iddiaya göre dava konusu olmaktadır. 'Sanat Olayı' soruna eğilirken, bir başka boyutunu da göz önünde bulundurmayı uygun gördü: Batılı sanat çevrelerinde, bu türden olayların nasıl yaşandığına bir örnek sayılabilecek bir araştırmayı dosyaya ekledi.

Yeşilçam'dan Virginia Woolf'a 'kadın eşcinselliği'

Banu Alkan: "Lezbiyenlik konusunu gerçekten bilmiyorum"

Banu Alkan

AYTEKİN HATİPOĞLU

— *Cinsellik konusunda öteden beri hayli hoşgörülü bir tavrınız olduğu, filmlerinizden ve magazin basınında çıkan resim ve yazılardan biliniyor. Birlikte çevirdiğiniz filmden sonra,* **Serpil Çakmaklı'***yı birden lezbiyenlikle suçlamanız, bu genel hoşgörülü tavrınızla çelişmiyor mu? Bu çelişme, birlikte oynadığınız "Bu İkiliye Dikkat" adlı filmin reklâmı için tezgâh olduğu iddiasını kuvvetlendirmiyor mu?*

— Cinsellik konusunda hoşgörülüyüm diye bir olay yok. Ama estetik ölçüler içerisinde dişiliği sergiliyorum. Çünkü dişiyim. Çok fazla kapanmak diye bir olay anlamsız olur. Zaten benim aşırı bir çıplaklığım yoktur, bikini en fazla. Serpil Hanıma gelince; böyle bir olayın çıkmasını gerçekten istemezdim. Çünkü ne benim reklama ihtiyacım var ne filmimin reklama ihtiyacı var. Bunu kesinlikle kabul etmiyorum. *Hafta Sonu*'ndaki,o kapaktaki olayda benim söylediklerim şunlardı: *'Ayna ayna'* olayı var biliyorsunuz. Maalesef basından bazı arkadaşlar bir şey çıkarıyorlar sonra diğerleri de aynı olayı ele alıyorlar, bir yere gelmiş, herkes tarafından her türlü iltifata boğulan bir insan bu kadar mantıksız konuşabilir mi, dedem. Benim 4 yılda star olmamı hazmedenler var, hazmedemeyenler var; hazmedenler, sanat çevrem, halkım, arkadaşlarım. Beni her gün iltifatlara boğuyorlar, bunların içinde hayranlıklarını gizli tutanlar da var dedim, yüzüme haykıranlar da var. Arkamdan beni basına ters tanıtmak isteyen arkadaşlar da var dedim. Örneğin bir Serpil Çakmaklı. Ben kendisini *Güneş* gazetesinde görür görmez demişim ki, Serpil'ciğim, büyüklüğümden ötürü mü beni görünce heyecanlandın? Aynı yazıda benim için *"Çok enteresan kadındır"* demiş. Enteresan olan ben değilim, asıl kendisi enteresan dedim; bir kadın başka bir kadının en çok göğüsleriyle ve kalçalarıyla ilgilenirse ona ne denir? Benim söylediğim buydu. Açtım *Hafta Sonu*'nu, konuştum. Ama biliyorsunuz basında bazı olaylar oluyor, bazı şeyler değiştiriliyor falan filan. Hadise budur.

— *Lezbiyenlik konusunda magazin dergisinde çıkan sözlerinizde,* **Ahu Tuğba, Nazan Şoray, Türkân Şoray** *gibi ünlü bazı yıldızların, sizle ilgili bazı iltifatlarını naklediyorsunuz ki ima yoluyla, bu yıldızların da bu tür yaklaşımlar içinde olduğu anlamı çıkabiliyor. Sizce sahne, perde, müzikhol çevrelerinde lezbiyenlik çok yaygın mıdır? Öyleyse bu ünlüler batıdaki benzerlerinin tersine niye davranışlarını aşırı gizlemek lüzumunu duyuyorlar?*

— Hayır. Ben kesinlikle öyle bir şeyi kastetmedim. Ben bu konuyu gerçekten bilmiyorum. Çok uzağım. Mutlaka bizde de vardır.

Serpil Çakmaklı, Banu Alkan basından...

Olmamasına imkân yok. Nitekim duyuyoruz sağdan soldan. Yalnız ben yıldızım ve mesleğimi çok seviyorum. Fakat benim özel yaşamım çok ayrı. Ben ayrı bir köşedeyim, gece hayatım yoktur. Bu gece bununla beraber, bir ay şununla beraber, iki ay onunla beraber. Böyle bir yaşantım yoktur. Bunu herhalde siz de ne duydunuz, ne gördünüz, ne okudunuz. Yani bu çevreye ben girmediğim için bilemiyorum. Ama batıda bu işler saklanıyor, saklanmıyor o da ayrı bir şey.

— *Birlikte çevirdiğiniz filmde, ikiniz arasında eşcinselliği çağrıştıran sahneler var mıydı?*

— Filmde Serpil Hanımla bir tek sahnede yan yana geliyoruz, o da deniz kenarındaki bir sahnedir.

— *Peki bu bir tek sahnede öyle bir çağrışım var mıydı?*

— Hayır.

— *Bazı sahnelerde bu havayı vererek oynadığınız oldu mu?*

— Hayır, kesinlikle hayır.

— *Magazin dergisindeki iddialarınız bütünüyle Serpil Çakmaklı'nın set dışındaki özel davranışlarına mı dayanıyor?*

— Vallahi, bu konuda fazla konuşmak istemiyorum. Kişi kendini bilir. Bazı davranışlarından ötürü de bu konuşmayı yapmak zorunda kaldım. Bir kadın bir kadına bu denli, bu şekilde iltifat ederse... Yani ben onun 'enteresanlığını' vermek istedim. O beni enteresan yaptığı için.

— *Yani set dışındaki davranışlarından ötürü...*

— Gayet tabii..

— *Bir olay olmadığına göre; Çakmaklı böyle davransa, bu sözleri etmiş olsa bile niye açıklamak gereği duydunuz?*

— İşte onu anlattım size. Bu enteresanlıkla ilgili. Beni basına ters tanıtmak istedikleri için.

— *Peki sizin eşcinsellik hakkındaki düşünceleriniz nedir?*

— Gerçekten bu konuda hiçbir bilgim yok. Fakat herkesin kendi bileceği iş.

— *Şöyle soralım: Böyle bir taleple karşılaştığınızı düşünelim, tepkiniz ne olurdu?*

— Benim tasvip etmediğim bir olay.

— *Ahlâki olarak mı tasvip etmiyorsunuz?*

— Evet fakat ben *"dişi bir kadın"*ım. Erkek mahlukunu da çok sevdiğim için, erkek olayını çok sevdiğim için başka türlü bir şey düşünemiyorum. Ayrıca erkek eşcinselliğini de tasvip etmiyorum, bana iğrenç geliyor. Ama herkese de saygı duymak lazım. Niçin yaptıklarını bilmediğim için, bunda nasıl bir zevk olduğunu bilemediğim için bu konuda fazla konuşmak istemiyorum. Ama ben kesinlikle tasvip etmiyorum.

— *Tekrar soruyorum ya, ahlaki olarak mı tasvip etmiyorsunuz?*

— Bakın; (kadın-erkek) zevki olduktan sonra, erkek kadından zevk almalı, kadın da erkekten kendine göre zevk almalı. Ben bunu tasvip ediyorum.

Magazin basınında yer alan iddialar ve söylentiler üzerine öncelikle Serpil Çakmaklı'nın görüşünü almak istedim. Ancak günler boyu defalarca aramama rağmen görüşmek mümkün olmadı. Belki Çakmaklı bu görüşmeyi istemiyordu.

SERPİL ÇAKMAKLI'NIN AVUKATI ORHAN SAVCI

— *Türk Ceza Kanunu'nda lezbiyenlik (kadın eşcinselliği) ya da genel olarak eşcinsellik, suç olarak tanımlanmış mıdır? Rüştüne ermiş kişilerin, umum ahlak ve adabı zedelemeyecek şartlar altında eşcinsel ilişkilerde bulunması TCK tarafından cezalandırılıyor mu cezası nedir?*

— Hayır. Türk Ceza Kanunu'nda eşcinselliğin ya da kadın eşcinselliğinin suç olduğuna dair bir madde yoktur. Fuhuş ve fuhşa teşvik ile ilgili maddeler vardır. Fakat bunlar kadın ile erkek arasındaki fiilleri kapsar. Eşcinselliğin suç sayılması için, daha doğrusu herhangi bir fiilin suç sayılabilmesi için ise Türk Ceza Kanunu'nda açıkça belirtilmiş olması gerekir.

— *Banu Alkan hakkındaki davayı TCK'nın eşcinselliği suç sayıp saymaması üzerine mi, yoksa başka bir zemine mi dayanarak açtınız?*

— Bu davayı bir gazetenin tam bir sayfasının orta yerinde *"utanmaz kadın"* başlığını sansasyonel bir biçimde yazmak suretiyle madde tayin ve isnadında bulunarak müvekkilemin vakar ve haysiyetine tecavüz teşkil eden beyanlar ve Onun isim de verilerek bir başka sinema oyuncusu ile toplum nazarında geçerli olmayan türden ilişkisine isnatta bulunulması üzerine açtık. TCK'nın 480. maddesiyle ilgilidir.

— *Alkan'ın magazin basınında çıkan suçlamaları, olmuş bir vakayı değil daha çok varsayımları ve bazı sözleri içeriyor, bunlar yeterli delil sayılabilir mi?*

— Herhangi bir şeyin kanıtlanması söz konusu değil. Sadece gazeteye verilen beyanatın veya herhangi bir yazının yahut da konuya ilişkin sözlerin tanıklar huzurunda söylenmiş olması yeterlidir. Gazetede yer alan türden sözlerin belli bir çevrede devamlı olarak tekrarlandığına dair tanıklarımız var. Bunlar yeterlidir. Nitekim geçenlerde bir başka kişi de bunu söyledi: Ya isnatlarını kanıtlarlarsa diye. İşin can alıcı noktası da burasıdır: **Adnan Menderes**'in TCK'nın değiştirilmesiyle ilgili Meclis görüşmeleri sırasında kendisine *"ispat hakkı"* diye seslenenlere; *"ne buyurdunuz beyefendi,* **İsmail Hakkı** *mı?.."* diyerek meşhur ettiği bir ispat hakkı meselesi var. Bizim meselemizde *"ispat hakkı"* geçerli değildir. Türk Ceza Kanunu'nun 481. maddesiyle ilgilidir.

Harold ile Vita'nın ilginç evliliği ve Virginia Woolf

Virginia Woolf

OLIVER TOOD

Çeviren: Ayhan Yetkin

2 Mart 1933'te Ohio'nın Cleveland şehrinde bir gazeteci, Anglo-Sakson dünyada pek tanınmıyor olsa bile yine de değerli bir denemeci olan **Harold Nicolson** ile söyleşmektedir. Harold, aynı zamanda şair ve seçkin bir romancı **Vita Sackville-West**'in kocasıdır.

"Zaman zaman karınızla işbirliği yapar mısınız?" diye sorar gazeteci.

Bıyık altından gülen Nicolson, *"Evet"* der, *"iki tane oğlumuz var."*

"Punch" dergisinin sıradan bir sayısına yaraşır derecede düşük olan bu şaka, aslında son derece dokunaklıdır. Çünkü Vita uzun zamandır, bütünüyle olmasa bile, kadınların vücutlarını sevmektedir. Harold ise, aşırı bir düşkünlüğü olduğu söylenemezse de erkeklerinkini... Bununla birlikte Harold'la Vita, ortada herhangi bir toplumsal baskı ya da ekonomik bir zorunluluk olmamasına rağmen yaklaşık yarım yüzyıl evli kaldılar.

İngiltere'de 1973 yılının en önemli edebiyat olaylarından biri, onların, oğulları **Nigel** tarafından sevecenlikle ama taraf tutmadan kaleme alınan çapraşık yaşamöyküleridir.

Harold Nicholson (1886-1968) ile Vita Sackville-West (1892-1962), ayrı ayrı, çoğu olumlu karşılanan 89 kitap yayınlamışlardır. Harold, siyasal, diplomatik ve yazınsal biyografiler yazmıştır. Ama asıl önemli olanı üç cilt tutarındaki nefis günlükleridir. Vita ise romanlar ve biraz fazlaca klasik sayılabilecek şiirler yazmıştır. Ama biz onu da özellikle bahçecilik konusundaki günlük gazete yazılarıyla anımsayacağız. Her ikisi de, iki savaş arası yıllarının eğitilmiş ve ayrıcalıklı insanlarıydılar. Hayal güçleri kuvvetli ve hünerliydiler.

"Bu öykü" diyor Nigel, *"birbirini severek evlenen, birbirlerine sürekli olarak ihanet etmelerine, bunu birbirleriyle anlaşarak yapmalarına rağmen, aşkları her geçen yıl daha da derinleşerek süren iki insanın öyküsüdür."* Ve şöyle sürdürüyor: *"Evlilikleri, ihanete, cinsel uyumsuzluğa ve ayrılıklara göğüs gerdi..."*

Vita kendisini mutsuz değil ama yalnız hissederdi. Giderek artan bir masumiyetle, on iki yaşından sonra yazı yazmaya başladı.

1904'te, bir çay partisinde, kendisinden iki yaş küçük olan **Violet Keppel** ile tanışır. Violet'in annesi, Kral'ın metresidir. Vita çok geçmeden Violet'e aşk dolu bir dostlukla bağlanır. Aynı duyguları **Rosamund** adlı bir kıza karşı da duymaktadır. Ama bu sonuncusu, Nestminister Dükü'nün kızı olmasına rağmen, ne yazık ki, "kişiliksiz... sevimli ama çok sıradan"dır. Yeniyetmeler şaşkındırlar, birbirlerine tutulurlar, yazışırlar, birlikte Fransa'ya ve İtalya'ya giderler.

Aşklarını ilan ederlerken genç kızlar, birbirlerine *'sen'* diye seslenebilmek için Fransızcayı kullanırlar. İngilizcedeki *'you'* onlara çok duygusuz gelmektedir.

Bugün Nigel, babasını bir böcekbilimcinin ilgisiyle incelemektedir:

"Harold'ın, zihinsel açıdan kendi eşiti olan birçok erkekle ilişkisi oldu: maddi ilişki son derece önemsizdi. Hiçbir zaman tutkulu bir âşık olmadı. Onun için seks rastlantısal bir olaydı. Tıpkı iki tren arasındaki boş zamanda yapılan kısa bir müze gezisi kadar eğlenceliydi."

Vita'nın hanesine, aptal Rosamund ile kanı kaynayan Violet'ten sonra, şimdi de tatlı Harold eklenmiştir. Vita, kararsızdır. Her şeyden önce Harold onun

için bir erkek kardeş bedeninde, bir kız kardeş demektir. Biraz da baba belki... Vita onun çifte kişiliği üzerinde kafa yorar, önce yarı resmi, sonra da resmi nişanlısı olur.

Rosamund ağlamaklı, Violet ise ateşler saçmaktadır. 1 Ekim 1913'te Harold'la Vita evlenirler. İtalya ve Mısır'da geçirilen balayı, kuşkusuz alışılmış âdetlere oldukça ters düşer. Bir süre Harold'ın görevi gereği İstanbul'a yerleşirler. Savaşın ilanından önce İngiltere'ye dönüp iki ev satın alır ve iki çocuk yaparlar: **Benedict** ve **Nigel.** Vita iki şiir yayınlar. Harold iyi bir diplomattır: sıkı ağızlı, işe yarar...

Harold, 1918 nisanında Londra'dadır. Mantıklı bir düzendir bu. Az görüşmek çok şey öğrenmektir.

18 Nisan 1918'de Violet çıkagelir. Kırlarda yapılan bir geziden sonra Vita şunları yazar: "Ellerimi aldı, parmaklarımı ayırdı... Böyle bir aşk gösterisi hiç aklıma gelmezdi."

İki genç kadın -Vita (26), Violet (24)- Cournouailles'e kaçarlar.

Violet ve Vita sonunda, kendi sınıflarından, yoldan çıkmış turistlerin uğrağı olan Paris'e ve Monte-Carlo'ya giderler.Palais-Royal'da kendilerine dairelerini ödünç verecek dostlara sahip olmak ne büyük mutluluktur!

Vita, kabarık eteklerinden kurtulur ve erkek giysileri içinde mutluluk bulur. *"Oğlan çocuğu"* gibi giyinir, "erkek" gibi giyinmez...

Vita, kadınları tercih ettiğini, ancak erkeklerden de nefret etmediğini kendisine itiraf eder. Evliliğin kurallarını ve zorunluklarını kabul etmez, ancak Violet'in tersine avantajlarını da yadsımaz. Violet ise evlilik hakkında şöyle der:

"Evlilik kurumu erdemli kızkurularına, yorgun fahişelere ve kraliyet kanından gelen kişilere ayrılmalıdır."

Vita, Violet'ten sonra bir heteroseksüalizmin içine girer: **Geoffrey Scott**'la bir macerası olur.

1920'de Harold ilk kitabını yazar, Ver**laine**'in bir biyografisi. Bunu sonra **Tennyson, Byron, Swinburne...** portreleri izler. Vita'nın ilk romanı *"Heritage"* (Miras) 1919'da çıkar. 1926'da *"The Land"* adlı uzun şiiriyle Hawthornden ödülünü alır.

1930: Harold kendini edebiyata adamak ve Vita'dan çok uzak olmamak için kariyerini terk eder.

Aile yapıları yeterli derecede şaşırtıcıdır. Uslu mu? Belki. Elisabeth döneminden kalma, dolaylarında ağaçlı arazisi olan bir konak satın alırlar, Sissinghurst. Bakım masrafı Vita'nın yıllık geliriyle sağlanacaktır. 2 sekreterleri, bir hizmetçileri, 3 bahçıvanları, bazen de çocuklar için bir eğitmenleri vardır. -İşte- **Maurice Couve de Murville:** eğitmen. *"Utangaç ve bir bisküvi kadar kırılgan."*

Vita'nın duygusal yaşamı Harold'ınkinden daha gözalıcı ve gürültülü patırtılıdır. Bu yaşam daha çok çağının en önemli İngiliz romancılarından **Virginia Woolf**'la macerası sırasında yazın yaşamına yansır.

Vita ve Virginia, 1922'de karşılaşırlar. Birincisi ikincisinin belki eserlerinin özgünlüğünden çok, kişiliğinden etkilenir. İlk önce kadınsı mektuplarla kimi kez yapmacıklı, kimi kez içten bir dostluk kurarlar.

"Vita, kadınları tercih ettiğini, ancak erkeklerden de nefret etmediğini kendisine itiraf eder. Evliliğin kurallarını kabul etmez ama avantajlarını da yadsımaz."

EŞSİZ KARIŞIM

İki yazar kadın eşit olmaktan uzaktırlar. Vita, Virginia'ya saygı duyar ve onu kıskanır. Virginia kimi zaman Vita'yı aşağılar:

"Tam yetkiyle ve pirinçten bir tüyle yazıyor." Ama Vita'da belirsiz ve bulanık Virginia'yı kendisine çeken bir canlılık vardır.

Virginia'nın yeğeni Profesör **Quantin Bell,** halasının "soğuk", "firijid", ve "anormal" olduğuna işaret etmiştir.

Bayan Woolf için Bayan Nicolson, *"Kent'in su perisi, mavi kanlı bir orman perisi, aristokrat bir Tanrıçaydı, ama bir yazar asla değil."*

Harold avutucu, biraz da izleyici midir?

Aksi halde bu ilişkide var olan doyumsuzluktan, Violet meselesinden çok daha az volkanik olmasından bu denli hoşnutluk duymazdı. Virginia ona çok minnettardır. Vita ile birlikte Fransa'da bulunduğu sırada biraz gülümsemesi umut edilir. Harold'a birkaç kelime yazar: *"Vita'yla evlenmiş olduğunuz için ve böyle üretilmiş bu hoş ve eşsiz karışıma sahip olduğunuz için sizi kutlamak isterdim."*

Yüzyıl ve bu ortam için Nicolson'lar ve Woolf'lar olağandışı insanlar sayılmazlardı. İyi bir akıl şöyle der: *"Bütün çiftler aslında üçgendiler ve kare şeklinde yaşıyorlardı."* Nicolsonlara gelince, Virginia'nın salt yazınsal bir borcu vardır: *"Orlando"* adlı eserinin kimi kez erkek, kimi kez kadın olup yüzyılları geçen kahramanını yaratırken Virginia, Vita'dan esinlenmiştir. Virginia yazarken Vita'yı yazınsal bir *androgyne*'e dönüşmüş olarak düşünür. Vita ile Harold içinse cinsellikleri farklı olsa bile birbirlerini bütünlüyorlar der.

Virginia şöyle yazar:

"İnsan soyundan gelen varlıklar böyle bir kutuptan ötekine salınır ve çok kez giysiler kişide dişi ya da erkek (tek bir) cinsiyetin belirlenişini koruduğu halde, altlarda dipteki cinsiyet, yüzeydeki cinsiyet durumuna gelir."

1941'de intihar eden Virginia'nın ölümünden bir yıl önce Vita, Violet'i yeniden görür. Vita o zamanlar elli dört yaşındadır. Şaşırmıştır ve her zamanki gibi tereddüt eder: "Sen tehlikeli bir insansın... Çok yıllar boyunca birbirimizi çok derinden sevdik ve yeniden ateşle bir kez daha oynamamamız gerekir. Senin sadece telefondaki sesin bile beni allak bullak etmeye yetiyor."

Yine de Violet Sissinghurst'a gelecektir, ama sadece çay içmek için...

TÜRKİYE ÜRETİR "AGT" TANITIR!...

GENERAL EXPORT-IMPORT DIRECTORY TURKEY

TÜRKİYE'NİN SANAYİ, HİZMETLER VE DIŞ TİCARET DANIŞMANI:

Ülkemizin iş ve ticaret danışmanı niteliğini taşıyan **Türkiye İhracat İthalat rehberi;** İstanbul'dan Gaziantep'e 4000 üretici, ihracatçı ithalatçı ve hizmet şirketini kapsamakta bunların ürünleri ve faaliyetleri ayrı ayrı belirtilmektedir. İmalat sektörünü 15, ticaret ve hizmet sektörünü 19 ana grupta tasnif eden yayında:

● Türkiye ekonomisi ve dış ticaret bilgileri, ● İhracat ve ithalat rejimi-1985 ● Son beş yıllık kalkınma planı, ● Türkiye ve dünya çapında iş-ticaret bilgileri yer almaktadır. Mal-hizmet temini ve satış için başvurabileceğiniz kaynak kitapla Türkiye ve dünya pazarına ulaşabilirsiniz.

ÜLKEMİZİN SANAYİ VE DIŞ TİCARET DANIŞMANI

Dağıtım ve satış: 65 ülke, İngilizce-Arapça-Almanca-Fransızca 600 Sayfa **15.000 T.L**

CLOTHING & TEXTILE CATALOGUE TURKEY

TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN İLK TANITIM VE REKLAM ORGANI:

Türkiye Hazır Giyim ve Tekstil Kataloğunda: İplikten-giyime, deriden-aksesuara, 1200 kuruluş tanıtılmakta ve bu kuruluşlar 87 mamül bazında ayrı-ayrı liste edilmektedir. Filli araştırma ile Türkiye çapında hazırlanan bu yayın; Türkiye ve Dünya pazarına ulaşmaktadır.

● Tekstil-hazır giyim üreticileri, ● Aksesuar ve tekstil yan sanayi üreticileri, ● İhracatçı kuruluşlar ve tekstilde dış ticaretimiz bu yayında kitaplaşmıştır.

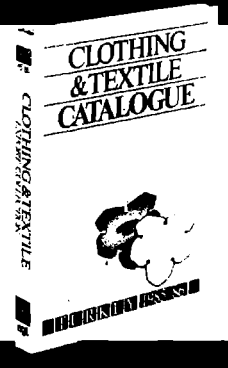

TEKSTİL-HAZIR GİYİM VE AKSESUAR.

Dağıtım ve satış: 58 ülke, Türkçe-İngilizce-Arapça-Almanca, 2. Sayı, 302 Sayfa **12.000 T.L**

TÜRKİYE SANAYİ VE TİCARET REHBERİ

SANAYİ VE TİCARİ KURULUŞLAR BU YAYINDA TOPLANDI..

Tanıtım ve bilgi edinme fonksiyonları şirketlerin ekonomik büyümelerinde önemli bir yer tutmaktadır. Ülkemizde yayınlanan bölgesel sanayi ve ticari yayınlar ilgililere tanıtım, bilgi edinme ve pazar bulma açısından önemli yararlar sağlamaktadır.

Ancak bu tür yayınların tümünü elde etmek zor olduğu gibi ekonomi, emek ve zaman tasarrufu yönünden bir tek yayına, Türkiye çapında hazırlanan **sanayi ve ticaret rehberine** gerek duyulmuştur.

●İstanbul'dan - Gaziantep'e her konuda seçkin 4500 üretici, pazarlamacı ve hizmet kuruluşlarının,

Adreslerini, telefonlarını ve telexlerini, mamüllerini, hizmet konularını bu yayında bulabilir ticari bağlantılar kurabilirsiniz.

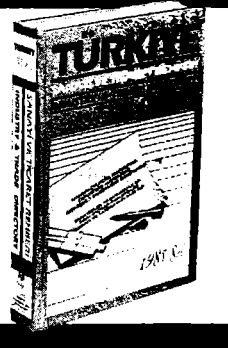

TÜRKİYE ÇAPINDA SANAYİ VE TİCARET REHBERİ

1.Sayı 604 sayfa - **16.200.-TL**

WORLD BUSINESS TRADE & IMPORTERS DIRECTORY

DÜNYA PAZARINI TANITAN ULUSLARARASI BİR YAYIN..

Dünya çapında **iş-ticaret** ve seyahat danışmanı wo-ness; 69 ülkeden **8200 ithalatçı** kuruluşu tanıtmaktadır. ● Mamüllerinizi hangi ülkeye ve kimlere satabilirsiniz? ● Hizmetiniz kimlerle ilgilidir?

● Broşürünüzü hangi ülkelere, nerelere göndermelisiniz?

● Nereye ne için seyahat etmelisiniz ve programınız ne olmalıdır?

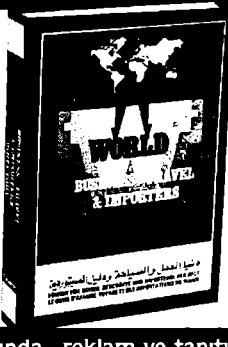

WO-NESS İLE DÜNYA PAZARINA ULAŞINIZ..

512 Sayfa - **18.000 T.L**

Basım çalışmaları sürmekte olan yayınlarımızın 1986 sayılarında reklam ve tanıtım sayfanız ile yer alarak DÜNYA PAZARINA VE TÜRK İŞ ADAMLARINA ULAŞINIZ..

AGT araştırma geliştirme tanıtım A.Ş.

İnönü Cad. Hacı Hanım sok. Derya Apt. No: 8/8 Taksim-İstanbul
Phone (90-1) 145 13 85-145 13 86 Telex 30312 Tanu-tr.

gençlik yılı nedeniyle

"Pencere" konulu resim yarışması

Pimaş, Pimapen Pencere Sisteminin tanıtım etkinlikleri çerçevesinde bir resim yarışması düzenlemiştir.

Yarışma koşulları

1. Yarışma, 1955 ve sonrası doğumlu tüm amatör ve profesyonel sanatçılara açıktır.
2. Resimlerin uzun kenarları 116 cm'den büyük, kısa kenarları 50 cm'den küçük olmamalıdır. Yapıtlar, sergilenmeye hazır durumda bulunmalıdır. Malzeme ve teknik serbesttir.
3. Yapıtlarda konu, "pencere" olacaktır. Sanatçılar konuyu özgürce yorumlayabilirler.
4. Daha önceki yarışmalarda ödül veya mansiyon almış yapıtlar yarışmada aday olamaz.
5. İlk üç ödüle hak kazanan yapıtların mülkiyeti ve telif hakları, mansiyon kazanan yapıtların telif hakları, Pimaş'a ait olacaktır.

Yapıtların teslimi

1. Yarışmaya katılan yapıtlar en geç 15 Kasım saat 17'ye kadar, aşağıda belirtilen yerlerden birine teslim edilmiş olmalıdır. Postadaki gecikmeler dikkate alınmayacaktır.
2. Yarışmacılar yapıtlarına, yapıtın adını, boyutlarını, kendi adlarını, adreslerini, varsa telefon numaralarını, kısa özgeçmişlerini içeren, kapalı ve üzeri yazısız zarfa konmuş bir mektup iliştireceklerdir.

Ödüller

Birinci ödül	:	300.000 TL
İkinci ödül	:	200.000 TL
Üçüncü ödül	:	100.000 TL
Mansiyon	:	50.000 TL
Mansiyon	:	50.000 TL
Mansiyon	:	50.000 TL

Yarışma sonuçları 1.12.1985 tarihinde kamuoyuna duyurulacak, ödül kazanan yapıtlarla birlikte sergilenmeye değer görülenler, sergilenecektir. Yapıtlar, sergi sonunda geri alınabilir.

Seçici Kurul (Alfabetik sırayla)

Prof. Dr. Mustafa Aslıer
Dekan, Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi

Zekai Baloğlu
Pimaş Temsilcisi

Prof. Devrim Erbil
Ressam, Mimar Sinan Üniversitesi Öğretim Üyesi

Mehmet Ergüven
Sanat Eleştirmeni

Prof. Dr. Mustafa Plevneli
Ressam, Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi

Teslim yerleri

İstanbul: Pimaş A.Ş.
Büyükdere Caddesi Enka Han Kat 5
Esentepe

Ankara: Enka Ankara Bürosu
Atatürk Bulvarı, Engörü Han No: 107
Kat 7 Kızılay

İzmir: İmpo A.Ş.
Akçay Caddesi No: 99 Gaziemir

Bedri Baykam'ın New York Güncesi'nden...

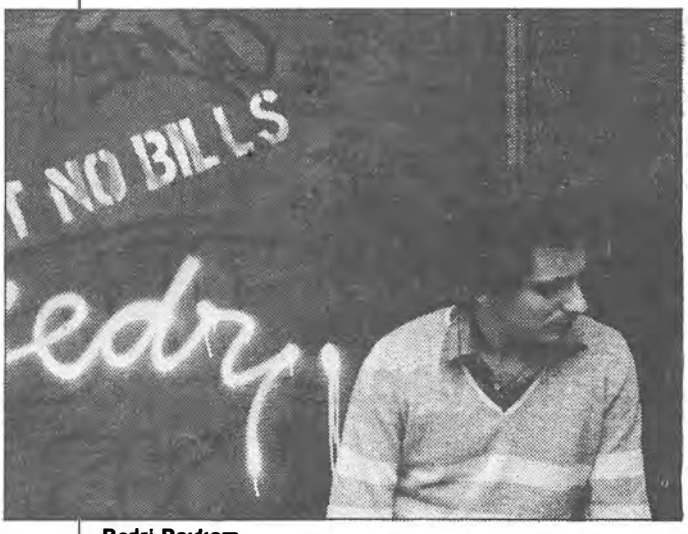

Bedri Baykam

5 Mayıs '85

FRANSIZCA bir deyim var. Bir insan bir işin güçlüklerinden, engellerinden bahsedince bir diğeri ona cevap olarak: *"N'olacak ya, içilecek deniz değil ya?"* diye cevap verir. Bizim kendi dilimizde *"Atla deve değil ya!"* dediğimiz gibi. Bu sene adı *"New York içilecek denizdir"* diye bir resim yaptım. İnsanın adını New York'ta duyurmaya çalışmasının, bir denizin bütün suyunu içmeye çabalaması kadar zor ve imkânsız bir olay olduğunu vurgulamak için. Hele bir Türk için. Batılı ülkelerin sürekli olarak "Fransız genç ressamlar", "Alman genç ressamlar" filan diye makalelerini ve müze sergilerini hazırladıkları bir ortamda, insanın o piyasayı zorlamaya çalışan o yaştaki tek Türk ressamı olması, işi bir çıkmaza sürüyor. Bu tabii, bu piyasayı zorlayacak çapta tek Türk ressamı olmasından değil, mali imkânsızlıklardan, sosyolojik açıklaması olan nedenlerden, genç ressamlarımızın bir türlü fırsat bulup enternasyonal piyasalara etkin şekilde taşamamalarından. Bir ucundan bu şanssız çemberi kırmamız lazım, ve bunun için çalışıyoruz.

8 Mayıs '85

Çok acayip bir gün. Saçımı kestirmeye gittim. Bir dükkânın önünden geçerken babacan bir ihtiyar gördüm. Adam bizi kuşa çevirdi on dakikada. Gitti mi bizim kıvırcık bukleler? Öğleden sonra Uptown galerilerine uğradım. **Marian Goodman**'de dünya piyasasında, adı artık en büyükler arasında geçmekte olan 1945 doğumlu Alman **Anselm Kiefer**'in eserleri sergileniyordu. Kiefer'in resimleri büyük ölçüde **Julian Schnabel**'in bazı resimleri ile aynı telden çalıyor. Tabii bunu birbirinden esinlenmiş, diye söylemiyorum. Anselm'in resimleri dev ebatlarda. Serginin adı *"Mısırdan gidiş"*. Aynı ismi taşıyan resim, serginin en büyüğü. Anselm'in resimlerinde konu, toprak, harita, boya ve sonuçlar gerçek toprak parçaları kadar kalın, kirli, üzgün, güçlü. Yanımda kendi sergimin bir kataloğu var. Şu galeriye vereyim diyorum. Küçük odadan içeri girip uzandığımda 4-5 kişi arasından oturan siyah kazaklı 30'yaşlarında kız, kataloğa bakmayı reddediyor: *"Hayır, istemez."* Daha açıp bakmadan, ismini bile görmeden. Peki, deyip çıkıyorum bozulmadan. Çünkü artık derim sertleşmiş. Adamların konusu resim ya da sanattan çok tamamen para. Ben onlara Kiefer kadar para kazandıracak olsam, (Beheri 100.000 dolar) kadın beni suratımdan tanırdı. Tanımadığına göre ne isme, ne resimlere bakmasına lüzum yok. Onun yanındaki **Joan Prats** Galerisi'nde *"benim adamım"*, en sevdiğim ressamlardan İspanyol **Antoni Tapies**'in sergisi var. Galerinin müdiresi çok daha açık ve sempatik. Sergime gelmeye çalışacağını söylüyor. Kendisine bir makalemde Tapies'in *"Halkın tanımadığı, 20. yüzyılın en büyük ressamı"* olduğunu yazdığımı söyleyince makalemin fotokopisini ve tercümesini rica ediyor, Tapies'e yollamak için sokağa çıkıyorum. Saat 5.40. 57 ve 5'in kesiştiği nokta kalabalık. Çok. Gökdelenler. Bir genç kız. Mini etekli. Bir polis arabasını durdurmuş ağlayarak bir şeyler söylüyor ve karşı kaldırımda birini işaret ediyor. Polisler arabadan fırlayıp karşıya koşuyor ve 1.95 boylarında bir zenciyi yaka paça getirip arabaya dayıyorlar. Üstünü arıyorlar. Adam kıza bir tekme sallayıp kaçmış. Bütün meraklılar toplandı. Her kafadan bir ses. Kız hâlâ ağlıyor. Adamın yakalanmasına çok sevindiği de belli. Zenci Jamaikalı gibi. 28-30 yaşlarında, serseri giyimli. Ayağındaki kesleri bağsız. Ve bir heykel kadar sakin, gururlu ve sessiz. Kafasını dayalı olduğu arabadan hafifçe kıza doğru çevirip *"Sen görürsün ileride"* der gibi bakıyor. Aslında nasıl baktığı belli değil. Çünkü ayna gözlükleri var. Belki bana öyle geliyor. Polis kıza *"Bizimle geleceksiniz"* diyor. Kız bozulmuyor. *"N'olacak yani, adam neyinize yetmiyor"* diyor. Hayır ille gitmesi lazım. Bu arada aklımın almadığı şeyler oluyor. Polis eli kepçeli zenciyi arabaya iterek, kakarak, saçını çekerek anlaşılması zor bir sertlik ve zulümle sokuyor. Adam yine heykel gibi, dimdik. Hayretten ağzım açık kalıyor: Halk bu sertlik hareketlerini zevkten dört köşe seyrediyor. Bazı "bobstil" giyimli gençler, artık polis arabasının arkasında oturan zenciye dil çıkarıyorlar. Saçma hareketler yapıyorlar. Gözlerime inanamıyorum. New York ve Berkeley: Amerika'nın iki şehri nasıl bu kadar farklı olabilir? Polis arabaları gidiyor. Kalabalık dağılı-

yor. Ben kendi kendime soruyorum. Zenci tekmeyi niye attı, diye. Marian Goodman onun kataloğuna da bakmadığı için mi? (?) Yoksa her gün içinde yaşadığı bu düzenin erişilmesi en zor tahrik odağı olan, o mini etekli şevhet elmasından, hayatının hikâyesinin acısını çıkarmak için mi? İçimden *"Kız herhalde iki hafta sonra davacı olduğuna pişman olur"* deyip, ayrılıyorum. Pişman olur, çünkü iki günde bir evine mahkeme kâğıdı gelecek, mahkemeler yüzünden yaz tatili planları sekteye uğrayacak. Zenci çıkınca öcünü alır korkusu da cabası. New Yorkluların olay karşısındaki tepkisi beni iğrendirdi.

13 Mayıs '85

Gece saat bir. Otelin telefonu bozuk. Kaliforniya'yı aramam lazım. Telefon kulübesine gidiyorum, numara meşgul. Bir kahveye giriyorum. Benden hemen sonra iki fahişe giriyor. Bir tanesi herhalde hayatta gördüğüm en güzel iki-üç kızdan biri. Aklım başımdan gidiyor. Hay Allah, keşke lenslerimi çıkarmasaydım! Ben onlardan önce çıkıp yine telefon kulübesine gidiyorum. Güzel olan kız da kahveden çıkıp önümden geçiyor. *"Kaç dolar?"* diye durdurup soruyorum. *"65"* diyor. *"50 bana, 15 odaya."* Üstümde zaten para olmadığı için şeytanın dürtülerini ciddiye alamıyorum. *"Her akşam burada mısın?"* diyorum. Cevap vermeden sarı mini kıyafetiyle 5. Cadde'de gecenin karanlığına gömülüyor.

Bir cumartesi 5'e doğru galeriye giriyorum. **Toby** bana yaklaşıp **Leo Castelli**'nin sergiyi gezdiğini söylüyor. Leo Castelli, dünya sanat piyasasında yalnız en büyük galeri değil. Aynı zamanda Tanrı, kanun, İncil ve de bunlara benzer şeyler. Elim ayağım birbirine dolaşıyor. Adam 70 yaşlarında, kısa boylu ve çok babacan biri. Yani bir tonton dede görünümünde, ama zayıf (en son duyduğum dedikodu da genç bir İngiliz kızıyla çıkıyormuş). Heyecandan titreyerek yanına yaklaşıyorum. Galerinin müdürü bizi tanıştırıyor.

— Mr. Castelli sizi Bedri Baykam'la tanıştırmak isterim.

— Merhaba delikanlı.

— Merhaba efendim. Geldiğiniz için çok sağ olun efendim. Sizi burada görmek beni çok memnun etti, vs. vs.

Adam "aferin oğlum" deyip bizimle 15-20 dakika konuşup çıktıktan sonra, kapıda genç ve güzel bir kadınla kucaklaşıyor:

— Ah Leooo! Nerelerdeydin?

Tabii, şok 48 saat devam ediyor. Adamın elinde galiba 50 artist filan var. Bu 50 artist dışında dünyadaki takriben bir milyon sanatçı adamın galerisinde sergi açmak ister. Yani insanın o galeriye girme şansı milyonda bir. Tabii biraz mübalağa ediyoruz. Milyonda bir değildir de diyelim, benim tip resimlerle ilgilendiği için binde birdir. Yani ya binde bir ya da hiç. Hiç olmazsa piyango bileti almış olduk! Castelli'nin Soho'da iki galerisi var. Şu anda birinde 60'ların meşhur pop sanatçısı **James Rosenquist,** ötekinde, Fransız yeni dışavurumcu ressam **Gérard Garouste** var. Rosenquist'in sergisinde iki resim var. Çiçek resimleri. Biri 20X12 metre boyunda, öteki biraz da daha insaflı (3X5 m). *New York Times*'da çıkan bir kritik, Rosenquist'i batırdı. Zaten ben Garouste'ın resimlerine daha çok ısındım. Garouste'un resimleri küçük, (2X3) ve renkler oldukça karamsar. Küçük boy bazı insanlar, sofralarda dev çatal-bıçak ve örtüler arasında dolaşıyorlar. Geçen sene *Boyut*'ta yayınlanan bir yazımda söylediğim gibi, yeni dışavurumculukta çoğu zaman sürrealizmin hayal gücü, rüyaları beraber karışıyorlar. Yani gerçeküstücülüğün yeniden gündeme ve güncelliğe gelişi, bana göre kısaca *"yeni resim"* ya da *"yeni dışavurumculuk"* olarak adlandırdığımız olaylardan pek farklı değil. Buna rağmen önümde duran ünlü İtalyan sanat dergisi *Flash-Art*'ın nisan-mayıs sayısında *"Yeni gerçeküstücülük"* 1984'te New York'un yeni galeri semti East-Village'de başlamış bir akım olarak bahsediliyor ve bu konuya altı sayfa ayrılmış. Her yazı ve her kritikle anlaşacak değiliz ya. Aynı *Flash-Art* dergisinde *Yeni Fütürizm*'den de bahsediliyor. Halbuki benim dikkatimi en çok 66. sayfadaki reklamdaki resim çekti. **Janusz Haka** imzalı, *"Para için çok çalışıyor"* başlıklı resim, bir fahişeyi canlandırıyor. Şahane bir resim. Ama madem yazar amcalarımız bu yazıları uygun görmüşler, o zaman hemen size bahsettikleri ressamlardan bazılarının isimlerini aktarayım: Yeni fütüristler: **Marco Lodola, Luciano Palmieri, Umberto Postal, Gianantonio Abate, Innocente, Clara Bonfiglio** ve **Plumcake** (Erik tatlısı!...). Yeni gerçeküstücüler:

"Elena gülüyor. 'Doğru' diyor, her kızın bir fiyatı vardır'. Ona fiyatının ne olduğunu soruyorum. Düşünüyor. 'Egon Schiele'ye ait bir desen' diyor."

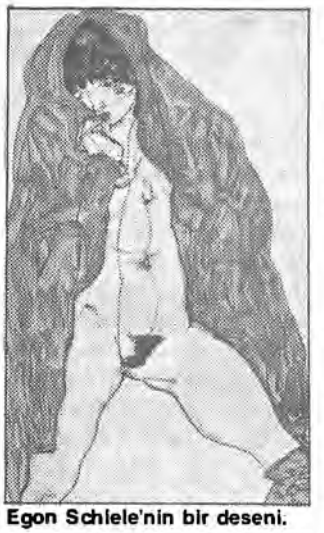

Egon Schiele'nin bir deseni.

İşte Elena!

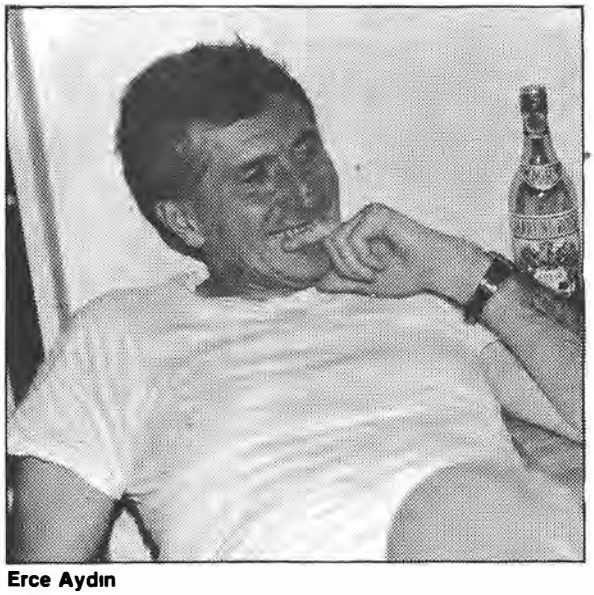

Erce Aydın

Peter Chavalier, Peter Schuyff, George Condo, Milan Kunç. Yahu **Milan Kunc** bir Yugoslav ya da bir Macar ismi filan değil mi? Batılılar dışında birinin adının geçmesi bu diyarlarda bir olay. Dört ülke yan yana gelmiş, bütün ekonomik avantajlarını ve yıllardan beri süregelen müze-galeri-yazar ilişkilerini kullanıp durmadan sanat tarihi imal ediyorlar. Ve bunu imal ederken, *"Yahu beş Avrupa ülkesi ve Amerika dışında sanat var mı? Yunanlılar ne yapıyor? Yugoslavlar ne yapıyor? Güney Amerikalılar ne yapıyor? Türkler, Doğu Avrupalılar ne yapıyorlar?"* demek yok. Yani olay sanat tarihinin gelişimi, sporda olduğu gibi, diğer birçok dalda olduğu gibi, *"Harbi"* olmuyor. Üzerine batıda en çok para akıtılan Batılı ressamlar sanat tarihi oluyorlar. Tabii bu arada ticari amaç olmadan gerçek ve objektif bir değerlendirme yapabilecek bir "Dünya Sanat Konseyi" olmaması, olayın paralı tüccarların meydanı tamamen boş bulmasına yol açıyor. Bütün makaleler ve müze sergileri, *"Genç İtalyanlar, Genç Almanlar, Genç Frenkler"* diye düzenlenmiş. Halbuki sorsanız, *"Benim için mühim olan sanattır, ülke değil"* derler. Böylesine diğer ülkeleri dışlayan sistemden en güzel hıncınızı milliyetinizi söylerken alıyorsunuz. Sistem sizi özellikle milliyetçi olmaya itiyor. Uzun lafın kısası, insan olayın içinde yaşayınca sanat tarihinin batı tarafından sürekli bir oldu bittiye getirilerek ilerlediğini , ve batılı olmayan ülkelerin de bu korkunç para çarkı karşısında bir yerden sonra kendilerini aşağılık kompleksine kaptırıp, güçsüzlük ve iktidarsızlıklarına inandıklarını görüyor.

15 Mayıs '85

Soho'da, hem evi, hem atölyesi, hem galerisi olarak kullandığı mekânına, sokağa da yazdığı *"en büyük artist benim"* tabelasını asan, ve *Boyut*'un şubat sayısındaki makalemde uzun uzun hikâyesini anlattığım *"blayların adamı"*, Kolombiyalı sanatçı **Rene**'yle West Broadway'de görüşüyoruz. Karşıda birden **Elena**'yı yürürken görüyorum. Elena geçen seneden beri tanıdığım, her görenin âşık olabileceği kadar zeki, güzel ve alımlı bir kız. 24 yaşında. Sarılıyoruz birbirimize hasretle. Aradan iki hafta geçtikten sonra, nihayet zamanlarımızı ayarlayıp yemeğe çıkabildik. Bir Hint lokantasına girdik. Bahçesindeki sandalyeler ve balonlar, çay kokuları. Aynen Büyükada. Elena'yla karşılıklı oturmak büyük zevk. Onda bir erkeğin bir kadında arayabileceği her şey var. Aman Allahım. Ama gel gör ki, Elena da kendini bana yakın hissediyor, ama, *"arkadaş olarak"*. Haydaaa... Kızım arkadaşlığın sırası mı, sen, ben genciz, hazır şurda New York'ta...Yok. Nuh-Peygamber hikâyesi ve *"arkadaşız"*... Neşem hiç bozulmuyor ve kahkahalar arasında kur yapmaya devam ediyorum. Elena geçen sene galerimde çalışıyordu. Benim resimlere bayılıyor. Ama o da yetmiyor. Tutturmuş "Arkadaş"ız... Kız o kadar çekici ki, insan "arkadaşlık" kavramına kesilecek neredeyse. Ah keşke bu yazıyı okuyan bütün Türk erkekleri Elena'yla öyle bir romantik yemek yeseler de, yaşadığım küçük çaplı faciayı tam tadabilseler.

Çıkıyoruz, biraz yürüyüp bir kahveye giriyoruz. Bir gazetede okuduğumuz bir yazıdan konu bir kadının fiyatına gidiyor. *"Her kadını bir fiyatı vardır"* deyip hemen meşhur bir fıkra çıkarıyorum. Bir adam, çok meşhur bir serseri kazanova, nasıl olduğu belirsiz olarak bir prensesin onuruna verilen davete gitmiş. Davet esnasında yüzlerce smokinlinin arasından sıyrılıp bizimki prensesin önüne gelip *"Merhaba güzel prensesim"* demiş. *"Biliyor musunuz bence her kadının bir fiyatı var."* Prenses birden irkilerek, *"Bu ne küstahlık, ne biçim şey, yani benim de bir fiyatım mı var?"* demiş. Adam, *"Yani size bir milyon dolar versem benimle yarın akşam çıkmaz mısınız?"* diye sormuş. Kız, *"Hadi ordan deli"* demiş. *"Peki"* demiş adam, *"Size 10 milyon dolar versem?"* Prenses kızgın kızgın bakıp cevap vermemiş. Adam, *"Peki size 500 milyon dolar versem yarın akşamı benimle geçirir misiniz?"* deyince, Prenses biraz öne doğru eğilerek, *"Yahu peki bu kadar parayı nereden bulacaksınız?"* demiş.

Fıkraya bayıldı bizim Elena, fena gülüyor. *"Doğru"* diyor, *"her kızın bir fiyatı vardır."* *"Peki senin fiyatın ne?"* diye soruyorum. Gülüyor, düşünüyor. **"Egon Schiele"***'ye ait bir desen"* diyor. Eyvah, nereden bulacağız bunu şimdi. Hemen ciddi ciddi düşünmeye başlıyorum. Paris'e gitsem, bizim galeri **Yvon Lambert** bu deseni nereden bulabileceğimi söyleyebilir. Ben de mesela karşılığında ona bir büyük tual verebilirim. Yahu **Bedri**, kafanı çalıştırsana, sen o tuali Elena'ya versen, hiç o kadar komplikasyona lüzum kalmadan kız kabul eder. Ama kıza kalkıp bunu ciddi ciddi teklif etmiyorum. Olayı daha gerçeküstü bir seviyede, Egon Schiele'de bırakıyoruz: Desen.

Elena'ya artık "âşık" değilim. Değilim ama yemekten sonra onu taksiyle kendi evine bırakmak da oldukça büyük bir fizik ve manevi zorluk.

19 Mayıs '85

New York'a sergimi görmeye gelen peder, bir gün galeriden içeri girdi. Yanında hafif kısa saçlı, biraz kilo almış, neşeli, Türkçe tabiriyle biraz dağıtmış bir adam.

"Bu" dedi peder, **"Erce Aydın"**. Sen çocukken

burada açtığın sergide **Green** kardeşlere senin resimlerini asmaya yardım etmiş. Erce 45-50 yaşlarında, 25 senedir buradaymış. "Yazar"mış. Erce, babama *"Kırılabilir Kuş"* isimli kısa hikâyesini hediye etmiş. Sergime yardım etmeye çalışacağını, beni **Willem de Kooning**'le tanıştıracağını söyledi. Aman Allahım. De Kooning'le tanışmak. Tarihle ya da yaşayan **Picasso**'yla tanışmak gibi bir olay. Ve Erce'nin ağzından çıkan her cümle değişik, enteresan olay: *"Uzun seneler de Kooning'in sekreterliğini yaptım. Onun hakkında kitap yazdım. Galerim vardı, De Kooning'i, Franz Kline'ı teşhir ettim. Şu kadar kitap yazdım vs. vs..."* Adamın anlattıklarının yarısı doğru olsa, adamın sanat tarihimizde iyi bir yeri olacak. Heyecanla dinliyorum kendisini. Erce'yi ertesi gün görmedik. Ama sonra galeriye uğrayıp bana bir kitap bırakmış. Kitabın adı: *Erce Aydın Efsanesi.* Yazan: Erce Aydın. Önce tuhafıma giden bu başlıktan sonra, kitabın birinci sayfasını açmak gafletinde bulundun. **Oscar Wilde**'dan *"Vücudun işlediği günahlar bir hiçtir"* diyen bir alıntı ve kitap... İki günde elimde eridi. Beatnik stilinde yazılmış. **Jack Keronac** gibi. Erce kitapta, *"Beat lafının anlamını bile bilmiyordum"* diyor.

Erce, efsanesinde Fransa'da Kuzey Afrikalılara yardım eden ihtilalcilerle olan işbirliğinden başlayıp, Amerika'ya göçüşünü, orada uzun seneler kanundışı yaşayışını, Amerika'da düşüp kalktığı kadınların 300 sayfalık bir ansiklopedi doldurabilecek kapasitede olduğunu, hangi yazarlarla, çizerlerle gününü gün ettiğini, hangi gün jigololuk, hangi gün adam dövücülük, hangi gün mezar kazıcılık, ve daha acayip işler yaparak yaşamını günden güne sürdürdüğünü ve özel hayatını büyük bir rahatlık, içtenlikle ve umursamazlıkla ortaya döküyor. Aklıma bir sürü soru geliyor. Erce, eski senatör **Hidayet Aydıner**'in oğlu. Galiba Robert College'de okumuş. Bu adam Amerika'da epey kitap satmış. Bir devrin ünlü "Undergraund" yazarları arasına girmiş. Bir karakter. Acaba Türkiye'de tanınıyor da, ben mi tanımıyorum? Adamın kitabını neden bu kadar çok sevdim? Kendi yaşantımdan, hatta kendi yazdığım otobiyografimden parçalar bulduğum için mi? New York'ta bir haftam daha kaldı. Erce'yi bulup onunla bir bira içmek şart oldu. Bulabilirsek tabii...

Bugün Brooklyn'de iki ressamın stüdyosunu gezmeye gittim. Bir tanesi arkadaşım **Suzan Batu,** bir tanesi bir Alman kız. Suzan'ın bu hafta sonu stüdyosunda bir sergisi vardı. Suzan üç senedir New York'ta yaşayan 33 yaşında bir ressam. Kocasıyla beraber yaşadıkları mütevazı evin oturma odasını Suzan, stüdyosu haline getirmiş ve büyük bir inançla çalışmalarını ve çizgisini sürdürüyor. Suzan'ın spritüel kocası, ekonomi asistanı **Vedit,** Suzan'ın "deli" sanat hayatına hoşgörüsü sayesinde *"müsamaha"* gösterebiliyor. Suzan'lardan çıktım, galeride tanıştığım bir Alman kıza sözüm var, 4'te de galeride bir İtalyan dergisi bekliyor. Biraz zaman sıkıştı. Zar zor Alman kızın atölyesini buluyorum.

Stüdyo harap bir ortamda. Tabii bunun bir önemi yok ve bir önyargı sebebi değil. Ama kızın bütün ciddiyetine ve iyi niyetine rağmen resimlere ısınamıyorum.

Rahatsız edici bir durum. Boğulur gibiyim. Hay Allah, nereden geldim buraya. Kız biliyor ki, hayatını verdiği şu resim olayında ben resimleri sevsem, galerime tavsiye etsem hayatı değişebilir. Ama yalan da söyleyemem ki. Bir şey kafama takılıyor. Aklıma Almanya'daki işçiler geliyor. Hor görülen, ırkçılık gören, zor işlere koşulan işçilerimiz. Küçük görülen işçilerimiz. Olay birden değişmiş, bir Alman bir Türk'ten sanat konusunda medet umuyor, yardım bekliyor.

Suzan'ın resimlerini hatırlayarak rahatlayıp, bir taksiye atlayıp galeride İtalyan Flash-Art dergisiyle olan röportaja yetişiyorum. **Paola Magi,** 28 yaşlarında sade görünümlü, sempatik. Bana Türkiye hakkında birçok sual soruyor. Ona Amerika'da kadın sanatçıların gördükleri kötü muamele yüzünden galerilerden ve müzelerden yakınmalarını hatırlatıp kendisine Türkiye'de galerilerin kadın-erkek ayrımı yapmadıklarını anlatıyorum. Tabii, batılının bunları anlaması için önce Türkiye'de sanat yapıldığı ve sonra kadınların da sanat yaptığını anlaması lazım.

Son 24 saatim (26 Mayıs '85)

Pazar sabah 3'te bir garson kızla evinde randevum var. Zaten o gece orada uyumam lazım. Bir Türk arkadaşımla çıkmamız gerekirken randevuyu kaçırdım. Bütün gece yalnız yürüdüm. Bir kahveden öbürüne. Bir sokaktan diğerine. Sabah üçe kadar. Nöbet bekler gibi zaman dolduruyoruz. Keşke yanımda sprey boya olsa da bari biraz daha grafitti yapsaydım diye düşündüm. Kız 3 değil, 3.30'da geldi. Ondan vazgeçmek üzereydim gelmese. Ertesi sabah otelde valizimi yaptıktan sonra pederle beraber **Erol Akyavaş**'ın evine gittik. Erol abi, New York'ta hakikaten özlediğim ve çok tecrübesinden yararlandığım, çok sevdiğim bir sanatçı. Kafamı kurcalayan sanatın sosyo-politik yanlarını yine uzun uzun konuştuk. Bana sanatın bir maraton koşusu olduğunu ve bu mesleğin *"yalnız ilk 50 yılının"* zor olduğunu, sonra ise insanın *"alıştığını"* söyledi. Bu yaz, Boğaz'da tadıyla bir çay içebilmek ümidiyle ayrıldık. Koşturmamak için erkenden havaalanının yolunu tuttum. Ve yüreğimi ağzıma getiren felaket sarsıntılı bir kâbustan sonra, nefes aldığıma şükredip, Oakland havaalanına indim. Ömürden bir 41 günümüz de New York'ta böyle geçti.

Erol Akyavaş: "Bu mesleğin yalnız ilk elli yılı zordur."

Bilgi yetersizliğinden anlatım bunalımına

HALİL İBRAHİM BAHAR

ÇIKIŞINDAN beri, esintili devingen havasıyla, getirdiği değişik tatlardan ötürü ilgiyle izlediğim *Sanat Olayı*'nın Eylül 1985 sayısında **Cezmi Ersöz**'ün *"57'liler ve kimlik bunalımı"* başlıklı bir yazısı var. 1957 doğumlular demek istendiği anlaşılıyor ama, yazıyı on kez okusanız bu tarihin niçin seçildiğini anlayamazsınız. Bu tarihte doğanlar, bugün yirmi sekiz yaşındadır. Beş yıl aşağı, beş yıl yukarı bir tarih seçilse de yazıda işlenmeye, anlatılmaya çalışılan konunun özünde bir değişiklik düşünülemez. Çünkü ülkemizin on, on beş yıldır geçirdiği toplumsal gelişmelerden, çalkantılardan,kurulan Sıkıdenetim'lerden, Sıkıyönetim'lerden yalnız 57'lilerin etkilendiğini, bunalımlara düştüğünü ileri sürmek kesin olarak gerçekle bağdaştırılamaz. Yazarın kendine göre hangi nedenlere dayanarak bu tarihi seçtiğini bilmemiz olanaksız.

Söz konusu kuşaktan kimilerinin nasıl, niçin *"kimlik bunalımına, kişilik bunalımına, kişilik deformasyonuna"* uğradığı çözümlenmeye çalışılıyor. Deyimler Cezmi Ersöz'ündür. Belirgin bir ruhsal durum için, böylesine değişik deyimler, terimler kullanmak bilgince bir tavrı gösteriyor olabilir ama, bu ancak okuyucuyu kavram kargaşasına, bulanıklığa düşürmeye yarar. Baştan açık söyleyelim, bir kuşağın bunalımlarını ya da bunalım nedenlerini anlatmaya çalışan, asıl bu yazının kendisi bilinç, dil, kavram, terim, mantık açısından tam bir bunalım örneğidir. Öncelikle de dil bakımından bir tutarsızlık, bir özdenetimsizlik sergilemesi demeliyim.

> ***"Ruhsal ve duygusal ne demeye geliyor? Demek 57'lilerin bir ruhsal bir de duygusal durumları varmış. Olur ya bir kimsenin ruhsal durumu ayrı, duygusal durumu ayrı özellikler gösterebilir."***

Yazısının gerek bütününden, gerekse biçeminden (üslubundan) Cezmi Ersöz'ün batı kaynaklı sözcüklere, gösterişe, çalıma oldukça aşırı eğilim gösteren genç bir yazar olduğu anlaşılıyor. Aşırı eğilimler çoğu kez, kişiyi tutarsızlıklara, çelişkilere, bilinç karışıklıklarına düşürebilir. Dil bilinci sağlam bir yazar, ele alacağı konuyu açık seçik bir biçime kavuşturmadan, anlatmaya, hele yazmaya kalkışmamalıdır. Bir konuda konuşurken, kimi kusurlar gözden kolayca kaçabilir, ayrımına varılsa bile hoşgörülebilir. Yazı kalıcı bir nesnedir. Yazı diliyle konuşma dili arasında yadsınamaz bir ayrım vardır. Konuştuğu gibi yazmak, yazdığı gibi konuşmak öyle pek olası işlerden değildir.

Şimdi Cezmi Ersöz'ün kimi tümcelerine bakabiliriz. *"Kendilerine sosyal ve politik bir kimlik veren ait olmak, güven, saygınlık duymak gibi ruhsal ve duygusal beklentilerini karşıladıkları kapalı grup yapılarının ortadan kalkmasıyla kendini gösteren 'kimlik bunalımı' bir süre daha 57'lileri çeşitli boyutlarda etkileyecektir."* Bu karışık tümceyi açık, düzgün bir Türkçeye çevirmek için oldukça uğraşmak gerekiyor. Ruhsal ve duygusal ne demeye geliyor? Demek 57' lilerin bir ruhsal, bir de duygusal durumları varmış. Olur ya bir kimsenin ruhsal durumu ayrı, duygusal durumu ayrı özellikler gösterebilir. Durum duygusal olur da ruhsal olmaz, ruhsal olur da duygusal olmaz. Olur olur, olursa böyle olur.

Yine bu tümcede, *"karşıladıkları"* sözcüğü anlatılmak isteneni vermiyor, yerine oturmuyor. Ruhsal ve duygusal beklentilerine doyum ya da çözüm sağladıkları biçiminde yazılsaydı, belki bir anlamı olabilirdi. Beklentilerini karşılamak bu kullanımda anlamsız kaçıyor, boşlukta kalıyor. 57'liler beklentilerine doyum sağlayan, içinde bulundukları kapalı grup yapıları ortadan kalkınca havada kalarak bunalıma düşmüşlerdir, denebilir daha açık olmak için.

Yazar hemen alt tümcede *"... hangi sosyal ve psişik etkilerle?.."* gibi bir şeyler söylüyor. Yukarıda *ruhsal* olan neyse, bu tümcede *'psişik'* olmuş. Cezmi Ersöz, bizim gibi sıradan okuyucuları hiç düşünmüyor. Oysa biz kolayca ruhsalla psişiğin birbirinden çok ayrı kavramlar ya da terimler olduğu yanılgısına düşebiliriz. Yazar bir bakıyorsunuz *"sosyal-ekonomik"* diyor, bir bakıyorsunuz *"toplumsal ve ekonomik"* diyor. Demek bunlar da ayrı ayrı şeyler. Yazısının ikinci sütununda parantez içinde *(çocuğun evde odak alınması)...* sözü geçiyor. Çocuğun evde ya da dışarıda odak alınması ne anlama gelebilir? Üst, alt tümcelere de dikkat ederek çözmeye çalıştımsa da, işin içinden çıkamadım. Çok üst düzeyde bilimsel donanımı olmayanlar varsın anlamasınlar.

"... bağlandıkları Kemalist değerlerin sürekli yıpranması karşısında, kuşku - güvensizlik - denetimcilik - bireycilik - görev koyuculuk gibi ruhsal ve ahlaki değerlere koşullanmışlardır." Çoban salatasına buyurabilirsiniz. Türkçede görev koyuculuk diye bugüne dek ne bir söz duydum, ne de okudum. *"... düşünsel ve moral değerleri parçalanan bu kuşağın...."* Acaba ahlaki değerle moral değer arasında ne gibi bir ayrım var?

Yoksa bu, bir yazıyı renklendirme yöntemi midir? Bunları Cezmi Ersöz'ün dilindeki savrukluğu, yazısındaki bunalımın temel kaynağı bir parça anlaşılsın diye sıralıyorum, daha da sürdüreceğim.

"... var olan değerler bütününe karşı, politik tepkiler geliştirmek amacıyla öncelikle duygusal itkilerle sosyal olgulara bağlanmışlardır." Şimdi ben size *'politik tepkilerimi geliştiriyorum'* desem, nece konuştuğumu sanırsınız? Tepki geliştirmek, hem de duygusal itkilerle?

Yüzyılımızın büyük bilim adamı **Pavlov,** köpekler üzerinde koşullu tepkileri bilimsel yöntemlerle incelemiş, özgün bir dizge kurmuştur. Koşullu tepkilerin oluşum yasalarını, ortadan kalkma durumlarını açık seçik ortaya koymuştur. Koşullu tepkiler de zamanla gücünü yitiriyor, silinip gidiyor. Buna karşı Pavlov bir koşullu tepkinin zamanla silinmesini önlemek için köpeği sık sık ödüllendirme yöntemine başvurmuştur. Belki Pavlov adına dayanarak, *"tepki geliştirmek"*ten söz edebiliriz. İnsanlar için de koşullanmalar elbette geçerlidir. Ama Cezmi Ersöz, 57'lilerin tepkiler geliştirmek için duygusal itkilerle sosyal olgulara bağlandıklarını söylüyor. Demek ki, kendi tepkilerini sosyal olgulara bağlanarak şu ya da bu biçimde geliştirme yöntemlerini çok iyi biliyor yazar.

Bu tepki geliştirme deyimini *"... önder-yönlendirici bir rol yüklenerek ödünleyici tepkiler geliştirir"* biçiminde de kullanıyor. Anlaşılan bu, Cezmi Ersöz'e çok önemli bir buluş tadı veriyor. Politik tepki geliştirmek oluyorsa, ödünleyici tepki geliştirmek neden olmasın?

Cezmi Ersöz, son kerte karma bir dille yazıyor. Örneğin toplumsal, sosyal, siyasal, politik, ahlaki, moral, ruhsal, psişik, psikolojik, politik hareketlilik, siyasi hareketlilik, siyasal aktivite, siyasi aktivite, özdeşleşme, ödeşim, koşulsevisel, şart gibi sözcükler, kavramlar, terimler yazısında tam bir başıboşlukla at koşturuyorlar. Ayrıca o, özdeşim, sevisel sözcükleri dilbilim kurallarına uyularak türetilmiş izlenimi vermiyor. Özdeşim, özdeşleşmeden bozma bir şey. Sevi sözcüğünü aşk yerine kullanıyorlar; kimileri tutuyor, kimileri tutmuyor. Bunun sonuna bir de sel ekleyerek aşksal anlamına getirmek istiyor demek. Gerek sevisel, gerekse özdeşim sözcükleri, TDK sözlüğünde de yok.

Geliştirme sözcüğüne iyice kendini kaptırmış gidiyor. *"Böylece gerçek benliğine yabancılaşan politik grup üyesi girdiği ilişkilerde katı bir davranış yönsemesi geliştirir."*

Aslında anlatmak istediği, *"katı bir davranış eğilimi gösterir"* demekle açıklığa kavuşabilir. Ama işin içine bunalım girince böyle oluyor. *"Yaşantısının çeşitli mekânları arasındaki bağlantısını kavrayamaz, orantısız tepkiler geliştirir."* Burada da orantısız sözcüğü yerine 'ölçüsüz' sözcüğünü koyunca tümce biraz daha anlam kazanır ama o, *tepki geliştirmeyi* ne yapacağız?

Hiç aldırmadan, *"sosyal ve ruhsal çözümlerini..."* "Sosyal-duygusal ilişkiler kurabilme..." sözleriyle

> ***"Türkçede 'görev koyuculuk' diye bugüne dek ne bir söz duydum, ne de okudum. '...düşünsel ve moral değerleri parçalanan bu kuşağın...' acaba ahlaki değerle moral değer arasında ne gibi bir ayrım var."***

aynı tümcede rahatlıkla kullanabiliyor. Sosyal ve ruhsal başka bir şey, sosyal-duygusal başka bir şey midir? Eskiler buna zafı telif derlerdi. Şimdi biz de anlatım beceriksizliği diyelim, ya da düşünce bulanıklığı.

Reel, entegre, norm, marjinal, rol, teorik, entelektüel, konformist, ortodoks, deformasyon, aktivite gibi sözcüklere de aşırı eğilim gösteriyor. Yoksa aşırı bir eğilim geliştiriyor mu diyelim? Bu tür sözcükleri, kavramları, terimleri kullanarak yazısına, anlaşılan, bilimsellik kazandıracağını sanmaktadır. Ama doğrusu 'narsissizm' biçiminde yazılması gerekeni de narsizm diye yazmakta bir sakınca görmüyor.

"Fakat bu arada geçmişteki grup yapılanmalarını ve siyasal muhalefetin niteliğini sorgularken, edebiyat ve sanatın diğer kolları ile, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, felsefe gibi bilimsel dallarda kendilerini geliştirme çabası içindedirler." Geçmişteki muhalefetin niteliğini sorgulamak nasıl bir Türkçe oluyor? Geçmiş sorguya çekilmez, irdelenir, araştırılır, incelenir. Hem bu sorgulama hangi yöntemle yapılıyor? İşte böyle, anlaşılmaz bir tümce daha **"Düzene entegre olma endişesini, rol aldıkları toplumsal konumlarını sorgulayarak ödünlemeye çalışırlar..."** Az yukarıda alıntıladığım tümcedeki yabancı kaynaklı bilim adlarını görünce bu Cezmi Ersöz ne çok biliyor demek zorunda kalıyorsunuz. Gerçekten de ülkemizin bu çapta yüksek entelektüellere büyük gereksinmesi var. Ayrıca buna sevinmek de gerekiyor.

Cezmi Ersöz, yazısının giriş bölümü diyebileceğimiz bir yerinde, *"Burada unutulmaması gereken nokta, bu değerlendirmelerin, bilimsel değil, öznel bireysel gözlemlere dayandığıdır. Bir diğer konu, halen tutuklu olanlar bu değerlendirmenin dışında tutulmuşlardır"* demesi, girişiminin bütün çarpıklığını açığa vurmaktadır? Bize pes demek düşer. Yoksa o tutuklu olanları da söz konusu bu ilginç yöntemiyle bir çözümlemeye alabilseydi, kim bilir ne tür kişilik deformiteleri, kimlik defektleri, hürriyet dramları ortaya koyabilecekti. Bu yabancı sözcükleri biraz da yazara öykünerek kullanıyorum, bilinmesini isterim.

Sonuç olarak, Cezmi Ersöz'ün yazısındaki bunalımın, anlatım kargaşasının, dil savrukluğunun, Batı'lı kaynaklardan iyice özümleyemeden, sindiremeden edindiği yetersiz bilgilerden çıkarabildiği yarım yamalak şablonu, 57'liler dediği kuşağa uygulamaya kalkışmasından doğduğunu söylemeden geçemeyiz. Ayrıca, bu yargının, benim için kişisel bir izlenim olduğunu da içtenlikle belirtirim.

Uluslararası Genç Yıldızlar Festivali için parayı kim verdi?

AYTEKİN HATİPOĞLU

KÜLTÜR Bakanlığı 30 milyon, Dışişleri Bakanlığı 15 milyon verdi. Avrupa Konseyi de "sembolik-mütevazı" bir katkıda bulundu, 3 milyon kadar. Önce bunu yazalım, çünkü basın toplantısının hemen başında Sayın **Eczacıbaşı** ve Sayın **Akyol,** festivalin yukarıda yazılı kuruluşlarca kararlaştırıldığı ve organizasyonunun bir görev olarak İ.K.S. Vakfına verildiği hususunun basın tarafından kamuoyuna açıklanmasının önemi üzerinde durdular ve başından bu konuda titiz davranılmasını rica ettiler. Bir organizasyonu kimin yaptığının, maliyetinin ve parayı kimin verdiğinin önemi her zaman vardır. Ama üstünde böyle önemle durulunca bu defa, daha farklı bir durum var herhalde diye düşündüm. Acaba nedir? Kim bilir? İktidarların yaptıkları işleri, katkıda bulundukları faaliyetleri propaganda için değerlendirmelerinde anlaşılamayacak bir nokta yok. Ama bu işlerin, bu katkıların aynı zamanda iktidarların görev alanına girdiğini de gözden uzak tutmamak gerek. Üstelik para devletin parası; harcandığı için ne kadar hesap sorulursa, harcanmadığı için de o kadar sorulabilir.

Meraklıları için önemli bir festival bu. İlk üç gündeki seyirci sayısına bakılırsa pek ilgi görmedi. AKM'deki konserleri neredeyse yıllığına kapatıp ara sıra müzik dinlemek isteyenleri açıkta bırakan o hanımlar ve beyler neredeler acaba? (Çoğunluğu da belli yaşın üstündeki hanımlardır). Virtüözlüğün yaşı olur mu bilmem ama, eğer varsa, son yirmi yılın *"genç yıldızları"* bu yaşı iyice aşağıya çekmekteler. Genç yıldızların kendi yorumlarını arayışlarını dinlemek büyük bir zevk olmalı çoksesli müzik sevenler için. Hem teknik meselesine, hem de yorum meselesine, modern bir yaklaşım içindeler. Yani kendilerine ait özgün ve kapsamlı bir anlayışı geliştirmekteler. Bu anlamda da kendilerinden önceki çağın müzikçilerinden ayrılıyorlar. Festival, programıyla genç yıldızlara *"toplu bakış"*ı gerçekleştiriyor mu bilemiyorum ama yine de 1985'in önemli bir sanat olayıdır, çoksesli müzik alanında. Tabii bunu söylerken ülkemizde ne kadar karşılık bulduğu meselesine hiç dokunmamakta yarar var. Festivalin önemli bir etkinliği de Modal Müzik Kongresi olabilir, üreteceği sonuçlara göre. Bu kongrede geleneksel halk müziklerinde modal yapılar, bu yapıların gelişimi ve çoksesli müziğe katkıları ele alınıyor. Basın toplantısında *Güneş*'ten **Türe Çelikoğlu;** "Festivalin amaçlarından biri olarak ulusal kültürü tanıtmak deniyor ama programa baktım bir tek **Nüvit Kodallı** var" diye sordu. Cevabı belliydi tabii: Herkesin kendi programı var. Böyle bir festivale böyle bir amacı tutuşturmak ille de gerekli midir, anlamıyorum. Adını doğru koyup ne yaşadığımızı bilmek daha sağlıklı değil mi?

İNGİLİZ KÜLTÜR DERNEĞİ

ITBA (İstanbul Turco - British Association) Türk-İngiliz Kültür Derneği, yıllardır düzenlediği İngilizce kursları yanında bu yıl sanatsal etkinliklere de ağırlık veriyor! 1985-86 sezonunda *"The Nash Ensemble of London"* oda müziği topluluğunu, *"The New Shakespeare Company"*yi korno sanatçısı **Alan Civil**'i getiriyor. Bunların dışında bir de sergi ve film gösterilerinden oluşan bir **"Charles Darwin"** programı düzenleniyor. Bu Darwin programını eski Milli Eğitim Bakanımızın açtığı tartışmaya mı borçlu oluyoruz acaba, diye düşünüyor insan.

TİMUR SELÇUK KONSERLERİ

Timur Selçuk'u yeni plağında, öğrencilerinden oluşan orkestrasının önünde söyleyeceği konserlerde, yeni kurulan İstanbul Sanat Tiyatrosu'ndaki *"Kuyucaklı Yusuf"*ta dinleyeceğiz bu yıl. Aziz **Nesin**'den *"Zahmet Etmeyin"*, **C. A. Kansu**'dan *"Bağımsızlık Gülü"* **Attilâ İlhan**'dan *"Eski Sinemalar, İhtiyarlar Balad, Böyle Bir Sevmek"*, **Nâzım Hikmet**'ten *"Ruhun"*, **O. Arayıcı**'dan *"Dul Adamın Şarkısı"*, **M. N. Selçuk**'tan *"Otomobil Uçar Gider"*, **A. Behramoğlu**'dan *"Kızıma"*, **Yılmaz Onay**'dan *"Size Kötü Kadın Derler"* isimli şarkılar, plağının ve konserlerinin repertuarını oluşturuyor. 12 Ekim'de başlayacak olan konserlerde bu repertuardan yalnızca Nâzım Hikmet'ten bestelediği şarkı olmayacak, öyle gerekiyor herhalde.

İSTANBUL FOTOĞRAF EVİ

Mayıs ayında kurulan İstanbul Fotoğraf Evi *"İFE"*, 11 Eylül'de **J. Koudelka**'nın *"British Council"*de sergilediği fotoğrafların kopyalarından bir diyapozitif gösterisi yaptı. İFE'nin sanıyorum öncelikle yeterli bir gösteri salonuna ihtiyacı var. Koudelka gibi nevi şahsına münhasır ustaların albümlerini satın almayı becerecek cüzdan çoğumuzda yok. O nedenle bu gösteriler yararlı olacaktır meraklılara. Hele de fotoğrafların nerede, ne zaman çekildiğine ve fotoğrafın içeriğindeki konuya ait bilgiler -olabildiğince- verilirse gösteri sırasında. Ancak İFE'nin salon sorununu çözmesi gerekli.

DESTEK REASÜRANS

Destek Reasürans, 40. kuruluş yıldönümünü sanat etkinlikleriyle kutluyor. 8 Ekim'de, kendi salonlarında **Judith Uluğ** eşliğinde **Suna Korad** resitali, 10 Ekim'de ise *"Yüzyıllar Boyunca Türk Müziği"* adı altında, 15. yüzyıldan bu yana seçilmiş bestecilerin eserlerinden oluşan, Kültür Bakanlığı Devlet Türk Musikisi Topluluğu'nun icra edeceği bir konser var. Aynı kutlama programı içerisinde bir de *"Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Sergisi"* açılıyor, 7 Ekim - 9 Kasım 1985 tarihleri arasında.

KUYRUKLU PİYANO

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'ndan aldığımız en son haber, doğrusu çok ilginç bir organizasyona ait: *"Steinway Piyanolarının Müzik Dünyasındaki Yeri ve Kuyruklu Piyanonun Yapımı"* isimli bir konferans ve aynı konuda bir konstrüksiyon sergisiyle bir dia-ton gösterisi. Konferans ve gösteriyi gerçekleştirmek için Almanya'dan Steinway direktörü **Mr. W. Hussmann** geliyormuş. Haydi hayırlısı diyelim. Türkiye'de kaç Steinway var acaba? Olsun, kültür kültürdür...

Janet Smith'in kimlik arayışı

JAK DELEON

SANAT OLAYI'nın bu sayısının gün ışığına çıktığı demlerde *Uluslararası Genç Yıldızlar Festivali*'ne konuk gelen **Janet Smith** *ve Dansçıları* ramp ışıklarından geçmiş olacak. Derginin baskıya perdeler açılmadan önce

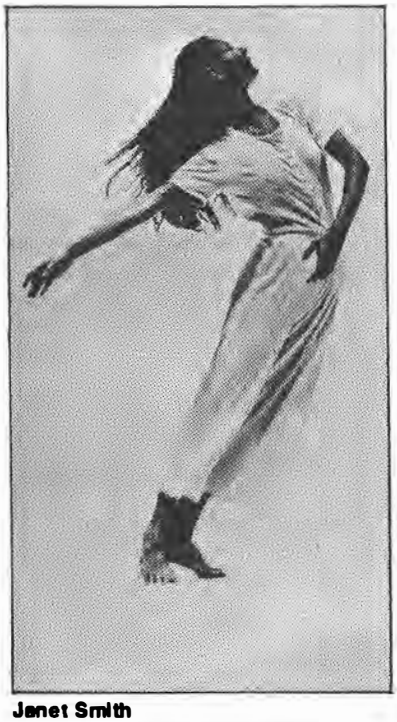

Janet Smith

"1983 yapımı 'Büyülü Yerler' başlıklı gösteriyi banttan izlediğimde de Janet Smith'in bir kavram kargaşası ya da bir kimlik savaşı içinde olduğu duygusuna kapıldım."

girmesi nedeniyle bu kısa değini (doğal olarak "eleştiri" değil) uzak coğrafyaların, ayrı dans dillerinin, değişik sanatsal yüklemlerin ürünü olan bu topluluğu genelde irdeleyen nesnel bir inceleme niteliğini taşımaktan öte kaygı barındırmıyor...

Devinimi "şiar" edinmiş, çok telden çalan bir topluluk Janet Smith ve Dansçıları; dans terazisindeki ağırlığını yaşayan diğer topluluklarla aynı kefeye oturtup ortak ölçüyle tartıya vurmak olanaksız. Janet Smith dansın eğitsel niteliklerine yürekten inanır; deneyimcilik yenilikçiliğin temel taşıdır Smith için. *Extemporary Dance Group, Moving Visions, Werkcentrom Dance* ve *Ballet Rambert* benzeri atılımcı topluluklar için çağdaş koreografik tasarımlar gerçekleşterin *Janet Smith*'in bale/dans kütüğündeki konumuna ilişkin tartışmalar giderek yalazlanıyor: Modern dans mı, dans tiyatrosu mu kotarıyor bu genç kadın? Bir söyleşide *Smith* şöyle not düşer:

"Dans büyülü ve giz yüklü olmalı ama anlatmak istediğini açıkça iletmelidir."

En azından bu nokta *Janet Smith*'in "kurallara uyan" bir modern dansçı olduğu konusunda kuşku uyandırır. **Merce Cunningham** gibi ustaların öğretilerine göre modern dans "anlatmak" kaygısını taşımaz, yalnızca "var" olur; modern dansla anlatım pantomimsel öğeler taşıyan dans tiyatrosuna (kimi yerde de **Maurice Bejart** tarzı modern baleye) özgüdür. 1983 yapımı *Enchanted Places (Büyülü Yerler)* başlıklı gösteriyi banttan izlediğimde de *Janet Smith*'in bir "kavram karmaşası" yaşadığı ya da (en iyimser yaklaşımla) bir "kimlik arayışı" içinde olduğu duygusuna kapıldım...

Kısası, Janet Smith ve Dansçıları'nı "arı" modern tutkunu bir topluluk olarak nitelendirmek temelden yanlış olur; eleştirmenlerin önemli bir bölümü Smith'i "katıksız modernci" diye tanımlarsa da (Avrupa kökenli modern bale/dans tiyatrosu olgusuna baktığımızda) Smith'in özellikle dans tiyatrosunun dramatik öykücülüğünden izler taşıdığına tanık oluruz. Anında ayraç açmak gerek: Yargımı Janet Smith'in bugüne değin izlediğim filmleri ve video-bantları üstüne temellendiriyorum. *Uluslararası Genç Yıldızlar Festivali*'nde *Free As A Bird (Bir Kuş Gibi Özgür,* müzik: caz derlemesi, koreografi: **Don Wagoner**), *Untitled Duet (Başlıksız İkili,* müzik: **Billy Jenkins,** koreografi: Janet Smith), *Chaconne* (müzik: **Johann Sebastian Bach,** koreografi: **Gill Clarke**), *Miniatures (Minyatürler,* müzik: **Stravinsky,** koreografi: **Robert North**) başlıklı çalışmaları sergileyeceği önceden bildirilen topluluk (dokuz yıllık yoğun geçmişine karşın) balenin/dansın bucaksız grafiği üstündeki noktasını kesinlikle saptamış değil kanımca; repertuarları incelendiğinde modern dans/ modern bale/dans tiyatrosu yerlemleri arasında gidip geldiği, kimi an kesişen ilginç (ve şaşırtıcı) kavisler çizdiği görülüyor. "Laboratuvarcı" anlayışlarının nitelik arayışlarına sekte vurmadığı söylenebilirse de denge unsurunu boş verip "modern" başlığı altındaki her bale/dans türüyle "flört" etmenin (en azından kimlik açısından) "tehlikeli" sonuçlar doğurabileceğini eklemek gerek...

Siyah-beyaz fotoğraf dalında birincilik ödülünü "Huzura Doğru" adlı çalışmasıyla Serdar Sönmemiş aldı.

2. Muğla Kültür Sanat ve Turizm Festivali Fotoğraf Yarışması sonuçlandı

MUĞLA Belediye Başkanlığı'nca yapılan açıklamaya göre; **Erman Şahin, Oktay Ekinci, Nevzat Çakır, Merter Oral, Yusuf Tuvi** ve **İsa Çelik**'ten oluşan jüri, yarışmaya katılan 47 fotoğrafçının saydam dalında 250, siyah-beyaz dalında 186 fotoğrafını değerlendirdi. Saydam dalında **Sevim Barut** "Nostalgie" isimli fotoğrafıyla, 1.; **Baytekin Kara** *"Yaşayan Muğlalılar"* adlı fotoğrafıyla 2., **Sedat Uzaras** *"Muğla 8"* adlı fotoğrafıyla 3. oldu. Bu dalda **M. Ali Cida** ve **Yıldız Çelik** mansiyon aldılar.

Siyah-beyaz fotoğraf dalında birincilik ödülünü **Serdar Sönmemiş** *"Huzura Doğru"*, ikincilik ödülünü **Basri Arı** *"Hayri Usta"*, üçüncülük ödülünü **İlter İştezer** *"Sokak 1"* adlı fotoğraflarıyla aldılar.

Bu dalın mansiyonları ise **Basri Arı, İlter İştezer** ve **Halide Akcengiz'e** verildi.

Muğla Belediye Başkanlığı özel ödülü saydam dalında **Erol Özdayı**'ya, siyah-beyaz fotoğraf dalında **Mesut Güvenli**'ye; Mimarlar Odası Muğla Temsilciliği ödülü saydam dalında **Sevim Barut**, siyah-beyaz fotoğraf dalında **Müfit Çırpanlı**'ya; Yeni Asır gazetesi ödülleri de saydamda **Sedat Uzaras**'a, siyah-beyaz fotoğraf dalında **Bülent Çalımlıoğlu**'na verildi.

Ferruh Başağa'nın 50. sanat yılı sergileri

FERRUH **Başağa**'nın 50. sanat yılı İstanbul, Ankara ve İzmir'de yapılacak sergilerle kutlanıyor.

Sanatçının değişik dönemlerine ait 77 yapıtının yer alacağı ilk sergi, Ekim 1985'te Ankara Vakko Sanat Galerisi'nde açılacak. Bu sergiyi İzmir Vakko Sanat Galerisi'nde Kasım 1985'te ve Beyoğlu Vakko Sanat Galerisi'nde Şubat 1986'da açılacak sergiler izleyecek.

1922-35 yıllarında öğrenimini Yugoslavya'da sürdüren Ferruh Başağa, 1936'da İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'ne girdi ve 1940 yılında mezun oldu. **Nazmi Ziya, Leopold Levyi** ve **Zeki Kocamemi**'nin atölyelerinde çalışan Başağa, 1971 yılında akademinin vitray ve mozaik atölyelerini kurmak üzere öğretim görevlisi olarak görevlendirildi. 1981'de emekli oldu. Ulusal ve uluslararası sergilere katıldı. Birçok yerli ve yabancı kuruluşun ödüllerini kazanan Başağa'nın son sergilerinde sanatçının 50 yıldan bu yana yaptığı resimlerin belli başlılarını izleme olanağı bulunacak.

Uluslararası Germanistler Kongresi'nin ardından

PROF. DR. GÜRSEL AYTAÇ

ULUSLARARASI Germanistler Birliği (IVG), VII. kongresini Göttingen şehrinde yaptı. 25-31 Ağustos 1985 tarihleri arasında gerçekleşen bu toplantıya 53 ülkeden 1400 uzman katıldı. Yönetim kurulu üyesi bulunduğum birlik, kongrelerini, seçtiği başkanın ülkesinde yapıyor. Federal Almanya ilk olarak 1985'te ev sahipliği görevini üstlenmiş oldu. Almanlar, o ünlü organizasyon yeteneklerini, en ufak ayrıntıda bile özen, dikkat ve dakikliği ilke edinme erdemini yeniden kanıtlama fırsatı olarak da değerlendirmişler bu kongreyi. Federal Alman, Demokratik Alman, İsviçre, Avusturya, İskandinav, Danimarka dil, edebiyat, kültür araştırmalarını içeren Germanistik çalışmalarına bu kongrede Yahudi-Alman kökenine de yer verildi.

"Kontroverse, alte und neue" (Tartışmalı Konular, Eski ve Yeni)! VII. Germanistler Kongresi, bilimsel bildirilerini bu başlık altında topladı. Kutuplulukta, bilim ve kültür gelişmelerinin yaratıcı özünü keşfetme eğilimi, kongrenin genel konusunu belirlemede olduğu gibi, bildirileri izleyen tartışmalarda da sık sık vurgulandı. Karşıt görüşleri Tanrısal bir bakış açısı içinde izleyebilmek, değerlendirebilmek, herhalde gerçek bilim adamının meslek özelliği. Kongrenin açılış törenini onurlandıran Federal Almanya

Ferruh Başağa

Gürsel Aytaç

Cumhurbaşkanı **Von Weizsäcker,** konuşmasında milli tarihine uzak açıdan bakabilen, geçmişin başarısızlıklarını, olumsuzluklarını anmaktan çekinmeyen bir görüşü sergiledi. Germanistik biliminin kurucusu olarak kabul edilen **Jacob Grimm**'in (1785-1863) gününün yönetimiyle ters düştüğü ve Göttingen Üniversitesi'nden ayrılmak zorunda kaldığı zaman söylediklerinden yaptığı alıntıyla Von Weizsäcker, bilim anlayışının ahlak boyutlarını vurguladı: *"Eğer bilim burada artık vicdanını koruyamıyorsa, o zaman kendine yeni bir yer aramak zorundadır."* Bilimsellikle vicdanı akraba kavramlar olarak değerlendiren bir zihniyetin kanıtı ise Federal Alman Cumhurbaşkanına göre, bu kongrenin Yahudi Alman dil verilerine özel bir yer ayırmasıydı. İbranice, Germen dil grubuna girmediği halde Yahudi asıllı Almanların kendilerine özgü Almancasını edebiyat dili olarak kullanan yazarları ve bu "dil"in yaşatılmasını desteklemek, Alman ulusunun yakın tarihinden getirdiği vicdan borcu sayılmalıydı.

Germanistler Birliği'nin başkanı Göttingen Üniversitesi profesörlerinden **Dr. Schöne,** kongrenin temsil etmesini istediği insancıl, akılcı düşünce geleneğinin Alman kültür tarihindeki yerini belirtmek için 18. yüzyıl aydınlanma edebiyatından **Lessing**'in ünlü hoşgörü dramı *"Bilge Nathan"*ı, **Goethe**'nin insanlık idealini canlandırdığı klasik eseri *"Iphigenie"*yi, **Kant**'ın "uygulamalı akıl" gücüyle kaleme aldığı *"Sonsuz Barış"* başlıklı yazısını andı ve Almanya'yı, Almancayı, bu düşünceyi yeşertip yaşatmış bir ülke ve bir dil olarak övdü. Aynı Almanya'nın, yine Almanca konuşan insanlarının ne yazık ki Hollandaca, Felemenkçe ya da Norveççe konuşanları boyunduruk altına almaya, Yahudi Almancasını konuşanları ise yok etmeye kalkmış olduğunu hatırlattı. Bu kadarla da yetinilmediğini, "ölümün bir Alman asıllı şampiyon" olduğunu tekrarladı. Kongre üyelerinin tümüne hitap edecek biçimde düzenlenen 8 ana konferansın konularını anmak, sanırım çok kaba çizgilerle de olsa kongrenin ruhunu belirtebilir:

"Manevi Bilimlerde Kültür Göreceliği", *"Şair İçin Bir Serap: Halk"*, *"Gottfried'in "Tristan"ı. Cinsel Bir Günah ya da Erotik Ütopya"*, *"Gerçek Nedir?"*, *"Sosyal Tarih ve Tabiat Yasası Arasında Dil"*, *"19. yy. Alman Edebiyatında Yahudi Figürler"*, *"Dillerin Savaşımı İçinde Yahudi Alman Şiiri"*, *"Kraliyet Şarkı Kitabında Bir yabancı: Süsskind"*. İlgi ve uzmanlık alanlarına göre yapılan konu gruplandırmalarında 23 başlık yer aldı: "Tartışmanın Biçimleri ve Biçim Tarihi", "Stilistiğe Karşı Textlinguistik mi?", "Kelime Hazinesi ve Sözlük", "Konuşmanın Gramer ve Pragmatik Düzenlenmesi", "Dil Ölçütleri: Çözülebilir ve Çözümsüz Sorunlar", "Yeni Alman Dil Tarihi Üstüne Karşıt Görüşler", "Yahudi Alman Dil ve Edebiyatı Üstüne Tartışmalar", "Lehçebilim ve Sosyolinguistik: Ağızlar Üzerine Araştırmalara İlişkin Karşıt Görüşler", "Kadın Edebiyatı, Kadın Üslubu", "Edebi Eserlerin Psikanalizi Tartışması", "Aydın Ayrıcalığı ve Halk Diliyle Edebiyat", "Edebiyatın Estetik Geçerliliğine İlişkin Karşı Ahlaki Geçerliliği", "Edebiyat Tartışması", "Gelenekçilik ve Çağdaşçılık: Avangard Tartışması", "Lessing Öncesi Edebiyat Yalnız Uzmanlar İçin mi?", "Dünya Edebiyatı İçinde Alman Edebiyatı", "Alman Edebiyatındaki Yahudi Öğeler", "Siyasal Ulus Yerine Kültür Ulusu mu?", "Dört Farklı

Alman Edebiyatı mı?", "1945'ten Bu Yana Edeebiyat - Hep Eski Modeller mi?", "Film İletişim Aracı - Edebiyatın Sonu mu?", "Edebiyat Tarihçiliğinde Tarihi ve Güncel Formüller", "Edebiyatla Edebiyatbilim İlişkisi". Bu başlıklar altına yerleştirilmiş 300' ün üzerinde bildiri, her forumun sonunda bir sonuç tartışma ve özetlemeyle bitti.

Kongrenin kültürel etkinlikleri arasında **Günter Grass** ve **Helmut Heissenbüttel**'le yayınevi sahipleri ve sözlük yapımcılarının katıldığı "Yazar Sözlükleri - Germanistlere Yük ve Zevk" konulu bir açık oturum, **Dürrenmatt, Grass, Heissenbüttel, Heym, Jandl M. Walser**'in okuma akşamları, **Bochum-Essemble**'ın sahneye koyduğu **Kleist**'ın "Hermanns Schlacht" tiyatrosu, bestelenmiş şiirlerden oluşan bir konser, anılmaya değer düzeydeydi. Okuma akşamlarında **Grass**, 1986'da yayınlanacak olan romanı *"Die Rättin" (Dişi Fare)* den bir bölümü, mizahla ciddiyeti ustaca dengeleyen etkileyici bir tonla okudu. *"Teneke Trampet"*in **Oskar**'ı bu romanda, altmışında ufak tefek bir adam: Mercedes'i ve şoförü var, 107. yaş gününü kutlayan büyükannesini ziyaret ediyor. Varlıklı bir girişimci olan **Oskar**, Danzigli akrabalarının önüne bir yığın armağanla çıkıyor. **Ernst Jandl**'ın şiirlerini bir oyuncu havasında canlandırarak okumasının ardından **Martin Walser**, 1982'de yayınlanan eseri *"19. Yüzyıldan Sahneler"*den **"Goethe'nin Elinde"** başlıklısını sundu.

Daha çok yöntem sorunlarıyla ilgilendiğim Germanistler Kongresi boyunca sık sık Türk dili ve edebiyatı üzerindeki araştırmaları, kongreleri düşündüm, karşılaştırmalar yaptım. Yöntem, organizasyon, bilimsel nesnellik, dakiklik gibi birçok konularda Türkoloji kongrelerinin Batı ölçütlerinin çok gerisinde olduğunu çok üzülerek yaşadım. IVG'nin yeni başkanı olarak, Fransız ve DDR'nin adaylarını geride bırakan Tokyo Üniversitesi'nden **Iwasaki** seçildi. 1990 Kongresi Tokyo'da olacak.

Alo İzmir

ERKAN SEVİNÇ

"BİR varmış, bir yokmuş. Çok uzaklarda bir yerlerde, gökle denizin birleştiği bir kara parçası üzerinde, adına 'Kut Ülke' derler bir ülke, ülkenin başkenti 'Kut-Kent'in tam ortasında, hiç de küçümsenmeyecek büyüklükte bir delik, deliğin ortasında, kıyılarına değmeksizin, boşlukta gibi duran ve yarısı yer düzleminin altında, yarısı yer düzleminin üstünde bulunan bir kaya, kayanın altında gece gündüz alev alev yanan bir ateş, ateşin altında, ne yaparsanız yapın, ne kadar kirletmek isterseniz isteyin, her zaman pırıl pırıl olan bir su, kayanın üstünde, kökleri açıkta ve dalları gökyüzüne uzanan görkemli bir kayın ağacı, kayın ağacının üstünde de kocaman bir kuş varmış.

Kut ülke halkı, bütün bunları kutsal sayar, onlara tapınır, onlara gereken saygıyı, hem de fazlasıyla göstermekten şuncacık kaçınmazmış."

Bu yıl De Yayınevi'nin açtığı masal yarışmasında, *"Güneşin Çocukları"* adlı yapıtıyla birincilik ödülünü kazanan İzmirli **Gürhan Tümer**'in son kitabı *"Kut Han"* böyle başlıyor. Asıl mesleği mimarlık olan Tümer, yine masalın yalnızca çocuklar için olmadığı, olmaması gerektiği bilinciyle kaleme almış. *"Kut Han"*ı... *"İnsan-Mekân ilişkileri ve Kafka"*, *"Yaşayan Montmarte"*, *"Varolmak ve Topraklar"* adlı yazın ve çeviri kitapları olan Gürhan Tümer'in bu yeni masal kitabını **Önder Şenyapılı**'ya göndereceğim... Her işin bir erbabı var...

SAMİ GÜNER'İN 40. SANAT YILI

Sami Güner, 40. sanat yılını İzmir'de kutladı. *"Renkli Fotoğraflarla Türkiye"* adlı bir sergiyi de açan, çiçeği burnunda damat Sami Güner, 1915 yılında Priştina'da doğdu. Merkez Bankası'ndan emekli olduktan sonra, kendisini tamamen fotoğraf sanatına adadı.

"İlk fotoğraf makinemi 17,5 liraya satın aldım. Bir genç kız sebep oldu. Çektim de çektim fotoğraflarını... Hele gözleri yok muydu, gözleri makine almama, bu işe bulaşmama neden oldu" dedi, bana Güner...

Türk kültür ve turizmine 40 yıldır emeği geçen Güner'in yapıtları uluslararası yarışmalarda altın

Zurich Orkestrası, Açıkhava Konseri'nde.

ve gümüş madalyalar kazandı. *"Turkey"* isimli kitabı başta olmak üzere 50'ye yakın fotoğraf kitabına imza atan Güner, aynı zamanda Mimar Sinan Üniversitesi ve İFSAK'ın onur üyeliğini de yapıyor. Sanatçı, yurtiçinde 20, yurtdışında da 30'a yakın ülkede ve şehirde sergiler açarak, tanıtıyor Türkiye'yi... *"Doğanın Oluşumu"* adlı nefis bir müzikli dia gösterisi de sunuldu, kutlama töreninde...

ASIM İŞLER'İN SERGİSİ

Bir başka sergiyi de, Vakko Sanat Galerisi'nde **Asım İşler** açtı. Paris Sorbonne Üniversitesi Profesörü **Georges Le Rider**, sanatçıyı şöyle tanımlıyor:

"Onun gravüründeki dikkati çeken salt teknik üstünlük, ustalık

değildir. Asım İşler, dünya ve insan koşulları üstüne kişisel düşüncelerini güçlü bir biçimde ifade eden kararlı bir sanatçıdır. O, kendine göre eşitsizliği anlatan karanlık ve aydınlık arasındaki durup dinlenmeyen, kavga karşısında acısını dışa vurmaktadır. Asım İşler çoğunlukla yapıtlarında yer alan sinema, tiyatro, sirke ilişkin imajlarla gösterinin, gerçek dışı görünümündeki dünyaya olan bağlılığını gözlemiyor. Orada günlük gerçekten kurtulmuş insan, gönlünce yaşayabiliyor, kendini yeniden olmak istediği gibi, yaratabiliyor. Kendine gülebiliyor ve böylece belki daha bir güzel dünyada çalışabiliyor."

4. Salihli Kültür ve Sanat Şenliği'ni izledik geçen ay... 30 Ağustos - 5 Eylül tarihleri arasında düzenlenen şenlikte (Bu yaz da

amma çok şenlik ve festival düzenlendi, değil mi?) İzmirli sanatçılar karma bir resim sergisi açtılar. İzmir 9 Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sahne ve Gösteri Sanatları Bölümü öğrencileri *"Fotoğraflarla Salihli"*yi yansıttılar bir başka sergide... Şenlikte, Salihli Belediye Şehir Tiyatrosu, *"Kuşlar İzmir Üstüne Uçar"*, İzmir Devlet Tiyatrosu *"Uzaklar"*ı oynadılar...

Efes harabelerinde bulunan tarihi büyük tiyatro, yabancıların konser vermek için sıraya girdiği bir yer oldu. En son Zürih Orkestrası'nın 3 bin kişiye verdiği konseri izledik burada... Strauog of Zurich isimli orkestra, **Albinini** ve **Vivaldi**'nin eserlerini seslendirdi...

Üstte: Açılışa gelen Moskova Büyükelçimiz Oktay Cankardeş (pardösülü), Kültür Bakanlığı, Diyanet İşleri ve Karacan Yayınları temsil ailesi ile. Altta: Fuardan bir görünüm.

Moskova Kitap Fuarı'na 102 ülke katıldı

ULUSLARARASI Moskova Kitap Fuarı 10-16 Eylül tarihleri arasında yapıldı. 102 ülkenin katıldığı kitap fuarında 2700 yabancı ve 100'e yakın Sovyet yayınevinin standları bulunuyordu. 20 bin metrekarelik bir alana yayılmış olan kitap fuarının standları, Sovyetler Birliği'nin televizyonunda tek tek tanıtıldı. 'Türkiye'den Moskova'ya giden ekipte Kültür Bakanlığı ve Diyanet İşleri'nden temsilciler; Karacan Yayınları adına Mali Koordinatör **Özhan Küçüktopuzlu** ile Genel Koordinatör **Oğuz Demircioğlu** bulunuyordu. Fuarın açılış günü Moskova Büyükelçimiz **Oktay Cankardeş** ve sefaret mensuplarının Türk pavyonuna gelmesi diğer ülkelerden katılanlar arasında takdirle karşılandı.

Fuar dönüşünde bilgilerini aldığımız Karacan Yayınları Genel Koordinatörü Oğuz Demircioğlu şunları söyledi:

"Sovyetler Birliği'nde kitaba ve plağa çok ilgi var. Kitap diğer şeylere nazaran son derece ucuz. 200 bin kişinin fuarı gezdiğini ve 140 milyon rublelik alışveriş yapıldığı belirtildi. Bu yaklaşık 90 milyar liralık alışveriş demektir. Fuarda tanıştığımız Sovyet yazarlarından buradaki yazarlarımıza bir mesaj var. Diyorlar ki, 'Türkiye'ye dönünce sizlere kitap yollayacağım diyenler sözlerini tutmadı.' Bu yazarların kitaplarını hâlâ beklediklerini belirtiyorlar.

Bu arada son bir yıl içinde Vedat Türkali ve Bekir Yıldız'ın kitaplarının Rusçaya çevrildiğini ve bizim ölçülerimize göre çok sattığını da belirtelim. Örneğin Türkali'nin 'Bir Gün Tek Başına' adlı romanının 50 bin adet sattığını söylüyorlar."

Fuarda ayrıca 33 bin çocuğun çalışmalarının katıldığı "Hayalimi Çiziyorum"adlı bir sergi açıldı. 40'a yakın ülkenin çocukları arasında yapılan değerlendirme sonucunda derece alanların çalışmaları sergilendi.

Kitap fuarını gezmek isteyenler uzun kuyruklar oluşturuyordu. Gruplar halinde içeriye alındılar ve her gün bir orkestra, konser verdi. Oğuz Demircioğlu, fuar hakkında bilgi verirken, *"İlginç bir şey"* diyor; *"Örneğin 1000 tane Türkçe-Rusça sözlük istiyorum deyiniz ve de siparişinizi veriniz, derhal hazırlıyorlar. Video ve televizyon yaygın olmadığı için halkın özellikle kitaba ilgisi büyük."*

Televizyondan Antalya Festivali'ne...

SOL'daki kavram kargaşasını geçen sayımızda ele alıp, kavramlara netlik getirmek için çeşitli ünlü yazar ve politikacılarımıza başvurmuştuk. Bu sayımızda da Prof. Dr. **Tarık Zafer Tunaya, Uğur Mumcu** ve Prof. Dr. **Onur Kumbaracıbaşı**'nın konu hakkındaki görüşlerine yer veriyoruz. Sosyal demokrasi kampında birleşme çalışmaları sürerken, kavramlar konusunda bir türlü birleşilemiyor. İlginç değil mi?

Bir ilginç olay da **Timur Selçuk**'tur Türkiye'de. Konserlerinde salonlar yıkılır. Plakları gayet iyi satar, fakat gerisini radyo ve TV'den duyamazsınız. Bu arada Timur Selçuk'un yeni uzunçaları çıkıyor. Sanatçıyı yine konserlerde izleyeceğiz. TV'deki *"Üç İstanbul"* dizisinin müziklerinden bu yana, Timur Selçuk TRT için âdeta *"yok"!* Bu konuda bir umut da yok. *"Niye?"* sorusunu arkadaşımız **Aytekin Hatipoğlu, Timur Selçuk**'a yöneltti. O da yanıtladı.

TRT'nin yaptığı olumlu hiçbir şey yok mu? Var tabii. İşte en son örneği, basın ilanlarına uygulanan % 50 indirim. Bu, basına yılda yüz milyonlarca liralık devlet yardımı demektir.

Bir de başta Kültür ve Turizm Bakanı Sayın **Mükerrem Taşçıoğlu** olmak üzere ilgililer, bir süre önce verdikleri *"Sanat ve kültür yayınlarını ucuz kâğıtla destekleyeceğiz"* şeklindeki sözlerini tutsalar da zor koşullarda yayınlarını sürdüren kültür camiası bir nefes alabilse.

Yayınevinin kulisi hiçbir zaman dergi sayfalarına yansıtılmaz. Anlamsız kurallara karşı ilk bayrak açan dergi olma özelliğini sanırız bugüne kadarki yayınlarımızla ortaya koyduk. Yayınevlerindeki telaş, kargaşa, yayınevi-yazar anlaşmazlıkları sanat dergiciliği için bitmez tükenmez haber kaynaklarıdır aslında.

İşte Avusturyalı yazar **Ingebourg Bachman**'ın ünlü *"Malina"*sı mahkeme kapılarında. Niye? Sungur Yayınevi sahibesi **Aynur Tuncer** ile çevirmen **Ahmet Cemal** arasındaki anlaşmazlık işi mahkemeye kadar götürdü. Sonunda iki tarafın görüşlerini sayfalarımızda bulacaksınız.

Venedik Film Festivali'nin fotoromanını ilgiyle okuyacağınızı sanıyoruz. İnsanların görmedikleri filmler üzerine sayfa sayfa yazılan eleştirilerin, değerlendirmelerin kimler tarafından okunduğunu hep merak etmişizdir. **Kezban Arca Batıbeki,** Venedik Film Festivali'nden koskoca bir dosya, pırıl pırıl renkli fotoğraflar ve ilginç bir öneri ile döndü. *"Şu film, şu nedenle ödül aldı"* türünden rutin bir haber vermek yerine, Kezban'ın kendi çektiği fotoğraflar ile hazırladığı fotoromanı sizlere sunuyoruz. Dört sayfalık bir fotoromanla koskoca film festivalinin atmosferine ne kadar girebiliriz; onu dergi basıldığında göreceğiz. Keşke renkli basabilseydik de, o güzelim renkli fotoğraflar siyah-beyazın oynadığı o kötü oyunla karşılaşmasaydı.

Bu arada Antalya Film Festivali tartışmalı bir şekilde başlamıştı. Bir kısım yönetmen *"Bu festivalde C sınıfı atlar koşuyor"* diyerek, festivale katılmama kararlarını açıkladılar. Sonra festivalin ön jürisi şaşırtıcı bir beğeni kriteri ortaya koydu. Ön elemelerde iki genç yönetmenin, **Ümit Elçi**'nin ve **Attila** Candemir'in filmleri yarışmaya katılma hakkını kazanamadılar. Dergi yayına hazırlanırken Antalya'da ak ile kara belli olacaktı. Biz ise ön jürinin elediği iki genç yönetmeni, kısır sinema ortamında yeni bir *'gelişme'* olarak görüyor ve bu iki yönetmeni sizlere tanıtıyoruz.

Ölümler ardı ardına geliyor. **Turgut Uyar, Erkan Yücel, Ruhi Su...** Şair Turgut Uyar'ı en yakından tanıyanı, elbette ki ailesidir. Bu nedenle çocuklarından bize Turgut Uyar'ın gündelik yaşamını anlatmasını istedik. Anlattılar. Erkan Yücel'in hapishane günlerindeki hücre arkadaşı **Nejat Bayramoğlu** ise kendince anlattı Erkan'ı. Yazısının bazı bölümleri *"Türkiye için henüz erken"* gerekçesi ile çıkarıldı. Nejat, dergi basıldığında mutlaka bize biraz öfkelenecektir. Biz onun gönlünü nasılsa alırız...

Kasım'da buluşmak üzere.

Mi Saydam

Gelecek sayılarımızda

'Şairlik sanatı ve kadın' tartışmasının değerlendirmesi

Adorno kimdir?

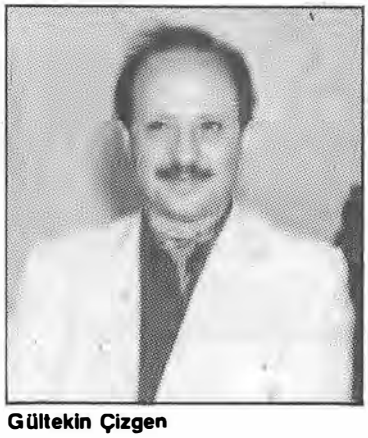

Gültekin Çizgen

Gültekin Çizgen'den tasarım fotoğrafçılarına...

Bilimde Farabî Felsefede Farabî

Bilimkurguda 'kadın'a yaklaşım

Ödüller, resme mi, ressamına mı?

Latin Amerika edebiyatı ve Türkiye'nin aydın sanatçıları (3)

SAMİ YETİK RESİM SERGİSİ

4-26 Ekim 1985 Açılış saatleri: pazar hariç 12⁰⁰-18⁰⁰
Halaskârgazi Cad. No:36 Harbiye-İstanbul Tel: 146 20 41

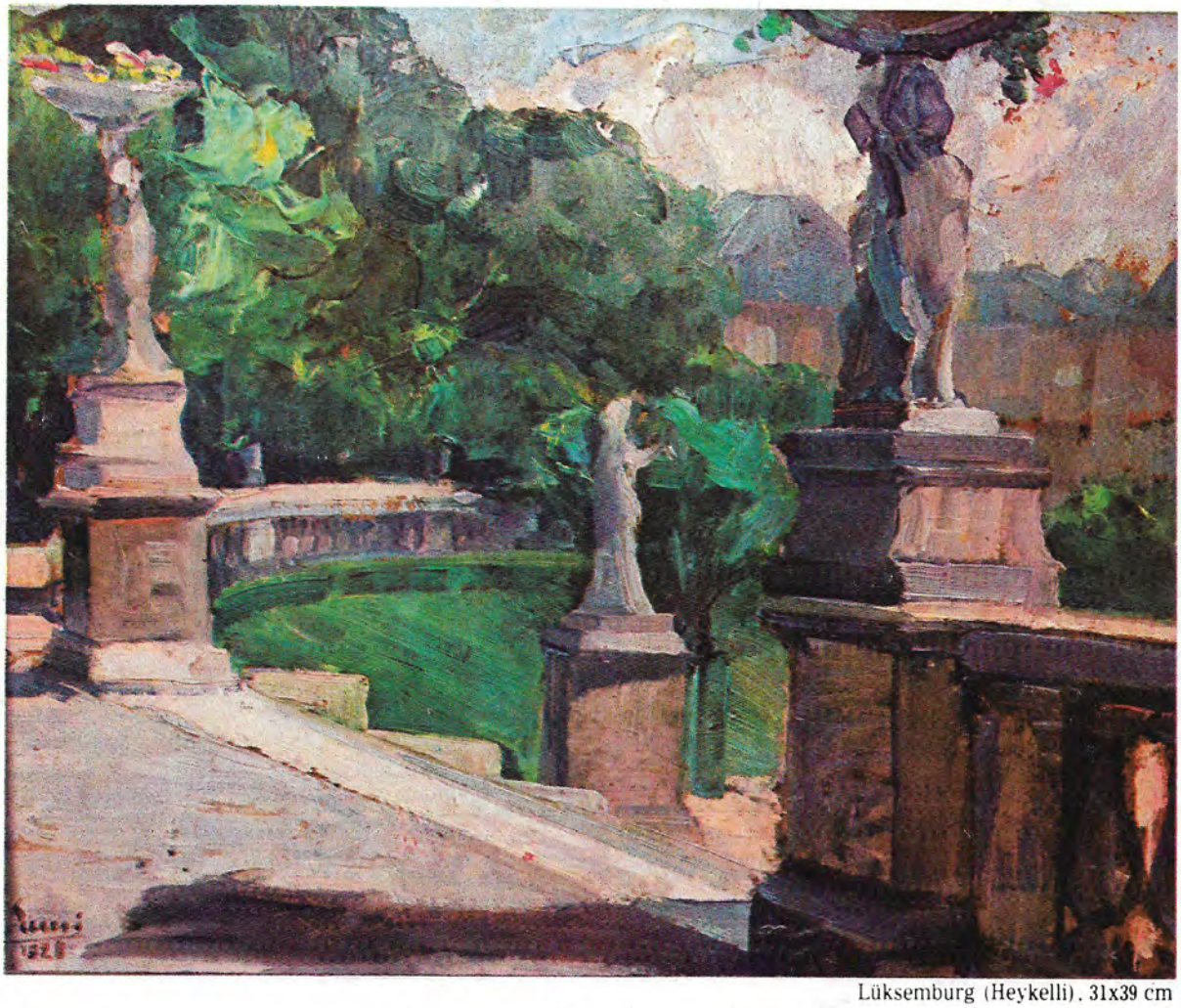

Lüksemburg (Heykelli). 31x39 cm

GARANTİ BANKASI SANAT GALERİSİ

GALERİ KOLLEKSİYONUNDAN

Mehmet Ali Laga
1878-1947
71x50

Ali Çelebi
1904
60x50

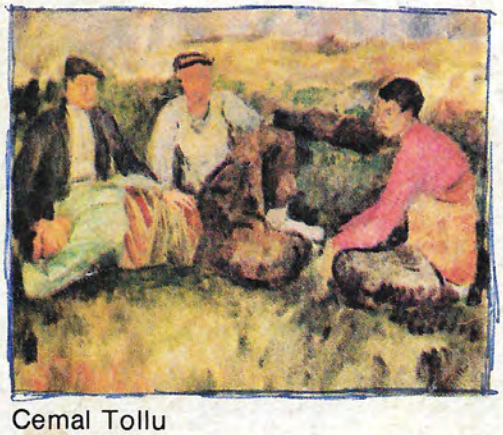

Cemal Tollu
1899-1968
50x62

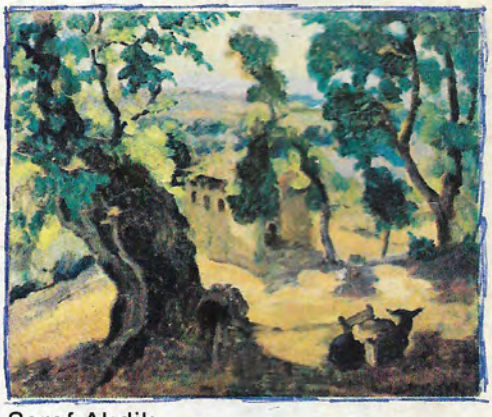

Şeref Akdik
50x60

TAŞYONTAR
GÜZELSANATLARGALERİSİ
HÜSREV GEREDE CAD. 80/1 TEŞVİKİYE/İST. TEL.: 160 71 30 . 160 89 13 . 161 62 06